ŞAHİT LERİN DİLİNDEN

3

1.0

Bu kitap dört ciltlik *Son Şahitler, Necmettin Şahiner* serisinden derlenmiştir.

AHMED ÖZKAN (KUREYŞÎ)

Kastamonu'nun Devrekâni kazasındandır. Lahika mektuplarında isminden ve hizmetlerinden bahisler bulunmaktadır. Mektuplarda Ahmet Kureyşî şeklinde bahsedilmektedir.

Üstadımızın Kastamonu'da olduğu yıllarda, benim Kastamonu'da iki dükkânım vardı. Birini imal, diğerini satış yeri olmak üzere kullanıyorduk. Üstad Hazretlerini geriden geriye görmüştüm. Kendisini kalben ve ruhen çok sevmiştim. Bir gece rüyamda beni çağırmıştı. Uyandığımda bunun beni ikaz eden bir hakikat olduğunu anladım. Hemen imâlatını yaptığımız cevizli ezmeden bir miktar hazırladım, doğruca Üstadın bulunduğu haneye gittim. Vardığımda bana, "Sen hoş geldin kardeşim" diyerek hitap etti. "Bu hediyeyi başkasından olsaydı almazdım, ama senin bu hediyeni alacağım" dedi. Yanından ayrıldım.

"Sen Arapsın ve Seyyidsin"

İçinde hayli mal sattığım dükkânda büyük bir asma saat vardı. Onu bir gece rüyamda bizim Devrekâni'de Çarşı Camiine elimle astığımı gördüm. Bunun üzerine o saati aynı camiye elimle astım. Halihazırda saat o camidedir. Ondan sonra tekrar Üstad Hazretlerinin yanına gittim. Bana 'Dükkânlar satıldı mı?' diye sordular. 'Ben senin için şöyle dua etmiştim; elindeki dükkânlar satılsın, ondan sonra Nurlara hizmet etsin' diyerek, hemen oradan Küçük Sözler'i verdiler.. 'Bunu yaz, hemen bana getir,' dediler.

Yanından ayrılıp Devrekâni'ye gittim. Eseri yazıp babamla gönderdim. Tashihte şu işaretleri gördüm: 'Yedinci Söz'ün nihayetindeki dua kısmında 'Ahmed Kureyşî' demiş. Ben ilk defa Nur'ları yazdığımdan, 'Herhalde unutmuş' dedi. Nihayetindeki Onuncu Söz'ün dua kısmında da aynı şekle 'Ahmet Kureyşî' diyerek ilâve etmişlerdi. O zaman şüphelendim. 'Dokuzuncu Söz'ü göndermişlerdi. Onu da sür'atle yazıp, kendisine gittim. O zaman bana dediler ki:

'Sen Arapsın ve Seyyidsin!' O esnada Feyzi ve Emin Efendiler de vardı.

Bizim evvelce soy ismimiz Tekkenişoğlu'ydu. Bir zamanlar merkez idare heyetinden 'Soyadınızı değiştirin' demişlerdi. Ben de Özkan'ı soyadı olarak

almıştım. Sonra eski kitaplar arasında 'Seyyid' olduğumuzun vesikası elimize geçmişti.

"Vazifen var"

Bir ziyaretimde Üstad bana şöyle buyurmuştu: 'Bize yakında bir hal olduğu zaman seni buraya bırakacağım. Vazifen var.' Aradan on beş gün geçti, sonra Denizli hâdisesi çıktı. Öyle oldu, herkesi aradılar ve topladılar, bana birşey olmadı. Bir zaman sonra her tarafa gidip kardeşleri teselli etmeye çalıştım. Neticede Üstadın dâvâsı beraatle neticelendi.

Üstad da Emirdağ'ına verilmişti. Emirdağ'ındayken ziyaretlerine gitmeye niyet edip Kastamonu'ya gittim. Yanımda, sevdiklerimden Berber İsmail de vardı. O da dayısı Üsküdarlı Hacı Şükrü Efendiyi ziyarete gidiyordu. Beraberce İstanbul'a vardık. İsmail Efendi bana dedi: 'Dayım da seninle beraber gelecek. 'Sonra dayısını gördüm. Bana dedi: 'Üstadı rüyamda gördüm. 'Tarif etti. Baktım, aynen benim gördüğüm bir rüyayı o da görmüş.

Birgün Haydarpaşa'dan trene binerek Eskişehir'e geldik. Emirdağ'ından gelen vasıtaları gözlemeye başladık. Bir ara küçük bir otobüs geldi. İçinden sakallı bir şahıs çıktı. Hemen ona yanaşıp, vasıtaların ne zaman gideceklerini sorduk. Bize 'Siz Hoca Efendi Hazretlerini mi ziyaret edeceksiniz?' dedi. 'Evet' diyerek, oradaki kâtibe yazıldık. O zat da Emirdağ'ında imammış. O gün bizimle beraber dolaştı. Sonra Emirdağ'ına bir kamyonla gittik.

Emirdağ'ına vardığımızda Mehmed Çalışkan'ın dükkânını bulduk. Arkadaki Osman çalışkan'ın dükkânına geçtik. Hemen bir haberci Üstad Hazretlerine gitti. Oradan Ceylân Çalışkan geldi. 'Sizi Üstad Hazretleri çağırıyor' dedi. Rüyamda aynen gördüğüm yerdi. Aynı gördüğüm haneye çıkıp içeri girerek, Üstad Hazretlerinin ellerini öptük, boynuna sarıldık. Sonra Ceylân'a dedi ki: 'Bak, ben sana dağda hemen geriye dönelim demiştim, bizim iki has kardeşimiz misafir geliyorlardı, işte gelmişler.'

Bu ziyaretten sonra otelde misafir kaldık. Tam o esnada 'Emirdağ'ından hemen gitsinler' diye haber geldi. Hemen buğday boşaltılmış bir kamyona binerek Eskişehir'e geldik. Yatsı namazını orada kılıp, trenle Haydarpaşa'ya hareket ettik.

Vaizlik yapan Sadeddin Efendi vardı. O da bizimle Devrekâni'ye hafız cemiyetine gelmişti. Orada onunla konuştuk. Dedim:

"Hoca, bizde müftülük kadrosu boş, buraya gel."

O da 'Beni buraya tayin ettirebilirsen gelirim' dedi.

Hemen Ankara'ya gidip tayinini yaptırdım. Ankara'dan Emirdağ'ına hareket ettim. Üstadımızın ziyaretine varıp, mübarek ellerini öptüm, bu meseleyi anlattım.

İnşaallah oraya hayırlı bir müftü olacak' dediler. O gece orada otelde kaldım. Havalar çok soğuktu. Otelin ortasında bir soba vardı. Sobaya yakın bir oda seçtim. Sabahleyin Ceylan Çalışkan geldi.

Üstad, 'Hemen gelsin' demiş. Ceylan'la Üstadın yanına vardık.

Hava soğuk, ama sen üşümedin değil mi?' dedi.

Himmet ve duanızla üşümedim efendim' dedim.

Sonra dedi ki: 'Bu gece ben uyumadım ve şöyle âlemi bir gezdim, baktım ki, Ahmed Kureyşî de ayakta.'

Hakikaten o gece ben de uyumamıştım.

Tarihçe-i Hayattaki resimler

Üstad Beziüzzaman Hazretleri İstanbul'a gelmiş ve Akşehir Palas Otelinde kalıyorlardı. Orada da Üstadı ziyaret ettim. Daha sonra Fatih Reşadiye Otelinde kaldı. Orada da büyük oğlum Zeki ile beraber ziyaretine gittim. Tekrar Reşadiye Oteline gittiğimde yanında bazı kardeşlerimiz vardı. O gün Cuma idi. Beraberce Fatih Camiine namaza gittik. Sağ mahfilde oturduk. Namazdan sonra Sultan Fatih'in türbesini ziyaret ederek Fatiha okuduk. Orada birisi Üstad'ın fotoğraflarını çekti. İşte Tarihçe-i Hayat'taki resimler onlardandır.

Daha sonraki yıllarda Üstadı Isparta'da ziyarete gittim. Ellerini öpüp dualarını aldıktan sonra bize üç buçuk saat ders yaptılar. Bana dedi: 'Bunlar beni üzüyorlar, onları döveceğim, senin yanında döveceğim. Ben Kastamonu'da daha rahattım, orada Feyzi ve Emin iyi hizmet ettiler, beni hiç üzmediler'' dedi. Sonra bana ''Hemen hareket et'' dedi. Ellerini öpüp ziyaretinden ayrıldım.

Bu ziyaretten sonra sağlığında bir daha ziyaret etmek nasip olmadı. Sonra Urfa'ya gidip, oradan ebediyete intikal ettiler. Biz de İnebolu ve Kastamonu'dan Urfa'ya gittik, kabrinde cenaze namazını kıldık.

''Cenab-ı Hak Üstadımız Hazretlerine gani gani rahmetler etsin. Amin.''

SADIK DEMİRELLİ

Nur Risalelerinin lahika mektuplarında "Sadık Bey" diye geçen Taşköprülü Sadık Bey, Plevne kahramanlarından Sadık Paşanın torunudur. 1902'de Kastamonu-Taşköprü'nün Kadıköy'ünde dünyaya geldi. 1971 Mart'ında vefat etti. Kabri Yazıköy'ün Kadıköy Mahallesindedir.

Ilgaz dağları, Anadolu'nun şen ve yüce dağlarındandır. Bu dağlarda namlı bir yiğidin menkıbesi söylenir. Eteklerinden yükselen kaval sesleri, nazlı kuzuların melemesine karışır. Gür çam ormanlarından yükselen gümbürtüler arasındaki bu menkıbe, Sadık Beyadındaki bir kahraman sergüzeştini terennüm eder.

Taşköprülü Sadık Bey, Sinop, tosya, Kastamonu, Çankırı, Düzce ve Adapazarı havalisinin ün yapmış efesi idi. Plevne'nin şanlı gazisi Osman Paşanın silah arkadaşı Sadık Paşanın torunlarından olan Sadık Bey zulme, ednaya baş eğmeyen bir insandı. Kastamonu ve civarının hakimi idi. Ayağında bir çizme, altında ak bir küheylan, belindeki silahlariyle "Taşköprülü Sadık Bey" deyince dost ve düşman temennaya dururdu. Onun yanında rastgele konuşmak, herhangi bir masrafa iştirak etmek, kimsenin kârı değildi. Eski Anadolu Beyleri gibi bir Bey... Nerede bir düğün var, nerede bir âlem var; Sadık Bey adamlarıyla birlikte oradadır. Arap atına atladığı gibi, yel misali, sabâ-reftâr olarak giderdi. Taşköprülü Sadık, ağa adamdır. Onun bulunduğu yerde haksızlık, zulüm, işret katiyyen yasaktır. Sırtında mavzeri, zümrüt renkli Ilgaz dağlarının reisi. Kimse onun yanında ayağını uzatamaz, ziyafetler, davetler hep ondandır. Onun hayatta kimseye bir zulmü ve kötülüğü olmamıştır.

Bediüzzaman'ın Nuruna pervane olmuştu.

1935 baharında, polis nezaretinde, Sadık Beyin beldesi Kastamonu'ya bir zat gelir. Çarşı polis karakoluna yerleştirdiler... Kastamonu'da karakolda misafir ediliyordu. İman hizmetinin fedakâr ve çilekeş mensubunun resmî kayıtlardaki namı: "Şark menfilerinden" diye geçiyordu. Her yerde olduğu gibi, saf ve temiz mü'minler hâlesi burada da etrafını sarmıştı. Onun etrafında ve hizmetinde kimleryoktu ki... Gariplere misafirlere, ihtiyarlara hizmeti ve hürmeti mukaddes bir emanet halinde dedesinden devralan

Anadolu insanı, hemen bu ihtiyar zatın yardımına koşmuştu. Bunların içinde ve başında Taşköprülü Sadık Beyi görüyoruz. Onunla görüşüp konuştuktan sonra bu kutbun cazibesine artık o da takılmıştı. Pervaneler gibi atmıştı kendini ışığa ve nura. Ağalığı, beyliği, reisliği, sultanlığı bir kenara atan Taşköprülü Sadık, gönüller sultanı bir Üstada talebe olmuş; ona "belî" demişti. "Kapında kul var sultandan içerû" diyen Yunus misâli Sadık Bey; "Senin kapındaki kullar, sultandan da değerli" diye hizmetine koşmuş, Nurları altın suyuyla yazmıştı.

Zaten Sadık Bey, başka türlü de yapamazdı.

Sadık Bey Denizli Hapishanesinde

Yıllar birbirini kovalamış, Kastamonu çilesi bitmiş, sıra Denizli hayat ve hapishanesine gelmişti. Namlı yiğit Taşköprülü Sadık, Denizli Hapishanesinde Üstad'ının hizmetine devam etmişti. Kimsenin minneti altına girmeyen, birşey kabul etmeyen o sultan, Sadık Beyin çorbasını memnuniyetle içiyordu.

Bir Cuma günüydü. Hapishanenin meydancısı Arnavut Âdem Ağa:

"Hafız Mustafa! Hafız Mustafa!" diye bağırıp duruyordu. Isparta maznunlarından Hafız Mustafa hemen koştu. Âdem Ağa elindeki kibrit kutusunu Hafız Mustafa'ya gizlice teslim etti. Kutuyu alan Hafız, doğru arkadaşlarının yanına.... Kutuyu orada açtılar. İçinden çıkan kâğıt parçasını merak ve heyecanla okumaya başladılar: "Yusuf Aleyhisselâm mahpusların pîridir. Ve hapishane bir nevi medrese-i Yusufiye olur."

Gelen kâğıt ayrı koğuşta, tek başına tecride mahkûm edilen asrın büyük mütefekkirinden geliyordu.

Sûratle çoğaltmaya başladılar. Neticede iki Cuma gününde Denizli Yusufiye medresesinin bir hatıra ve dersi olarak Meyve Risalesi meydana geldi.

Sadık Bey Taşköprü'ye dönüyor

Dokuz ay süren bir fasıl da Denizli'nin âdil hakimlerinin beraat kararıyla neticelendi. Mazlumlar evinin, köyünün yolunu tuttu. Meyve Risalesi'nin mâsum müellifini bu defa da Emirdağ'a yolladılar. Aradan yine dört veya beş yıl gibi bir zaman geçti. Sadık Bey, Taşköprü'de Nurları okuyor ve yazıyordu. İmana muhtaç gönülleri Kur'an nurlariyle aydınlatıyordu. Üstad'ından ayrılalı çok olmuştu.

Gerçi yazdığı mektup ve şiirlerle bu firkatı, bu hasreti dindirmeye çalışıyordu. Fakat ayrılık ateşten bir ok halinde yiğit adamın ensesini yakıyordu. Nihayet kalkıp Emirdağ'ın yolunu tuttu. Eskişehir kaplıcalarında maddî temizliği yaparak, huzura huzur içinde girmek istiyordu.

Sadık Bey'in Emirdağ'da Üstadı ziyareti

Emirdağ'da mütevazi hanesindeki Üstad'ın gözleri o günlerde yolda idi. Bir misafir bekliyordu. Temiz şilteleri tekrar temizletip hazırlatmış, gelecek misafirini bekliyordu.

Sadık Bey Emirdağ'a inince doğruca Üstad'ın evinin yolunu tuttu. Kapıyı yavaşça tıkırdattı. Az sonra uzun boylu, kalın ve gür bıyıklı bir genç çıktı kapıya. Kafkas çehreli Üstadın hizmetkârı "Buyurun" diye ciddiyetle karşıladı misafiri..

Sadık Bey merdivenleri heyecanla çıktı. Tahta kapıyı yavaşça iterek içeri girdi. "Esselâmü aleyküm Üstadım" diye Sadık Bey, kendini olduğu gibi üstad'ın dizlerine attı. Hüngür hürgür ağlıyordu.

Omuzlarından tutan Üstad da ağlıyordu. "Kalk kardaşım, Sadık Bey! Kalk kardaşım Sadık Bey!" diye koca sultan da gözyaşlarını tutamamış, mübarek gözlerinden rahmet gibi yaşlar boşanıyordu. "Hakkını helal et bana kardaşım" diyordu.

Manzarayı görenler de gözyaşlarını zaptedememişti. Bu karşılama ve kucaklaşma yılların hasretini bir anda gidervermişti. Yakıcı ve yandırıcı bir levha idi. bu. Kalem tariften ve tasvirden acizdir.

Ey gönüllerin sultanı! Senin yakıcı sözlerin nice sultanları kapı da hizmet kâretmiş; o yüce gözler, baş eğmez yiğitler senin önünde serfürü ettirmişti!

Bir bahar günü sadık Beyin köyüne gidiyoruz

Nisan başları, Anadolu yaylasında bir başka olur. Hele Ilgaz'ın zümrüt renkli ağaçlarının arasından parlayan renkli minarelerle donatılmış vatan toprağını Avusturya yeşillikleriyle mukayese bile etmem.

Araç'tan ayrılmış, Kastamonu'yu ikiye ayıran dereyi geçerek, Taşköprü'ye doğru kanatlanmış uçuyorduk sanki..

Kastamonu-Taşköprü arası fazla uzun sürmedi. Fakat Taşköprü'de, Taşköprülü Sadık Beyin izine ve hatırasına rastlamayınca, Ilgaz dağlarının derinliğine uzanan ormanlarına dalmak icab ediyordu.

Çünkü Sadık Bey'in oğlu Said Demirelli köyde, Sarıkavak köyünde oturuyormuş. Köye ise arabayla değil, ancak bir jiple gidebilecektik.

Bu problemi de halledince bir saat kadar dağ yollarını tırmandıktan sonra, ormanların yamacında Sarıkavak köyünün tahta evleri gözükmüştü.

Bahar başlarında bu yüce tepelerde karla karışık yağmur çiselemeye başlamıştı.

Sadık Bey'in oğlu Said Demirelli'yi buluyoruz

Sadık Bey'in damadı sağa sola koşuşup dururken, dere gibi meyilli bir derinlikten, sırtında bir siyah pelerin bulunan yirmi beş yaşlarında bir genç çıkageldi.

Sadık Bey'in oğlu Demirelli ve kucağındaki yavru ise, Sadık Demirelli...

Çok uzun zamanın ahbapları gibi kucaklaşmıştık Said'le. Daha ilk anda sırtındaki siyah pelerin dikkatimi çekmişti. Sorduğumda, Said: "Babamdan hatıra, ona da Üstad'dan kalma. Denizli Hapishanesinde Üstad hediye etmiş babama" diye cevap verdi.

Bu esnada fırtına şiddetlenmişti. Said bizleri ahşap köy evine almış, Anadolu misafirperverliğinin en asil ikramlarını yapmak istiyordu. Onun bize anlattığı ve emanet ettiği hatıralar ise, bizim için paha biçilmez vedialardı. Bu ölümsüz yadigârlarla Sadık Bey'in asaletini, titizliğini, vesikalara verdiği ehemmiyeti ve nihayet Üstad Bediüzzaman'la birlikte geçen günlerini adım adım takip etme imkanlarını elde ettik.

Taşköprülü Sadık Bey 1902-1971 tarihleri arasında ömür sürmüştü. Babası Binbaşı Mehmet Ali Bey (1873-1930) annesi Necmiye Hanım, büyük babası ise Plevne kahramanlarından Sadık Paşa'dır (11813-1893)

Plevne kahramanı Sadık Paşa

Sadık Paşa Plevne'de Gazi Osman Paşa'nın silah arkadaşlarındandır. Onunla birlikte Ruslara karşı kahramanca çarpışmış ve esir düşmüştü.

Doksan Üç Harbinin günlerinde, Sadık Paşa kahramanca çarpışmıştı. Esaretinden sonra Romen harb gazetesi "Türk Esirleri" başlıklı bir yazıda şunları yazıyordu :

"Plevne Müdafaasında kahramanlıkları ile Prens Hazretlerininbüyük takdirine mazhar olan Sadık ve Ethem Paşalar majesteleri tarafından kral sarayında kılıçlarının iade sahnesini halkımıza sunuyoruz. Bu münasebetle Prens Hazretleri bahtiyarlığının ve takdirlerinin bir nişanesi olarak bu iki

kahraman askerin serbest olduklarını ve diğer Türk esirlerinin hiç bir rütbe tefrik edilmeksizin serbest olacaklarını bizatihi ifade eylemişlerdi. Bu merasimin diğer bir hususiyeti de kabulde yalnız Prens ve Prenses ile Sadık ve Ethem paşalar ve mütercimleri Melik hazır bulunmuşlardır. Bu iki mümtaz kahraman esirle Prensin konuşmaları çok samimî bir hava içinde uzun bir müddet devam etmiş, bu ise bu kabule ayrı bir mana vermiştir."

İşte "Taşköprülü Sadık Bey" böyle köklü ve soydu bir paşa ailesine mensuptu.

Bir Padişaha kul ol kim

Sadık Bey'in hayatı ve hatıralarını andığım zamanlarda, mazinin büyük velileri, Yunusları, Aziz Mahmud'ları hatırlarım. Adım adım onları takip ederim hayalen. Aziz Mahmud Hüdaî'nin şu satırlarında Sadık Bey'i görürüm:

Bir padişaha kul ol kim

Mülkü zail olmaz ola

Bir gülşende bülbül ol kim

Hiç sararıp solmaz ola..."

Sadık Beyimiz, asker aileden asker olarak doğmuştu. Ilgazın bu yiğit adamı, ancak Bediüzzaman gibi bir ulu sultana boyun eğerdi ve eğdi. Kastamonu'nun vefakâr insanlarından olarak asrımızın garip misafirine kucak açıp, sahip çıkanlardan olmuştu. Harbiyede tahsil görmüş, çok güzel bir yazıya sahipti. Bu güzel hattıyla Nur Risaleleri'nin neşrinde vazife almıştı.

Bu mukaddes vazifenin mükâfatı olarak dokuz ay ana rahminde kalır gibi, Denizli zindanlarında kalmıştı. Dokuz aylık bir mevkufiyet devresinde ve müteakip günlerde annesi ve dostlarıyla muhtelif muhabereleri olmuştur.

"Denizli Tüccarı"nın Sadık Bey'e mektubu

Denizli Tüccarı" Hafız Mustafa Kocayaka'nın 31 Temmuz 1944 tarihinde Sadık Bey'e yazdığı mektubun satırlarından, bir yeni firkatin, bir yeni hicranın safhalarını öğrenmekteyiz. Şöyle diyor Hafız Mustafa:

Sevgili ve Muhterem Sadık Bey Kardeşimize,

"25 Temmuz 1044 tarihli iltifatkâr mektubunuzu aldım. Üstadımız Efendimiz Hazretlerine ait olan kısmını takdim ettim. Pirinci de aldım. Merak etmeyiniz. Sıhhati ve afiyeti yerindedir. Yapılması lâzım gelen

hürmeti halk yaptı. Çok memnun ve mesrur olarak bugün Afyon vilayetine ikamete memur olarak gönderildi. Kendileri memnundur. Hükümet büyük iltifat gösterdi. 400 lira harcırah gönderdi. Bir komiserin refakatinde hareket etti. İki defa hapishanede, bir defa da kabristanda Hafız Ali Efendi merhumun kabrini ziyarete gitti..."

Kardeşiniz Hâfız Mustafa" imzasiyle sona eren bu mektupta "Denizli Tüccarı Hafız Mustafa Kocayaka" Sadık Bey'in Üstadına gönderdiği Kastamonu pirincinin, üstadın eşyaları arasına yerleştirdiğini, mahkeme evrakını savcılığın usülden olarak temyize gönderdiği, yüzde yüz tasdik edileceğini yazdıktan sonra, Kastamonu'da olan zelzelelerden dolayı Sadık Bey'e geçmiş olsun diye teselli etmektedir:

"Zelzele felâketinde mutazarrır olduğunuza müteessirim. Cenab-ı Hak başka yönden zararınızı telafi buyursun. Felaketiniz geçmiş olsun, Mü'minler, Müslamanlar yekdiğerinin kardeşi olduğunu Cenab-ı Hak Kur'ân-ı Kerim'inde sarahatle haber veriyor. Sizlere zaman icabı bir şey yapamadık. Af buyurunuz. Mukabil duanızı bekler, ihvanın arz ü hürmet eylediğini tebliğ ederek, sana selâm ve saygılarımı sunar, efrad-ı ailenizin ve bütün âlem-i islâm'ın refah ve saadetini Cenab-ı Kibriya'dan dilerim, iki gözüm sevgili kardeşim"

Üstad'ın Sadık Bey'e mektubu

Hafız Mustafa'nın mektubuyla birlikte Taşköprü'ye Denizli'den bir mektup daha geliyordu. Bu mektup ise "Sin, Ayn, Nun" diye imzalanmıştı.

Bu imza büyük mazlum, nurlu Üstad'ındı. Denizli hapsinde dokuz ay kendine çorba pişiren Sadık Bey'e ayrılış anını yazıyordu kendi "dest-i hattiyle" kendi mübarek kalemiyle:

Aziz Sıddık, Hakikatli Kardaşım Sadık,

Yarın Afyon'a beni gönderiyorlar. Merak etmeyiniz. İnayet-i İlâhiyenin himayeti devamdadır.

Senin ettiğin hizmet makbul olmasına ve her günü bir ay kadar kıymetli olduğuna benim şüphem kalmadı. Sen yüzümüzü ak ve kalbimizi mesrur eyleyen halisane hizmetler Gavs'ın (r.a.) (Taîşü saiden sâdıkan bi mehabbeti) fırkasında, seni de Said'e Sadık bir kardaş olduğuna kerametkârane işaret ediyor diye kanaatım geldi.

"Başta muhterem hemşirem valideniz olarak, kardaşım olan kardaşınıza ve hanenizdekilere çok selâm ve dua ederek bu mübarek aylarda dualarını

istiyorum. Benim yanımda kıymettar ve isimlerini söylemek münasip görmediğim zatlara çok selâm ederim"

Sin Ayn Nun

Denizli hapsi mâcerası da beraat ve tahliye ile son bulmuştu. Kastamonu, İnebolu, Isparta ve İstanbul'dan toplanan Nur Talebeleri memleketlerine dönmüşlerdi. Sadık Bey ise Taşköprü'ye dönmüş, üstad'ına olan yakın alâkasını yazdığı mektuplarla devam ettiriyordu.

Nur Talebeleri Denizli hapsine 73 kişi olarak girmişlerdi

Nur talebelerinin Denizli hapsi, bazıları için az eksik, bazıları için az fazlasıyla dokuz ay sürmüştü.

Hapishaneye yetmiş üç kişi olarak giren Nur talebeleri buradan yetmiş bir kişi olarak çıkmışlardı. Çünkü iki kişi Yusufiye medresesinden ebediyete intikal etmişti. Bu hapiste Sultanahmet İmamı Seyyid Mehmet Şefik Efendi (Eryuvası) ve Gönenli Mehmet Efendi (Öğütçü) gibi maneviyat ehli zatlar da Bediüzzaman'la beraber bulunmanın şerefine ermişlerdi.

Hasan Atıf'ın rüyası

Hapis hâdisesinin başlangıç günlerinde Sinoplu Hasan Atıf Egemen, gördüğü bir rüyayı arkadaşlarına şöyle müjdeliyordu:

Hapiste dokuz ay on gün yatacağız. Anamızın karnında durduğumuz müddet kadar da burada kalacağız. Sonra hapisten günahsız olarak çıkacaksınız" diye arkadaşlarını teselli ediyordu.

Üstad'ın parasını çalan casus

Denizli maznunlarından Ziya Dilek Bey, İnebolu seyahatlerimizden birinde anlatmıştı :

Üstad Hazretlerinin cebinde yüz elli lirası varmış, bu parayı bir casus çalmış. Üstad bunu bize bildiriyordu. 'Benim cinsimden olan bir casus, cebimdeki hacca gitmek için, telifattan kalan paramı çalmış. (Ziya Dilek Bey, benim cinsimden dediği, Şarklı bir hemşerisini Üstadın yanına casus olarak koymuşlardı, diye açıklama yapıyordu.) Şimdi param kalmadı. Bana bir evliyaullah'ın hediye olarak bıraktığı bir keçeyi size gönderiyorum. Ufak bir odayı döşer. Bunu satın! diye mektup yazmıştı.

Üstad'ın keçesini Ahmed Köroğlu nasıl aldı?

Hapishanedeki bütün arkadaşlar keçeyi almak istiyorlardı. Zengin arkadaşlar vardı. Seyyid Şefik Efendi almak istiyor, Nazif Çelebi almak istiyor, zorba Beylerbeyli Süleyman da almak istiyordu. Bizim İnebolulu Ahmet Köroğlu da 'keçeyi ben alacağım' diye tutturmuştu. Herkes keçeye talip çıkınca, keçenin fiyatı arttı. Keçenin maddî fiyatından ziyade önemli olan manevî tarafı idi. sonra Seyyid Şefik Efendi Üstada sordu. 'Keçeye talip olanlar çoktur. Nasıl yapayım?' diye..

Üstad şöyle bir pusula yazmıştı:

"Keçenin piyasaya değerini sorun, öğrenin. Ondan sonra aranızda kur'a çekin, kimde kalırsa onun olsun."

Keçeye kaç kişi talip olduysa, o kadar kâğıt hazırladık. Hepsi boş, birisine 'keçe' yazdık. Çekilişte 'keçe' yazılı kâğıt kime isabet ederse, o parasını ödeyip keçeyi alacaktı. Çarşıdan sorulduğunda keçenin rayiç bedeli otuz lira olarak tesbit edildi.

Herkes keçeye sahip olmanın heyecanı içerisindeydi. Bu esnada Nur Postacısı Ahmet Köroğlu keçenin üzerine çıkıp oturdu. Nazif Çelebi, 'Olmaz öyle şey, yağma yok, in oradan' diyordu.

Ahmet Köroğlu ise gayet sâfiyane şöyle diyordu:

"Yarabbi ben sana güvenerek bu keçenin üzerine oturdum. Eğer senin şanına lâyık düşerse, bu keçeyi benim altımdan al!"

Nazif Çelebi merhum itiraz ediyordu. Eûzü Besmele, çekerek kur'ayı çekti, netice boş... Peşinden Süleyman elini torbaya attı, netice yine boş. Bütün arkadaşlar çekti hepsi boş çıktı. Son olarak sıra Ahmed Köroğlu'na gelmişti. zaten birtane kalmıştı, onda da 'keçe' yazılı olduğu belli olmuştu.

Ahmed Köroğlu: 'Şimdi bir tane kaldı, çekmeme lüzum var mı?' dedi. Bunun üzerine kendisine arkadaşlar, 'Çek de kazan, belki kayboldu' dediler. O da Eûzü Besmele çekerek torbaya elini soktu, çıkardı, kâğıtta 'keçe' yazıyordu.

"Köroğlu'nun duasının müstecap olmasına hepimiz şaşırmıştık."

Nur hizmetinde ağır cezalı mahkûmların kurduğu ekip

Denizli hapsi unutulmaz hatıraların ve ebedî hayat levhalarının cereyanlarıyla sürüp gidiyordu.

Sadık Bey, hapishanenin ağır cezalı mahkûmlarından bir ekip kurmuştu. Hapishane meydancısı Arnavut Âdem Ağa, Üstad Bediüzzaman'dan aldığı

mektupları, pusulaları ve Meyve Risalesi'nin parçalarını Nur Talebelerine, Sadık Bey'e ulaştırıyordu. Sadık Bey ve ekibi sabahlara kadar uyumayarak bunları daktilo ettiriyor, çoğaltıyordu. Bunlardan otuz sekiz seneye mahkûm Dursun Atmaca, yirmi küsur seneye mahkûm Süleyman Hünkâr, Mümtaz Acar, Sadık Bey'in gönüllü hizmet ekibindendi. Nurlar yazılırken Süleyman Hünkâr diğer gönüllü mahkûmların gürültü etmemelerini temin ederdi, asayiş memuru idi.

***

Sadık Bey, Üstad'ımızın kendisine gönderdiği en küçük pusulaları, bir arşivci ve kütüphaneci titizliğinde zarflayıp saklamıştı.

Bunlardan bir zarfın üzerinde Üstad Bediüzzaman'ın şu yazısı okunuyordu :

"Taşköprü'de Muhammed Ali Beyzade Sadık Bey Kardeşime..."

Resmî makamlara gönderilen mektup ve dilekçeler

Hapishanede Sadık Bey'e gelen Risaleler ve mektuplar, dışarıdan Mümtaz Acar vasıtasıyla temin edilen daktilo ile çoğaltılıyor ve Ankara'ya gönderiliyordu.

Cumhurbaşkanına, Adliye Bakanına, TBMM Başkanlığına, Diyanet İşlerine postalanıyordu. Sadık Bey bu mektupların posta makbuzlarını bile zarflayıp saklamıştı.

Hapishanede Beylerbeyli Süleyman gibi sadakatla hizmet edenler olduğu gibi, meydancı Âdem Ağa gibi, Nur Talebeleriyle hapishane idaresi arasında iki taraflı çalışanlar da vardı.

Bu durumu tesbit eden Bediüzzaman Sadık Bey'e şu pusulayı yazmıştı:

Aziz, Sıddık Kardeşlerim.

"Elimizde itimat ettiğimiz Âdem Ağa, bir hâdisede bana şüphe verdi. Siz sakın ona ihsas etmeyiniz. Eskisi gibi dostluk gösteriniz. Fakat ihtiyat ediniz."

Denizli hapsinin gerek neşredilen 12. ve 13. Şualarında, gerekse Sadık Bey'den intikal eden hususî mektuplarda Bediüzzaman'ın dirayeti, tedbiri, eşsiz idareciliği ve dehası görünür.

Sadık Bey'in annesine yazdığı mektuplar

O musibetli günlerde Nur Talebeleri hiç bir zaman fütur ve endişeye düşmediler. Kendileri hapishanedeyken dışarıdaki yakınlarını teselli

ediyorlardı. Bu metaneti Sadık Bey'in annesi Necmiye Hanıma hapishaneden yazdığı mektuplarında görmek mümkündür. Denizli'den önce kaldığı Kastamonu hapishanesinden Sadık Bey annesine şunları yazıyordu:

Çok şefkatli anneciğim,

Şu satırları size bir teselli olarak yazıyorum. Çok ciddi bir hakikatten bahsediyorum.

Cenab-ı Hakkın celali tecelli ediyor. Rububiyette abesiyet olmadığı içindir ki, rahmet-i İlâhiye celâl sıfatına müsaade ediyor. O Kadir-i Mutlak en büyük nimetlerini felâket ve musibet perdesi altında veriyor. Ne mutlu o insanlara ki, imanın en büyük rüknü olan (Ve bilkaderi hayrihi ve şerrihi minallahi teâla) sırrını yalnız lisanıyla değil, teslim ve rızasıyla göstersin. Yine ne mutlu o insana ki, böyle büyük bir imtihana müyesser oluyor. Ve bir velinin yetmiş senede kazanabileceği 'Rıza' makamını, bir günde, hattâ bir saatte, hattâ bir dakikada kazanmak fırsatına nail oluyor. Mal, mülk, evlâd ü iyal vazife-i zahiriye değil midir? Hayatın en büyük gayesi, en faydalı meyvesi, ebedi kazancı rıza-ı hakiki değil midir?

"Maddî zararlarımızın telâfisi bir ömre mütevakkıf. Halbuki, o ömrü getirmek muhal. Mazinin âlâmı, istikbâlin endeşesiyle muzdarip olarak, telafisi mümkün olmayan zarar-ı maddînin yanına manevî fırsatı katmak ne büyük bir kayıptır. Cenab-ı Hak cümlemizi böyle bir kayıptan rahmetiyle muhafaza buyursun. Ve o dakikadan istifadeye müyesser kılsın. Âmin."

Bediüzzaman ve Nur Talebeleri Denizli Hapishanesine sevk edildikleri zaman yurdun muhtelif köşelerinde hassaten Kastamonu ve civarında devamlı zelzeler oluyordu. Sadık Bey annesine yazdığı mektupta zelzele felâketinden dolayı teselli ediyordu:

Anneciğim, "Cenab-ı Risaletpenah (a.s.m.) Rabbinin huzuruna dünya malıyla gitmemek için son saatlerinde gelen yedi altını tasadduk buyurmadılar mı?

Â'lâ-yı illiyyine çıkan beşeriyetin bir hülasası olan öyle ekmel bir zatı taklit etmek, bizim gibi zayıf insanların kârı değil iken, musibet perdesiyle örtülü ve kısa zamanda taklit imkânının bizlere verilmesi lütuf ve nimet-i İlâhiye değil de nedir?

Böyle bir fırsatı kaçırmak maddî zararımızdan milyarlar büyük zarar-ı manevî değil midir?

"Demek yekdiğerimizi taziye ve geçmiş olsun değil; tebrik etmeliyiz. Kaza habersiz ve tehaffuz imkânı olmadığı için ölenler şehid-i manevî ve zayi olan mal bir sadaka-i azimdir. Keffareti ve ecr-i manevisi çok büyüktür. Bu hususta müteaddit hadîs-i kudsîler vardır. Cenab-ı Hak cümlemize rıza-ı hakiki ile karşılamak nasip buyursun. Âmin."

Sadık Bey mektubunun devamında hususî, ailevi meselelere temas ederek, annesinin ellerinden öpüyor ve hayır dualarını talep ediyor.

Annesinin Sadık Bey'e mektubu

Plevne kahramanı Sadık Paşa'nın gelini Necmiye Hanım, 19 Kanunsani 1943 tarihinde oğlu Sadık Bey'e bir anne şefkatiyle hitap edyor. Oğlunun sıhhatte olmasından dolayı memnuniyetini belirtiyor. Bu musibetin geçici olduğunu beyan ediyor. Kastamonu havalisinde devamlı zelzele olduğunu söylüyor:

Burada her gün hareket-i arz devam ediyor. Hasretle gözlerinden öperim. Gece gündüz duacınım oğlum.

Annen: Necmiye

Kastamonulu İhsan'ın Sadık Bey'e mektubu

Sadık Bey'in Denizli Hapishanesinden yazdığı mektuplardan ve yine bu mektuplara gelen çeşitli cevaplardan Bediüzzaman'ın Denizli hayatiyle ilgili aydınlatıcı bilgiler elde etmekteyiz.

Denizli cezaevinde Kastamonulu ihsan" diye 17 Temmuz 1944 tarihli mektubu sahibi, yazdığı mektupta Denizli'den Taşköprü'ye şu bilgileri veriyordu:

Aziz Kardeşim Sadık Bey...

Efendi buradadır. Şehir Otelinde ikamet ediyorlar. Siz gittikten sonra üç defa ziyaretime gelmek büyüklük ve tevazuunu izhar buyurdular. İki defa da adam göndermek suretiyle hatırlarımızı tatyibeylediler. Rahat ve sıhhatleri mükemmeldir..

"Bizim arkadaşlardan mektup alıyorum. Bilhassa Milaslı Halil İbrahim ve Ahmet Feyzi Efendiler muntazaman gönderiyorlar."

Sadık Bey, gerçekten ismi gibi sadakat ve doğruluk örneği bir zat olarak ahirete intikal etti.

Nur Risalelerine olan candan bağlılığını ve unutulmaz hizmetlerini minnetle ve şükranla anıyoruz.

Bediüzzaman'dan Sadık Bey'e "Aziz kardeşim Sadık Bey!

"Bir günde iki defa yemek gönderme. Hem her gün gönderme, Çünkü Ispartalılar da gönderiyorlar. Hem tatlı lazım değil. Yalnız üç-dört günde bir defa az incir pişir. Tâ benim çok ehemmiyetli iktisat kaidem bozulmasın."

***

Aziz kardeşim,

Sıddık Sadık Bey,

Hakikaten ben sizde ve Hilmi Feyzi ve Emin'de kardeşte ve evlatta ve valideynde bulunan halis ve minnetsiz bir şefkat gördüğümden hem ruh rahat ediyor, hem sizin bu ehemmiyetli hizmetinizi mukabelesiz kabul ediyorum.

En evvel Hilmi Bey seni bize getirdiği için ona minnettarım. Zaten ben sizin beşinizi bir ruhta telakki ediyorum. Feyzi, Emin, Hilmi çoktan beri benim akrabam içinde de kazançlarıma hissedar idiler. Şimdi Gavs-ı Azamın bize işaretinde has kardeşlerin bir kısmını bu fıkrada (ve kün kadiriyyel vakti lillahi muhlisen taiyşü saiden sadıken bi muhabbeti) gösteriyor. (Sadıklar dahi sarih görünüyorlar) Eğer darılmazsanız yemek masrafında ben de iştirak edeceğim. Zaten tam vaktinde bana muvafık hediyeleriniz manevî kıymeti ondur. Dokuzu ihsanınız olsun, birisi de daimî ve eski kaidem için ben versem ne olur? Ben Isparta'da bazı eşyamı satmıştım. Çok şükür iktisat bereketiyle o az para bana kâfi geliyor.

"Husrev kalemiyle yazılan defterler zayi olmasın. Hem Hizbün-Nûriye'yi size göndermiştim. Hocalar okusunlar ve okutsunlar, muattal kalmasın."

***

Aziz Sıddık Kardeşlerim,

"Kastamonu'nun yüzünü ak eden sizin gibi hakikatlı ve emektar kardeşlerimin hatırı için hediyelerinizi kabul ettim. Fakat bilirsiniz ki az yiyorum, siz çok gönderiyorsunuz. Beş altı günde bir defa Kastamonu'daki sizinle beraber bir yemekten yemek benim için hem teberrüktür, hem tatlı ve geçmiş hayatımı tazelemektir. Ben sizi çok merak ederdim. İnşaallah rahatsınız, yeriniz geniş midir? Feyzi size Meyve'yi okuyor mu? Kastamonu'da ona söylemiştim. Oradaki umum kardeşlere çok selâm..."

DAMLA

Taşköprülü Sadık Bey (Demirelli) Üstad'ı Afyon Hapishanesindeyken Risale-i Nur'dan aldığı ilhamla çoşkun manzumeler yazıyordu. Bunlardan birisi de DAMLA ismini taşıyan manzum divanıdır. Elif, Be sırasıyla devam eden bir divanın Dal ve Lam bölümlerini takdim ediyoruz:

-D-

Her ne ki emretmişse sana Hazret-i Üstad
Hak yolunda uy ona eyle cihâd

İsmi Sâid, kendi sâid, hali sâid
İnsan; bunun sultânına biatla olur muvahhid

Hem etmektir murâdı din ve imanı âbâd
Baş üzre deyüp eyler her emrine inkıyâd

-L-

Risâletü'n-Nuru okuyan görmez aslâ melâl
Tahrîrine sa'y eyle ki etsin sana hakkını helâl

Açıkla söyle hem neşreyle vebali büyüktür kurtul
Nûr-ı aynin Üstâdının teveccüh ve yakînini bul

Sen çek yerine çekmesin mihen ü elem ol
Üstadına hem köle ol Sadık, hem kurban ol"

AHMET KÖROĞLU (Nur postacısı) (1903-1965)

Mesleği şoförlük olduğu için, Nur Postacılığını rahatlıkla yapıyordu.

İnebolulu Ahmed Köroğlu, Kastamonu ile İnebolu arasında Nur Postacılığı yapıyordu. Kastamonu'da yazılan Nur Risalelerinin kıymetli parçalarını, Âyetü'l-Kübra, Âyet-i Hasbiye gibi Nur şualarını İnebolu'daki Nur yazıcılarına ulaştırıyordu.

1943'te Üstad Bediüzzaman'la birlikte Denizli hapsinde yatıp, bütün maznunlarla birlikte o da beraat etmişti.

AHMET ATAKLI

"Üstad evini bize verdi"

Şarktaki Sason isyanlarından sonra Batı Anadoluya sürgün edilenler arasında biz de vardık. Mutkili Bişar ile bizi ailece Kastamonu'ya nefyettiler.

Köyümüz ateşe verildiği için maddi yönden ağır sıkıntı çekiyorduk. Kastamonu'ya geldiğimizde hiçbir şeyimiz yoktu, açıkta kalmıştık. Hiç kimseyi de tanımıyoruz. Sonra işittik ki, Molla Said-i Meşhur da buradaymış. Bişar ile ikimiz perişan bir vaziyette yanına gittik. Hoca Efendi bizi o vaziyette görünce çok üzüldü. Hükümetin ona tahsis ettiği evi bize vererek kendisi karakolun karşısında kiralık bir ev tutarak oraya taşındı. Neden böyle yaptığını soranlara: 'Hemşehrilerimi böyle zillet ve eziyet içinde bırakmamak için' diyordu.

Köyümüzün ateşe verildiğini, mallarımızın, hayvanlarımızın elimizden gittiğini, bu yüzden perişan olduğumuzu Hoca Efendiye anlatırken, o da, 'Üzülmeyin evlatlarım, bütün onlar sizin için sadaka hükmüne geçti' deyip teselli ediyordu.

Bir bayram ziyareti

Bir Kurban Bayramı günüydü. Bayram namazını Bediüzzaman kıldıracaktı. Her nasılsa Üstad gelemedi. Biz namazı kıldıktan sonra evine giderek kapısını çaldık. Israrla çaldığımız halde kapı açılmadı. Onun evde olmadığına kanaat ettik. Fakat, neredeyse gelecek diye kapının önünde bekliyorduk.

Çok geçmedi ki, kapıyı açtı ve 'Buyurun evladım, sizi çok mu beklettim?' deyip bizi içeri davet etti.

Üzerinde müthiş bir yorgunluk vardı. Sanki uzun bir yolculuktan gelmiş gibi bir hali vardı. Bediüzzaman'ın üzerindeki ter ve yorgunluğu görünce kat'i kanaat ettik ki, bu zat, bayram namazını mukaddes beldede kılıp öyle gelmiştir. Evinde bayramlaştıktan sonra ayrıldık.

Kastamonu'ya gelen sürgünler arasında Kurtalan'da zengin aileye mensup Yusuf Efendi de vardı. Onun malî durumu iyiydi.

Ben ise hamallık yapıyordum. Buna rağmen bir gün gelip benden para istedi.

Yusuf Efendinin parama ihtiyacı olmadığını biliyordum. Sebebini sorduğumda şunları söyledi.

Ben Bediüzzaman Hazretlerine iki adet karpuz almak istiyorum. Adana karpuzları, yeni çıkmış. Bizde âdettir, büyük zatlara mevsimin ilk sebze ve meyvalarından hediye götürürüz. Fakat sen hamal olduğun için paran helâldir. Benim parama haram karışmış olabilir. Hoca Efendi muhakkak anlar ve kabul etmeyebilir.'

Yusuf Efendiye cüzdanımı uzattım ve 'Al' dedim. Parayı alan Yusuf (Toprak) Efendi gitti, iki karpuzla çıkageldi. Doğruca Bediüzzaman'ın Polis karakolu karşısında kaldığı eve gittik. Yusuf Efendinin elindeki karpuzları gören Bediüzzaman birden hiddetlendi. Yusuf Efendiye hitaben:

"Nedir onlar?"

Affedersiniz. Bizim tarafta âdettir. Âlimlere, şeyhlere mevsimin ilk karpuzlarından hediye götürürüz. Kabul buyurursanız bunları size getirdim' dedi.

Bediüzzaman:

Yusuf Efendi! Yusuf Efendi! Ben yetmiş yaşıma geldim, kimseden hediye kabul etmedim. Sen bu âdetimi nasıl bozarsın?'

Yusuf Efendi ile ikimiz mahcup ve üzgün bir vaziyette beklerken Bediüzzaman da elini kaşlarının arasına götürerek derin bir düşünceye daldı.

Bir müddet sonra elini çekti, başını kaldırdı ve tebessüm ederek bize döndü. Yusuf Efendiye hitaben:

Ben sizi karpuzlarla birlikte geri gönderecektim. Fakat karpuzları kendi paranla almamışsın. Ahmet muhaciri üzmemek ve kalbini kırmamak için karpuzları geri çevirmiyorum. Çünkü bunları onun parasıyla almışsın' dedi.

Kurduğumuz plânı hemen anlayan Üstadın huzurunda daha fazla takat getiremeyerek müsaade isteyip ayrıldık.

Aradan zaman geçtiği halde Bediüzzaman o karpuzları yemedi. Bir ip ile tavana asmıştı. Uzun zaman orada durdu.

Bir gün Yusuf Efendi bir-iki yakınıyla birlikte Bediüzzaman'ın ziyaretine gittiler.

Üstad da onları misafireten kabul ederek, Yusuf Efendinin daha evvel hediye olarak getirdiği karpuzları tekrar Yusuf Efendiye ve beraberindekilere yedirdi. Aradan aylar geçtiği halde karpuzlar dalından yeni koparılmış gibiydi. Böylece Bediüzzaman o hediyelerden yemeyerek âdetini muhafaza etmişti.

Yine bir gün eskimiş iki adet testiyi bana vererek, 'Bunları yüksek bir dağa götür. Orada kır, gel. Öyle bir yerde kır ki, ne insan, ne de hayvan oraya ayak basmış olmasın' dedi. Ben de götürdüm aynısını yapıp geldim.

Kastamonu başkomiserlerinden Elyakutlu Hafız, Bediüzzaman'a muarız idi. Üstada büyük bir kin ve garazı vardı. Her fırsatta Üstadı rahatsız ediyor, ona ilişiyordu.

Bir gün Üstada hiddetle bağırarak:

Kur'ân'ı hiç elinden düşürmüyorsun. Seni her gördüğümde böylesin. Latini de okumuyorsun. Sarığını boynuna asıp çarşıda dolaştıra, dolaştıra seni rezil edeceğim Molla Said-i Kürdî!' dedi.

Üstad:

Bana karışma, benden vazgeç' deyince, Komiser:

Bize, kanuna muhalefet ediyorsun. Bütün hocalar şapka giydiler, sen hâlâ sarık bağlıyorsun. Senden vaz geçmem, gözüne bile ilişirim' diye bağırıyordu.

Üstad ise, tarif etmekten âciz kaldığım bir tavır takındı ve o mânâlı gözlerle Komisere şöyle bir baktı, 'Münafık!' diye seslendi ve 'Sen, bana ve Kur'ân'a hiçbir şey yapamazsın' dedi.

"Etraftakileri ürperten Üstadın o halinden ve sözlerinden sonra Komiser Hafız âniden karnını tuttu ve sancısı giderek şiddetlendi. Hemen doktora götürdüler. Fakat müdahale ve tedbirlere rağmen kurtulamadı."

HASAN ATIF EGEMEN

"Yâ Rab! Güldür Said'i"

Bediüzzaman Kastamonu Lâhikası'nda Hasan Atıf Egemen'i merak ederek kim olduğunu soruyordu: "Aydınlı Hasan'ın hakikaten gayet müstesna bir kalemi var ve yazılarında bir ihlâs görünür. Bu zat ne vakitten beri Risale-i Nura girdiğini ve ne halde olduğunu merak ediyorum."

Yine Hasan Atıf Egemen'in, İslâmköylü Hafız Ali'nin mektubunun kenarına yazdığı lâtif bir cümle Kastamonu mektuplarında şöyle geçmektedir:

"Yâ Rab! Güldür Said'i, tâ gülmelerinden güller açılsın."

Bu duanın bir tecellisi olarak, otuz günde bir defa gülmeyen Üstad bir günde otuz defa güldüğünü ifade buyurmaktadır.

Hasan Âtıf Egemen anlatıyor:

1933'den evvel hastalanmış, kırk beş kiloya düşmüş. kendime sıcak bir yer arıyordum. Sandıklı'ya, daha sonra ise Nazilli'ye gelmiştim. Sandıklı'nın Kızılören köyündeydim. Çivril kaymakamı bizimle alakadar olmuş, Ankara'ya aleyhimizde telgraf çekmiş, bu telgrafta 'Bir Kürt varken, başımıza bir kürt daha çıktı' diye benden 'Kürt' diye bahsetmişti. Bu sebepten Kastamonu Lâhikasında 'Kürt Atıf' diye geçmektedir. Maksadı bizim vesilemizle terfi etmek.

Nazilli'de Mehmed isimli bir arkadaş bana Nurlardan bahsetmiş ve ilk defa Nurları bu arkadaş vasıtasıyla tanımıştım. Ayrıca bana, 'Isparta'da Zühtü Bedevi diye bir arkadaş var, eğer onu bulursan, sana Nurlar hakkında tam malumat verir' dedi. Bu arkadaş cesur birisiydi. Seydişehirli Hacı Şeyh Abdullah Efendinin halifesi Mustafa Efendinin oğluydu. Ailece Nur talebesi olmuşlardı.

1941 senesinde Çankırı yoluyla Kastamonu'ya, Üstadın ziyaretine gidiyordum. Yolda İbrahim Fakazlı ile karşılaştım. Fakazlı beni Üstada götürdü. Üstadı ilk ziyaretim böyle olmuştu.

Üstadın yanında Mehmed Feyzi vardı. Sonra başka gelenler de olmuştu. Üstad kendisine Arapça ders veriyordu. Biz girince ders kesildi. Üstad beni

bir sandalyeye oturttu. Sohbet esnasında Üstad, 'Atıf evli misin, bekâr mısın?' diye sordu. Benim de ağzım alışmış olduğundan 'Çok şükür bekârım' diye cevap verince, Üstad bu cevabıma çok güldü. Mehmed Feyzi'ye, 'Bak görüyor musun, Atıf ne diyor?' dedi. O da utancından ve mahcubiyetinden yere bakıyordu. Meğer o günlerde annesi kendisini evlendirmek istiyormuş. Sonra Üstad müsaade etmiş, yüz lira da para göndermiş, Emirdağ'dan kendisine.

Üstadın yanında üç buçuk saat kadar kalmıştım. Hangi şeyden haberi olmazdı ki? 'Sinop'a gidecek misin?' diye sordu. 'Döneceksin, gitmeyeceksin, seni kimseye göstermeyeceğim' diye buyurdu. 'Yarın yola çıkarsın' dedi. Bir gece bir evde misafir olarak yattım.

Daha sonraki yıllarda 'Atıf vazgeçsin, evlenmesin, sonra müteessir olacak' diye haber göndermişti. Bugün Üstadın 'müteessir olacaksın' sözünü tasdik ettim. Çok şükür çocuğum yok, çünkü büyüyünce nasıl olacakları belli değil; bunun yerine milyonlarca kardeşim ve evladım var.

***

Aslen Sinoplu olduğum için oraya gitmek istiyordum. Benim pederim ilk mektep hocasıydı. Meşhur rıza Nur pederin talebesiydi. sonra Sav'a gitmiştim. Sav'da Sinop mahallesi varmış, ben de orada misafir olarak kaldım. Oraya Sinop'tan bir evliya gelmiş. Mahallenin ismi oradan geliyormuş. davraz dağının dibinde bu evliya medfun. Duası ile su çıkartmış, 'Bu suda yıkananlara kudur tesir etmez' demiş. Sinop'a gitme isteğim de böyle tahakkuk etmişti.

"Merak etme"

Denizli hadisesi sırasında Sandıklı'da on yedi gün hapiste kaldım. Sonra Dazkırı, Çivril, Isparta, oradan da Denizli'ye getirdiler. Birgün sonra da Üstadı getirmişlerdi. Üstad, 'Merak etme, merak etme' diye bizi teselli ediyordu. Isparta hapishanesinde de birgün kalmıştık.

Üstadla, hapishaneden mahkemeye beraber gidip gelirdik. O zaman Sandıklı'da nurlara muarız birisi vardı. Bunlarla mevzu ile alakalı olarak sohbetlerimiz oluyordu. Seydişehirli Abdullah Efendinin talebeleri daha sonra Nur talebesi olmuşlardı. Bu zat Üstad için 'Benim yanımda meşayihlerin başında gelir' diyordu.

Hasan amca vardı, onunla mektup gönderirdim. Bazan Üstada yazdığım mektuplarda da 'Aydınlı Hasan' imzasını kullanırdım.

Kastamonu'da Üstadı ziyaretimde bana Mecmuatü'l-Ahzap'tan alınma bazı duaları vermişti.

Birinci Cihan Harbi sırasında Sinop'ta tahrirat kâtipliğinde mübeyyizdim. Sonra telgrafçılığa girmiştim. Harb-i Umumi telgrafçılıkla geçti, telgrafçılıkla askerlik bir arada olmuştu.

Üstadı Isparta'da ziyaretlerim oldu. Fakat Emirdağ'ına çok gittim, belki otuz defadan fazla. Üç defa Hülâsa'yı gönderdim. Üstad Hazretleri tashih edip tekrar gönderiyordu. Üçüncüde beğendi. 'Hadsiz bârekallah, hadsiz maşaallah, hadsiz es'adakümullah' diye ortasından çıkararak yazmış, ayrıca ismime dua da yazmıştı.

Üstad Hazretleri o kadar mütevazi ve büyük bir insandı ki, başkaları elini öperken bakardım, sanki utanırdı bu halden. Bir defasında Atabeyli Abdullah Çavuş elini öpmek istemişti, "El öpmek yasak" diye elini vermemişti, o zaman bende elini öpememiştim.

"Âtıf sen de diyebilirsin"

Yirmi Sekizinci Söz, Nur Risalelerinden Cennetle alakalı bir derstir. Bu ders Sıddık Süleyman Kervancı'nın bahçesinde bir iki saatte yazılmıştır. Bu yüzden bu bahçenin ismi o gün bugün cennet bahçesidir.

Nurların ilk menzili ve ilk dersanesinin olduğu Barla'nın bu dere bahçesinde 'cennet risalesini' okumak, âdeta tatbiki laboratuar dersi gibi canlı olmaktadır. 1970 yıllarımız hep bu tatbikatın mesut anlarıyla geçti.

M.Tahiri Mutlu'nun hatıralarında şöyle bir cümle bulunmaktadır:

"Tahiri, işte sen böyle diyebilirsin?"

Birgün Bediüzzaman'ın huzurunda Tahiri Mutlu'nun da olduğu derste 28. Sözden, cennet bahsinden şu parça okunmuş:

İnsan olan bir insan diyebilir ki: 'Benim Hâlikım, bu dünyayı bana hane yapmış; güneş benim bin lambamdır; yıldızlar benim elektriklerimdir, yer yüzü çiçekli-miçekli halılarla serilmiş benim bir beşiğimdir' der, Allah'a şükreder.

Dersin tam bu kısmı okununca Üstad Bediüzzaman hemen müdahale ederek: "Tahiri, işte sen böyle diyebilirsin!" diye buyurmuş.

İşte dersin bu kısmında Hasan Atıf Egemen içeri girmiş. Üstadımızın arkasından girdiği ve onu görmediği halde, dönüp ona da, aynı şekilde "Âtıf sen de diyebilirsin" diyor.

Gerçekten Albay Hulusi Yahyagil, Mehmed Feyzi Pamukçu gibi Hasan Atıf, Egemen' de asrımızı şereflendiren yıldızların güneşlerin sahiplerinden bir bahtiyardır.

Hasan Âtıf Egemen Ağabey, Üstadla alakalı yazılmış mısralarından iki mısrayı yazıp verdi bize hatıra olarak. "Üstadın şiirimi duyduğunu hissediyorum" diyordu. Üstada hep Hoca Efendi diye hitap ediyordu. Bunu kendisine sorduğumuz zaman, "Êskiden beri Hoca Efendi demeye alışmışım, bu sebepten Hoca Efendi diyorum" demişti.

Üstad yazılarını çok takdir eder ve beğenirmiş.

Bir Isparta ziyaretimde kendisini çok müteessir bulmuştum. Bana üzüntüsünü şöyle bildirmişti. Sebebi de şu idi: Bir seferinde Üstad kendisine şöyle demiş: "Atıf kardaşım, kardaşlar kalemi bıraktılar, bence teksirin kıymeti yoktur, kaleme sarılsınlar, yazıyı bıraktıkları için çok canım sıkılıyor."

Aydın'ın Sultanhisar beldesinde Nurların bu kadim mensubu Sinoplu Hasan Atıf Egemen'le tatlı sohbetimiz, tatlı bir şekilde noktalanmıştı. Denizden bir damla şeklinde de olsa hiç olmamaktan bu kadarcık da olsa bir teselli şeklinde noktalamak istiyorum bu hatırayı..

EMRULLAH DEMİRKAYA

Hicrî 1310 (1894)'de Kastamonu'da doğdu. 1985'te Ramazan'ın 4. günü vefat etti. Asrımızın sultanı Üstad Bediüzzaman'dan izler, eserler ve hatıralar görebilmek için yine bir zemheri günü yollara düşmüştük. Bu defa menzilimiz canlı bir tarih sayfası olan Kastamonu'ydu

Kastamonu'nun evlerini, dağlarını ve kalesini dolaşırken, yolumuz tarih yadigârı bir muhterem hattatın hanesine de düştü.

Ahşap evin duvarları müzeydi

Bu asırlık zat, doksan yaşlarında hattat Emrullah Demirkaya idi.

Tarih dolu köşesinde, samimi bir edâ ile "Hoş geldiniz!" dedikten sonra, baktım az sonra elinde kahve getirip, tutuyordu. Hürmeten ayağa kalkmak istediysek de, razı olmadı, kahveyi elleriyle takdim etti.

Ahşap evinin duvarları bir müzeyi andırıyordu. Renkli boyalar ve fırçalarla kendisini yine çalışırken bulmuştuk. Odanın bütün duvarlarını, dolap kapaklarını rengâ renk boyamış ve üzerine o güzelim İslâm yazısıyla çeşitli âyet, hadis, vecize ve şiirler yazmıştı.

İstediğimiz levhaları fazlasıyla getirirken; "Nasıl olsa durmadan damlıyor, yine damlar, yine yazarım" diyerek tabloları hediye ediyordu. O esnâda mübarek Anadolu'nun sînesindeki böyle bilinmeyen mâneviyat erlerini düşünüyordum. Demek ki, yüz yıllardır Müslüman Türkiye'nin bağrında böyle bilinmeyen mâneviyat yıldızları ışıldayıp duruyormuş. Kim bilir, belki de bu sahipler hürmetine topraklarımız ebediyen "Allah Allah" sesleriyle çınlamaya devam edecektir.

Emrullah Demirkaya 1915 senesinde asker olduğunu anlatırken, asker ocağında, Enver Paşa'nın Müzika Bölüğünde müzikacı olarak bulunduğunu söylüyordu.

Şimdi uğraştığı ve binlerce esere imzasını attığı hat sanatına alâka ve muhabbeti ise askerlik yıllarında başlamış.

Birgün Müzika Bölüğü, Medresetü'l-Hattatin önünden geçerken, orada gördüğü yazılar ve yakın tarihimizin meşhur hattatları dikkatini çekmiş. Bu sanatkârlardan Hattat Hâmid, İsmail Hakkı Altınbezen ve Halim Hoca

saydığı başlıca hat ustaları arasındadır. Kendileri de boş zamanlarında hat çalışmalarına başlayarak sanatını böylece ilerletmişti.

Kastamonu'daki köşesinde çalışan bu hat ustası evlâd-ı fatihandandır. Baba ve dedeleri Kırım Türklerindenmiş. Oradan Batı Trakya'ya, oradan da Gümülcine ve Selânik'ten sonra Kastamonu'ya gelip yerleşmişler. Babasının ismi Timurkaya imiş. Soyadı kanunu çıktığı zaman soyadı olarak babasının adını Demirkaya olarak almış.

Zaman nehrindeki takvim dalgaları 1936-1942 sayfalarını gösterirken, Kastamonu'ya sürgün olarak gönderilen Üstad Bediüzzaman'ı, her vatanperver ve misafirperver, Müslüman-Türk insanı gibi hattat Emrullah Demirkaya da polis karakolu karşısındaki ufacık bir evde oturan, bu aziz misafiri ziyaret edip, ellerini öpmüştü.

"Bu yadigârını koynumda taşıyacağım"

Sohbet sırasında hattat olduğunu söyleyince, Bediüzzaman bu güzel mesleği nerede ve ne zaman öğrendiğini sorduğu zaman, anlatmış. Üstad: "Maşâallah" diyerek iltifatlar edip, kendisine de bir levha yazmasını söylemiş.

Emrullah Demirkaya, "Nasıl bir levha olsun?" deyince, Üstad, "Nasıl olursa olsun" demiş.

Daha sonraki günlerde Hattat Emrullah Demirkaya şu mısraları bir levha yapıp, Üstad Bediüzzaman'a armağan olarak götürmüş:

Ağlatırsa gam yeme, bendesini Cebbar-ı Hakîm,
Lûtfuna mazhar düşüp nâgâh bir gün güldürür,
Bu meseldir 'Tu'ref'ü-l Eşyâü min Ezdâdihâ'
"Pes anun içün, kahrın evvel, lûtfun sonra bildirir."

Bu levhayı ellerine alarak okuyan Üstad Bediüzzaman tebessüm ederek:

Fesübhanallah kardaşım, sen benim aynen tercüme-i halimi yazmışsın, sen benim tarihçe-i hayatımı bir rübâi ile ifâde etmişsin. Ben artık, senin bu yâdigârını koynumda taşıyacağım" diyerek hattat Emrullah Efendiye iltifatlar ve dualar etmişti.

Dokuz yıl askerlik vazifesi yapan Hattat Emrullah Efendi, Üstad Bediüzzaman'ı son görüşünü ise şöyle anlatmaktadır:

1942 senesinde Kastamonu'da ne kadar dindar Nur talebesi varsa toplayıp, karakollarda eziyet ve zulüm ediyorlardı. Bunlarla birlikte Üstad

Bediüzzaman'ı da alıp otobüse bindirerek Denizli hapishanesine yolluyorlardı.

"Bu esnada, Kastamonu'nun her tarafına, 'bu masum insanları idama götürüyorlar' diye şayia çıkarılmıştı. Etrafa bir korku havası yaymışlardı. Bu korku uzun seneler Kastamonu'da devam etmişti."

Muhtelif zaman aralıkları içinde, çalışmalarımızı devam ettirirken uğradığımız Kastamonu'da; Nura karşı, islâmın nurlarına karşı, geçmiş günlerde yapılan zulüm ve korkunun belirtilerini görüyorduk.

HÜSEYİN REMZİ SÖNMEZGİL

1909'da Kastamonu'da dünyaya geldi. Emekli bir esnaf olan bu zatın Bediüzzaman gibi bir Üstadı ziyaret edip elini öpen bahtiyarlardandır.

"Ben seni mânen tanıyorum"

Hüseyin Remzi Sönmezgil hatırasını şöyle anlatmıştı:

Kastamonu'nun kazası İnebolu'da çok Nur talebesi vardı. Bu arkadaşlarla birlikte Üstad Bediüzzaman'ı ziyarete gidiyorduk. Ben Nasrullah Camiinin şadırvanından abdest almıştım. Abdest alırken biraz zaman kaybetmiştim. Ama hızlı hareket ederek, Üstadın kapısındaki arkadaşlara yetişebildim. Benim ilk ziyaretimdi. Üstad Hazretleri bana çok iltifatlarda bulundu:

"Kardeşim, mânen ben seni tanıyorum. Sen dürüst ve iyi bir insansın. Hattâ bu temizliğinden dolayı biraz evvel Nasrullah şadırvanından abdest alarak geldin."

Üstad Bediüzzaman'ın bana olan bu iltifatından hem ben, hem de arkadaşlar hayretler içerisinde kalmıştık.

***

Yine birgün İnebolu'lu bir kardeş gelerek bana şu haberi vermişti: 'Remzi kardeş, sen Üstad Hazretleri için 'Ben daha önceden tanımam' diyorsun. Ama Üstad seni tanıyor ve 'Remzi kardeş hareketlerine dikkat etsin' diyor.' Hakikaten ben o günlerde bir köy düğününde Allah affetsin fena hareketlerde bulunmuştum. Bu fena vaziyetim, Üstada malum olmuş ve beni ikaz ediyordu.

***

Köylünün birisi Üstada yoğurt getirmek istiyor. Hanımı ise istemeyerek ve kocasının zoruyla hazırladığı yoğurdu Üstada götürünce, o mübarek Üstad yoğurdu kabul etmedi ve köyüne geri gönderdi.

***

Birkaç hakim Üstadı ziyarete gidiyorlar. Üstad birisinin ismini söyleyerek onu ziyaretine almıyor. Sonradan arkadaşları o hakimden bunun sebebini sorunca hâkim şöyle diyor:

"Ben gerektiği zaman gusül abdesti almazdım. Onun için olsa gerek, üstad beni huzuruna kabul etmedi."

***

Kastamonu lisesi talebelerinden bir grup devamlı Üstadı ziyarete gider ve ondan ders alırlarmış. Onlara ders kitaplarının olduğunu, muallimlerinin kendilerine derslerini anlatıp öğrettiklerini, neden bunlarla yetinmeyip de Üstadın dersine gittikleri sorulduğunda şu cevabı vermişler:

"Bizler Üstad Bediüzzaman'dan iman hakikatlarını ders alıyoruz. Ayrıca fenlere ait dersleri de kitaplardan okuyor veya muallimlerimizden dinleyerek öğrenmeye çalışıyoruz. Sonra Üstadın bir dersini bir defacık da olsa hiç unutmuyoruz. Onun dersi öğretmenlerimizin derslerinden çok farklı, öğretmeninkini unuttuğumuz oluyor, ama Üstad Bediüzzaman'ın dersleri hiç akıldan çıkmıyor. Üstad Bediüzzaman, verdiği İslâmî ve imanî dersleri zihnimize öyle sokuyor ki, bu dersleri hiçbir zaman unutamıyoruz."

İSMAİL İLGAZİ

"Kitaplara dokunmayın, tokat yersiniz"

1942 Ramazan'ının 21. gecesi teravihi kılıp camiden eve gittim. Erkenden yattım. Uyudum uyumadım kapı çalındı. Kapıya vardım. Erzincanlı Hamal İsmail Efendi, 'İstanbul'ldan dört beş sandık kibritlerin geldi, Posta arabacısı 'Gelsin teslim edeceğim' diyor' dedi.

Üstümü giydim. Başımda yün takke ile koştum. Bir de baktım, durakta bir kalabalıktan Üstadın sedası kulağıma geldi. Çayhanede bir karpuz kesip Üstada ikram ediyorlardı.

Jandarma başçavuşu, sivil polisler de varmış, bilmiyoruz. Üstadın elini öptük. Hepimizin ismini yazıp karakola vermişler. Üstad, elektrik direğini sütre yaparak namazı eda etti. Müftü Efendiyi sordu. Evinde hasta yattığı söylendi. Posta arabasından kibritlerimizi indirip teslim aldık. Üstada kendimizi tanıttık. İbriği elinden aldık, su doldrurup verdik. Mübarek elleriyle başımı meshetti ve 'Elgazi' dedi. Sonra Çankırı'ya azimet eyledi.

Sabah oldu. Jandarmalar evlerimizi bastı. Risale-i Nur'u dolaptan alıp verdim. Baktım, adam öldürmüşüz gibi orayı burayı arayacaklar. 'Bu kitaplar her Müslümanın evinde bulunur. Mahkemelerin iade kararları var' dedik.

Kurşunlulu bir telgraf çavuşunu yolda yakalamışlar, Muhammediye kitabını müsadere etmişler. iyice bilemiyorum. Üstad Isparta'da yahut Denizli'de mahkeme oluyor. Oradan bize mahkeme harcırahı olarak 75 lira geldi. Aldıkları kitapları İstanbul'a bilirkişiye göndermişler. Biz Ilgaz mahpushanesinde iken büyük bir deprem oldu. Evler yıkıldı, birçok insan öldü. Bizim hanım hâkime müracaat ederek çıkarılmamızı istiyor. 'Ancak gece çıkabilir' diyorlar. Çıktım, evimi, dükkânımı yokladım. Evde çatlaklar meydana gelmiş, dükkânımın da tavanı yıkılmıştı.

Hapishaneye tekrar döndüm. Böylece, Üstadın dediği 'Ilgaz', 'elgazi' olmuştu. Üstad, öteden beri ikazda bulunurdu ve 'Kitaplaradokunmayın, tokat yersiniz. Sizin şerrinizden masum insanlar da zarar görür' derdi. Mahkememizin Ilgaz'da görülmesine dair emir geldi, böylece harcırah da geri gitti. Sonunda mahkeme beraatimize karar verdi.

Daha sonra ikinci bir mahkeme cereyan etti. Sinoplu hâkim yine beraat kararımızı verdi. Kitapları da iade etti.

"Üçüncü mahkeme Çankırı Ağır Cezada idi. Mahkeme reisi netice-i mahkemeyi uzattı ise de temyize başvurmadan hükümet değişti. Af kararıyla çıktık. Kitapları da iade ettiler."

FEYZİ ERTEM

Feyzi Ertem, 1932 Kastamonu doğumlu. İlkokulu çeşitli yerlerde okudu. Kastamonu Meslek Lisesinden mezun olduktan sonra Ankara Yüksek Öğretmen Okulunu bitirdi. 31 yıl 9 ay Türkiye'nin çeşitli yerlerinde vazife yaptı. Evli ve 4 çocuk babasıdır.

"Bediüzzaman veli ise kocamı salıverir"

Bediüzzaman'ın ilk Kastamonu'ya gelişi, halk arasında, 'Buraya sürgün bir hoca geldi' diye yayılmıştı. Bu sırada babam İnebolu'da öğretmenlik yapıyordu. Bunu duyunca birkaç arkadaşı ile birlikte ziyaretine gitmişti. 1943 senesinde babam beni ve ağabeyimi Üstadın Ziyaretine götürdü. O sırada Üstad Araba Pazarında oturuyordu.

Odada pek birşey yoktu. Yalnız ibrik ve yatağı vardı. Çocukluk halimle en çok dikkatimi çeken, fareler olmuştu. Hiç insanlardan çekinmiyorlardı.

Denizli'ye götürürlerken babamı da götürmüşlerdi. Babam Denizli'de hapiste birkaç ay yattı. Tahliye olduktan sonra da öğretmenlikten 3 yıl 7 ay uzaklaştırıldı.

Bu durumdan dolayı annem çok üzüldü ve hastalandı. Birgün dua ederken, 'Eğer Bediüzzaman gerçekten veli ise kocamı salıverirler' demişti. Gerçekten hapishanede o gün isim benzerliğinden babam bir başkasının yerine tahliye olmuştu. Bir ay sonra tekrar istediler. Ancak o sırada beraat kararı da çıktığından bir daha geri götürmediler.Babam hapisten çıkarken, dışarı çıkarılmaması gereken Meyve Risalesini sepetin içine koyarak çıkarmış, her yerini aradıkları halde sepeti aramamışlardı.

İkinci görüşmemiz Barla'da olmuştu. Bu ziyaretimde Üstad bana bizzat okudu. Onun tesiri üzerimde uzun müddet devam etti.

O zaman risaleler elle yazılırdı. Babam yüzlerce risale yazdı. Ancak ben çok az yazdım. Bizde mevcut olan el yazma risalelerini 1959 yılında bir arama sırasında götürmüşlerdi. Bir daha da geri vermediler. Barla'da Üstadın ziyaretine gittiğimde vakit akşamdı. Bu sırada polisler tarafından sorguya çekildim. Ancak yine de ziyaret etmeye muvaffak oldum.

Üçüncü ve son ziyaretim Isparta'da 1958 yılında olmuştu. Üstad öğretmenlere çok ehemmiyet verirdi. Bu ziyaretimde Üstad bana, 'Ben seni

yanımda alıkoymak istiyorum, fakat mesleğin öğretmenlik olduğu için vazifene devam et' demişti.

SALİH UĞURTAN

1905'de İnebolu'da dünyaya gelen Salih Uğurtan 17 Kasım 1989 tarihinde vefat etti.

"İnebolu'da estirilen tedhiş"

1930 sıralarında Salih Ağabey 25 yaşlarındaydı. Daha önce vefat eden fedakâr Nur talebelerinden Gülcü Hüseyin, Ziya Dilek 3-4 kişi bazı eski kitapları dikkatle incelemiş ve okumuşlar; o kitaplardan kıyâmet alâmetleriyle ilgili bazı manaları yakalamışlardı.

O devreler ezan okumanın, Kur'ân öğrenmenin, Allah demenin yasak olduğu devrelerdi ve Müslümanlar bu korkunç zorluklar içerisinde ne yapacaklarını şaşırmışlardı. Ayrıca Şapka inkılabının da ilk temellerinin İnebolu'da yapılan bir konuşmayla atıldığını biliyorsunuz. O zamanlar İnebolu'ya gelen mülki erkânın hizmetindeki askerlerin esef verici bir icraatlarından bahsetmişti Salih Ağabey, İnebolu'da o gün pazar kurulmuş ve köylü kadınlar sebze-meyve satmaktadırlar. Şehre giren askerler kadınların örtülerine saldırmışlar ve üzerlerinden çekip çıkarmaya çalışmışlar. Korku ve şaşkınlıkla direnen kadınlar sebze ve meyvelerini terk ederek, "Yunanlı tekrar Anadoluyu istila etti" zannıyla köylere kaçışmaya başlamışlardı. Bunlar arasında Salih Ağabeyin valide-i merhumesi de vardır.

Bütün bu hadiseler ışığında, Salih Uğurtan ve kendisinden önce vefat eden diğer mü'minler okudukları bazı eski kitaplardan, Sevgili Peygamberimizin şerrinden şiddetle Allah'a sığındığı ve ümmetini sakındırdığı en dehşetli fitnenin tam ortasında oldukları, yani, Deccal'ın geldiği kanaatine vardılar. Yalnız bu kitaplardan deccalla aynı devrede en büyük ve son Mehdi'nin geleceği, müslümanların onun ordusunda asker olup Deccalı ve onun ordusunu kılıçtan geçirecekleri manasına gelen ifadeler bulunuyordu.

Hadiselerin en sıkışık olduğu sıralarda: "Hazırlanın! Birşey çıkacak..." diye bir araya gelmeye, harp âletleri toplamaya başladılar. Yaptırdıkları kocaman kılıçları haftada 3-4 defa biraraya gelip biletiyorlar, Hz. Mehdinin gelmesini bekliyorlardı. Salih Ağabey, "O anda zaptiye bizi tespit edip

yakalasaydı sorgusuz sualsiz ipe çekerlerdi" diyordu bir sohbetimizde. Günler geçiyor, sık sık bilinen kılıçların ağızları gittikçe ufalıyordu.

Bu sıralar henüz Bediüzzaman'ı tanımayan Salih Ağabey bir rüya görüyor. Şöyle anlatıyor rüyasını:

Rüya ile gelen müjde

"Odamda yatıyorum. Baktım birisi pencereden bana bir mektup uzatıyor. Hayret ettim. Yahu pencere epeyce yüksek, ikinci katta, bu adam buraya kadar nasıl uzanıyor dedim. Bana uzattığı mektubu göstererek 'Bu mektubu oku' dedi. Aldım, baktım. 'Esselâmü aleyküm. Bismihi Sübhânehu' geri Arapça dedim: 'Ben Arapça bilmem.' 'Oku' diye ısrar etti. 'Cidden Arapça bilmiyorum' dedim, baktım bir parça ciddileşti. Kesin bir şekilde okumamı emrediyor. Heyecanlanmaya, telaşlanmaya başladım. O halimle yataktan fırladım."

Salih Ağabey bu rüyayı gördüğü sıralarda İnebolu'da meşhur bir Şeyh vardı. Rüya tabiri konusundaki isabetliliği o bölgede her tarafa yayılmıştı. Sabahleyin namazdan sonra ona giderek rüyasının tabirini sorar. rüyayı hayretler içerisinde dinleyen büyük zat Kur'ân-ı Kerimden bazı âyetleri okur ve Salih Ağabeye aynen şunu söyler: Sana müjde! Müjdeler olsun sana! Sen yakında bütün dünyayı manen idare eden birisinin elini öpeceksin. Bizden de çok selâm ve hürmet götürmeyi unutma. Daha sonra çok geçmeden bu veli zat vefat eder. Salih Ağabey şaşkındır. Ve hâlâ kılıç bilemeye, Hz. Mehdiye asker olmak için kendisini zinde tutmaya çalışmaktadır.

O sıralarda İnebolu'da bir şâyia yayılır: "Kastamonu'ya bir Hoca Efendi gelmiş, onu merdiven altı gibi bir yere hapsetmişler, çeşitli işkencelere maruz bırakmaktadırlar... " İnebolu'dan öncelikle Ziya Dilek Ağabey merhum ve diğerleri gider elini öperler. Bu arada deccal konusunda her ne kadar bazı kanaatlere varmışlarsa da yine de müteşabih bazı hadislerin manalarını karıştırmaktadırlar. Hadiste deccalın eşeğinin kulaklarının fil kulağı gibi kocaman olacağı, ayaklarının yumuşak olacağı, yürürken de arkasından şiddetli bir ses ve pis bir koku bırakacağı rivayetini okumuşlar. Bu konuyu Bediüzzaman'a sorduklarında şu cevabı veriyor: "Kardaşım, şu bildiğiniz otomobil bir parça o tarife benzemiyor mu? Bunun da kapıları fil kulağı gibi, ayakları (lastikleri) yumuşak ve giderken arkasından hem pis bir koku, hem de ses çıkarıyor."

"Bu zamanın cihadı mânevî kılıçladır"

Bu cevaptan sonra kanaatleri daha da kesinleşmiş. Üstad kendilerine muhtelif konularda ders verip asrın cihad tarzının kılıçla, topla, tüfekle değil, kitap yazmakla, okumakla, fikirle ve ikna ile olduğunu izah ettikten sonra ayrılmak üzere kalkarlar. Mealen söyleyebileceğiz, Bediüzzaman: "Kardaşım, maddi kılıçlar kınına girsin. Artık zamanın mücahedesi manevi kılıçlarladır" diyerek ellerine birer kitap tutuşturur. Hz. Üstadın yüksek şahsiyeti ve veciz sohbeti karşısında kendilerinden geçen bu zatlar dışarıda kendilerine geldiklerinde birbirlerine sorarlar: "Yahu Hoca Efendi bizim kılıç bilediğimizi nereden biliyordu?"

Çok geçmeden Salih Ağabey elini öptüğü zatın "Dünyayı manen idare eden zat olduğunu keşfetmiş, bugün-yarın geleceğini umdukları zatın bilerek veya bilmeyerek belki de lisan-ı halleriyle yaptıkları halis duaların neticesi olarak, manevi ordusunun safları arasında buluvermişti kendisini.

"Kilitli kapı nasıl açıldı?"

Bu arada Bediüzzaman Hazretleri Kastamonu'ya ilk sürgün olduğu sıralarda enteresan bir hadise cereyan eder. Salih Ağabey hadiseyi bizzat yaşayan Sinoplu bir polisten naklen anlatıyor.

"Üstadı karakolda merdiven altı gibi dehşetli soğuğun bulunduğu bir yere kapatıp Alman kilidi vuruyorlar. Sinoplu polise de 'Bunu zehirle, öldür ne yaparsan yap' diye emir veriyorlar. Hadiselerin birinci şahidi Sinoplu polis o an kalbine tarifinde güçlük çektiği bir hürmet ve hizmet etme arzusu olduğunu beyan ediyor. İlk hafta içerisinde bir gece sabaha karşı kontrole geliyor. Fakat kocaman Alman kilidi sökülmüş, demir parmaklıklı dış kapı açık. İçeriye yatağın olduğu yere koşuyor, yatak sıcak. Ama kimse yok. Kendi tabiriyle 'Can korkusuyla kan beynime sıçradı' diyor. Birazdan Hz. Üstad elinde su ibriği içeriye giriyor. Elini Sinoplu polisin göğsüne dokundurarak: 'Korkma Mehmed! Bu zalimler ne sana, ne bana dokunamayacaklar' diyor. Ve hemen ardından kapıların kendi kendine şangır şangır kapandıklarına şahid oluyor."

Bediüzzaman bu ilk ikamete mecbur bırakıldığı yerde üç ay tutuluyor. Bu üç ay süresince Kastamonu'nun bütün askeri ve mülki amirleri hastalanıyorlar. Daha sonra başlarına gelen bu musibetin O Hocayı sıkı işkence ve zulüm altında tutmalarından kaynaklandığına hükmederek Bediüzzaman'ın ev kiralamasına izin veriyorlar.

Bediüzzaman yeni evinde bütün gayretiyle hizmetine devam ediyor. Her türlü korkuyu göz önüne alarak bir kısım talebeler ve özellikle isimleri

yukarıda mezkûr şahıslar sık sık ziyaretine geliyor, kendisinden aldıkları kitapları harıl harıl çoğaltıp dağıtıyorlar.

"Beşinci Şua'yı kuşlar müjdeliyor"

Üstad İnebolu'yu ve İnebolu'daki talebelerini çok methediyor. Bazı köylerinde bin kalemin risale çoğalttığını bildiğimiz Isparta'ya benzeterek şu şirin ilçeye, İnebolu'ya "Küçük Isparta" namını takmıştır. Bilindiği gibi Risale-i Nurları çoğaltmakta ilk teksir makinesi de bu talebeler tarafından kullanılmıştı.

Harıl harıl risaleleri çoğaltmaya devam ediyorlar. Başkalarından yine hayretengiz hadiseler geçiyor. Jandarmalar, karakol komutanı ve CHP'lilerden bir türlü kurtulamıyorlar. Ama Nurları yazarken şahid oldukları inayetler şevk ve gayretlerini bütün şiddetiyle arttırıyor. Salih Ağabeyin evinde bir ders ve sohbet esnasında şöyle birşey anlattı:

O sıralar Beşinci Şua yazılıyor. Ve bu çok mühim risaleyi çoğalttıkları sırada tanımadıkları garip kuşlar geliyor. Hemen her Nur talebesi bu hadiselere şahid oluyor. Ne zaman Beşinci Şuayı yazmaya dursalar gelip camlara vuruyor, ısrarla içeri girmek istiyor. Bediüzzaman Hazretleri bu hadiseleri "Kuşların yapılan hizmetleri ve özellikle asrımız mü'minleri için çok mühim olan Beşinci Şuanın neşrini müjdelemek ve tebrik etmek için geldikleri" mânâsında yorumluyordu.

Bu hatıraları kaleme alan Muhammed Boz'a teşekkür ediyoruz.

Doç. Dr. NUREDDİN TOPÇU

Felsefe doçenti olan Nureddin Topçu 1909'da Erzurum'da dünyaya gelmişti. 1975'de İstanbul'da vefat etti. Yarınki Türkiye, Maarif Davası ve Büyük Fetih gibi eserleri vardır. Nur Risaleleri'nin hizmet ve neşriyat kahramanlarından Tola'lar Hanedanı'yla yakın alakası olmuştu.

Vefatından iki ay önce ziyaret ettiğimiz Doç. Dr. Nureddin Topçu, bize Denizli ve orada görüştüğü Bediüzzaman ile ilgili hatıralarını anlatmıştı.

İkinci bir ziyaretimde çok hasta idi. "Geçmiş olsun hocam, bugün Cumaya gelemediniz?" dediğimde, "Ben bu hafta namazı Kâbe'de kıldım" diye lâtife yapmıştı.

Sultan Ahmed'teki evinde ziyaret ettiğimiz merhum Topçu, 1909'da Erzurum'da doğduğunu, 1934'de de ilk defa öğretmen olarak vazifeye başladığını söylemişti. Merhum Üstad Said Nursi ile olan hatıralarını ise şöyle anlattı:

Bediüzzaman'ın büyüklüğü

1934'de ilk defa muallim oldum. Hareket mecmuasında yayınladığım bazı yazılar yüzünden şimşekleri üzerime çektim, takibata uğradım. Zamanın maarif vekil olan Hasan Ali Yücel'in sık sık başvurduğu sürgün cezasına mâruz kaldım.

1944'de İstanbul'dan Denizli'ye tayin oldum. İmtihan ayı olan Haziran'da Denizli'ye gittim. Şehir Oteline indim. Ödemiş'te savcı olan Muslihiddin Sönmez ve ablası Seher Sönmez vasıtasıyla Bediüzzaman Said Nursi'yi tanıdım. Üstad Otelin üst katında oturuyordu.

Bütün şehirde onun ismi dolaşıyor, herkes ondan bahsediyordu. O günlerde Denizli'de devam eden mahkemesi neticelenmiş ve beraat etmişti. Beraatten sonra Şehir Otelinin üst katında bir odaya yerleşmişti, orada kalıyordu. Sıkı bir kontrol altındaydı. Yanına gidip gelen ziyaretçiler de aynı şekilde takip ediliyor ve tesbit ediliyordu. Ziyaretçiler yanında çok az kalabiliyor, hemen çıkıyorlardı. Akşam yemeklerinde herkes çekilip gidiyor, otelde kimse kalmıyordu. Hatta otelin katibi de yemeğe çıkıyordu. Ben de o sıralarda yanına çıkıyordum. Yarım saat kadar kalıp ziyaret edip,

görüşüyordum. Din, iman, ahlâk, gençlik ve cemiyet meseleleri ile alâkalı konuşuyordu.

Denizli Ağır Ceza Mahkemesi, eserlerini bilirkişiye havale etmiş, liseden iki kişiyi bilirkişi tayin etmişler. Zannediyorum bunlardan biri edebiyat, bir diğeri de tarih hocasıydı. Bunlar dinsiz adamlardı. Hele biri büs bütün yılandı; sonradan fecî şekilde ölüp gitti. Ben Bediüzzaman'ı ziyaret ettiğimde kendisi bana: 'Onları bana gönder de ben onları dine davet edeyim' dedi. Ben de: 'Efendim onlar çok fena adamlar, vazgeçin' dedim. Bunun üzerine: 'Peki öyleyse ehvenini getir, az fena olanı çağır, ben onları dine davet edeceğim, ben onları affettim' diyordu. Bediüzzaman'daki büyüklüğe bak, biz olsak başını ezmeli deriz, 'Ben onları affettim' diyor. İşte büyüklük budur. Ruhî bir ışıktır bu..

Hakikaten onlardan birisi biraz daha (diğerine kıyasla) mutedildi. Fakat Tahir ismindeki çok fena bir adamdı. Mehmet Akif'in: 'Acırım tükrüğe billah tükürsem yüzüne' dediği gibi birisiydi. Rahatsız ederler, kimbilir ne söylerler, canını sıkarlar, diyen ben onları çağırmadım.

Bediüzzaman çok büyük bir insandı: 'Ben onları affettim,' diyordu. İnsanın, idamına sebep olacak şekilde aleyhinde olanları affedebilmesi büyük bir fazilettir.

"Herkese dâvâsını anlatırdı"

Hareket adamı idi, girişkendi, herkesle konuşurdu. Davasını anlatırdı. Pısırıklığa ve miskinliğe taraftar değildi. Otelin kaldığı odadaki penceresi genişti. Bir gün ziyaretine gittiğimde oraya oturmuştu, dışarıya bakarak Denizli'de bir zamanlar 62 medresenin bulunduğunu, bunların hepsinin kapatıldığını üzülerek anlattı: 'Bu sebepten ben muallimlere dargınım' dedi.

Akşam yemeğini getirdiler, mükellef bir sofraydı. Getiren garsona yemeği iade etti: 'Bunu fukaralara götür' dedi. Yanında zeytini vardı, yemeği kabul etmedi, ekmeğini zeytin taneleriyle yedi: 'Bir ekmeği 15 gün bitirebiliyorum' dedi. Semaveri vardı, çay kaynatıp çay içiyordu, bize de ikram etti. Hapishaneden yeni çıkmıştı.

Odada eşya olarak hiçbirşey yoktu. Eserleri yazma ve formalar halindeydi. Binlerce yazma kitap ellerde dolaşıyordu. Her tarafta yazılıyordu, köylerde, kazalarda hep Nur Risaleleri çoğaltılıyordu. O devir gönül alıcı bir devirdi. Güneşin doğuşu gibi bir zamandı.

O tarihlerde Denizli'nin Güvençli köyüne gitmiştim. Bir akşam beni bir eve misafireten çağırdılar. Gittim. Gece dama çıktık, lüküsü yaktılar. Bediüzzaman'ın yeni bir risalesi çıkmıştı. Köylülere onu okuyacaktım. Tam ben okuyacağım esnada, onlar benden evvel davranıp başka bir risalesini çıkarıp okumasınlar mı? Hayret içerisinde kaldım.

"Her evde onun eseri yazılıyordu"

Her evde, her köyde onun eserleri yazılırdı.... Onbinler sahife çoğaltılırdı... Böyle bir şevk vardı. O akşam da şevkle okudular, biz de tatlı bir sevinç ve haz içinde dinledik.

Kerametler, fevkalâdelikler, hep Allah'tan gelir. Veli insanlara Allah'tan ne gelirse, kalblerine ne doğansa onu bilirler. Bu haller Allah'tan gelir onlara, Allah'a teslimiyetin meyvesidir bu haller, veliler için.

Güveçli'de bir ay kadar kaldım. Döndüğümde Bediüzzaman da Denizli'den ayrılmıştı. O zaman da talebelerinden Hasan Feyzi ile tanıştım ve görüştük. Âşıktı o, muallimdi. Ona da Muslihiddin Bey götürdü beni. Sevimli bir insandı. Temiz ruhlu bir insan. Sevgi ile yaşayan bir adamdı. Bediüzzaman'ın aşk ve muhabbetinden vefat etti. Ondan ayrılığa dayanamadı. Bilmiyorum, insan böyle vefat eder mi?

Bediüzzaman Denizli'de iken yanına gelen polis müdürüne hiddet etmiş: 'Git, temizlen de gel' demiş. Adam hakikaten temiz değilmiş.

"Çok mert ve cesurdu"

Çok mert ve cesur bir hali vardı. Cesareti, kerameti pek çoktur, saymakla bitmez. Sonra zekâsının buluşları fevkalâdedir. Musibetlere sabırla razı olmuştu... Kendini vermişti Allah'a... Zaten o eserler hep o hallerin mahsulüdür. Bütün Denizli'de onun zevki ve şevki vardı. Dost-düşman ona hayrandı. Denizli'nin gecesi, gündüz olmuştu... Fethetmişti o Denizli'yi, Onun ruh ve aşk tarafına ulaşılamaz. Onun Allah'a yakınlığı bambaşkadır. O yakınlık bir lütf-u İlâhidir.

Sabrı, inzivası, şükrü bam başkadır. para nedir bilmez, dünyagözüne görünmezdi. Böyle zatlara pratik bir maksat gözeterek gitmek, onları rahatsız eder. Ruh ve gönül sultanlarına dünyevî basit çıkarlar için müracaat etmek cinayettir, müthiş bir haksızlık ve anlayışsızlıktır.

Bana dua etti. İnşaallah duası kabul olur. Kelimeler tam hatırımda değil. Ruhî feyzim için dua etti. Zaten umumiyetle hep böyle mânevî şeyler için dua ederdi.

1952'de İstanbul'a Akşehir Palas Otelinde de ziyaret ettim. Sonra bugünkü Büyük Postahanenin üstündeki ağır cezadaki son mahkemesine gittim. İkindi namazının vakti girmişti, kalktı: 'Siz kararınızı verin, ben namaza gidiyorum' dedi ve yürüdü. Hiç umurunda değil. Belki mahkûmiyet kararı verecekler, idam bile verecek olsalar hiç aldırdığı yok.

"Allah'ın lütfuna mazhar olmuştu, herkese vermez Allah bunu..."

Nurlarda tezahür eden bazı inayetkârâne hallere itiraz eden bir kısım zatlara Nureddin Bey, "Bediüzzaman keramet gösterir ve onunla birçok mü'minlerin imanını takviye eder ve kuvvetlendirir" diyerek Üstadımızı her zaman savunmuştur.

İlim, fikir, ahlâk ve felsefe dalında pek çok eser veren merhum Topçu'ya Allah'tan rahmet dileriz.

Risale-i NUR Mahkemelerinin Adil Hâkimlerinden Senirkent'li HESNA ŞENER (1903-1975)

Senirkent, yetiştirdiği imanlı ve münevver evlatlarıyla, bu vatan ve millete büyük hizmetleri olan mübarek bir beldedir. Ne zaman bu mübarek beldenin bahsi olsa, hemen Semerkant, Taşkent ve Buhara'yı düşünürüm. "Tola Hanedanı"ndan, Senirkent'in "Kara Melek"i Dr. Tahsin Tola'nın hanesinde misafir oluşumu hatırlarım.

Tola ailesi ve bu ailenin akrabalarından olan Hesna Şener, bu münevver vatanperverlerden biridir. 1903 yılında Senirkent'te dünyaya gelen Hesna Şener, eski alay müftülerinden yarbay Nuri Beyin kızıdır. Annesi ise Akile Şener'di.

İlk, orta ve lise tahsilinden sonra Hukuk Fakültesini başarıyla bitirmişti. bazı yerlerde geçen kısa memuriyet ve hizmetinden sonra Denizli'ye hakim olarak tayin edilmişti. 1942 senesinden itibaren tam otuz üç yıl bu vazifede kaldı.

1943 senesinde Bediüzzaman Said Nursî'nin talebeleriyle birlikte verildiği Denizli mahkemesinin âdil hakimlerinden olarak ebedî fazilet ve adalet levhalarına geçen bahtiyarlardandı. Risale-i Nur'un hizmet tarihinde mühim bir dönüm noktası olan Denizli mahkemesinin ilk beraat kararını veren merhum Muğlalı Ali Rıza Balaban Bey'in bu kararına iştirak eden bir Senirkent hanımefendisiydi. Risale-i Nur müellifi: "Hâkim-i âdil ile beraber, hakiki adalete çalışan zatlar, değil yalnız bizi, belki Anadolu'yu ve âlem-i İslâmı manen minnettar eylemişler" diye bu mutlu hakimleri senalarla alkışlamıştı. İşte Senirkentli Hesna Şener Hanımefendi "Anadolu'yu ve İslâm âlemini" minnettar eden kahraman kadınlardan bir âdil bahtiyardı. Mekânı ve makamı nurlarla dolsun.

1974 kışında Almanya'da Denizli'li bir dosttan Hesna Şener'in hayatta ve hâlen hakimlik vazifesine devam ettiğini öğrendiğim zaman ne kadar sevindiğimi tarif edemem. Baharda onu görmek ve hatıralarını dinlemek

için Denizli'ye kadar gittiğimiz halde, kendileriyle görüşmek ve anlatacaklarını dinlemek kısmet olmamıştı.

Sonraya tehir ettiğimiz bu tarihten sonra, evlerine kadar gitmiştim. Merhum hanımefendi bizi çok âlicenab bir şekilde karşılamıştı. Bizlere anlatırken, üniversiteyi bitirmemizi ve sevgili vatanımızın bir köşesinde genç nesillere hizmet ederek, onların da bizler gibi olmasını tavsiye etmişti. Bu ziyaretimden az bir zaman sonra 22 Temmuz 1975 tarihinde Hesna Şener Hanımefendi'nin vefat haberini duymuştum.

Denizli'ye tayin edilişinden itibaren otuz üç yıl, tıpkı namazdaki tesbihin mübarek sayısı kadar, orada yer değiştirmeden dirayetle vazifesine devam etmiş ve ancak vefat edişiyle görevinden ayrılmıştır.

Bazı haller ve şartlar var ki, zerre kadar bir hizmet o hallerde dağ gibi bir ehemmiyeti haiz olur. Vatan muhafazası için nöbet tutarken soğuktan donan bir erin, şehitlik gibi yüksek bir makamı kazanması halinde, makamındaki yücelik ne ise, Denizli'nin âdil hakimlerinden Hesna Şener'in: "Dinden ima ve telmih yoluyla dahi bahsetmek yasaktır" denildiği ve bunun bir emir halinde bütün vatana bildirdiği Halk Partisi'nin o kara ve karanlık günlerinde, Said Nursî gibi bir İslâm fedâisi ve kahramanının ve talebelerinin beraatini resmen ilân etmeleri, hem de "Beşinci Şua" davasının, beraati kararı merhum hakimleri her türlü takdir ve tebcile şâyân kılmıştır.

Bizler, halkçıların o zulmetli günlerini yaşayanlardan dinlemekteyiz. Bir tek dinî eserin dahi yazılmasına ve neşrine müsaade etmeyen bir kara zihniyetin hakimiyetinde, âdil hakimlerin şerefli kararları bu vatan ve millet için hassaten Denizli ve Senirkent'liler için bir şeref levhası halinde, bir yüz akı olmuştur.

15 Haziran 1944 tarihli beraat kararıyla, din ve fazilet ehli insanları tahliye eden Hesna Şener ve arkadaşları istikbâl nesilleri tarafından ve bugün bizlerce şükranla anılmaktadırlar.

Vefatından sonra Senirkent'lilerin bütün ısrarlarına rağmen Denizli'nin imanlı ve kadirbilir insanları Hesna Şener Hanımefendi'nin naaşını vermemişlerdi. Yapılan büyük bir merasimle, Denizli'nin asrî mezarlığına defnedilmişti.

Bekâr olarak mücerret bir ömür ve hayat geçiren Hesna Şener Hanımefendi'ye, Allah'tan rahmet ve mağfiret niyaz ediyoruz.

9 Ağustos 1975 Senirkent postası gazetesi'nde Hesna Hanım Efendi'nin vefat haberi:

"İlk kadın hukukçumuz ilk kadın hakimimiz Hesna Şener'i kaybettik"

İlk üniversite mezunu, İlk hukukçu ve ilk hakim hanımlarımızdan Hesna Şener'i 22 Temmuz 1975 tarihinde kaybettik. 1903 yılında Senirkent'te doğan, merhum emekli Yarbay Nuri Şener ve merhume Akile Şener'in kızları ilk, orta, lise ve üniversite tahsillerini başarılı bir şekilde bitirdikten sonra bazı yerlerde geçen kısa hizmetinden sonra en son Denizli hakimliğine tayin edilmiş ve 33 yıl yer değiştirmeden bu şerefli vazifesine devam etmiştir.

Vefatını haber alan akrabaları cenazesini Senirkent'e getirmek istemişlerse de Denizli'nin kadirbilir ve Vefakâr halkı memleketlerine 33 sene hizmet eden hakimlik gibi güç bir hizmeti hakkıyla başaran, hiç bir şeyin karşısında zayıf davranmayan hayırsever, insancıl halleriyle ve ideal bir ahlâk örneğiyle herkese nümune olan bu mümtaz hemşehrimizin cenazesini bütün ısrarlara rağmen Denizli halkı ve meslektaşları vermemişler, gönüllerindeki sevgi gibi kendi topraklarına gömmek istemişlerdir."

Cenaze merasimine pek çok halk katılmış, derin bir tazim saygı ve huşu içinde ve arkadaşlarının omuzları üzerinde değerli kızımız Denizli asrî mezarlığına defnedilmiştir. Hesna Şener hanıma Allah'tan gani gani rahmet niyaz ederken yakınları mühendis Galip Şener'e, Dr. Faik Şener'e, Dr. Tarık Şener'e, Dr. Ali İhsan Şener'e ve Hakim Altan Şener'e, diğer akraba, dost ve meslek arkadaşlarına başsağlığı dileriz.

HÜSEYİN BEŞLİ

1908'de Sav'da dünyaya gelmiştir. Bediüzzaman'la birlikte 1943'de Denizli'de hapis yatmıştır.

"Dokuz ayda 12 defa mahkemeye çıktık"

Nur medresesi olan Sav köyünde, Denizli hapsi maznunlarından Hüseyin Beşli o günleri bize şöyle anlatıyordu:

Oğlum Mustafa Beşli'ye Kur'ân-ı Kerim okumayı öğretiyordum. O sırada Sav'da arama tarama yapıyorlardı. Bu sebepten, başka hiçbir şeyle iştirakim olmadığı halde, beni de alıp, tevkif edip, Isparta hapishanesine attılar. Isparta'da bir ay kadar kaldık. Sonra alıp, Denizli hapishanesine götürdüler.

Dokuz ay zarfında tam on iki defa mahkemeye çıktık. Hakim neticede hepimizin beraatına karar verdi. Sonra bizi salıverdi. On altı kişi kadar Isparta'dan idik.

Ben cahil biriyim. Hamd olsun Üstada hizmet ettim. Tayınını, suyunu getirirdim. Bizim Sav'dan altı kişi idik. Aramalarda ellerine iki yaprak Risaleden yazı geçmiş 'Bunu sen de yazıyorsun' diye beni de aldılar ve götürdüler. Halbuki ben yazmayı filân bilmezdim. Savlı çok ihtiyar bir Hasan Dayı vardı. Beni onunla birlikte kelepçelediler. Hasan Dayı, risale yazan Atıf'ı evinde misafir ettiği için onu da suç ortağı gördüler ve onu da tevkif ettiler.

HASAN FEYZİ YÜREĞİL

1895'de Denizli'de doğdu. Şâir, edib, mutassavıf ve muallimdi. Bediüzzaman'ı 1943'de Denizli'd tanıdı. 1946'da vefat etti.

Bediüzzaman'a âşık bir zat

Nur irfan mektebinin unutulmaz simalarından birisi de Hasan Feyzi Yüreğil ismindeki bir hakikat kahramanıdır.

İlk intiba, ilk tesir, ilk ziyaret, ilk hatıra, insan hafıza ve gönlünden kolay kolay silinmiyor.

Risale-i Nur'un müstesna talebelerinden Hasan Feyzi Hazretlerinin Denizli kabristanındaki mezarını ilk ziyaret hatırasını da unutmak mümkün müdür?Bu ziyaret hatırası ter ü taze zihnimde her zaman yaşamaktadır.

Hasan Feyzi Yüreğil, Denizli'nin Çivril kazasının Güveçli köyünde muallim olarak imana ve Kur'an'a hizmet eden bir hakikat adamı idi. Melami tarikatı şeyhlerinden olan zat, Nur manzumesine dahil olmazdan evvel de etrafını ışıldatan bir kandildi.

"Canım sana kurban olacak"

Hasan Feyzi Nur'un ateşine pervaneler gibi atmıştı kendini. Eski zamanlarda birbirinin yerine hastalanan ve vefat eden yüksek fedakârlar gibi, o da Rabbinden, Üstadına bedel ölmeyi diliyor. Bir şiirinde bu niyazını şöyle dile getiriyordu:

Bam-ı feyzinden ırak olmayı asla çekemem

Dahi nezrin bu ki canım sana kurban olacak."

(Ey gönüllerin sultanı Bediüzzaman, senin feyizli, bereketli kapından, dergâhından, eşiğinden uzak olmaya, ayrı kalmaya asla dayanamam.

Benim adağım, dileğim ve arzum, canımın sana kurban olmasıdır. Ben senin uğrunda kendimi feda ediyorum. Sana gelecek belalar bana gelsin. Sana hayatımı adak olarak takdim ediyorum.)

Gerçekten Hasan Feyzi Efendinin bu niyazını, bu samimi ve kalbî arzusunu Cenab-ı Hak kabul etmişti.

Bu manzumeyi yazdıktan kısa bir zaman sonra 13 Kasım 1946 senesinin Çarşamba günü Cenab-ı Hakkın rahmetine intikal etti.

"Üstadına bedel şehit oldu"

Nur Risalelerinde bir çok mektupları, şiirleri ve takrizleri bulunmaktadır. Bu vefat hâdisesiyle alâkalı olarak Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri bir mektubunda şunları ifade etmektedir:

Nur hakkında parlak fıkralarında, bu biçare kardeşine kendini kurban etmeye söz verdiğinden ve Nur vazifesini acele yapmasıyla istirahat âlemine gitti.

"Merhum Hasan Feyzi kardeşimiz, aynen şehid merhum Hâfız Ali misillü, bir mektubunda dediği gibi 'Dahi nezrim bu ki, canım sana kurban olacak!' dediğini tasdiken Üstad'ına bedel, şehid kardeşi büyük Hafız Alinin yanına gitmiş. Bu zat-ı zülcenaheyn, ehl-i kalb ve gayet yüksek bir ehl-i ilim ve hakikat, otuz sene muallimlik perdesi altında imana hizmet etmiş ve on seneden beri Risale-i Nuru elde edip, gizli perde altında çalışmış. Sonra da iki sene zarfında doğrudan doğruya Risale-i Nur'un yüksek hikmetlerini ve kemâlatını çekinmeyerek ruh-u caniyle herkese ilan etmiştir."

"Bir asır evvelki müjde"

Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin dünyaya geldiği senelerde, yani bir asır kadar evvel, Denizli'de büyük evliyadan Hacı Hasan Feyzi isminde bir zat, bir gün talebelerine:

Bugün Kürdistanda bir büyük evliya dünyaya geldi. Bu zat, zamanımızın sahibi, asrımızın vekilidir" diyerek müjdeler veriyordu.

İşte bu Hacı Hasan Feyzi'den sonra sıra ile yerine iki zat geçiyor. Aradan seneler geçtikten sonra, Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri Denizli hapishanesine gelince, aynı ismi taşıyan muallim Hasan Feyzi Efendi, birinci Hacı Hasan Feyzi'ye imtisalen Nur Risalelerine sahip çıkıyor. Nura pervane olarak, sahip olduğu şeyhliği dahi bir tarafa bırakarak şunları terennüm ediyordu:

Yollarda bıraktık geçtik dervişi
Artık gönüllerden öyle teşvişi
Kâfi parlayan nur'un güneşi
Ey makes-i rahmet-i âlem Risale-i Nur..."

Bugün Denizli mezarlığında medfun olan Hasan Feyzi Efendi'nin beyaz mezar kitabesinde şu satırlar okunmaktadır:

Ömrünü ilm ü irfana vakfedip mektep ve kürsülerde feryad edip, kalbleri feyz ile her an, ölmüş tenlerde hep buldular can. Bilmediler söz attılar ol ere, o da tasa rahmet olur mu diye, yaşı basarken elli bire, boyun kesip verdi canını dilbere...

"Aziz şehid Hasan Feyzi, 13 Kasım 1946 Çarşamba günü irtihal eyledi."

Bu aziz İslâm kahramanının şiir, mektup, takriz ve mersiyeleri, Nur Risalelerinin şu eserlerinde yer almıştır:

Emirdağ Lâhikası, Tarihçe-i Hayat, Konferans, İman Hakikatları, Siracinnur.

Kabri nur, mekânı ebedî Cennet olsun...

Ayrılık şiiri

Bediüzzaman Said Nursî, Denizli hapsinden beraat ve tahliyeden sonra bir buçuk ay Şehir Palas Otelinde kalmıştı.

31 Temmuz 1944 Perşembe günü bir komiser refakatinde Denizli'den Afyon'a hareket etmişti. Bu hareket esnasında Hasan Feyzi Efendi, Üstad'ına: "Hazretinize buradan ayrılırken söylemiştim" başlığını taşıyan şu ayrılık şiirini takdım etmişti:

Çekilip nur-u hidayet yine zindan olacak
Yine fırkat, yine hasret, yine hüsran olacak
Yine sen, yaş yerine kan akıtıp ağla gözüm
Çünkü hicran dolu kalbim yerine hicran olacak

Yine göç var diye mecnuna haber verme sakın
Yine matem, yine zari, yine efgan olacak
Açılan ol gül-ü tevhid, sararıp solsa gerek
Kapanıp Kâbe-i irfan, yine viran olacak

Haber aldım ki, yarın yâd olacakmış bize yar
Ne büyük yâre ki kimler buna derman olacak
Bu büyük derd ü elemden kime şekva edeyim?
İşiten nâlemi, hep ben gibi nâlân olacak.

O şifa bahş olan envarını sen çeksen eğer

Bana kim nur verecek, kim bana Lokman olacak!
O temiz pâk nefesin, âb-ı hayatı bu çölün
Onu dûr etme ki her fert ona reyyan olacak

Hele ol nur-u şerifin kime değmişse eğer,
Küçücük zerre de olsa, meh-i tâban olacak.
O lütufkâr, o keremkâr eli öptükçe benim
Bu küçük kalbi hazinim yine handan olacak.

Bab-ı feyzinden ırak olmayı asla çekemem
Dahi nezrim bu ki canım sana kurban olacak.
Nazarın erse garip başıma ey nur-u Hüda
Bugün artık bu hakir bende de umman olacak.

Bu anasır, yüzüne her ne kadar çekse hicap;
Yine haksın, buna şahid yine Kur'an olacak
Kab-ı Kavseynden alıp dersimi bildim ki ayân,
O güzel nur-u bedi, âleme sultan olacak.

Sakınıp Feyz-i bîçareye bahs açma bugün
Yeni baştan, yine şeydâ, yine giryan olacak."

Ayrılık şiirinin açıklaması

Hidayetin nuru çekilince, yine her taraf karanlık olacak, yine ayrılık, yine hasret, yine hüsran olacak.

Ey ağlayan gözlerim, yaş yerine kan akıtarak ağla, çünkü, ayrılıklarla dolu olan kalbim yine ayrılıklarla dolacak

Yine göç ve ayrılık var diye mecnuna haber verme sakın. Çünkü yine matem, yine feryat, yine inleyiş ve yine figanlar olacak.

Açılan tevhid gülü bu ayrılıktan dolayı sararıp, solacaktır. İrfan burcu, iman ocağı yine bu ayrılıktan dolayı viraneye dönecektir.

Ben işittim ki yarın sevgili bize yabancı olacakmış, bizden ayrılacakmış. Bu öyle büyük bir yara ki, bu yaraya kimler derman olabilecek?

Bu büyük dert ve elemden ben kime şikâyet edeyim, çünkü benim dert ve elemimi işitenler de benim bu inleyişim karşısında inlemeye başlayacaklar.

O şifa veren nurlarını eğer sen benden çekersen, bana kim nur verecek, beni kim aydınlatacak? Benim dertlerime kim Lokman olup, tedavi

edebilecek?

Ey sevgili Üstadım, senin o temiz pâk nefesin bu çölün, bu kurak talebenizin hayat suyudur, can kaynağıdır, ne olur bu hayat menbaını benden uzaklaştırma, çünkü benim gibi her fert, her şahıs bu kaynaktan bana kana kana içip doyacaktır.

O şerefli nurun kime değmişse, o nurla şereflenenler küçücük bir zerre deolsalar, o nur sayesinde ışık saçan bir ay parçası olacaklardır.

O ulu sultanın lütuf ve kerem dolu mübarek elini öptükçe benim küçücük kalbim seinç sürûrla dolacak.

Ey büyük Üstad, senin feyizli kapından uzakta kalmaya asla dayanamam, bu ıraklığı çekemem.

Benim adağım, arzum ve dileğim şu ki, canım sana kurban olsun, hayatım sana feda olsun.

Senin bakışın benim garip başıma bir değse, sen bana bir nazar etsen ey Allah'ın nuru! O zaman bu küçük kul, o vakit, o nur sayesinde bir umman olacaktır.

Bu mevcudat yüzüne her ne kadar perde çekse, seni görmemezlikten gelse, sen yine haksın, buna şahid ise Kur'an'dır.

Ben dersimi Kab-ı Kavseynden aldım ve gayet açık bildim ki, bu güzel ve eşsiz nur bütün dünyaya sultan olacaktır.

Sakın! Bu bîçare Hasan Feyzi'ye herhangi bir bahis açma, çünkü bu Hasan Feyzi yeni baştan âşık olacak, yeniden ağlamaya başlayacaktır

GÖNENLİ MEHMED EFENDİ (MEHMED ÖĞÜTÇÜ)

Aradan yıllar geçti. İstanbul'a geldiğini haber aldım. Fatih Camiine davet ettim. 'Başkalarına haber vermez ve beni halka göstermezse gelirim' demiş. Derhal Hünkâr mahfilini hazırlattım. Sonra camiye geldi. Hünkâr mahfilinde, imamlığında namaz kıldık. Allah'a şükür, arkasında namaz kılmak da nasip oldu.

"Üstad bendeki kısmetini almaya geldi"

Bir husus daha vardı. 'Yâ Rabbi! Bu zâtın bende hiç kısmeti yok mu? diye düşünürdüm. Evime davet ediyordum, gelmiyordu. Devamlı olarak 'Söyleyin Hafız Mehmed'e, Sakın sakın yanıma gelmesin' diye hocalarla haber gönderiyordu.

Bir Kurban bayramındaydı. Sabah namazından sonra kapı çalındı. 'Muhammed kardaşım! Muhammed kardaşım!' diye bir ses çağırıyordu. Kapıya çıktım. Baktım ki Üstad. Boynuma sarıldı ve 'Sen Kur'ân'a çok hizmet ediyorsun. Benim yanıma gelenleri çok tâciz ediyorlar. Seni tâciz etmemeleri için, benim yanıma gelmesin, diye haber gönderdim' dedi. Yanında talebeleri de vardı. 'İstanbul'da hiçbir kimsenin evine gitmemeye karar vermiştim' dedi. Yanındaki talebeye işaret etti. 'Ver kabımı, kısmetimi versin' dedi. Keramete bakınız. Daha önce 'Bu zatın kısmeti yok mu?' demiştim ya. Kısmetini almaya gelmişti. Evde yumurta tatlısı vardı. Ondan verdim.

Orada dedi ki: 'Bir Müslüman bir beldede bulunduğu sırada bayram olsa, oranın din büyüğünü ziyaret etmek ona vâcibdir. Madem ki bu kardaşımız Hazret-i Kur'ân'a hizmet için ortaya çıkmış. Ben de onu bu beldenin şeyhülislâmı kabul ederek ziyarete geldim' dedi. İşte böyle geçti aramızdaki konuşmalar. Elhamdülillâh. Allah şefaatine nail eylesin. Ona çok şey borçluyum. Cesaret ve kuvveti kendisinden aldım.

"Biz Kur'an'ın mânâsına çalışıyoruz, Gönenli Mehmet Efendi ise lâfzına çalışıyor. Onun talebelerini kendi talebelerim gibi Nur talebesi kabul ediyorum' diyordu."

Hatta Üstad bunu söylediği vakit bir tanesi içinden, "Üstadım onlar Risale-i Nur okumuyor" deyince. "Cidden talebem olarak kabul ediyorum" diyor.

Gönenli Hoca anlatmaya devam ediyordu:

"Bizim eskiden edebiyat, Arabiye hocamız İhsan Bey vardı. O zata 'Nasıl bir zattır?' diye Üstadı sormuştum. 'Vallahi kardeşim, benim anlayabildiğim kadarıyla bu zat İbnü'l-vakittir' dedi. Allah şefaatine nail eylesin. Hayatımın kıymetli yâdigârı olarak saklıyorum onunla görüşebildiğim zamanları..."

Mübarek, maneviyât ehli Gönenli Hocaya, Denizli hapsine nasıl bir irtibat kurularak götürüldüğünü sordum.

Hadise sırasında, bir beldede benim ismimi de bulmuşlar, bunun üzerine bizi de alıp hapsettiler" diye cevap verdi.

Hapishanede Üstada nasıl Kur'an okuduğunu ise şöyle anlattı:

"Ben içerdeydim, Üstad ise avludan beni dinlerdi. 'Muhammed Efendi Kur'ân okusun' der, benim Kur'ân okumamı arzu ederdi."

Denizli hapsinden tahliye sonrası ile alâkalı olarak ise Gönenli Hocamaz şöyle diyor:

"Ben başka bir otelde kalıyordum. Ama Üstadın kaldığı otele gidip geliyordum. Orada bir vak'aya şâhit oldum. Oranın dinden uzak bir doktoru, Üstadın karşısında diz çökmüş, kuzu gibi nasihatlarını dinliyordu. Ben orada iken Belediye reisinden selâm getirdiler.'isterse para verelim. İsterse lokantadan ne istersen gönderelim' diye Üstada haber gönderdi. Üstad, 'Yirmi kuruşluk bir ekmek bana dört gün yeter' diye cevap verdi."

Bu mevzular böyle konuşmakla bitmez" diyen Gönenli Mehmed Efendinin hürmetle ellerini öpmek istedik, "Estağfirullah, Estağfirullah!" diyerek ellerini çekti. Müsaade isteyip, ulvî bir vecd içinde yanından, Süleymaniye mihrabından ayrıldık.

Allah mekânını cennet etsin.

HİLMİ ARICI

1904 (1320) Kadınhanı doğumludur. Kösele ve kavafiye işleri ile meşgul olmaktaydı.

"Duyarak namaz kılıyordu"

Bediüzzaman'la ilk görüşmesini şöyle anlatıyor:

1943 senesinde kösele, kıl çuval almak için Denizli'ye gitmiştim. Orada küçük bir otele yerleştim. Otel hükümet binasının karşısındayım. Bazan balkona çıkıyordum. Bitişikteki balkonda eski tip giyinmiş birisini gördüm.

İstanbul'da bazı kimselerden, bütün ısrarlara rağmen kıyafetini değiştirmeyen Bediüzzaman diye bir zat olduğunu duymuştum. Bu zat da mutlaka odur diye düşündüm, kapısını tıkırdattım.

Gir!' deyince içeri girdim ve elini öptüm. Elim elinde iken 'Said Efendi Hazretleriyle görüşüyorum değil mi?' dedim. Başını salladı. Ufak bir çorba tasından çorba içiyordu. 'Beraber içelim' dedi. Ben de yemek yediğimi söyledim.

Ne âyettir ne de hadistir, fakat eskiden beri söylenen kelâm-ı kibar olan bir söz vardır, 'Biri yer, biri bakar, kıyamet ondan kopar.' 'Beni namaza kadar yalnız bırak, ben akşam namazına sizi çağırırım' dedi.

Akşam namazı olunca beni çağırdı. Akşam namazını beraber kıldık. Namaza başlamasını tarif etmek zordur. Duyarak, yaşayarak namaz kılıyordu. Ben cemaat oldum, sonra dua etti.

Sakal meselesi

Duadan sonra bana dönerek dedi ki:

Belki hatırınıza benim sakalsız olduğum gelir. Bunu size izah edeyim de tereddüdünüz gitsin. Bu sünneti işlemediğimin sebebi: Benim bir milyondan fazla talebelerim vardır. Ben sakal bıraksam, bunlar da genç-ihtiyar hep sakal bırakacaklar. Gençlerdeki sakalise akranları arasında istihza mevzuu olacaktır. Bu sebeble ben bu sünneti tehir ettim.'

Yatsı namazında tekrar buluşmak üzere yanından ayrıldım.

Odama gitmiştim. Bir müddet sonra otel kâtibi koşarak heyecanlı bir şekilde geldi:

Aşağıya polis müdürü ve dahiliye müfettişi geldi, şu odadaki zatla görüşmeye çıkacaklar, bu odaya sakın girme' dedi.

İki memur, az sonra Bediüzzaman'ın odasına girdiler, yarım saat kadar içerde kaldılar. Sonra çıkıp gittiler. Onlar gittikten sonra ben yine yanına girdim. Bazı sorularını cevaplandırdığını söyledi bana...

Yatsıyı yine arkasında kıldım. Sabah namazına yine çağırdı, bu namazlarda da bambaşka bir heyecan duyuyordum. Namaza başlarken sanki kemikleri çatırdıyordu.

Yine bu mübarek zatta, çok güzel bir koku duyuyordum.

"Muska yapmayız"

Gerek otelci, gerekse civarda vazifeli kimseler, hakkında hep keramet anlatıyorlardı. Bediüzzaman'ın menkıbeleri halkın arasına da çok yayılmıştı.

Bir çokları çamaşırlarını yıkamak istiyorlar. Çeşitli yemekler getiriyorlardı. Fakat o pek az yiyordu.

Kadınhan'dan bazıları yine ziyaret için Denizli'ye gitmişlerdi. Bunlardan Haydar Özarslan ismindeki adam saralı idi. Otuz senedir hastaydı. Her gün sokakta düşer, bayılır ve çırpınırdı. Hep saralı gezerdi. Halini Bediüzzaman'a anlatarak dua ve muska istemiş. Bediüzzaman:

Biz muska vesaire yapmayız. Yalnız ben sana dua ederim. Sen de bu duaya âmin de! Belki Allah şifa verir.'

Sonra Bediüzzaman elini kaldırarak duaya başlamış:

Yarabbi!.. Bu kulun zayıf, dayanamıyor. Bunun hastalığını bana ver. Bu adama şifa ver Yarabbi!...'

Bizim memleketli olan bu adam ondan sonra sara hastalığı görmedi. İyileşip şifa buldu.

Denizli'de Bediüzzaman'ı ziyaret eden iki tüccar arkadaş Hasan Kağnıcı ve Bekir koyuncu 150'şer lira para çıkarıp vermek istemişler.

Biz para almıyoruz!' diyerek vermek istedikleri 150' şer lirayı reddetmiş.

"Daha sonraki yıllarda ben Konya'da meclis daimi encümen azası idim. Valinin yanındaydım. Dahiliye Vekili valiye telefon ederek, Bediüzzaman'ın Konya'ya sokulmamasını söyledi. Bilâhare Bediüzzaman'ın Konya'da durmadığını öğrendim. Aradan birkaç ay geçmişti ki, Urfa'da vefat ettiğini duydum."

SÜLEYMAN HÜNKÂR

Süleyman Hünkar'la görüşmemiz mülakat şeklinde oldu.

Kendinizi tanıtır mısınız?

İsmim Süleyman Hünkâr'dır. 1335 (1919) tarihinde Denizli'nin Sarayköy ilçesinin Beylerbeyi köyünde doğdum.

Denizli hapsine hangi tarihte ve ne sebeple girdiniz?

13 Ocak 1938 tarihinde ağabeyimin nişanlısını kaçırmak isteyen birisini yaraladım. İsmi Osman Özkaya idi. Mahkeme devam ederken çeşitli mahkûmlar yüzünden kavga çıktı. Hapishanede iki kişi birbiriyle kavga yapıyorlardı. Ben onları ayırd etmek için vicdanen aralarına girdim. 'Sana ne oluyor?' diye bana saldırdılar. 'Sen ona yardım ediyorsun' diye bana yıkıldılar. Ben de üzerimde bir bıçak taşıyordum. Bacaklarından yaraladım. Yaralama suçundan yedi ay aldım, öteki suçla beraber üç sene sekiz aya çıkardılar. Ondan sonra yine beni öldürmek için gruplaştılar. Sürgünden arkadaşlarım gelmişti. Birisi Abbas Türkyılmaz'dı. Kendisi Kürt ismi ile anılırdı. İstanbul'lu idi. Diğeri Laz Osman, Rize'lidir. Onları misafire almıştılar. Onların yardımıyla beni öldüremediler. Bu arada onların elinde 5-6 bıçak, bizim elimizde 3 bıçak ile yaralamaya giriildi. Birisi orada bıçaktan öldü. Üçümüze 18'er sene ceza verildi. Benim cezam 21 sene 8 ay 8 güne çıktı. Ötekiler de 30'ar seneden aşağıya olmamak üzere ceza yediler. Birisi Kars'a, diğeri Sinop'a sürüldü. Beni de Denizli'de bıraktılar. Sonra Çorum'a sürgün ettiler.

Bediüzzaman Said Nursî, Denizli hapsine geldiğinde nerede idiniz?

Denizli'de idim. Üstad Hazretleri gittikten sonra Çorum'a gittim.

Nasıl duydunuz? Kimden duydunuz?

Gelmeden önce Savcı Muavini (Cemil Söylemez) Hapishane Müdürü (Şevki Bey) daha evvel geldiler. Tabip, arkalarından başgardiyan, başçavuş da dahil olmak üzere: 'Şarktan bir bektaşi geliyor. Bununla kimse konuşmayacak. Konuşanlara dayak attıracağız. İşkence yapacağız' dediler. Daha sonra Üstad geldi.

Böyle bir kimse ile karşılaşacağınızı tahmin ediyor muydunuz?

Hayır bilmiyorduk. Geldi, evvelâ Ferani Meydanında karşılaştık. Biz üç bölümün arasına Ferani Meydanı diyoruz. Orada Hazret-i Üstad bir iskemle üzerine oturdu. "Hoş geldin Hoca Efendi dedik. Ben hemen çay-kahve ne içer misiniz?" diye sordum.

Kahve içmem" dedi. Hemen çay temin ettik. Ondan sonra umumî tuvaletin olduğu yerde iki üç gün yatırdılar, oraya bir yatak ayırdılar, sonra münferit yere geçti. Bizim konuşmamıza engel olacaklardı. Bizi Üstad ile görüştürmeyeceklerdi.

Size Bediüzzaman'la konuşmayın, eğer konuşursanız işkence yapacağız dedikleri halde nasıl yakınlık gösterdiniz?

"Biz sehpaya gideceğimizi bilsek Üstad Hazretleri ile görüşeceğiz" dedik. "Sizin sözlerinizi dinleye dinleye ömrümüz hapishanelerde çürüdü. Onun için biz sizden nefret okuduk. Biz öyle birisini arıyorduk. Allah Hazret-i Üstad'ı bize yolladı."

Münferid kısmına kattılar. Orası tek kişilik bir yerdi. Ufak suç işleyenleri birer kişilik yerlere katıyorlardı. Üstad'ı oraya kattılar. Tabii kapılar kapanınca idareden gören olmuyordu. Biz birbirimizin yardımıyla pencerenin önüne çıktık. Elini öptük, halini hatırını sorduk. O zaman Hazret-i Üstad: "Kardeşlerim, benim yüzümden zarar görmeyin, lâf duyarsınız, işkence çekersiniz, benim yüzümden" dedi.

Hayır hocam siz hiç üzülmeyin, biz korkmayız. Herşeye razıyız" dedik. (Bu olay Üstad'ın içeri girmesinden iki-üç gün sonra olmuştu.)

Kardeşlerim, sağ olun, hoş bulduk" dedi.

Pencereye bir kişi çıkamazdı, birbirimizin üstüne basarak çıktık. Daha sonra Isparta'dan, İstanbul'a gelen hocaları da karşıladık.

Üstad'la aynı zamanda mı geldiler?

Üstad Hazretlerini hapse attıkları zaman Kastamonu civarında zelzele başladı. Felâketler oluyordu. Taşköprülü Sadık Bey, Mehmed Feyzi Efendi, Çaycı emin Efendi, Hafız Tevfik beraber geliyorlardı. Geldiler, hep karşıladık. Üstad Hazretleri talebelerine emir veriyor: "Ne emriniz varsa, Süleyman Hünkâr'dan isteyin" diye.

Siz onu yapabilecek bir kimse miydiniz?

Halbuki ben yarım yamalak bir kimseydim. Halbuki beş vakit namaz kılanlar, hacılar, âlimler vardı. Onlara demedi. "Siz Süleyman'a bakın" dedi.

Bütün Isparta'dakilerle beraber 65-70 talebesine beni tavsiye etti. 'Ne ihtiyacınız varsa Süleyman temin eder' dedi.

Siz hakikaten böyle bir ihtiyacı temin edebilir miydiniz?

Bilmiyordum, ben kendimde böyle bir kuvvet olduğunu. Biz üç Süleyman'dık. Denizli'li Hafızdı, diğeri Tire'li beş vakit namazını kılıyordu. Yani üç Süleyman vardı. Üstad yalnız "Beylerbeyli Süleyman" derdi. Meğer ki öbür Süleymanlar hem hoca ile konuşuyorlar, hem de idare ile konuşuyorlarmış. Biz de öyle bir durum yoktu. Olduğu gibi Üstad'a bağlandık. Hapisler için koğuşun birini hazırlattım. temizlettim.

Diğer mahkûmlar nasıl dışarıya çıkardınız?

Onların kendi rızasıyla. Arkadaşlara, "Misafirler rahatsız olmasınlar, ayrı bir yere koyalım" dedim. Temizlettik, onları oraya kattık.

Hapishanede hasımlarınız ne oldular?

Hasımlarım var ama, ne kadar baş kaldırmak isteseler bile barınamıyorlardı. Halbuki icabında hiç bir şeysiz geziyordum. Bir bıçak bile bulundurmuyordum.

Üstad size mektup yazdı mı? Gusledin, namaza başlayın diye haber gönderdi mi? Bu hâdise nasıl oldu?

Geldi. mektubu meydancı getirmişti. Üstad'ı çocuk koğuşuna göndermişlerdi. Oradan birkaç mektup daha gönderdi. O zaman namaz kılmıyordum. Kumarda, onu bunu dövme yolundaydım. Üstad gelince doğru yoldan ayrılmıyorduk. Amma ne de olsa sapıtıyorduk. Sonra namaza başlayınca kumar gibi yolları kapattık. O zamanlarda, 1943'de kumardan günde bin lira kazanıyordum."

Paraları nereye veriyordunuz?

O paraları olduğu gibi, ne kadar fakir varsa içeride dağıtıyorduk. Onları idare ediyorduk.

Kastamonu ve İstanbul'lular geldiği zaman nasıl tanıştınız?

Hepsine hoş geldiniz, dedim. Âlim, cahil neyse... Bunların arasında Feyzi Efendi yatağını kapı eşiğine yaptırdı. Ötekiler de sıra ile benim yanıma geldiler. "Hoş geldiniz hocam" dedim. Daha sonra Sadık Bey, arkasından da Hilmi Bey geldiler. Beraate kadar ayrılmadılar. Yataklarımız hep bir aradaydı. Diğer hocaların koğuşları ayrıydı.

Sadık Beyle iyi tanışırdınız demek?

Sadık Bey de vaktiyle aynı bizim gibi kötü yoldan dönmüşlerden. Dedesi Plevne Kahramanı Sadık Paşa imiş. Sadık Bey, evine darılıp evden kaçmış. Kumar oynayıp, oynatmış. Ondan sonra Üstad Kastamonu'ya geldiği vakit onun talebesi olmuş. Nasıl olduğunu bana anlatmıştı. Onlar gelmeden, ben namaz kılmıyordum. Kılsam bile ara sıra. Onlar gelince artık bırakmadım. Abdestsiz gezmiyordum. Yatsı namazından sonra yatarken bile abdest alarak yatıyordum. Kur'ân okumayı Gönenli Mehmed Efendi öğretti. Fakat pişiremedim. O zaman meşguliyet fazla idi. Hapishanenin bir işini bırakıyorsun, öbürüne gidiyorsun. Namaz kılmayı da onlarla beraber öğrendim. Beraber cemaatle namaz kılardık."

Üstad ile nasıl görüştünüz?

Beni bazan savcı çağırırdı. Çağırdıkları zaman hemen Üstad karşıma çıkardı. Kapının ağzından, "Bir şey mi var?" diye sorardı. Zaten ben davrandım mı Üstad kapının ağzında bekleyedururdu.

Nasıl biliyor?

O bilir. Onda şüphe yok! Kapıda durur bir şey dediler mi, olduğu gibi, ne söylerlerse ben de Üstad hazretlerine söylerdim.

Üstad hakkında ne derlerdi?

Bunların hakkında bir şey söylemezlerdi. Söyleyemezlerdi zaten. Benim bir sır vermeyeceğimi bildikleri için, onlar da bana bir şey sormazlardı.

Bir ara gardiyanlar seni demir parmaklıkların arkasından görmüşler. "Biz sana gösteririz" demişler.

Ben onlara fazla hakaret ettim.

Niçin?

İçeri girerseniz sizin kafanızı şişe ile kırarım" dedim. Korkularından giremediler.

Risaleleri dışarıya çıkarışında, "Siz bana verin, ben deve de olsa kaçırırım" demişsiniz. Nasıl oldu bu hâdise?

Siz korkmayın devam edin" dedim. Bütün Başvekile, Cumhurbaşkanına, Bakanlara giden dilekçeler, risaleler benim yanımda yazıldı.

Kim yazıyordu?

Sadık Bey, Mümtaz Bey ve ben. Sadık Bey söylüyor, Mümtaz Bey daktilo ile yazıyor, ben de kolaçan ediyordum. Vaziyeti kontrol ediyordum.

Bazı eksik yanı olursa Feyzi Efendi zaten yanımızda idi. Bizi kontrol ediyordu.

Daktiloyu nereden getirdiniz?

Arkadaşım, başkâtip Şevket Bey vasıtasıyla. Şevket Bey, Muharrem Beye veriyor, o da bize getiriyor. Onunla gece gündüz yazıyoruz. Yasak yok, idare ve mahkûmlar tarafından engel olan olmadı. Zaten bütün tenbihledim. Kısımlarda "Arkadaşlar, hocalar kalktığı zaman, herkes hazırol vaziyetinde duracak" dedim.

Yani hepsi mum gibi olacaklar.

Evet, bu kadar.

Sizi dinliyorlar mıydı?

Evet dinliyorlardı. Zopturuveriyordum. Yani sözden dinlemeyenler varsa, onlara zabutu (dayak) var diyorum. Sözüme hiç itiraz eden olmazdı. Meyve Risalesi Üstad hapishaneye Cuma günü ayak bastığı için, Denizli'nin bir Cuma gününün meyvesidir. Ondan Meyve Risalesi adını koydu.

Koğuşa nasıl gelir bu yazılar?

Yazıları meydancı Arnavut Âdem Ağa alır, gelir bize teslim eder. Hangisi olursa olsun, dost olmasa bile getirmeye mecburdur, o zaman için.

Açıktan mı gelirdi?

Evet. Bazan yasak zamanlar olduğunda kibrit kutularının içinde gelirdi. Sadık Bey etrafta cigara içiyordu. Tabi cigara içmesek bu işi yapamayacağız. Üstad bize cigara içmeye müsaade etti.

Ne dedi?

Onların cigara içmesi serbesttir" dedi. Çünkü cigara içmesek yazamayacağız.

Sadık Bey nasıl bir adamdı?

Sadık Bey, tecrübeli, oturaklı bir adamdı. Efendim, bu işlerde tecrübe lâzım. Öyle oluyor ki, tecrübesiz arkadaşlarla ne kadar samimi olursan ol, birisi gelir aranı bozar gider. Sizi birbirinize düşman yapar. Fakat tecrübeli, güngörmüş bir adamı, kimse ayıramaz. Bu durumlarda Sadık Bey bambaşka bir insandı.

Üstad "Tahliye olacaksınız' dedi mi?

Kardeşlerim kurtulursunuz" dedi. Üstad'ın tahliye günü idareden dışarı çıkıyordum, yanına gittim. Gardiyanlar beni çevirdiler. "Haydi kardeşim, siz de yakında kurtulursunuz" dedi. "Kapıları Risale-i Nur Talebeleri açacaklar" dedi. "Halk Partisi af yapmak isteyecek, onlara nasip olmayacak" dedi. O zaman daha benim senem dolmamıştı.

Hapishanede Nur Talebelerine karışmak isteyenlere ne yapardınız?

Hayır, benim zamanımda Nur Talebelerine engel olan kimse yoktu, dinlemeye mecburdular. Dinlemeyen kalkar giderdi. Sus deyince dururlardı. Gece, gündüz Risale-i Nur bağırsan, konuşsan hiç kimse engel olamazdı. Kimsenin haddine düşmemişti. Zaten ufak bir gürültü oldu mu kulaklarından asılırdım. Sessiz konuşurlardı. Kimse ses çıkaramazdı.

Sadık Bey, diğer ağır cezalılarla nasıl anlaştı?

Benim adamlarım olduğu için o da anlaştı. Dursun Atmaca 38 sene yedi. Mümtaz 18 sene, idamlık, müebbetlikler de vardı. Risale-i Nur'u dinliyorlar, namaz kılıyorlardı. Üstad bir defasında bahçeye çıktı. Gönenli Mehmed Efendi Kur'ân okuyordu. Üstad Hazretlerine iskemle atıverdiler. Bahçe kısmından bizim kapılar kilitli idi. Ben de pencereye çıktım. Üstad:

Süleyman bizim ziyaretimize gelmedi, biz onun ayağına geldik" dedi. "Bizi buraya çeken Süleyman'dır" dedi.

Üstad'ın yüzü nasıldı?

Yok efendim, dünya yüzünde böyle bir yüz yok. Kıyafeti de öyle. Onun kıyafeti gibi gezdiğim yerlerde görmedim. Onunki ayrı bir kıyafetti.

Üstad'ı Denizli hapsinden sonra da gördünüz mü?

Isparta'da ziyaret ettim. Demokrat Parti zamanında, 1953-54 yılları arasında. Yalnız gittim. Kapıyı çaldım. Etrafdaki komşular, kadınlar "Çalın kapıyı, çalın" diyorlardı. Mahalle alışkındı. İki talebesi geldi. "Kim diyelim" dediler.

Beylerbeyli Süleyman geldi deyin" dedim. "Gelsin" demiş. Kapılar açıldı. Hemen sarmaşladık. Gözlerimden öptü. Oturduk, çay içtik.

Kardeşim ben rahatsızım" dedi. "Bana üç defa zehir verdiler. Zehir bana tesir etmedi" dedi. "Bunlar mason" dedi.

Efendim ben dalâlette (tereddüt) kaldım" dedim. "Halk Partili mi olam, yoksa Demokrat Partili mi olam?" dedim.

(Elini kenara silkeleyerek) "Halk Partisini şöyle bırak, onlar geberdi" dedi. "Domokratlar eğer sözümü tutarlarsa birşey olmayacak" Bir âyet okudu. "Bunu tatbik ederlerse aydınlığa gidecekler" dedi. "Sözümü tutmazlarsa, inadın üstüne ölüp giderler" dedi. "Hiç korkma kardeşim siz dindar kişisiniz, size kimse bir şey yapamaz, siz benim tasarrufum altındasınız, siz bin efesiniz" dedi. "Yani senin gibi bin tane, sözüne sadık kalan anlamında. Yoksa kılıçlı, silâhlı efe gibi değil. Üç gün misafir kalmanı isterim. Fakat rahatsızım" dedi.

ZİYA SÖNMEZ

Bediüzzaman Said Nursî'nin ilk avukatlarından Ziya Sönmez bey, cumhuriyetten sonra hakimlik yapmıştır. Ziya Sönmez 1876'da doğmuş. 1949'da Hakkın rahmetine kavuşmuştur. Kabri İzmir Karşıyaka mezarlığındadır.

Nur'un ilk avukatı

1943 senesinde Bediüzzaman ve Nur talebeleri Denizli Hapishanesine düştükleri zaman bütün Denizli halkı, yediden yetmişe Bediüzzaman'a sahip çıkmıştı. Bu sahip çıkanlar arasında eski hukukçulardan Muslihiddin Sönmez'in babası Ziya Sönmez de Bediüzzaman'ın avukatlığını deruhte etmişti.

Elimizdeki vesikaların nurlu yolunda yürürken, Ziya Sönmez'in Risale-i Nur'un ilk avukatlarından olduğunu söyleyebiliriz

Denizli hapsi ve hâdisesi, daha sonraki senelerde Ziya Sönmez'in oğlu ve kızının yaptığı hizmetlerin çok evvelinden Bediüzzaman tarafından haber verilişinin ifadesi olmaktadır.

Bediüzzaman Said Nursî'nin Emirdağ Lâhikası'nda yer alan bir mektubunda şu satırları okumaktayız:

Aziz Kardeşim,

"Risale-i Nur'un avukatı Ziya'yı bizim tarafımızdan hem çok teşekkür, hem tebrik ediniz. Çoktan beri ruhuma ihtar edilmiş ki; Ziya namında birisi, Risale-i Nur namına büyük bir hizmet edecek. Bu mesele gösderdi ki; o Ziya, bu Ziyadır. Bizlere ebede kadar minnettar eyledi."

Risale-i Nur'un ekser eczalarını Denizli'de Nurlarla alâkalı zatlara hediye edilmek üzere hazırlatan Bediüzzaman, Risale-i Nur'un ilk avukatlarından Ziya Sönmez'e ise, mektubunun devamında eserlerden mühim bir kısmını yazdırarak göndereceğini ifade etmektedir:

"Ve Risale-i Nur'un fahrî avukatı Ziya'ya; kısm-ı mühimmini yazdırıp ona hediye etmek niyetindeyim."

"Âlem-i İslâmı minnettar eyledim"

Emirdağ Mektupları'nın bir başka kısmında ise Nurun ilk avukatı sayılabilen Ziya Sönmez'in yaptığı hizmetler şu ifadelerle sena edilmektedir:

"Avukat Ziya gibi bütün zatlar, değil yalnız bizi, belki Anadolu'yu ve âlem-i İslâm'ı manen minnettar eylemişler. Onlar, bizim gibi Risale-i Nura sahiptirler."

EMİN TEKİNALP

Emin Tekinalp hatıralarını şöyle anlatıyordu:

Risale-i Nuru nasıl buldunuz?

Mustafa Sungur'la kardeş torunlarıyız. Risale-i Nuru ilk defa bana o tavsiye etti. Çok izahlardan sonra, "Sen İktisat Risalesini yaz ve oku. Asa-yı Musa'yı ben sana vereyim" dedi. Onu yazıp okurken burada Mustafa Osman ve Hıfzı Bayram kardeşlerimizin hapse girdiğini duyduk. Ben onlara bir mektup gönderdim. Cevabı geldi. Tekrar ben cevab yazdım. Hüsnü Bayram, "mektubunu okuyabilir miyim" dedi. O eski yazı okuyor. "Oku dedim.

Dedi: "Emin Amca, bu mektubu sen biraz hafif yaz" dedi.

Nihayet ona itimaden, istinaden ben tekrar bir mektup yazdım. O mektubu da gösterdim. Tabii, değiştirdim diye "Bu da ağır" dedi.

Dedim: "Ben bunu gönderirim"

Mektupta neler yazmıştınız?

Mektupta şöyle yazmıştım: "Bin senedir Kur'ân'a hizmet eden Türk milletinin torunlarını Kur'ân okumaktan mahkum eden kahraman Türk milletinin torunları mıdır? Yoksa mahkemelerimiz yabancı ellere mi geçmiştir? Müslüman, ya şehid, ya gazi, mahpus, işkence herşeye dayanır. İmanından bir zerre vazgeçmez" Bu meyanda uzun uzadıya yazdım. Tabii bu tâ 1948'deki mesele. Hepsi aklımda yok, özeti böyle.

Sungur Ağabey eserleri size verdiğinden kaç yaşlarındaydınız ve hangi seneydi?

Aşağı yukarı 1948'in başlarında veya 1947'de oluyor. O zaman 32 veya 33 yaşlarındaydım. Nihayet mektuptan Afyon savcısı, oranın idare amirleri bizim aranmamızı, evimizin basılmasın emretmişler. Bir gün sabah namazını kıldım, yattım. Kapıda bir ses. Baktım muhtar, karakol kumandanı "Kapıyı aç" dediler. Açtık, aradılar. Benim el yazısıyla yazdığım bazı şeyleri ve Asa-yı Musa'yı aldılar. Ben de beraber evde ne kadar dini kitap varsa (3 cilt Taberi tarihi de vardı.) O zaman omuzuma ne verdilerse 3 saat

aşağıya Toprak Cuma'ya yürüyerek gittik. Oradan da hadi bakalım Safranbolu'ya, 4 saat 4.5 saat gelir. Burada ifademi aldılar, bıraktılar.

Afyon hapishanesinde

Aradan çok geçmedi. Bir gün Cuma namazını kıldık. Aşağıdan iki jandarma geldi Toprak Cuma tarafından. Muhtarı istediler. Muhtar köy odasına götürdü. Beni çağırdı. dedi ki: "Bunlar seni götürmek istiyorlar. İstersen git bir haber et, aile efradına filan" dedi. Ben lüzum görmedim. Zaten cebimde 10 kuruş var. Onlara versem bana yok. Bana kalsa onlara yok. Birisinden de 25 kuruş alacağım varmış o da onu verdi. Biz 35 kuruşla Safranbolu hapsini boyladık. Aradan 3-5 gün geçti. Bir öğle namazı kıldıktan sonra, oranın hükümet binası hapishanedeydi. Namazı ben kıldırıyordum. Pat, odanın kapısından Sungur içeri girdi. Gülmekten ağzımı tutuyordum. Dedim, "Sen nasıl girdin, kimden müsaade aldın, kim sana müsaade etti. Herkesi koymazlar, nasıl girdin?"

Yahu ben de seninle hapse geldim" deyince ben dona kaldım.

Hülâsa orada bir aydan fazla kaldık. Biz istiyoruz gidelim. Onlar "harcırah gelsin öyle gönderelim" diyor. Kendi paramızla gideceğimizi söyledik. Müsaade ettiler. O günlerde paranın geldiğini hissettik. Bize parayı vermediler. Buradan verilen muhafız bizi jandarma karargâhına götürdüler. Orada bize mükemmel hürmet ettiler. Kar gibi yataklarında yatırdılar. Onlar bizi Nur talebesi olduğumuz biliyorlar. Babasına, kardeşine yapılacak muameleyi yaptılar. Allah razı olsun jandarmalardan.

Afyon hapsine gece 2'de vardık. Orada ağlar gibi bir inilti vardı, Bekçiye, "Bu ses ne oluyor? "Burada 75'lik Bediüzzaman diye bir hoca var. O her gece sabaha kadar böyle devam eder. Ne yapar bilmiyoruz?" dediler.

Eşyaları oranın bekçisine teslim ettik. Biz sabahçı kahvesine gittik. Baktık ki, orada Mehmet feyzi Efendi, Hüsrev Bey ve Rüştü Çakın vardı. Ben Mehmed Feyzi'yle orada bir saate yakın sohbet ettim. Sungur ve Hüsrev Beyle çay içtik, konuştuk. Bize izahat verdiler. Nasihat ettiler. Hüsnü Bayaram ve Mustafa Osman Ağabeylerle görüşemedik. Muamele açılınca bize eşyaları verdiler. Muamele yaptırıp hapse sokmak için bir daireye aldılar. Derken birisi içeri girdi. Savcı olduğunu sonra öğrendik. Sungur'la elimiz kelepçeli, iki jandarma yanımızda.

Üstadı hapishanede ziyaretim

Orada ifademizi verdik. Benim başımda bir örme, bir tane de atkı vardı. Kış tabii. koltuk altında, ceketin altına kıstırmıştım. "O ne? Çıkart!" dedi. Dedim: "örme ve atkı." Çıkardım. "Yaz!" dedi. Nihayet zabtı öyle tuttu. Biz hapse girdik. Hapse girerken, koğuşa girmeden Sungur Üstad'ın yanına çıktı, Ben de girdim, bekçiler bırakmadılar. Sungur gitti. Bizi Beşinci Tecrit Koğuşuna götürdüler. Bize oradaki mahpuslar "Siz de mi Nurcusunuz?" diyorlardı. Beş gün orada yattıktan sonra bizi altıncı koğuşa aldılar. Üstad tek başına 70 kişilik bir koğuşta üst katta bulunuyordu. Onun koğuşu ayrı. Benimle alakadar olanlar "Orada bir Haşim Hoca var. 32 senelik, seni o koyar, merak etme" dediler. Benim sakalım kesilmediği için müdür ve başgardiyan beraberce emir vermişler. Berberin birisi geldi beni tıraş etmedi. "Ben yapamam" dedi. Haşim Hoca beni tıraş etti. Ben dedim: "Hoca Efendi, ben Üstadı görmek istiyorum, bize yardım et" "Az bekle" dedi. Biraz durduktan sonra Üstadımızın kapısı açıldı. İçerde ona hizmet edenin kahverengi bir de cübbesi var. Ben de dedim "Herhalde Üstadın yanında başka birisi de var." Kapı örtüldü. Haşim Hoca, "Kapıyı çal" dedi. Kapıyı çaldım. İçeriden "Gel" sesi geldi. Kapıyı açtım. İçeriye geçerken o gördüğüm heybetli şahıs beni kucakladı. "Kardeşim hoşgeldiniz, safa geldiniz, Kardeşim, üşüyor musunuz, paranız var mı_ Zındıklar size karışıyor mu_ Bir noksanınız var mı?" diye biraz iltifat etti. Ben o arada Üstadı arıyordum. Hayalimde ak sakallı, sarıklı, yatağının üzerinde oturan birini arıyordum. İki tarafa bakıyordum, kimseyi göremiyordum.

Sonunda beni kucaklayan Zat-ı Muhtereme baktım ki, Üstad, ondan başka odada kimse yok. Düşünce hayalim alt üst oldu. O arada abdeste sıvandı. Dedim: "Müsaade ederseniz, abdest suyunuzu dökeyim." "Dök" dedi. Abdest suyunu döktüm. Elhamdülillah. Abdest aldıktan sonra dışarıya nasıl çıktım bilmiyorum. Geldim, baktım, Üstad hapishanenin penceresinde oturuyor. Ayağının biri iç tarafa doğru çıkık gibi. Hava soğuk, soba filan da yok.

Dedim: "Üstadım, ayağınızdaki çorap çok ince, hava çok soğuk, bu çoraplarla üşürsünüz. Benim ayağımda yeni çorap var. Bir tane de bavulda var. Hiç giyilmemiş, bunları size vereyim. Bu soğukta onları giyin, bunları sonra giyersiniz."

Almamak için ısrar etti. Ben de ısrar ettim vermeye. Artık beni kırmadı. "Değişelim mi?" dedi. Ben de "Olur" dedim. "Git, getir" dedi. Gittim, getirdim. Giderken, gelirken, "Sen nereye gidiyorsun, geliyorsun?" diye hiç

kimse bir şey sormadı. Üstad'ın tasarrufunda olduğuma o zaman kanaat getirdim. Çorapları getirdim, o da banakendi çoraplarını verdi. Çoraplar hâlâ yanımda. Bazı mübarek günlerde giyerim.

Hakimin kabir suali

Hülâsa, aradan bir kaç gün geçti, bizi mahkemeye çıkardılar. Hakim Bey dedi ki: "Sen buraya niye geldiğini biliyor musun? Hıfzı Bayram'a, Mustafa Osman'a mektup yazdın mı?"

Yazdım" dedim.

Senin mektubunu okuyoruz, dikkat et!" dedi.

Okudular, dinledim. "Bu mektubu sen mi yazdın, kime yazdırdın?" dediler.

Ben yazdım" dedim.

Tahsilin ne? dedi.

Dedim "3'e kadar okudum, 4'de de iki ay okudum arada lağvedildi."

Bizi hırpalayan savcıymış. "Yalan efendim. Bak yalana bak" dedi, "Üç sene okumuş da bu mektubu yazmış."

Öyle deyince hakim: "Doğru söyle, hangi avukata, hangi akrabana yazdırdın bunu?"

"Beyefendi ben yazdım, kimseye yazdırmadım."

Hülasa orada yine "Kim yazdı?" "Ben yazdım" şeklinde konuşmalar devam etti. Nihayet karar almışlar, bana, "Seni bir odaya koyacağız, sana kâğıt kalem vereceğiz. Orada duracaksın, böyle bu tipten bir mektup daha yazar mısın?" dediler. Kızdım, "İki tane daha yazarım" dedim.

Efendim bunlar utanmıyorlar, altı ay okuyup avukat oluyorlar. Bunlar işte şöyledir" 5 ay ceza verdiler.

İkinci mahkemede ben müdafaamı yazdım. Müdafaayı Üstada gönderdim. Bakmış, bazı yerlerini düzeltmiş, altına da, "İnşaallah kurtulur" demiş ve imzasını atmış.

İkinci mahkemede: "Bir daha yaparsan ikinci cezayı yersin" dediler. Beraat ettim.

Buraya geldikten sonra üç arkadaş Emirdağ'da Üstadı ziyaret ettik. Orada bize ders yaptı. Üçümüze üç kitap verdi. Bize Cevşen düştü.

Bir defa da İstanbul Çarşamba'da ziyaret ettik. O zaman Sungur, Samsun'da hapisteydi:

Emirdağ'a giderken Eskişehir'de kardeşler dediler: "Üstad gelecek" orada otelde görüştük. Sungur'la Bayram vardı yanlarında.

Orada Sungur'a bizi sordu. Sungur: "Bu, benimle Afyon'a gelen Emin Amca" dedi. Üstad, "Tamam" dedi. Kucakladı, beni alnımdan öptü.

Elhamdülillah ondan bu yana devam ediyoruz. Allah Teala hatalarımızı affetsin, seyyiatımızı, hasenata tebdil etsin.

Bu iman, Kur'ân nimetinden sonra Risale-i Nur ile Kur'an hakikatlarına hizmet nimeti de bulunmaz bir nimet. Allah bu nimeti elimizden almasın.

Afyon Müdafaam.

Afyon'da üstadın tetkik edip altını imzaladığı "inşaallah kurtulur" dediği savunma:

Afyon Ağır Ceza Yüksek katına!

Sayın Hakimler!

Dinî ve ilmî kitaplar okumam, sırf dini bilgimi artırmak gayesine matuftur. Bunlardan evimde bulunan ve müsadere edilen kitaplardan yalnız Said Nursî'ye ait olanlar, müsadere edilip, diğerleri iade olunmuştur. Ona nazaran ben yalnız Risale-i Nura ait eserleri değil, şimdiye kadar neşredilmiş bütün dini kitapları okumaktayım. Hoca Efendiye ait olan kitaplarda ise ne birtek cemiyet kelimesi ve ne de siyasete ait bir tek kelime görmedim. Cemiyet ismini de hükümet dairesine gelmeyince duymadım. Hem ben fakir bir köylüyüm. Cemiyet ve siyasetle ne alakam olur? Köyümüz ihtiyar heyetinden sorabilirsiniz. Hükümet aleyhinde halka bir tek kelime söylemedim. Vatanı tehlikeye düşürecek bir tek harekette bulunmadım. İcap ederse tehlike zamanında rıza-ı ilahi için dövüşmeye hazırım ve dövüşmüş bir vatan evladıyım. Hıfzı Efendiye yazdığım mektup hususidir. Mahkeme reislerinden birini hedef yapmadım. Kendi hususi fikirlerimi bir ahbabıma yazmamda bir kastım mevcut değildir.

Gerek zekânızın gereği (Burayı Üstad tashih etti) gerek zekânızın yüksek görüşleriyle adaletinizi dilerim. Okuduğum dini kitaplardan aldığım dini dersler de, biz insanlar bu fanide iyi ve kötü yaptığımız amellerimizden âlem-i bakide, Mahkeme-i Kübrada, huzur-u İlahide mahkeme olup hayır ise mükâfat, şer ise ceza göreceğiz. Bunu bir kardeşime hususi yazmamda bir tehdit değil, hakikat olarak yazdım.

Ben Hoca Efendinin tefsirlerinden okuduğumda Kur'ân'ın hakiki tefsirlerinden başka bir şey olmadığına inandım.

Hususi olarak yazdığım mektupta Risale-i Nur'un yegâne düşmanlarının bolşevikler, bolşevik ruhlu ahmaklardır demem, asırlardan beri Türkleri ve Müslümanları ezmeye çalışan, din, kitap tanımayan bolşeviklere hitaben, bolşevik Ruslar demem, arasıra resmi gazetelerde işittiğimiz haberlerde: Hasan Ali Yücel bolşevikleşmiş, komünistmiş, bilmem ne mektep talebesi komünist suçu ile mahkemede, dolabında Stalin'in resmi bulunmuş gibi haberlerle memlekette tek tük bu fikirde olan şahıslara istinaden kendi fikirlerimi bir arkadaşıma yazdım, kanun ve adliyeye bir kasıd ve maksad ile yazmadım. Ben bu 18 milyon içinde hiç bir din adamının dinî âlet ederek derslerini dinliyen bir kısım ehl-i iman ile isyan edip hükümetle mücadele ettiğini tarihte ne okudum, ne de işittim. Böyle bir şey aklıma gelmediği için elime geçen dini kitapları okur, imanın kuvvetlenmesine çalışırım. Hatta Hoca Efendiyi buraya gelinceye kadar da görmemiştim. Faraza (Üstad yazmış) ortada böyle bir cürüm var ise bile, bu cürme masum iştirak etmiş olduğumdan, elde bir delil mevcut olmadığına, yedimde bulunan kitapları, sırf din bilgimi artırmak gayesiyle okumuş olduğuma göre beratime karar verilerek, tecziyeme gidilecekse cezanın te'ciline karar verilmesini yüksek adaletinizden dilerim.

Afyon Cezaevinde Mevkuf

Safranbolulu Emin Tekinalp

Üstadım da "münasiptir, inşaallah kurtulurlar" diye el yazısıyla yazdı. Baktım bazı yerlerini tashih etmiş.

Son mahkemeye giderken elimize kelepçe değil de, öp bağlamışlardı. Mahkemeye girerken ip çözüldü. Kendiliğinden nasıl çözüldü, hâlâ düşünürüm. Sadece ikimizin eli çözüldü. Elimizi sallaya sallaya gittik. O zaman ağladım.

RASİM GÜNDEN

1927 yılında Kütahya'da doğdu. Afyon'da karakol jandarma kumandan vekiliydi. Vazifesi icabı Bediüzzaman'ı mahkemeye ve hapse getirip götürürdü.

"Üstad hakime hukuk dersi verdi"

Hatıralarını şöyle anlatıyordu:

Emirdağ'dan Bediüzzaman ve talebeleri Afyon'a getirildikleri zaman, hapishanede nöbet bekleyen askerlerin nizamiye nöbetlerini ben yazardım. Onların vazifelisi bendim. Bediüzzaman'ı beş altı kez hapishaneye ve mahkemeye getirip götürdüm. Bunların birisinde şöyle bir olay oldu:

Bediüzzaman başına şapka giymezdi. Mahkemeye girdi. Şapka hâlâ elinde idi. Hakim doğu taraflarından bir Kürttü. Bediüzzaman'a:

"Şapkayı niçin giymeden geldin?' dedi. 'Kanunen şapka giymemenin yasak olduğunu bilmiyor musun?"

Bediüzzaman ona:

Sen de Anayasayı bilmiyorsun, hatta böyle bir kanundan haberin bile yok' dedi.

Hakim kızgın bir şekilde:

Nedenmiş o?' dedi.

"Çünkü kanunun-şimdi hatırlamıyorum-bilmem kaçıncı maddenin kaçıncı fıkrasına göre kapalı yerlerde şapka giyilmez."

Hakim bunun karşısında kızardı bozardı:

Sen onları bana öğretemezsin' dedi.

Üstad: 'Öğretirim' dedi. 'Ben bunca yıldır hapishaneye girmiş çıkmış biriyim. Kanunları da senden iyi bilirim. İstersen sana bile öğretirim.

O senin dediğin kanun yok' dedi bu sefer hakim. Sonra Türk Ceza Kanununu istetti. Öbür hakimlerle birlikte kafa kafa veripkitabı karıştırdılar. Bir saat sonra ancak bulabildiler. Hakim mağçup olmuştu, ama altta kalmak istemiyordu. Hoca Efendiye lüzumsuz sorular sormaya başladı. Tantana etti. Ortalığı velveleye verdi. Üstad bulunduğu yerden haykırdı:

Sen beni fazla meşgul edemezsin. Fazla konuşturamazsın. Ne soracaksan sor. İşini bitir. Ben de gideyim.'

Hakim bu sefer bana döndü:

Jandarma vekili, al bu adamı kelepçe tak, götür. Emrediyorum!' dedi.

Ben Hoca Efendiyi çok severdim. Hakime kızdım. Bu sefer ben ona bağırdım:

Sen bana karışamazsın. Ne zaman kelepçe takıp takmayacağımı senden daha iyi bilirim. Bana emir veremezsin. Bana emir veren amirim var. Sen karışma' dedim.

Mahkemeden dışarıya Üstadı yanıma alarak çıktık. Hakime dediğim gibi kelepçe takmadım. Çünkü Said Nursi'yi çok seviyordum. Üstad bana:

"Oğlum sen kelepçeni tak, görevini yap' dedi. 'Benim yüzümden başın derde girmesin."

Yok hocam' dedim, 'Bana ilişemezler.'

Hoca Efendi ne kadar istediyse de ben kelepçeyi takmadım. Ona karşı saygım ve hürmetim sonsuzdu.

Ben kelepçeyi takmayınca Kürt hakim, beni Başsavcı Abdullah Büken'e şikâyet etmiş. Abdullah Büken beni yanına çağırttı. Meseleyi ona anlattım:

Haydi, sen git' dedi. Çünkü beni çok severlerdi. Hiç görevimi aksatmamıştım.

"Gusül abdesti al"

Bir gün Üstadı hapishaneye götürüyordum. Adliyeye uğramamız gerekiyordu. Adliyeye geldik. Adliye üst kattaydı. Yukarıdan bir havacı asker merdivenden iniyordu. Biz de çıkıyorduk. Merdivende karşı karşıya geldik.

O aşağıya inip gideceği sırada Hocaefendi devam etti.

Dur' dedi. Asker durdu. Hoca Efendi devam etti.

Oğlum bu şekilde gezilemez. Yıkanman icap eder, gusül abdesti al' dedi. Asker kızardı bozardı. Etrafına, sağına soluna baktı. Sonra birşey söylemeden indi gitti.

***

Adliyeden çıktığımızda, iki-üç defa Said Nursi'ye kelepçe takmadığım için beni yine şikâyet etmişler. Başsavcı Abdullah Büken'e gittim. Ona,

Bu Hoca Efendinin kaçacak durumu yok. Sonra kötü bir maksadı da yok. Hoca Efendi bana 'Sen kelepçeyi tak' dediği halde 'Ben takmadım' dedim. O bana gene 'Sen git' dedi.

Gençlik Rehberi'nin yazılış sebebi

Yine bir gün mahkemede hakim Hoca Efendiye

Gençlik Rehberi kitabı nedir?" diye sordu.

O da Hakime şöyle cevap verdi:

"Eskişehir hapishanesinde sabahleyin pencereden dışarıya baktığım zaman mektepe giden açık-saçık iki kızla, onların arkasına katılmış dört-beş ihtiraslı delikanlıyı gördüm. Bunlardan doğacak çocukların devlete, cemiyete ve İslâmiyete ne faydası olur diye düşünürdüm. Onların İslâmiyete zararlı olacakları için, gençliği uyarmak maksadıyla Gençlik Rehberi'ni yazdım. Bu kitabın her satırını okusanız da kötü bir yanını bulamazsınız."

Ertesi gün Ceylan (Çalışkan) ismindeki bir çocuk bana geldi, şöyle dedi:

Üstad bize 'O jandarma kumandanı vekiline Gençlik Rehberi hediye edin diye vasiyet etti. İki-üç gün sonra o kitaptan gelecek' dedi.

"Ama ben hemen ertesi gün Şarka tayin edildim. Suç olarak da bahanesi tuhaf: Bediüzzaman'a kelepçe takmamam..."

HASAN AKYOL

1921'de Afyon'un Şuhut kazasının Azlıgara köyünde doğdu. Afyon'da Bediüzzaman'la birlikte hapiste kaldı. Ona hizmet etti.

"Üstad hapishanede devamlı yazıyordu"

Ben Afyon hapishanesinde iken bir de duyduk ki, Bediüzzaman Said Nursi isminde bir âlim zat, bizim hapishaneye düşmüş. İlk önce yerlerimiz ayrıydı. Duyduğumuz ve gördüğümüze göre onun yanına kimseyi sokmazlardı. O kendisi zaten yanına kimseyi sokmazdı, kimseyi kabul etmez, kimseyle konuşmazdı. Ancak talebeleri yanına girip çıkabilirdi.

Bir gün bana 'Sen o adama hizmet edeceksin' dediler. 'Emir emirdir' dedik. Onun yanına girdik. iş dediysek öyle iş değil. onun abdest ibriğini doldurmak, yerleri silmek, etrafı temizlemekti benim vazifem. Üstad ibriğe soy koyduğu zaman dört-beş defa çalkalardı. Yeni suyu doldurup boşaltırdı. Ondan sonra suyu koyar abdest almaya başlardı.

O, akşamdan sabaha kadar kâğıtlara, defterlere, boş yapraklara, küçük cep defterlerine, kese kâğıtlarına devamlı yazı yazardı. Ama o yazarken biz okumuyoruz. O koğuşta tek başına duruyordu. Zaten herkesin kendine ait bir koğuşu vardı. O tek başına duruyordu. Yazdıklarını da burada yazıyordu. Sabah olduğu zaman koğuşu açarlar, yazdıkları yazıları, onun kırk beş kadar talebesine verirlerdi. Onlarda bu yazıları sabahtan akşama kadar kendi defterlerine yazarlardı. Bir türlü bitiremezlerdi. Bazen ben de onlarla birlik olur, onlar gibi yazılar yazardım.

"Üstad hapishane müdürünü kovdu"

Üstad Hazretlerinin saçları uzundu. Bir gün Müdür Vekili Salih, kafasından uydurmuş koğuşa geldi. Ona:

"Hoca Efendi' dedi. 'İdarenin emri var, bu saçları kestireceksiniz!"

Hoca Efendi, bu adama baktı baktı, sessiz sedasız durdu durdu sonra elinin tersiyle:

Defol git, münafık adam, çık dışarı, elimi Haktan yana açtırma!' diye tekrar etti. O zaman Müdür Vekili Salih Bey çok bozuldu. Kapıdan koşarak çıktı.

"Mahkumlar namaza başladı"

Bir gün cezaevi karıştı, mahkûmlar birbirine düştü. Herkes birbirine öylesine düşmandı. Bediüzzaman bu duruma üzülüyordu. Ondan hiç 'Oğlum yavrum' hitabı yoktu. Küçüğe de, büyüğü de 'kardeş' diye hitap ederdi. Onlara:

"Kardeşler bir dakika müsaade ederseniz sizinle konuşacağım' dedi. Millet durdu. 'Niye böyle gücürgüne duruyorsunuz' dedi. 'Burası cezaevi değil Medrese-i Yusufiye. Alacaksınız abdestinizi, kılacaksınız namazınızı. Allah'a dua edeceksiniz. Burası medresedir. Yusuf Aleyhisselam'dan kalmadır."

Millet o zaman namaza başladı. Birbirlerine düşman olanlar düşmanlıktan vazgeçtiler. Hoca Efendinin hatırına barıştılar.

"Üstadın fareye şefkati"

Bir gün talebelerinden Ceylan Çalışkan yanına geldi. Bir şey konuştular. Ertesi gün Üstad yatıyordu. Bir de baktım ki, koynuna fare girmiş. Bediüzzaman sakince uyandı. Ben de aval aval bakıyordum. Hiç fareye 'Kışt' diye kovmak aklıma gelmiyor. Üstad da bir şey demiyor. Fare bu sefer koynundan, elbiseyi bol bolduğu için koluna doğru yürümeye başladı, dirseğine kadar geldi. Üstad hayvana ne dedi biliyor musunuz?

Hey, çık mübarek hayvan, hey çık?' dedi.

Fare de sanki bir emir bekliyormuş gibi, kolunun geniş yeninden çıkıverdi. Orada dikildi, kaldı. Üstadın elinden aşağıya inmiyor. Bense şaşkın şaşkın bakıyorum. Üstad bana:

Ya kardeş' dedi. 'Şu yere bir lokma ekmek koyuver, mübarek hayvan ekmek istiyor' dedi. Ben de bunun üzerine yere bir ekmek koyuverdim. Fare yere indi, ekmeği yedi, sonra çekip gitti.

"Üstad ezanı Türkçe okutmadı"

Yanına kötü niyetle geleni bilirdi. Yani sıdkı bütün olanla, sıdkı bütün olmayanı bilirdi. Bizim hapishanede ezanı Kandil'cinin oğlu Ahmed okurdu. O zamanlar ezanlar "Tanrı uludur? Tanrı uludur?' diye okunurdu. Üstad bir gün pencereden Kandilci'nin oğlu Ahmet'e:

Hükümet ne derse desin, bana ne ceza verecekse versin "Tanrı uludur" diye uluyup durma, bana 'Allahüekber! Allahüekber! diye ezan oku' dedi. Ondan sonra Kandilci'nin oğlu Ahmet ezanı 'Allahüekber! Allahüekber' diye okumaya başladı. Kimse de 'Niye böyle' diye karışamadı.

***

Bediüzzaman mahkemeye çıktığı zaman hem polis, hem de jandarmalar yanında yer alırdı. Gören de on-onbeş kadar adamı boğazlayarak öldürmüş sanacak Üstadı. Millet sokaklarda çok kalabalık olurdu. Gerçi hükümet ona zulmederdi, ama halk onu çok seviyordu. Bu sevgiden ötürü halk oylarını hükümete değil, DP'ye verdi. Halk çok merak ederdi rahmetliyi... O mahkemeye giderken sokaklar, caddeler mahşer yeri gibi kalabalık olurdu. Herkes onu göreceğim diye işini güçünü bırakır sokağa dökülürdü.

"Duada elleri ters çevirmenin izahı"

Bediüzzaman'ın sakalı yoktu. Saçları uzundu. keskin bakışlıydı. Şafii mezhebine bağlıydı.

Bir gün namazdan sonra dua ediyordu. Elleri havaya doğru açıktı. Birden ellerini yere doğru eğdi, aşağıya çevirdi. Ona: 'Hocam' dedim. 'Avuçları yukarıya çevirmek hadi Allah'tan istemek. Peki ellerini yüzgeri edip, yere dikmek ne oluyor? Bilmiyorum.

Bu, kazasız ver, ya Rabbi demektir' dedi.

"Üstadın ayakkabısı neden tozlanıyordu?"

Ben Bediüzzaman'ı ayakkabılarını silerdim. Akşamları elime alıp tozunu temizlerdim. Ama sabah olunca ayakkabıları yine tozlu bulurdum. Bu her zaman böyle olurdu. Akşama silerdim, velakin sabaha yine tozlu bulurdum. Her halde Üstad geceleri gezip geliyordu...

"Üstadın parası hep aynı kalırdı"

Üstad Hazretleri yemeği çok az yerdi. Yanında dört lira parası vardı. Ondan başka parası yoktu. Günde 10 kuruş yıldız çorbasına, 10 kuruş ekmeğe, 10 kuruş öte beriye, toplam 30 kuruş harcardı. Ama o dört lira hiç eksilmezdi. Günde ne kadar para harcarsa harcasın o dört lira hiç eksilmezdi, parası aynı kalırdı, bu durum her gün aynı olurdu.

Üstad, atı çok severdi. Serbest olduğu zaman neresi tenha ise oraya atıyla gidermiş.

Bediüzzaman beni çok severdi. Bana, kendi yazdığı bir kitap hediye etti. Şimdi onu kaybettim.

"Allah onun ruhuna gani gani rahmet eylesin..."

(N. ŞAHİNER)

Gardiyan HASAN DEĞİRMENCİ

"Gardiyan Hasan'ı nasıl bulduk?"

Afyon'da konumuzla ilgili çalışma ve araştırmalarımızı sürdürürken, 1948 yılında Afyon hapishanesinde gardiyanlık yapan bir adamdan bahsettiler.

Halen Afyon'da hayatta olduğunu duyunca görüşmek üzere hemen harekete geçtik. Araya bir çok vasıta koyduğumuz halde, bir türlü adam bizimle görüşmek istemiyor, köşe bucak kaçıyordu.

Gündüz evine gidiyoruz, "İşten gelmedi" diyorlar. İşini sorduğumuzda, Belediyede çalıştığını, şehrin sularını açıp kapatmakla görevli olduğunu öğrendik.

Akşam evine gidiyorduk, "Evde yok" diye cevap veriyorlardı. Böyle ısrarla üzerine yürüdükçe adam daha fazla çekiniyor, bizimle görüşmek istemiyordu. Daha fazla ısrar etmedik, işi zamana bıraktık.

Afyon'a diğer bir gidişimizde evde olacağını tahmin ettiğimiz akşam vakti, doğrudan gardiyan Hasan Ağanın (Değirmenci) evine vardık. Kapısına vurarak, Hasan Ağayı ziyarete geldiğimizi söyledik. Bir müddet bekledik, ama adam çıkmıyordu. Nihayet uzun boylu, sarışın, mavi cam gözlü, asabi tavırlı bir adam, 'Buyurun' dedi. Bizi içeri alacağını zannetmiştik:

Nerede konuşalım" dedik.

Az ileride bir kahvehane var, orada konuşalım" dedi.

Kendisine kısa bir açıklama yaptım. Bediüzzaman'ın hayatı, eserleri, talebeleri konusunda çalışmalarım olduğundan bahsettim. Kendisinin de bir başgardiyan yardımcısı olarak, onunla ilgili bildiklerini bize anlatmasını istedim.

Az sonra gelen çaylarımızı içmeye başlayınca, Hasan Ağa da sakinleşmiş normal bir havaya girmişti.

Sorularımız üzerine anlatmaya başladı:

"Üstadın himmeti bize yetti"

Hapishanenin müdürü Mehmed Kayıhan'a 'Deli Müdür' derlerdi. Sert bir adamdı.

Bediüzzaman'ın hiçbir kimseye zararı yoktu. Kendi halinde, kendi âleminde bir din adamıydı.

Hapishanede olduğu halde, camide, çarşıda görülüyor, diye şâyialar çıkıyordu. Ben de o zaman bir cahillik yaptım. Ayakkabısını iyice sildim, temizledim. Acaba tozlanıp kirlenecek mi diye... Eğer tozlanırsa, gerçekten gittiğini tesbit etmiş olacaktım. Efendim gençlik ve cahillik işte..

Yine bir gün ondan muska yazmasını istedim. 'Bizi okuyun" dedim. Bana cevap olarak:

Allah her şeyi güzel ve iyi yapar' diye mukabelede bulundu.

Sabahlara kadar kendi halinde, kendi vicdanıyla başbaşa dua eder, ibadet eder, Allah'ı zikrederdi. Geceleri bir saat ya uyur ya uyumazdı. Biz haliyle görevli olduğumuz için onun bütün yaşayışına dikkat ederdik. Her halini rapor ederdik.

Bir gün mahkûmlara iğne yapılacaktı. Kendisini iğne bahanesiyle birkaç defa zehirlemişlerdi. Bu sebepten haklı olarak iğne yaptırmak istemedi. Ben ise, 'Hocam önce bana yapsınlar. Ondan sonra sana yapsınlar' dedim. Bunun üzerine kabul etti. Aynı ilâç ve aynı iğneyi önce kendim yaptırdım. Sonra da kendisine vurdular.

Elinde güzel bir tesbihi vardı. Bu tesbihi arzu etmiştim. Kendisi de beni çağırarak 'Sana bir tesbih hediye edeceğim' dedi. İki eline iki tesbih alarak arkasında sakladı 'Hangi elimdekini istersin?' dedi. Ben sağ elindekini istedim. Baktım, tam da benim arzu ettiğim tesbih sağ elindeydi. Onu bana verdi. Bu defa öbür tesbihi de uzattı. 'Bunu da ailene ver' dedi.

Zaman zaman, 'Hasan Ağa!... Hasan Ağa!...' diye çağırırdı. Talebelerine vereceği, göndereceği herhangi bir şey olduğu zaman, bana verirdi, benimle gönderirdi."Biz o zatın hep iyiliğini, hep insaniyetini gördük. Biz ondan bir kötülük görmedik. Duası, himmeti yetti bize gayri...

Çeşitli hâdiseler olmuştu hapishanede. Büyük kavgaların içine düşmüştük. onun himmetiyle hiç bir şey olmadı. Burnumuz bile kanamadı. Yüzümüzün akıyla kurtulduk o meslekten.

"Zaman zaman gelip bazıları rahatsız etmek isterlerdi. Aylarca yattı. Tahliye edildikten sonra, iki defa hapishaneye geldi. İçerdeki mahkûmları ziyaret edip, görüşmek istedi. Fakat Deli Müdür razı olmadı, görüştürmedi."

Bir Gardiyanın anlattıkları, hem de çekine çekine, tabiri caizse korka korka anlattıkları ancak bu kadar..

Yıllar sonra, geçmiş bir hâdiseyi rahatlıkla anlatamıyordu adamcağız.

Ya bütün hayatları, zulümle, isyanla, haksızlıkla geçenler, yarın İlâhî mahkemenin huzurunda nasıl konuşacaklar?

Ama Bediüzzaman gibi bir af ve bağış sultanı-imanları kurtarmak şartıyla-onlara haklarını helâl ediyordu.

Jandarma HASAN ERGEN

Bedüzzaman'la ilgili hatıralarını şöyle anlatıyor:

Yunanistan doğumluyum. 1328)1912)'de dünyaya gelmişim. Daha sonra Türkiye'ye geldik. Askerlik çağım gelince, jandarma olarak Afyon'a tayin edildim. Beni Emirdağ ilçesinin Davalga nahiyesine jandarma karakol komutanı olarak tayin ettiler.

Bu görevde iken sakatlığım sebebiyle, jandarmadan ayrılmak için müracaat ettim. Daha hafif hizmet olarak, beni kalemde çalıştırmayı tercih ederek, jandarma birlik kalemine aldılar. Kalemde görev yaptığım sırada benim çalıştığım oda ile jandarma komutanının odası karşı karşıya idi.

"Üstadın verilen hediyeyi iade etmesi"

Afyon'da tanıştığım bir arkadaşımın kardeşi karakola geldi, Jandarma komutanının odasına girdi. İçerden yüksek sesler geliyordu. Jandarma komutanı bağırıyordu:

"Sen de mi Kürtsün?"

"Ne görüşeceksin Said Nursî ile?"

"Nereden tanıyorsun onu?"

Neticede benim gayet iyi tanıdığım Bahri Beyin kardeşini odasından kovdu çıkarttı. Onu görünce, hemen adama çağırdım, yer gösterdim, alaka ve iltifat gösterdim. Niçin geldiğini ve ne istediğini sordum.

Bana: 'Burada Said Nursî isimli büyük bir din âlimi vardır. Onunla görüşmeye geldim. Fakat kumandan izin vermedi' diye kısaca meseleyi anlattı. Ben kendisine biraz oturmasını söyleyerek jandarma komutanının yanına görüşmeye gittim.

Komutana teminat verdim, arkadaşı tanıdığımı söyledim. Ben o zamana kadar, Said Nursî'nin Emirdağ'da oturduğunu hiç duymamıştım. ilk defa bu vesile ile öğrenmiştim. Komutan bana:

Size karşı itimadım çoktur, buyur al, anahtarı veriyorum. Yalnız mesuliyet sana aittir. Kendisini görüştür' diye bir anahtar verdi. Teşekkür ederek anahtarı aldım.

Arkadaşla karakoldan ayrılarak, komutanın tarif ettiği evi bulduk. Dışarıdan kapıyı açtık, ayrıca içeriden de kapıyı kendisi kilitliyormuş, kapıyı vurunca, az sonra kapı açıldı.

O ilk karşılaştığım simayı hiç unutmam. rahmetli, bembeyaz, pamuk gibi, nuranî bir insandı. Hemen sarılıp elini öptüm. Orada çok hayretimi mucip olan, bana ismimle hitap etmesi oldu.

Hasan oğlum, bu yaptığın hizmet Allah indinde çok makbuldür, Allah senden razı olsun, çok büyük bir iyilik yaptın' diyerek teşekkür etti. Yanında biraz oturduk. Bana yine:

Hasan oğlum, senin üzülecek hiç bir yanın yoktur. Allah'ın çok iyi bir kulusun. Yalnız senin iki kusurun var' deyince. 'Hocam çok affedersiniz, benim kusurlarımı söyler misiniz?' dedim.

Senin iki kusurun; oruç tutmuyorsun, bir de namaz kılmıyorsun' diyerek beni ikaz etti. Ayrıca: 'Aslında bunların her ikisi de senin kalbinde mevcut, fakat sen tesir altında kalıyorsun' dedi.

Ben, 'Hocamız biz Yunanistan'dan geldik, memleketimizde evimiz çarşı içinde mescidin yanında idi, yine yakınımızda cami de vardı. Ben o zaman namaz kılardım.. Şimdi kılamıyorum' dedim.

Sonra getirdiğim misafirle ilgilendi. 'Beni görmek için, niçin bu kadar zahmet edip geldin' dedi. O arkadaş da:

Ben küçüktüm, siz Kars'a babamla görüşmeye gelmiştiniz. Sizi tâ o zaman görmüştüm. Sizin Afyon'da olduğunuzu işitince, sizi görmek ve duanızı almak arzu ettim. Fakat jandarma komutanı çok zorluk gösterdi. Sizinle görüşmeme izin vermedi, beni kovdu. Allah razı olsun Afyon'dan tanıdığım Hasan Bey vesile oldu. ' Üstad: "Başka bir arzun var mı?' diye sorunca arkadaş da: 'Size maddî olarak bir yardım yapmak istiyorum' diye cevap verdi.

Allah rahmet eylesin mübarek insan:

Oğlum benim dünya malına hiçbir ihtiyacım yoktur. Ben hiç birşey istemiyorum. Ama mutlaka niyet etmişsen, küçük bozuk para var mı?' O da küçük paralar çıkardı. İçinden bir beş kuruşluk aldı. 'Allah kabul etsin alıyorum' dedi. Tekrar parayı yere koyarak, 'Alıp sana tekrar iade ediyorum' dedi.

"Hükûmetten korkarsın, Allah'tan korkmazsın"

Bu mübarek Bediüzzaman Hoca ile ikinci defa görüşmem şöyle olmuştu:

Erzurum'un eski milletvekillerinden, eski harflerle yazılmış bir mektup gelmişti. Mektup resmen hükümet vasıtasıyla geliyordu. Önce Afyon'a gelmiş, sonra oradan da Emirdağ Kaymakamlığına havale etmişler, kaymakamlık da jandarma komutanlığına göndermişti. Bölük komutanı beni çağırarak:

Hasan sen eski harfleri okumasını biliyor musun?' dedi. Ben de bildiğimi söyleyince, mektubu bana okumam için verdi. Mektubu ben baştan sona okudum. Mektubu yazan eski milletvekili bir zat, Bediüzzaman'dan nerede, ne zaman doğduğunu, ilk tahsilini nerede yaptığını, yazdığı eserlerin ismini soruyordu.

Mektubu okuduktan sonra, jandarma komutanı, yine çekmeceyi açtı, o anahtarı çıkardı bana verdi. 'Al, git bu mektubu kendisine ver. Tekrar cevabını yazsın, onu getir' diye emretti. Mektubu alarak çıktım.

Hasan Ergen bu hatıraları anlatırken, o mektupların niçin bir suretini almadığına üzülerek diyor ki: "Bu mektupların birer suretini almak lâzımmış, halbuki bizim için bunlar o zaman mümkündü. Gençlik saikasıyla bilemedik.

Yine bir önceki seferdeki gibi kapıyı açtım, tekrar vurunca kapıyı açtı. Kendisine mektubu verdim. Bana aynen şunları söyledi:

Oğlum Hasan, kaymakama ve komutana söyle, vazifeleri ne ise onu yapsınlar... Hapis, her neyse ben razıyım... Verileni tatbik etsinler. Ama benim için ağır konuşmasınlar. Aleyhimde gıybetimi yapmasınlar' dedi.

Ben ilk görüşmedeki ikazları hatırlatarak, hiç hatırımdan çıkmadığını, çok üzüldüğümü söyledim. Bunun üzerine, 'Merak etme, benim da Allah'a karşı kusurlarım var' dedi.

Sen jandarma görevinde bulunuyorsun, eğer vazifeni yapmazsan sana ne yaparlar' dedi. 'Hükümetten korkarsın. Allah'ın emirlerini yapmazsak, ne olur bizim halimiz. O bizi yoktan yarattı. Onun emirlerini yerine getir, korkma, vazifeden atarlar diye hatırına bir şey getirme. Sen hükümetten korkarsın da Allah'tan korkmaz mısın?' diye bana ikaz edici mahiyette dersler verdi.

"Bana hakaret etmesinler"

Sonra ben yazdığım mektubu alıp getirdim. Jandarma komutanı, mektubu bana okuttu. Ayrıca Bediüzzaman'ın, 'Bana hakaret etmesinler, sövmesinler' dediğini de söyledim.

Komutan çok bozuldu. 'Kim söylemiş bunları?' dedi.

Ben, filân gitmiş, haber vermiş demiyorum. O söyledi. Bana söylediklerini söylüyorum' deyince yüzbaşı, 'Kaymakama da söyleyecek misin?' dedi. Ben de Kaymakama da 'Siz söyleyin' dedim. 'Biliyorsunuz, benim bu zattan hiç haberim yoktu, evin anahtarını bile siz verdiniz, evi siz tarif ettiniz. Kendisi sizin içinde, kaymakam için de söyledi, küfür ediyormuşsunuz. Vazifelerini yapsınlar, ama küfür ve hakaret etmesinler diye haber gönderdi' dedim.

Bu zat muhterem bir insandı. Biraz söylemesi tuhaf, ama bir emir verse halk isyan ederdi. Emirdağ, afyon halkı ona çok bağlıydı. Ama onun öyle bir niyeti yoktu. Benim anladığım, iyi bir insandı.

"Ben bunları başkasından naklen işitsem, 'Acaba?' diye içimden bir şüphe geçer. Ama bunları bizzat görmüşüm, bizatihî şahit olmuşum. Ben bizzat görüştüm, bizzat konuştum."

MEHMET KAYIHAN

Afyon Hapishanesinde müdürlük yaptı. Bediüzzaman'ı 1947'de bu görevi esnasında tanıdı.

"Yakında Bediüzzaman'ı getireceğiz"

Afyon Hapishanesi Müdürü Mehmet Kayıhan, Bediüzzaman Said Nursî'nin hapishaneye getirilişini şöyle anlatıyor:

Ben eskiden Uşak'ta Savcılık Başkâtibi idim. Daha sonra müracaat ederek, Çorum Cezaevi Müdürlüğüne tayinimi çıkarttım. Sonra Balıkesir ve 1947 senesinde de Afyon'a tayin edildim.

Bu yıllarda Emirdağ'da oturan Bediüzzaman Sait Nursî isminde bir zat vardı. Bedüzzaman'ın din propagandası yaptığı hükûmetçe tesbit edildiği için, polis memuru Uşak'lı Sabri Banazlı'yı ve diğer arkadaşlarını sivil elbiselerle Emirdağ'a göndermişlerdi.

Bir gün polis Sabri Banazlı cezaevine gelerek bana:

Yakında sana, Bediüzzaman isminde birisini getireceğiz' diye haber verdi.

"Daha sonra da Said Nursî'yi hapishaneye getirdiler."

Mehmet Kayıhan'ın hatıralarının bu kısmında, insanın hatırına şöyle bir soru geliyor:

Henüz ifadeleri alınmadan, mahkemeye sevkedilmeden, basit bir polis memurunun Bediüzzaman'ın hemen hapishaneye gireceğini haber vermesi nasıl izah edilebilir?

Tetkiklerimizin neticesinde vardığımız sonuç şudur:

Artık son demlerini yaşayan Halk Partisi iktidarı can çekişmektedir. Giderayak, eziyet çektirecek bir masuma ihtiyacı vardır. Bu iş içinde gene yılların eskitemediği, zulümlerin yok edemediği Said Nursî seçilir..

Basit maşalar da hazırdır.

Müdürün Üstadın koğuşuna bayrak astırması

Araştırmalarımız da Afyon Hapishanesi Müdürü Mehmet Kayıhan'ın bir Cumhuriyet Bayramında, Said Nursî'nin koğuşuna astırdığı bayrak hâdisesi

enteresandır.

Güya Bediüzzaman koğuşuna asılan bu bayrağı istemeyecek, reddedecek, yırtacak ve yırttıracak. Bizim Müdür Bey'in arzuladığı olay da böylece meydana gelecek.

O Bediüzzaman ki, o şanlı hilâl uğruna, Kafkas dağlarında, karlı Bitlis derelerinde, nice fedâi talebelerini fedâ etmişti. Rus kurşunlarına imanlı sinesini siper etmiş, o nazlı hilâl uğruna mübarek kanını seve seve akıtmıştı.

Müdür Mehmet Kayıhan'ın koğuşuna bayrak astırması karşısında Bediüzzamanın tavrını kendinden dinleyelim:

Müdür Bey,

Size teşekkür ederim ki, Kurtuluş Bayramının bayrağını koğuşuma taktırdınız. Harekât-ı milliyede İstanbul'da, İngiliz ve Yunan aleyhindeki 'Hutuvat-ı Sitte" eserimi tab' ve neşrile, belki bir fırka asker kadar hizmet ettiğimi Ankara bildi ki; Mustafa Kemal şifre ile iki defa beni Ankara'ya taltif için istedi. Hattâ demişti:

Bu kahraman Hoca bize lâzımdır.'

"Demek benim bu bayramda, bu bayrağı takmak hakkımdır."

Medrese-i Yusufiye

Said Nursî nice karanlık kalbleri aydınlatmıştı. iman ile, İslâm ile, ilâhî ferman Kur'ân ile...

Girdiği, kapatıldığı zindanları da aydınlatmış, ışıl ışıl parlatmıştı..

Hapishaneye Medrese-i Yusufiye demişti... Yani, Yusuf (a.s.)'ın Medresesi..

Masum nebi, gül yüzlü Yusuf Aleyhisselâm, Mısır zindanlarında yedi yıl yatmıştı.

Bu acı iftira hâdisesine telmih yapan Said Nursî, bundan dolayı girdiği zindanlara "Sicn-i Yusuf' diyordu.

Buraya kendisiyle birlikte girenler cahil olarak giriyor, âlim olarak çıkıyorlardı.

Hapse girişle birlikte Yusufiye Medresesinde dersler başlardı.

İman dersi, irfan dersi, Kur'ân dersi... Derslerin en yücesi, müfredatın en ulvîsi sürer giderdi... Tâ tahliye ile temize çıkana kadar, gönüller Nurlarla temizlenirdi.

MEDRESE-İ YUSUFİYE MEKTUPLARI

Elimizde iki defter bulunuyor. Defterler Afyon hapsi maznunlarından merhum Zübeyir Gündüzalp'e ait.

Bediüzzaman'ın bu fedakâr ve sâdık talebesi, defterinin başına şu notu yazmış :

Afyon Medrese-i Yusufiye'sinin mübarek hatırası, Medrese-i Yusufiye'nin açılış tarihi.

Ayrıca Bediüzzaman'ın tasdik ve tashih işareti, amblemi patenti de defterin başında: "Te" ve "sad" yâni "Tashihli" yazılı..

Bu mektuplardan konumuzla ilgili olanlardan sadece bir kaç tanesini okumak, sanırım Bediüzzaman'ın büyük şahsiyetini ve ulvî davasını, birazcık olsun anlamaya yardımcı olacaktır.

O halde şu satırlardaki samimiyet dolu ifadelere geliniz birlikte göz atalım.

Bizler için şimdi her şeyin iyi tarafına ve güzel cihetine ve ferah verecek veçhine bakmak lâzımdır ki: Mânâsız, lüzumsuz, zararlı, sıkıntılı, çirkin, geçici haller nazar-ı dikkatimizi celb edip, kalbimizi meşgul etmesin. Sekizinci Söz'de bir bahçeye iki adam, biri çıkar, biri giriyor. Bahtiyarı bahçedeki çiçeklere, güzel şeylere bakar. Safa ve istirahat eder. Diğer bedbaht, temizlemek elinden gelmediği halde, çirkin, pis şeylere hasr-ı nazar eder.Midesini bulandırır. İstirahata bedel sıkıntı çeker. Çıkar, gider. Şimdi hayat-ı içtimaiye-i beşeriyenin safhaları, hususan Yusufiye Medresesi, bir bahçe hükmündedir. Hem çirkin, hem güzel, hem kaderli hem ferahlı şeyler beraber bulunur. Âkil odur ki, ferahlı ve güzel şeylerle meşgul olup çirkin, sıkıntılı şeylere ehemmiyet vermez. Şekva ve merak yerinde şükreder, sevinir.' (Şualar, 429-430).

"Benim kanatim gelmiş ki: Beni merhametsizce tazip edenlerin bir kısmı, Yahudi komitesiyle ve mürted ve komünist ve zındık ve anarşist komitesiyle bilerek veya bilmeyerek bir alâkaları var ve Türk milletinden değildirler. Çünkü Türkte ve islâmiyette, belki insaniyette fıtrî bir tarzda ihtiyarlara, hem gariblere, hem hastalara, hem zayıflara, hem münzevilere, hem ciddi âlimlere karşı şefkat, hürmet, acımak, dostane bakmak hasleti var olduğu halde; şimdi benim gibi bütün acınacak haller, birden üstünde var iken tam bir kin, bir adavet, bir gayz ile, ihanetlerle beni sıkıntıların içinde

görüyorum. Fakat merak etmeyiniz. Onların hiç ehemmiyeti yok. Ben aldırmıyorum. Beş para kıymet vermiyorum."

"Hayatım tehlikede ve mason bolşevizm hesabına bana eşedd-i zulüm ve tazyikle işkence eden ve bana tahammül fevkinde, bütün bütün kanunsuz ve hapis usulüne muhalif tazibleri, bizi başka mahkemeye, davamızı nakil etmeye mecbur eder. Sen bütün kuvvetin ile, hem buradaki avukatlar ve İstanbul'daki dostlar, hem Ankara'daki Hulusi'ye telgraf ile, hayatımın tehlikede olduğunu bildirmek lâzımdır. Tahammül kalmadı. Su-i kastten gelen tesemmüm ve hastalık ve ihtiyarlık ve tecrid-i mutlak ve hattâ pencerede yemeği gitirene bakmak ve konuşmak ve üçüncü defa, bir su-i kasd yapsınlar diye dünkü hâdise oldu. Hem bu hakikatı ve acı halimi görüşme günü Ceylân, Zübeyir'e bildirsin. O da mümkün olduğu kadar çalışsın. Kanaatım budur, o iki adam mason hesabına beni karıştırmaya mecbur etmeye çalışıyorlar. Mahkeme-i Temyiz bizi, vatan ve millet namına bunların eşedd-i zulmünden kurtarmaya, kanun namına teşebbüs etmesi elzemdir."

Hadise budur:

"Altı ay bir cihette bana hizmet eden, şimdi altı ay tebdil-i hava alan Kerim, beni pencerede görmek ve veda etmek niyetiyle kapıya gelmiş. Bana haber verdiler. Ben baktım, 'Allah selâmet versin' dedim. Birden müdür geldi, büyük bir hâdise gibi gardiyanları ve nöbetçiyi tekdir etti."

Aziz Sıddık Kardeşlerim,

Bir ehemmiyetsiz mes'eleyi size beyan etmek için bir ihtar aldım. Şöyle ki: Gizli düşmanlarımızın telkinatıyla benim aleyhimde hatır ve hayale gelmeyen propaganda yapılmış.Mahkameye ve makam-ı iddiayı şaşırtıyorlar. Meselâ, birisi şudur: Müslüman memurları aleyhime çevirmek desisesiyle derler 'Said bize dinsiz der' Hattâ savcının doksan hatasını gösteren cetvelde, otuz altıncı hatayı resmen mahkemeye okudu. Buna karşı bir iki yerde ve mahkemede bir defa kısaca cevap verildiği halde, yine o propaganda kimseyi kandırmadığı ve akim kalmakla beraber devam ediyor. Şimdi buna karşı derim:

Evvelen: Ben fıtratında ziyade şefkat itibariyle, eskiden beri sair âlimlere nisbeten mümkün olduğu kadar tekfirden çekindiğimi beni tanıyan bilir.

Saniyen: Mezheb-i Hanefîde çok maddelere küfür denildiği halde, Mezheb-i Şafiîde, o günahlara küfür denmez. Günah-ı kebire denilir.

Eğersarih küfürü görse, o vakit hüküm eder. Ben Şafiî iken, yine te'vili mümkünolsa hüküm etmekten çekinirim. Çünkü, tekfir bana çok ağır geliyor.

Salisen: Benim sarfettiğim zındık ve dinsiz kelimelerini gizli ve şahsen tanımadığım ve kırk seneden beri, bu millete, iman ve İslâmiyet aleyhinde çalışmalarımı bildiğim kökü Avrupa'da bir komite efradına diyorum. Bana zulüm edenlerin çoğunu, masumların hatırı için hakkımı onlara helâl ediyorum. Yalnız bazan hiddet ettiğim vakit, ehl-i dalâlet derim. Yâni harekâtında dalâlet ve zulme ve fıska düşer. Yoksa küfre düşer demek değildir.

"Rabian: Gayr-i muayyen ve şahısları ve isimleri zikredilmeyen insanlara dair, fena sıfatlar için, 'Böyle yapan münafıktır, veya dinsizliğe yardım eder veya kâfir olur' denilse, hattâ gıybet dahi sayılmaz. Ve Kur'ân-ı Hakimde böyle mübhem şahıslar hakkındaki şiddetli tabiratı gibi bir tabirolduğu halde, savcı o tabiratı kendine muayyen şahıslara alsa, kendi kendini tekfir eder. Bana ilişmesi bütün bütün kanunsuzdur."

Said Nursî

NİHAT BOZKURT

1927'de Bayburt'da doğdu. Devlet adamlarından Ömer Naci Bozkurt'un küçük kardeşidir. 1948'de Afyon'da asker iken hapishanede Bediüzzaman'ı ziyaret etmiş ve kâtip olarak Üstadın mahkeme müdafaalarını yazmıştı.

"Üstadın müdafaasını kaleme aldım"

1948 yıllarında Afyon'da askerlik yapıyordum. Bizim takım bir ana caddedeydi. Hapishane ise bize çok yakındı. Bir asker arkadaşımız askerî bir suçtan mahkûm olmuş, hapse atılmıştı. Biz bu arkadaşın bazı ihtiyaçlarını karşılıyorduk. Bu sebepten, her hafta iki defa hapishaneye gidiyordum.

Bir Cumartesi günü yine gitmiştim. Hapishane Salih Hoca denilen ve Altıparmak lakaplı birisi daha vardı.

O yıllarda Bediüzzaman Said Nursî Hazretleri de hapishanede idi. Diğer Nur talebeleri koğuşlarda, Üstad ise revirde kalıyordu. Penceresi sokağa bakıyordu. Biraz yazıya da meraklı olduğum için, o zaman bir Afyon gazetesinde bir-iki yazı yazmıştım. Bunlardan dolayı beni tanıyorlardı.

Hapishaneden ezan sesleri geliyordu. Kenan isimli bir arkadaş 'Artık hepimiz namaza başladık' diyordu.

Bir gün hapishanedeki o Altıparmak lakaplı şahıs yanıma geldi. 'Sizden bir ricam var. Üstadın daktilo ile müdafaalarını yazar mısınız?' dedi. Bu müdafaa mahkemeye ibraz edilecekti. Bunun gizlice yazılmasını istiyorlardı. Ben memnuniyetle kabul ettim. Müdafaayı getirdikleri zaman, bunların İslâm yazısıyla olduğunu gördüm. Okuyamadığımı söyleyince, Altıparmak okudu, ben de yeni yazıyla daktiloya çektim. Bu müdafaalardaki bir cümle zihnime öylesine işlemişti ki, hâlâ unutamadım. Hatırımda kaldığı kadarıyla şöyleydi: 'Milyonların Peygamberi olan Hazret-i İsa'yı çarmıha germişlerdi. Bizi de suçsuz yere hapishaneye atmışlar.'

"Nur âlemine girmiştim"

Bu müdafaaları Altıparmak'a Pazar günü teslim ettim. Bana 'Biraz bekler misin?' diyerek yukarıya, pencereye bakmamı söyledi. Benim bu müdafaaları yazdığımı Üstada söylemiş. Az sonra pencerede sakalsız, nuranî yüzlü, heybetli bakışları olan, gür kaşlı muhteşem şahsiyet gözüktü.

Mübarek Üstad iki eliyle ve tebessüm ederek bizi selâmlayarak teveccühte bulunuyordu. Ben, o lütuf esnasında huşu içinde kalmıştım. manevi bir nur âlemine girmiştim.

Sonra yanıma sakat birisi gelerek, Üstadı ziyaret etmek istediğini söyledi. Adam tâ Konya'dan ziyaret için gelmişti. Yine Said Nursi Hazretleri pencereden gözüktüler. Yine tebessüm eden, nurlu bir sima ile selâm verdiler. Sakat adamcağız daha sonra ağlaya ağlaya istasyonun yolunu tuttu.

Artık Altıparmak'la samimi olmuştuk. Her ziyaretimde Risale-i Nur'dan anlatıyordu. Haftada iki defa sevinçle giderdim. Bu ziyaretlerim iki-üç ay devam etti. Nur'lardan yazmaya başladım. Önemli kısımları kırmızı, diğerleri normal kalemle yazıyordum. Önemli kısımları Altıparmak işaret ederdi, ben de ona göre yazardım. 1949 yılında İstanbul'a izne geldiğim zaman, bu yazdığım defterlerin ehemmiyetini anlatarak, Cerrahpaşa'daki evimizde anama teslim etmiştim.

"1950 yılında terhis oldum. O yıllarda Büyük Doğu mecmuası hadiseleri olmuştu. Bazı evleri polisler aramışlar. Bizim evi de ararlar diye korkan anam, o güzelim 'Nur Risaleleri' yazılı defterleri günah olur düşüncesiyle, hepsini denize atarak, erir gider diye düşünmüş."

ALİ SAVRAN

Nur talebeleri Ona Çilingir Ali Abi derlerdi. Bugün o da, aramızda yoktur. Ebediyet âlemine intikal etmiştir. Hepimizin gideceği son durak, ebediyetler ülkesi... Ama oraya İlâhî mahkemeden geçirilerek gidilecektir.

Ali Savran'ı "Gizli cemiyet kurmaktan" muhakeme edenlerin de çıkacağı en büyük mahkeme vardır. Bu mahkeme, İslâm istilahatında "Mahkeme-i Kübra" denmektedir.

***

Yıl: 1948... İsmet inönü Reisicumhur. Üstteki mahkeme davetiyesinde İsmet Paşa'nın hakimiyet alâmetleri olarak pullar görülmektedir.

Davet edilen:

"Eğirdir'in Poyraz mahallesinden Muslihiddin oğlu Çilingir Ali Savran, Eğridir."

7 Temmuz 1948 Çarşamba günü sanık olarak Afyon Ağır Ceza Mahkemesi'ne çağrılıyor.

Suç hanesine ise, şunlar yazılı:

"Gizli cemiyet kurmak.."

AHMET HANCIOĞLU

"Yaptığın yardımlar yirmi yıllık hizmet yerine geçti"

O zamanlar, benim halde bir dükkanım vardı. Hapishaneye gidip Üstadın ihtiyaçlarını yerine getirirdik, dışarıdan yardım ederdik. İçeride liste gelirdi. Ona göre ihtiyaçları karşılardık.

Daha önceleri Bediüzzaman Hazretlerini duymamıştım, Mütereddit idim. Eğer bu zat ise bana görünmesi lazım idi, diye gönlümden geçiriyordum. Hazrete yardım ettiğim ilk günlerde bile daha kendilerini görmüşlüğüm olmadı.

Bu düşünce ile hapishaneye gittim. Revirde kalıyordu. Pencereden birisi peydah oldu. 'Olsa olsa bu Üstaddır' dedim. Sarık ve cübbesi vardı. Geriden elimi göğsüme götürerek selâm verdim. O da başıyla selâmımı aldı.

Bir zaman sonra hapishaneden çıktılar. Evimde onlara oda hazırlamıştım. Bir sabah dükkânımı açtığımda, tanımadığım, 60-65 yaşlarında tahmin ettiğim birisi selâm vererek içeri girdi.

Üstad çıkmış' dedi. Kastamonu Küre'den imiş. Üstadın hapishaneden çıkıp da kaldığı Ahmed Hoca'nın evini bu zata tarif ettim. Arkasından ben de gittim. Tam köşeye vardığımda adama yetiştim. Zübeyir Ağabey kapıda karşıladı. Buyur etti. Yukarı çıktık. İki oda vardı. Üç kişiydik.

Üstad o adama sordu:

Sen kimsin?

"Efendim, ben Hafız Emin'im"

Hoş geldin kardaşım' dedi.

Konuşmaların arasında Zübeyir Ağabey,

Efendim, işte hancı Ahmed budur' diyerek beni gösterdi.

"Haa, sen hancılık mı yapıyorsun?"

"Hayır."

"Kardaşım, hoş geldin. Senin yaptığın yardımlar bana yirmi senelik hizmet yerine geçti."

Sonra ayrılıp dükkâna geldim. Polis takip etmiş.

Bir gün kırk yaşlarında birisi geldi. İnebolulu İbrahim imiş. 'Bu mektup içeri verilecek, verebilir misiniz? dedi.

Emirdağ'daki Kantarların Mehmet isminde bir kayınpederi vardı. Onlar Üstadın çamaşırlarını yıkarlardı. Mektubu ona verdim. O da annesine vermiş. Mektubu alan kadın hapishaneye gitmiş. Gardiyanlar şüphelenip aramışlar. Mektup, müdürün, savcının ve yukarının eline geçmiş. Mahkemeye çıktık. Mektubu nereden aldığımı sordular. Ben de olanların hepsini anlattım.

Ben halde esnafım. Bana her taraftan mektup gelir. Gelen mektupları sahiplerine vermek suç olmasa gerek' gibilerinden müdafaa yaptım. Savcı beni içeri atmakla tehdit etti. Şükür, birşey yapamadılar.

Üstadı, Ahmed Hocanın evinden Mustafa Hocanın evine taşıdılar. Her adamı da hocanın yanına koymuyorlardı. Bir gün yine tanımadığım bir adam geldi. Gittik. Üstad karyolanın başına oturmuştu.

"Efendim' dedim. 'bu meydan dinsizlerin elinde ne zamana kadar kalacak?"

Hazret gülerek,

Oğlum' dedi, 'bu sualin cevabı verilmez.'

"Yanında fazla kalamıyorduk. Gelenlere hep nasihat eder, eserleri okumalarını tavsiye ederdi."

KEMAL BAYRAKLI

Bir günde Kur'ân okumayı nasıl öğrendi?

Şâhitler'in Dilinden" birçok yerde olmakla birlikte, Bediüzzaman'ın yaşadığı yerlerde, sürgün olarak bulunduğu beldelerde daha çoktur. İşte bu yerlerden, bu menzillerden bir şehir de Afyon'dur. Burada belediyede sular idaresinde çalışan "Kitapçı Kemal" isimli zat, hatıralarını şöyle anlatıyor:

Hoca Efendiden, Üstaddan mı bahsediyorsunuz? Yine yaramı deştiniz, hem de beni o mesut günlere götürdünüz. Yaramı deştiniz, çünkü Üstadın kıymetini bilemedim. Beni mes'ut ettiniz. Çünkü hayatımın en tatlı safhalarına bir kere daha götürdünüz. Allah razı olsun.

Biz bir cinayete sebebiyetten dolayı hapse düşmüştük. Duyduk. Hoca Efendi de hapismiş. İlk fırsatta ziyaretine gittim. Beni görünce yüzüme karşı tebessüm etti ve 'Behey Çilin oğlu, namazın farzını terk edersin, işte ondan sonra da cinayet suçuyla hapse düşersin, değil mi?' diye beni taltif etti. Ben hicap ettim ve kalbimde Hocaya karşı müthiş, beni yakan bir muhabbetle ayrıldım. Üstad beni adeta mestetmişti. Derken, bir gün Üstada giderek, 'Hocam, ben namaz kılacağım, lâkin Kur'ân okumayı bilmiyorum' dedim. 'Peki' dedi, 'Haydi abdest al ve gel,' Hemen abdest aldım ve geldim. 'Haydi git, Halil İbrahim (Milâslı H.İ.Çöllüoğlu) sana Kur'ân'ı öğretsin' dedi. Ben gidip durumu Halil İbrahim'e anlattım, o da hemen öğretmeye başladı. ikindiye kadar harfleri, başta, ortada ve sonda yazılı şekillerini izah etti.

Sabahleyin kalkınca gayr-i ihtiyari Kur'ân-ı Kerimi elime alıp başladım okumaya: "Elif lâm mim, Zâlike'l-kitabü lâ raybe fîhi...'

Bana birşeyler oluyordu. 'Acaba kafayı mı oynatıyorum?' diye doğruca Halil İbrahim Hocayı gidip uyandırdım. 'Hocam, hocam kalkar mısınız? Bana birşeyler oluyor' 'Ne var?' dedi ve evvel okuduğum yeri başladım tekrar etmeye. Hayret ederek 'Yahu, sen Kur'ân okumayı öğrenmişsin. Haydi sen devam et okumaya' dedi. İşte böylece Hoca Efendinin himmetiyle bir günde Allah bana Kur'ân okumayı ihsan etti.

"Üstada eziyetin cezasını bütün şehir gördü"

Üstad Hazretleri kalabalıktan sıkıldığı ve ibadetini de istediği gibi yapamadığı için, onu tek kişilik bir odaya almışlardı. Onların maksadı belki de Üstadla mahpusların görüşmemesini temindi. Her ne ise, Kim bilir ne düşündüler, Üstadı odasından diğer mahpusların içine aldılar. Güya müddeiumumî diyesiymiş: 'Said Nursi'nin diğer mahpuslardan ne farkı var? O neden tek kişilik bir odada kalsın?'

Üstad müteessir olarak 'Bunlar görecekler. Öyle şiddetli bir soğuk olacak ki, bunlar lağımlar içinde kalacaklar.'

Aradan çok geçmedi. Bir gece çok şiddetli bir soğuk, ortalığı kastı kavurdu. Bütün çeşmeler gibi, yer altındaki lağım menfezleri de tamamen dondu. Afyon etrafındaki yakın köylerde böyle bir hal yok. Sadece Afyon vilâyeti dahilinde imiş bu hal. Biz hapistik, haliyde çıkıp göremedik. Halkın kanaati şu: 'Yine mutlaka Hocaya birşeyler yaptılar.' Bunun hapishane alâkalıları da hissetmiş olacaklar ki, Üstadı eski odasına almak istediler. Üstad evvelâ razı olmadı. 'Kardaşlarımla beraber kalmak istiyorum' dedi. Ama biz doğruca giderek Üstadın odasına bir divan çaktık. Soba kurduk ve Üstad bu odaya tekrar teşrif ettiler. Hapiste çakı bile bulundurulmazken bizim divan yapacak aletleri bulabilmemiz hapisteki durumumuz hakkında size bir bilgi verir zannederim. Aradan ne kadar geçti bilmiyorum, tatlı bir rüzgâr buzlar altında kalan Afyon'u eritti. Ama onun peşinden Afyon lağımlar altında kaldı. Donda patlayan lâğım borularından, eriyen pis sular fışkırmaya başladı. Bizim hapishanenin alt katı zeminden aşağı da olduğundan, lağım suları ile tamamen doldu. Yatakları tahliye ettikse de su seviyesi gittikçe artıyordu. Halil İbrahim Hocaların yataklarına doğru ilerleyen pis sulara, eski yatak ve yorganları set yaparak mâni olduk. Hem şehir, hem de hapishane fena koku ve lağım sularından bir haftada zor temizlendi.

Hoca Efendi beni severdi. Şimdi teberrüken mescit olarak kullanılan odasına gittimiz zaman, Üstadın yazmış olduğu parçalarıalır. Hüsrev Hocaya ulaştırırdık. O hemen yazardı. Yazılanlar kısa zamanda diğer talebeler tarafından çoğaltılıp son olarak bana gelirdi. Ben de ciltlerdim ve oradan sevk ederdik. Ben hapisten evvel kitap ve cilt işleri ile meşgul olduğum için, âletlerimi içeri sokmaya müsaade ettiler Elhamdülillah, böylece, Risale-i Nur'lara cüz'i de olsa hizmet etmiş oldum.

"Biz Üstad Hazretleri ile çoğu zaman görüşsek de, diğer talebeleri gibi çoğu hallerine muttali olmamız mümkün değildi. Şiddetli soğuklarda

sobasız odada bulundurmak, öldürücü zehirler vermek gibi durumlara zaman zaman vâkıf olurduk. Üstadı ızdırap içinde gördüm. Kim bilir, hangi eza ve cefanın hemen peşi sıra idi? Acip bir gün ve acip bir kış. Semâda bir homurdanma vardı sanki. Herkes bu hali hissetmişti. Sabah olunca bahçede dalga dalga lekeler. Adeta kan rengi. Karı enine doğru incelediğimizde sabaha kadar hep böyle yağdığını, lekelerin üzerini kaplayıp; daha sonra tekrar tekrar lekeler meydana gelmiş olduğunu hepimiz müşahade ettik."

NURETTİN CAN

1930'da Afyon'da doğdu. Afyon'da bulunduğu yıllarda muhtelif defalar Bediüzzaman'ı ziyaret etti.

"Akşamla yatsı arasını ibadetle geçirmemizi söylerdi"

O zamanlar terzilikle meşguldüm. Mesleğimle gerek Üstada ve gerekse talebelerine yardımcı olmaya çalışıyordum. Yardımım Mehmed Çalışkan Amca vasıtasıyla olurdu.

1955'de askerden döndüm. askerde iken risalelere karşı sevgim artmıştı. Avrupa fört şapkayı giymiş, eski adliyenin önünden geçiyordum. Bir tanıdık bana seslendi: 'Nureddin! Nureddin! Taksinin içindekini gördün mü?' 'Görmedim' dedim. 'Git de bak' dedi. Gittim,baktım. Bediüzzaman Hazretleri arabada idi. Şapkayı saklayarak ellerini öptüm. Risaleleri okuyup okumadığımı sordu. Okuduğumu söyledim.

Bir müddet sonra Emirdağ'a ziyaretlerine gittim. İçeriye kimseyi almadığını söylediler. Ceylân ve Zübeyr Ağabeylerle görüştüğümüzü söyledim. Bu arada içerden haber geldi:

"Biz onu kardeşliğe ve talebeliğe kabul ettik, eserleri okusun."

Ağabeyler gelip gittikçe bizim dükkâna uğrarlardı. Üstad devamlı olarak bizden eserleri okumamızı isterdi. Konuşmaları gayet kısa olurdu.

Vefatından önce Afyon'da üç gün misafir ettik. Bedriye Eskicuma Anneden çorba gelirdi. Onun çorbasını çok severdi. O sırada kendileri çok rahatsızdı.

Üstadın bize sık sık yaptığı bir tavsiyesi vardı ki, onu hiç unutamam. Akşam ile yatsı arasında kat'iyyen boş durmamamızı, ibadetle ve eserleri okuyarak geçirmemizi söylerdi.

Üstad Hazretleri burada iken, polisle veya adliye ile bir münasebetim olmadı. Ancak Üstad buradan ayrıldıktan sonra bir ihbar üzerine polisler evi ve dükkânı aradılar. Kitapları aldılar ve beni desiyasî suçlu olarak içeriye attılar. Afyon'da hiçbir avukat benim dâvâyı almaya cesaret edemedi.

Allah ebeden razı olsun. Bekir Berk Ağabey, Hızır gibi imdada yetişti ve on yedi günlük bir mevkufiyetten sonra beraat ettik.

"Bu arada, Üstad Hazretlerinin gözlerinin de çok muhteşem olduğunu söylemeden geçemeyeceğim. Ben şahsen gözlerine bakmaz, baktığımda ise müthiş bir şekilde heyecanlanırdım."

RİFAT FİLİZER

1923 Konya'da dünyaya geldi, 1948'de Afyon Hapishanesinde Bediüzzaman Said Nursî ile birlikte yatmıştır. 1993 Ağustos'unda rahmet-i Rahmana erdi.

Hatıra ve intibalarını kendi ifadeleriyle takdim ediyoruz.

Anne tarafından Peygamberimizin (a.s.m) sülâlesine mensubum, Âl-i beytten bir grup Horasan'a gitmiş. Orada da ayrılan bir grup Irak'ın Kerkük vilâyetine yerleşmiş. Bunlardan bir kısmı da o zaman Rum diyarı tâbir edilen Anadoluya gelerek, Anadolunun İslâmlaşmasında büyük hizmetler ifâ etmiş. İşte benim neslim, Kerkük'ten gelip Konya'nın Bozkır ilçesine yerleşenlere dayanır. Halen Kerkük'te de akrabalarımız vardır.

Dedem Muhammed Kudsî Efendi Konya'dan kalkıp, 60 gün kadar yol yürüdükten sonra Şam'a vâsıl olmuş ve Hicrî 12. asrın müceddidi Mevlâna Hâlid-i Bağdâdî ile görüşerek, Anadolu halifeliğini almış. Tekrar memleketine dönerek irşad hizmetine devam etmiş.

Muhammed Kudsî Hazretlerinin en büyük oğlu ve birinci halifesi Muhammed Bahaeddin'dir. Baheddin'in üç oğlu olmuştur.

l. Zeynelâbidin (Medîne'de medfundur.)

2. Rifat (Konya'da medfundur)

3. Ahmed Ziya (Mekke-i Mükerremede medfundur.)

Rifat Efendinin en büyük kızı olan Ayşe Sıddıka'nın en büyük oğluyum. Babam Mahmud Efendi ve amcam Ziya Efendi Islah-ı Medârisde tahsil görmüştür.

1924'den 1942 yılına kadar hayatım çok çalkantılı geçti. Babam küçük yaşta vefat ettiği için, tahsil ve terbiyemle babamın arkadaşlarından Veyiszade Mustafa Kurucu Efendi alâkadar oldu.

İmam şuurunu Pîrî Mehmed Paşa Camiinde bu hocadan aldığım feyizlerle kazandım. 1942 senesine kadar, cemiyetin içinde bulunan birtakım menfi cereyanlara hocam merhumun ikazları sayesinde kapılmadım.

Daha önceleri Bediüzzaman Said Nursî ismini işitiyordum. Ancak yakînen alâka duymam lise çağlarında iken oldu. Bu alâkamın inkişafında Ziya Arun ile Mehdî Halıcı'nın mühim tesirleri oldu.

1942 yılında Sabri Halıcı vasıtasıyla Üstada bir mektup göndermiştim. Üstad mektubu alınca beni talebeliğe kabul ettiğini söylemiş.

Bu esnada Gençlik Rehberi ile birlikte bazı risaleleri okumuş, çevreme de tanıtmaya çalışıyordum. Risaleleri okudukça içimdeki îman çekirdeğinin inkişaf ettiğini hissediyordum.

Üstad ve Risale-i Nur ile karşılaştığımda bir ön tetkik ihtiyacı hissetmedim. Çünkü bu eserlerle karşılaşır karşılaşmaz, aradığım İslâm ruhu taşıdığını gördüm.

Çevreme Risale-i Nur'u ve Üstadı tanıtmak için devamlı bir gayret içinde idim. Mesaimi daha ziyade gençler üzerinde teksif etmiştim. Bu arada Pîrî Mehmed Paşa Camiine devam eden ve PTT nin telgraf bölümünde çalışın Ermenekli Zübeyir Gündüzalp ile karşılaştım. Kendisi ile altı aya yakın meşgul oldum. Çevrede her sahadaki bilgisi ve kültürü ile temayüz etmiş olan Zübeyir Gündüzalp Risale-i Nur'u tanımış oldu. Bu hizmete vesile olmaktan dolayı kendimi gerçekten bahtiyar hissederim.

Üstadı ilk görüşüm.

1947 yılına kadar bu nevi hizmetlerim devam etti. 1947 yılında asker olarak Ankara'ya gittim. 1948 yılında, askerlik vazifem devam ettiği sırada, bir mektupta ismimin yeralması üzerine, görevli olduğum birliğe gelinerek, çantam ve karyolam aranmış, Risaleler ve Kur'ân-ı Kerîm bulunmuştu. Gece saat 3 civarında polisler beni alarak l. Şubeye getirdiler. İfadeden sonra bana 'Nurcu olmadığını söyle, serbest bırakalım' dediler. Nurculuğu reddedemeyeceğimi söyleyince beni kıt'ama iade ettiler. Dokuz gün kıt'ada mahpus kaldım. Sonra Ayaş'ta bir alaya götürdüler. Orada iki ay kaldım. İki ay sonra alay karargâhına çağırtılarak, iki jandarma nezaretinde önce Ayaş'tan Ankara'ya, sonra da Ankara'dan Afyon'a götürüldüm.

23 Nisan 1948 'de Afyon'a indik. Doğruca Afyon hapishanesine götürüldüm ve 2. koğuşa yerleştirildim. Orada A. Feyzi Kul ile birlikte altı ay kaldım.

A. Feyzi Kul bana Üstadın yerini tarif etti. Bir teneffüs esnasında, bahçeden, eserlerini tanıyışımdan altı sene sonra Üstadı görmek nasip oldu. Karşılıklı selâmlaştık.

Afyon hapishanesinde Nur talebeleri benimle birlikte 19 kişi olmuştu. Üstad bu rakam üzerine 'Fesübhânallah! Afyon hapsinde bu 19 rakamı İsm-i Âzama tevafuk etti' buyurdular. Üstadın bulunduğu koğuşun karşısında bir koğuş daha vardı. Orada da İstanbul ve Çanakkale boğazlarının haritalarını Ruslara veren komünist bir mahkûm bulunuyordu. Gariptir ki, Üstada onca zulmü yapan hapishane idaresi bu mahkûma karşı gayet müsamahakâr davranıyordu. Bir refakatçi nezaretinde, istediği zaman şehre çıkıp gezebiliyordu.

Diğer taraftan da, yaşlı ve hasta Bediüzzaman'a her türlü merhametsizce muamele lâyık görülüyor, hava almak için pencere kenarına bile yaklaştırılmıyordu. Hapishanenin suyu alt katta olduğu için çoğu zaman Üstadı susuz bırakıyorlardı. Bütün bu muamelelere karşı, Üstad sabırlı mukabele ediyor, beddua dahi etmiyordu.

"Üstada hizmetle vazifelendiriliyorum"

Hapishane idarecileri, defalarca müracaattan sonra, benim, Üstadın hizmetlerini görmeme müsaade ettiler. Her gün ikindiden sonra yanına çıkar, hizmetini yapar ve sularını getirirdim. Bu hizmetlerim esnasında sayısız iltifatlarına mazhar oldum. İki mühim sözünü hiç unutamam. Birincisi şudur; 'Rifat, seni yirmi ferik, üç miralay olarak kabul ediyorum. ' İkinci de şu idi: 'Rifat, üstadlarım devamlı olarak (şehadet parmağını uzatarak) 'Bu çocukla meşgul ol' diye üzerinde durdular. Bunun sırrını anlayamadım. Şimdi senden soruyorum, sen kimlerdensin?' demesi üzerine ben de, 'Üstadım, Konya Ayân azasi Zeynelâbidin'in kardeşinin torunuyum' deyince, 'Fesübhânallah, demek üstadlarımın beni ikaz etmelerindeki sebep buymuş. Demek ki onlar seni bana teslim etmişler' buyurmuşlardı.

Bu altı ay zarfında müteaddit defalar mahkemeye çıktık. Hapishanede çok azılı katiller vardı. Nur'lardan aldıkları dersler sayesinde çoğu ıslah-ı hal etti.

"O büyük bir mücahittir ve tektir"

Üstadı, Emirdağ ve Isparta'da kaldığı zamanlar sık sık ziyaret ettim. 1957 senesinde Aziziye Camiinde Said Gecegezen'le tanıştım. O da küçük bir Zübeyir oldu. Ahmed Gümüş'ün de yetişmesine vesile oldum. Bu meyanda birçok kimselere Üstadı ve Risale-i Nur'u tanıttım.

Konya'da Üstadı çok iyi bilenlerden birisi de Ali Ulvi Kurucu'nun amcası, Hoca Veyiszade Mustafa Kurucu'dur. Üstadımızhakkında şöyle

derdi: 'O büyük bir mücahittir ve tektir, bizler post adaylarıyız. Post üzerinde oturur, tesbih çekeriz. Ben yarım saat hapishane hayatına dayanamıyorum. O vazife yalnız ona münhasırdır.'

Üstadımız da Hoca Veyiszade hakkında, 'Ben o muhteremi tanıyorum. Mânen benim yardımcılarımdandır. Bana çok dua etsin. Ona çok çok selâmımı götürün' demişti.

"Abdülmecid Ünlükul'la münasebetim"

Üstadımızın kardeşi Abdülmecid Ünlükul'la da münasebetlerim olmuştur.. Risale-i Nur Külliyatından Mesnevi-i Nuriye'nin Arapçadan Türkçeye çevrilmesi benim ricam ve Üstadımızın emir buyurmaları neticesi, yine hocamız Abdülmecit tarafından icrâ edildi.

1959 yılı sonlarında, Üstad Konya'ya teşrif etti ve Mevlâna Meydanına indi. Öğle namazını Selimiye Camiinde eda ettiler. O gün Konya tarihî bir gün yaşıyordu.

Öğle namazından sonra Üstad Mevlânâ'yı ziyaret etmek istedi. İç kapıdan girip, bir iki adım attıktan sonra durdu ve ellerini açarak dua etti. Daha sonra kardeşi abdülmecid Efendiyi ziyaret etmek istedi. Ancak polislerin mâni olması üzerine, kardeşi ile ancak kapıda ayak üstü görüşebildiler. Daha sonra Konya'dan ayrıldı.

"Allah gani gani rahmet eylesin."

AHMET HİKMET GÖNEN

1912'de Afyon'da doğdu. 1937'de Ankara Hukuk Fakültesini bitirdi, Isparta ve Mardin'de hakimlik yaptı. 1946'da avukatlığa başladı. 1948'de Afyon'da Bediüzzaman'ın avukatlığını yaptı. Çeşitli dâvâlarıyla meşgul oldu.

Yıl, 1948. Afyon'da bir mahalle vardı, adı: "Nurcu Mahallesi." İşte böyle bir beldede Bediüzzaman Said Nursî ve talebeleri "Nurculuk" suçundan tevkif edilip Ağır Ceza Mahkemesine verilmişti.

Çeşitli avukatlar, bu arada Afyon avukatlarından Ahmet Hikmet Gönen, Bediüzzaman'ın ve Nur talebelerinin avukatlığını üstlendi.

A.H. Gönen Bediüzzaman'la alâkalı tesbit ve hatıralarını şöyle anlatmaktadır:

"Ben Allah rızası için çalışıyorum"

Bediüzzaman Emirdağ'dan Afyon'a getirildi. Kendisini daha evvelinden ziyaret edip görmek istediğim halde, maalesef imkân bulamamıştım. Afyon'a geldiğinin haberini amcazâdem Mehmet Erkoşar'dan öğrenince Adliyeye gittim. Saat on ikide umumî kapıdan içeri girerken, Bediüzzaman sorgu hakimliğinden çıkıyordu. Beni gördü, bana doğru yöneldi. Ben de ona doğru gidiyordum:

Hoş geldiniz" dedim.

Sen kimsin" dedi

"Ben avukat Ahmet Hikmet Gönen."

Oooo, çok güzel, isabet oldu. Benim vekâletimi sen deruhte et" dedi.

"Hay hay efendim."

"Tamam," dedi. "Benim hakkımda açtıkları dâvâ yersizdir. Bu dâvâyı açtıkları için haksızlık yaptılar. Ama biz muvaffak olacağız. Teşekkür ederim. Otele gel, görüşürüz."

Hay hay efendim." deyip kısaca ayak üstü görüştük. Otele gittim. Ankara Palas Oteliydi. Orada,

Ben Allah rızası için çalışıyorum. Benim zikrim, fikrim Allah'tır. Benim talebelerim de Allah yolunda, din, iman yolundadır. Başka bir maksadımız yoktur. Binaenaleyh, bu dâvâ yersizdir. Siz benim vekâletimi yapın" dedi.

Pekâlâ efendim" dedim.

Tam 24 kişinin vekâletini aldık. Sonra dâvâ açıldı. Tevfik ettiler. 24 kişiyi içeri aldılar. Kendisi de mevkuf idi.

"Ne kadar talebeniz var?"

Bilâhare muhakeme sırasında bazı olaylar cereyan etti. Mübarek Ramazan ayındaydık. Millet dinlemeye gelmişti. Bediüzzaman'a soruyorlardı:

"Ne kadar talebeniz var?"

"Bilmiyor musunuz?"

"Bir de siz söyleyiniz?"

"Çok," dedi, "binlerce."

Mahkeme seyri sırasında boğazına birşey takılmış olacak ki, hemen soluna, pencereye doğru "Tuh' diye tükürdü. Müdde-i umumî (savcı),

Hakaret ediyorsun" dedi.

Niye hakaret edeyim? Ben size cevap verirken boğazıma birşey takıldı' dedi.

Bediüzzaman'ı tekrar tekrar mahkemeye verilmesinin sebebi, 'Cumhuriyete aykırı hareket ediyor' demeleridir. Bu bahane ile mahkemelerde süründürdüler. Halbuki Bediüzzaman ömrü boyunca cumhuriyet düşüncesine ters düşmemiştir.

Nur talebelerinin müdafaaları

Maznunları her birisi şifahî olarak birer müdafaada bulundular. Ayrıca istida da yazmışlar Onların müdafaalarını bir dinlemenizi isterdim. İnanır mısınız, en hafif müdafaa yapacak beklediklerimizin müdafaası şâhane oluyordu. Tam sekiz buçuk saat müdafaa oldu. Hele Ahmet Feyzi Kul'un müdafaası bir başka idi. Onun için Bediüzzaman 'Nur'un avukatı Ahmed Feyzi Kul' derdi. Demek ki, Nur'un avukatı Ahmet Feyzi imiş. Biz usul bakımından ise vekil idik. Ama asıl vekil, ilmî ve meslekî bakımdan vekili olan talebeleriydi.

"Nur'un asıl avukatı"

1952'de amcazadem Mehmed Erkoşar'ın bir yakını vefat etmişti. Üzgün bir halde yanıma geldi. Dedim:

Gel seni Hoca Efendiye götüreyim.' O zaman İstanbul Fatih'deydi. Reşadiye Otelinde kalıyordu. Ahmet Feyzi ile karşılaştık. Beraberce ziyarete gittik. İçeriye girince,

Ooo, ben bir tane Ahmet beklerken Allah iki tane verdi' dedi. O zaman bana Ahmet Feyzi'yi göstererek,

Nur'un asıl avukatı budur' dedi. Ahmet Feyzi'nin müdafaası bir başka oluyordu. Uzun uzun müdafaa ediyordu.

Mahkemede savcı baş ağrısı geçirmiş, bir-iki defa aspirin almıştı. Mahkeme başkanı çok halim-selim adamdı. Sağ elini çenesinin altına koyarak konuşulanları dinliyordu. Sağ eli yorulunca sol elini çenesinin altına koyarak bütün müdafaaları dinledi. Sabah onda başladık, öğle bıraktık. Öğleden sonra l:30'dan akşama kadar müdafaa devam etti. Benim müdafaam bir saat on dakika kadar sürdü.

Nur talebeleri doğrudan doğruya bir cemiyet değil, sadece bir cemaat idi. Bu cemaat arasında o kadar muhabbet vardı ki, bir kardeş gibi geçiniyorlardı. Demek oluyor ki, Nur talebeleri İslâmın kardeşlik esasını da hakkıyla paylaşıyorlardı.

Ahmet Feyzi'nin müdafaası

Ahmet Feyzi müdafaasına devam ediyordu. Bir ara, müdafaası bitti zannettik. Sonra birkaç saat daha müdafaada bulundu.

Hep müdafaasını yapıyordu. Elindeki kâğıtlar bitince, biz müdafaası bitti zannediyorduk. Bir de baktık ki, öteki cebinden başka bir kâğıt çıkarttı. Hem de defter kâğıdına yazmıştı.

Ahmet Feyzi o gün öyle bir ders verdi ki, çok ibret almıştık. Ertesi gün ise, çıktığımız zaman hava kararmıştı.

Avukat arkadaşlar

Dün ne oldu? izah et" dediler.

Ben fazla izah etmeyeceğim. Kısa söylüyorum. Biz dün iman deryasına girdik ve çıktık, anladınız mı?" dedim.

Bizim çok hatıralarımız var. Fakat meslekî ve adlî hayatımda unutamadığım tek hatıram budur.

Sonra arkadaşlar dâvâyı kaç liraya aldığımı sordular.

Çok paraya' dedim. Halbuki para falan yoktu, Allah rızası için almıştık.

Tehditler

O zamanlar bize çok gözdağı verdiler. Dâvâyı bırakmamı söylediler. Ayrıca husussî olarak tehdit ettiler. Birkaç kişiyle beraber gelip, tehdit ettiler. Hattâ onlardan birisi bizim büroya hiç gelmezdi. Bir kış günü, bir de baktık ki, bu adam odamıza geldi. 'Bu adam hiç gelmezdi odamıza' dedim. Ben hemen 'Hoş geldin' deyip yer gösterdim.

Bediüzzaman ve arkadaşlarının müdafaasına, galiba bir hafta kaldı' diye sordu.

Evet' dedim.

Benim eğer yetkim olsa, onu müdafaa eden avukatları keserdim' dedi.

Biz iki kişiydik. Diğer arkadaş da Halil Hilmi Bozcalı idi. Bu arkadaş Afyon'un en ünlü avukatlarındandı. O 'Keserim' diyen adam, sözünü tekrarladı:

"Evvelâ müdafaa yapan avukatları asmalı."

Biz bir-iki cevap verdikten sonra,

Bu kadar niye duruyorsunuz bu mesele üzerinde?" dedik.

Efendim,' dedi 'Sen de mi mürtecisin?'

"Ne mürtecisi? Ne irticası?"

"Görmedin mi Bayramda? Hem bu sene Arapça serbest bırakıldı diye, iyice azıttılar. Nasıl da içten içe tekbir alıyorlardı. Ramazan Bayramında görmedin mi içten tekbir almalarını? Yoksa sen yok muydun?"

"Evet, ben de vardım."

"Bu.' dedi. 'İrtica yoludur."

Sabrım taşmıştı:

Yooooo, din yolunda, dinin senede iki defa gelen Bayramında müsaade edilmiş tekbirleri, özellikle içten tekbir almayı, siz irtica mı sayıyorsunuz? Eğer irticaysa, ben mürtecilerin de mürtecisiyim. Şimdi sen beni tehdit ediyorsun. Ben vazife almışım.Biz canilerin vekâletini de alıyoruz hepimiz aynı durumdayız. Bu dâvânın mânevî tarafı da var. Şimdi ben doğrudan doğruya vazifemi ifa ediyorum. Ya emr-i Hak vâki olur, müdafaaya giremem. Yahut da bu dâvâyı mümkün olduğu kadarıyla müdafaa edeceğim. Ondan sonra isterseniz beni asın. Hem ipimi kendim boğazıma

koyarım. Var mı başka diyeceğiniz' deyip, kapıyı çarpıp, dışarı çıktım. Hamdolsun, hiç kimse birşey diyemedi.

Mahkemeden sonra onlara şunu dedim:

"Nasıl, nasıl? İşte böyle olur mahkeme? Dinî cemiyet kurmak, cumhuriyet rejimine muhalefet, derken netice ne oldu? Bunların ne gizli teşkilâtları var, ne de toplantı ve kararları, Bunlar Allah'ın yolunda yürüyenleri irşad etmek arzusuna mâtuf hareketlerde bulunmuşlardı."

"Ben bu kitapları okuyarak din, iman yolunu öğrendim"

Hoca Efendinin kitaplarını okuyorsun, onu müdafaa ediyorsun' diye birisini içeri atmışlar. O zât da müdafaada,

Şimdi benim suçum bu kitapları okumaktan ibaret. Ben gencim, bekârım. Yalnız başıma oturuyorum. Afyon'da içkiye düşkün olabilirdim veya başka bir felâkete gidebilirdim. Ama bu zâtın kitaplarını okuduktan sonra, artık o yollara gitmenin imkânı kalmadı. Ben bu kitaplarda din, iman yolunu öğrendim. Bu kitaplara devam ederek bu kötü yollardan ayrıldım. Ben bu zata nasıl bağlanmayayım? Hayatımı borçluyum' diyerek müdafaada bulundu.

Buna mukabil mahkeme ona ne verdi? Ne diyebildi? Birşey diyemedi.

"Eserlerde suç unsuru bulunamıyordu."

Ben o zamanlarda dâvâ ile ilgili evrakları Bekir Berk Beye vermiştim. Kırk beş sahifelik bir rapor vardı. Diyanet İşlerinin raporu vardı. Külliyatın hemen her eseri için bilirkişilerin tetkik neticesinde kanaatlarını ihtiva eden bir kaç satırlık notları vardı. Ama dikkatinizi çekerim, hiçbirisinde suç vasfını haiz eden en küçük bir ize rastlanmamıştı. 'Bu eserin)95'i dinî, ilmî, ahlâkî, içtimaî ve insanî mevzulardır) 5'i u ise şahsı fikirlerden ibarettir' deniyordu.

Zaman zaman hapishaneye gider, Üstadı ziyarette bulunurdum. Bir sefer ki, ziyaretimde harareti 40 dereceye kadar çıkmıştı. Böylesi bir halde bile, yine telif, tashih işiyle meşguldü. Talebeleri yanında idi. Zaten kendileri de çok hastalık çekmişti.

"Müdafaayı hazırlarken Ali Fuat Başgil'in eserlerinden istifade ediyordum"

Temyiz Mahkemesindeki müdafaayı Ali Fuat Başgil'in eserlerinden de istifade ederek hazırladım. Karar, altı noktadan bozuldu. Müdafaa esnasında hazırladığım eserlere bu meseleleri havale ediyordum. Reis havale ihtiyacı

bırakmamak için, eserleri getirtti. Gelen evrakları inceledi. Sonra müdafaaya devam ettik.

"Halkın arasında sıkılıyorum"

Bediüzzaman Hazretlerine bir defasında hediye götürdüğümde bana şunları demişti:

"Halkın bana gösterdiği alâkadan sıkılıyorum. Ben de bu milletin bir vatandaşıyım. Hem ben sıkılıyorum. Hem de idarenin gözünde başka manalar aranıyor. Ben de üzülüyorum."

"Savcı namaza mani olmak istemişti

Namaz vakti girdiğinde müsaade isteyen Bediüzzaman'a savcı hemen,

Olmaz efendim, usule aykırı' diyerek homurdandı. Ben yerimde duramadım:

Ne usulü?' dedim, 'Sizden usül hakkında birşey istenmiyor.

Sizden Allah'ın yolundan ayrılmama gayretinde olan bir şahıs, bu yoldan ayrılacağından endişe edip, beş dakika müsaade istedi."

Hakim izin verdi. Bediüzzaman Hazretleri dışarı çıkıp namazını kıldı.

Mahkemede ceza hakimi bana şöyle demişti.

"Ben, bundan yirmi beş sene evvel İstanbul'da talebe iken Bediüzzaman'ı duymuştum. 'Doğudan bir âlim geldi' dediler. Her sorulan soruya cevap veriyormuş. Bir gün bir kalabalık gördüm. 'Ne oluyor?' diye sorduğumda, 'Bediüzzaman gidiyor' dediler. Ben de yaklaştım. Tam bir şarklı kıyafetinde idi. Belinde hançeri vardı. Genç idi. İlmine o kadar güveniyordu ki, kapısının üstüne 'Her soruya cevap verilir' levhası astırmıştı."

Afyon Ağır Ceza Reisi Tevfik Önem izne ayrılmıştı. Kendisi muhterem bir adamdı. Onun yerine bir hakim vekâlet ediyordu. Mahkemede kalan kitapların alınması için müdafaada bulunmuştum. Hakim Ali Bayram kızdı. Bütün Nur talebelerinin tevkifi için emir verdi. Çok heyecanlanmıştım. Yerimden fırlayıp,"Durun, Allah aşkına, durun, durun. Bu karda, kışta, Bayramdan etmeyin bu kadar insanı. Bir de bunların muhafazası için o kadar asker gerekecek, yazıktır. Mahkemenin iptalini rica ediyorum' dedim.

Bu çok heyecanlı konuşmanın ardından arkadaşlar gidip yüzümü yıkamamı söylediler. Aynada rengimin bembeyaz olduğunu gördüm.

Netice olarak şunu ifade edeyim ki:

Bediüzzaman denilince aklıma, Bediüzzaman için açılan mahkemelerin yersizliği gelir. Ne kadar çektirmişlerdi? Allah yolunda ilim yapmış bir şahıs bu yolun mensuplarını yetiştirmek için gayret sarfetmiştir. Gençliğin perişaniyetini görmüş ve gençliğe hitap etmiş; insanlığa hitap etmiş; vatan için, din için çalışıp ömrünü bu ulvî gayelerle geçirmiştir.

Bediüzzaman tamamen mânevî yolda çalışmış bir şahsiyettir. 'Sen bu yolda çalışıyorsun' diye rahatsız etmişlerdi. Halbuki Anayasamızda 'Kimse dinî duygularından dolayı kınanamaz' denmektedir.

Bediüzzamana bunca yapılan tahdit, tehdit eziyetlerden sonra, ona açılan dâvâların yersiz olduğunu anladım.

Büyük adamdı. Din için çekti. Allah için çekti. Allah gani gani rahmet eylesin.

"Bir kabristanın yanından geçerken, Fatiha okursam, muhakkak Bediüzzaman için de okurum."

Bir not

On Dördüncü Şua"da geçen "Başbakanlığa, Adliye Başkanlığına, Dahiliye Bakanlığına" diye başlayan dilekçeyi ve sonundaki "Bir tek gayem vardır" şeklindeki parçayı 1948 senesinde Bediüzzaman'ın avukatı Ahmet Hikmet Gönen kaleme almıştır. Bediüzzaman bu parçayı beğenip takdir etmiş, altına kendi imzasının atılmasını memnuniyetle kabul etmiştir.

OSMAN TOPRAK

1914'de Eskişehir'de doğdu, Yalaman Camiinde uzun yıllar imamlık yaptı. 1948'de Afyon hapsinde Bediüzzaman'la birlitte iki ay hapis yattı.

Eskişehir Yalaman Camii yanında, emekli imam, nur gibi, ruh gibi, melek gibi, Osman Toprak'ı dinlemekteyiz.

O kadar rahat, tatlı ve içten, tekellüfsüz anlatıyor ki, insanı bir anda kara ve karanlık dünyadan alıp, ötelere, ebedlerin nurlu âlemlerini götürüyor.

Kendileri aslen evlâd-ı fatihandan. Anne ve babası Silistreli.

Şahidi olduğu aziz günleri şöyle dillendiriyor:

Camide Nurları arıyorlardı

1948'de Ankara'dan yazılan bir mektupta 'Yalaman Camii imamında Nur'lar var' şeklinde olan cümleyi Kalabak Camii şeklinde okumuşlar. Devamlı Kalabak Camiini arıyorlar. Daha sonra bir kâtip 'Bu kelime Kalabak değil. Yalaman'dır' diye mektubu doğru dürüst okumuş. Çeşitli kıyafette ve şekilde polisler gelerek camiin etrafında dolaşmaya başladılar. İki kişi camiye ayakkabı ile girdi. Orada bulunan Nur'larla alâkalı mektubu beş-altı memur görmedi. Sözler'i ve Mektubat'ı görerek hemen aldılar. O gün beni öğlen on ikiden akşam dokuza kadar karakolda ayakta beklettiler. Sonra kelepçelenerek iki jandarma nezaretinde Afyon hapsine doğru yola çıktık.

Eskişehir'de Abdullah Efendi isminde âlim bir zâtın 'Bediüzzaman kimdir?' sualine cevap veren fevkalâde bir yazısı vardı. Bu yazı Hasan Çalışkan'da kalmıştı.

Afyon hapsinde Üstad bize şöyle buyurdu: 'Eskişehir'den Abdullah Efendiyi(*) ve diğerlerini tevkif edip getireceklerdi. Fakat Eskişehir namına sen geldin.'

"Tahiri Mutlu'nun mânevi makamı"

Afyon hapsinde tam altmış dört gün mevkuf kaldım. Bu mevkufiyetim merhum Tahirî Mutlu'nun koğuşunda geçti.

Hapiste Üstadla devamlı görüşmelerimiz olurdu. Üstad bana bir gün şöyle buyurdu: 'Onlar seni başka bir koğuşa koyacaklardı. Ben seni

Tahirî'nin yanına verdim. Beni altı koğuş gezdirmişlerdi, sonunda Tahirî'nin koğuşunda kaldım.'

Üstad, merhum Tahirî Mutlu için şöyle diyordu: 'Tahiri'nin öyle bir derecesi var ki, manevî sahadaki derecelerinden birisini görse dünyayı terk eder. Bunu kendisine söyleme. Tahirî dolu testidir, artık su almaz. Eğer bu durumu kendisi bilseydi dünyada harcardı. Bu mânevi varlığı âhirette ümmet-i Muhammede faydası olacak' diye anlatmıştı.

Emirdağ'ına Hacı Şükrü ile birlikte Üstadın ziyaretine çok giderdik. Bir gün Emirdağ'ında bir bahçede idi, 'Fesübhanallah, niye geldiniz?' deyince 'Biz de sizi görmek istedik' dedik. 'Sıkıntılı bir zamanda niye geldiniz? Bu gelişiniz onların gözünü korkutmuştur' diye tebessüm ederek bize üzüm ikram etti, sonra ayrıldık.

Afyon mahkemesinden sonra Üstadla beraber çıktık. Sivil bir polis beni sıkıştırdı. Bunu Üstada söyledim. Üstad 'Bunların hepsi benim kardaşımdır, hakkımı helâl ediyorum' dedi.

Üstadın abdest alışı

Eskişehir Yıldız Otelinde bir gün abdest suyunu ben döktüm, üç seferinde de avucunu iyice dolduruyordu. afyon'da ikindi namazı için bir yere gitmiştik. Çalışkanlar da vardı. 'Üst tarafta ben namaz kılacağım, bizim meşrebimize böyle uygundur, siz aşağıda kalın' demişti.

1951'de Üstad Eskişehir'in Yıldız Otelinde ziyaretçisi olan bir mühendise ders veriyordu. Daha sonra mühendis, 'Hayatımda böyle bir mühendis görmedim' diye hislerini dile getirdi.

"Bir gün Üstada börek yapıp götürmüştüm. 'Kimse görmesin, yoksa göz hakkı kalır' dedi. Abdullah Çalışkan'la bana on kuruş göndererek, 'Bunu almazsa boğazımdan geçmez' dedi."

İBRAHİM ARMAN

Afyonlu İbrahim Arman 1944 yılında Ankara Hukuk Fakültesinde okurken hocasını öldürdüğü için hapse girdi. 1950 Menderes döneminde çıkarılan afla idamdan kurtuldu. 60 ihtilâlinin akabinde çıkarılan bir afla da serbest bırakılan Arman, yaklaşık 17 sene hapiste yattı. 1948 senesinde Afyon hapsinde Bediüzzaman hazretleriyle görüşme şerefine nail oldu.

Üstadı Afyon hapishanesine göndermişlerdi. Ben de orada idim. Savcı, beni seviyordu. Üstad için, 'Bunu bir kişilik bir odaya kapayacağız' dedi. Ben de 'Peki' dedim. Hocayı bir kişilik bir odaya kapattılar, anahtarlarını da bana verdiler.

Hocanın yemeğini ben veriyordum. 'Bunun odasına kitap, kalem, kâğıt ve ziyaretçi sokmayacaksın' dediler. 'Olur' dedim. Kendisine götürdüğüm ekmekleri belki yetmiş parçaya bölüyor, birazını kendine alıyor, geri kalanını da 'İbrahim kardeşim bunları talebelerime götür' diyordu. Ben bu duruma çok hayret ediyordum.

Mahkeme zamanı geldiğinden bir gün önce beni yanına çağırarak, 'Bugün avluda dolaşırken duvar diplerinde gezinme' dedi.

Ben merak etmiştim. Fakat kendisine nedenini sormadım. Said Nursi ve talebeleri mahkeme saati geldiğinde mahkemeye gittiler. Onlar hapishaneden ayrıldıktan sonra bir zelzele oldu. Avluda gezinen birkaç kişinin saçaklardan düşen kiremitlerle yaralandığını gördüm.

"Burası mescid mi?"

Öğle vakti geldiğinde-bunu mahkemeye gidenler anlatıyor-Hüsrev Altınbaşak mahkeme koridorunda ezan okuyor. Hâkim ve savcı 'Burası mescit mi yahu?' diyerek kızgınlıklarını belirtiyorlar. Bediüzzaman bu sözlere aldırmadan talebelerinin önüne geçerek onlara namaz kıldırıyor.

Aradan birkaç gün geçtiğinde Afyon'un zenginlerinden Tuzcu Avni isminde bir arkadaş Bediüzzaman'a bir yün yatak, bir yün yorgan ve bir tane de halı gönderdi. Ben kendisine bunu söylediğimde, Bediüzzaman, 'Sağolsun, ben hediye kabul etmediğim için bu hediyelerini kabul edemeyeceğim' dedi.

"Savcı Üstadın elini öptü"

Said Nursi'nin sırtında beyaz bir cübbesi vardı. Yorganı da, yatağı da o idi. Koğuşta tek başına kalıyordu. Savcının tenbihi üzerine kâğıt, kalem veremiyordum.

Günlerden Ramazan Bayramıydı. Savcıyla Müdür Otpazar Camiine bayram namazı kılmak için gitmişlerdi. Camiye vardıklarında bakıyorlar ki, Bediüzzaman en ön safta oturuyor. Namazdan sonra kapının iki tarafına durarak Hocayı beklemeye başlıyorlar. Nihayet herkes çıkıyor, fakat bir türlü Bediüzzaman'ı kapıdan çıkarken göremiyorlar. en son camiin imamı çıkarken soruyorlar, içeride başka kimse var mı diye. İmam, içeride hiç kimsenin olmadığını söylüyor.

Bu şaşkınlık üzerine ikisi de cezaevine geliyorlar. O sıra ben yatıyordum. Gardiyan, 'Koş İbrahim seni Savcıyla Müdür çağırıyor' dedi.

Ben koşa koşa gittim, Hocanın kapısı önünde beni bekliyorlarmış. Bana kızgın kızgın 'Aç şu kapıyı' dediler.

Kapıyı açtım, Bediüzzaman, elinde tesbih cübbesini önüne almış oturuyordu. Bana kızan Savcı önce gitti elini öptü, arkasından da müdür elini öptü. Ondan sonra müdür bana 'Hocaya herşey serbest, ziyaretine gelenleri yanına al' dedi.

"Ben şaşırmıştım, fakat bunun nedenini müdüre bir türlü soramadım. Çünkü herşeyi yasak ettikleri bir adama, birden herşeyi serbest etmeleri beni bir hayli düşündürdü. Aradan birkaç gün geçmişti, ben müdüre bunun hikmetini sordum. Müdür bana, 'Kardeşim, biz onu bayram namazında camide gördük. Fakat buraya geldiğimizde onu koğuşunda bulduk. İşte bu yüzden ona hürmet etmeye başladık' dedi. (Müdürün adı, Uşaklı Mehmet Bey)"

***

Bisküvi bereketi

Said Nursi'nin odasında devamlı yanında taşıdığı bir sepeti vardı. Sepetinde bir kiloya yakın bisküvi vardı. Bayramda gelenlere sepetin içine bakmadan herkese bisküvi ikram ederdi. Aylarca o sepetteki bisküvi bitmedi. Yiyeceği ekmeğin bir kısmını yer, geri kalanını da yanına gelen kuşlara ve farelere verirdi.

Çok az ekmek ve birkaç tane zeytinle iktifa ederdi. Dışarıdan çok güzel yemekler gönderirlerdi, ama o bunların hiçbirini kabul etmezdi. Kesinlikle hediye namına hiç birşey kabul etmezdi. Kıyafeti düzgün ve sade idi. Sakalı

yoktu. Saçları uzun ve bakımlı idi. Bir usturası vardı, onunla tıraşını olurdu. Hapishanede ustura gibi kesici âletler yasak olduğu halde, ona serbest edilmişti.

Çözülen kelepçeler

Bir gün yine mahkemeye giderken jandarma onbaşısı ellerine kelepçe vurduruyor. Birkaç adım gittikten sonra kelepçeler çözülerek yere düşüyor. Başçavuş, 'Kelepçeleri neden sağlam bağlamadın?' diye onbaşıyı dövüyor. Bu sefer başçavu, Said Nursi'nin eline kelepçeleri kendisi takıyor. Fakat aynı hadise cereyan ediyor. Ondan sonra da kelepçe vurmaktan vazgeçiyorlar. Diğer talebeleri kelepçeli, o kelepçesiz bir vaziyette mahkemeye gidiyorlar.

Yine birgün ceza evinde bıçak araması yapılacaktı. Ben Bediüzzaman'a haber vermeye gittim. Baktım ki, kitap okuyor. Yanında da bir sürü kitap var. 'Eyvah!' dedim, savcı gelirse 'İbrahim sana itimat ettik de anahtarını verdik bunun yanında bu kitaplar ne?' derse diye düşünmeye başladım.

"Arama sırası Bediüzzaman'ın odasına gelince çekine çekine odasını açtım. Gerçi savcıdan korkmuyordum, ama mahcup olmaktan çekiniyordum. Açtıktan sonra birde ne göreyim, yanında hiçbir kitap yok."

HASAN ZAİMOĞLU

Üstad ile ilgili hatıralarını şöyle anlatıyor: "Bediüzzaman bizim çarşıdaki bir evde, altı ya da sekiz ay kadar göz hapsinde kalmıştı. 1951-53 seneleri arasındaydı. Bu müddet zarfında Bediüzzaman'ı iki defa Afyon, bir defa da Bolvadin-Emirdağ arasındaki Kapaklı Jandarma Karakolunda ikindi namazında görmüştüm.

"Üstad kalabalıkdan şiddetle rahatsız olurdu"

Kapaklı Karakolu kırdaydı. arabalar karakolun önünde durmuştu. Beş-altı kişi de çimenlerin üstünde namaz kılıyordu. Burası şehirlerarası bir yol olmasına rağmen, şimdiki gibi arabalar sık olmadığından tenhaydı. Saatte ancak üç-dört araba geçiyordu.

Bediüzzaman, Kapaklı Köy çeşmesinin önündeki soğütlükte namaz kılmak için durmuştu. O esnada birkaç araba daha durmuştu. Biz de görünce, 'Bedüzzaman var' diye indik. Ellerini öpmeye koştuk. Karakol Bolvadin'e 25-30 kilometre uzaktaydı. en yakınında, yani beş kilometre ötede bir dağ köyü vardı.

Bedüzzaman Emirdağ'ından Isparta'ya gidiyormuş. Ziyaret için duran arabalar çoğalınca, Bediüzzaman Hazretleri jandarma karakolu olması dolayısıyla dikkati çekti ki, bizlere askerlerin evham edeceklerini söyleyerek, oradan hemen hareket ettiler. Bu arada yine bazı arabalar yine durdu. Bir anda on onbeş araba oldu. Kırda büyük bir kalabalık olmuştu. Üstadı görüp de bırakıp geçen hiç olmuyordu. Talebelerine, 'Hemen gidelim' dedi. Ve hareket ettiler. Bizlere arkasında namaz kılmak nasip olmadı. Zaten Üstad kalabalıklardan şiddetle rahatsız oluyordu. Üstad Hazretlerini en yakından görmem böyle olmuştu.

Bir de Emirdağ'ında kapısında uzun bir kuyruk ve kalabalık vardı. Tabiî ben de onu ziyaret edebilmek için bu kuyruğa girmiştim. Araba geldi ve tam evin önünde durdu. Bediüzzaman içinden indi. Sıra bana gelince, mübarek ellerine kapanarak öptüm. Bu arada benim dikkatimi çeken bir hadise oldu: Üstad bazılarına elini vermemişti. Daha sonra öğrendim ki, bunlar kötü niyetli kişilermiş.

"Ayyaş adam nasıl talebe oldu?"

Ayrıca, üstadın büyüklüğüyle ilgili şu hadiseyi anlatmak isterim:

Babamın akrabası Rüstemoğlu Hüseyin isminde bir adam vardı. Bu adam gece gündüz içen birisiydi. Bu adam Üstad Bediüzzaman'ın adını duyunca hemen kalkıp ziyaretine gidiyor. Üstadın kapısına varıp, kapıyı çalıyor. Talebeleri kapıya çıkınca, içeriden Üstad Hazretleri, 'Bırakın misafiri, gelsin' diyor, Hüseyin'i içeri aldırıyor.

Hüseyin içeriye girince, Üstad, 'Gel bakalım Hüseyin, senin işin tamam, artık sana öyle şeyler yasak' diyor.

Hüseyin şaşırıyor. Ondan sonra daima üstadın yanına uğrayıp, ziyaret ederek, dualarını alıyor.

Birgün Üstad ona, 'Hüseyin, bana beş kuruşluk domates al' diyor.

Hüseyin domatesi alıp getiriyor, 'Buyurun hocam' diyor.

Üstad Hazretleri kendisine beş kuruş daha uzatarak, 'Hüseyin, ya bu beş kuruşu daha alırsın yahut domatesin yarısını alırsın. Ben sana beş kuruş verdim. Sen gittin on kuruşluk domates aldın' diyor.

Yok hocam' demeye çalışıyor. Üstad Hazretleri Hüseyin'e her zaman doğru söylemesi gerektiğini anlatıyor. Artık tevbe ettiğini bildiriyor, onun için bir daha günahlı işlere girmemesini söylüyor.

***

Amcam Afyon cezaevinde yatmıştı. Onun ifadesine göre, hapiste ne kadar vahşi, câni, belâlı kişiler varsa, hepsi de Üstad Hazretlerinin ders ve irşadıyla ıslâh olmuşlar. O, nur dersleriyle hapishaneleri ıslahhanelere çevirmişti.

"Üstad Hazretlerinin mahkemesi olduğu gün çok büyük kalabalıklar olurdu. Kapıda Üstad gözükünce milletin yüzü gülerdi."

(N. ŞAHİNER)

HİLMİ PANCAROĞLU

1921'de doğdu. Afyon'da Arasta Camii civarında hallaçlık yapıyordu.

Bediüzzaman'ı Afyon'da iki yıl kadar kaldığı, dükkânımın yanındaki evde tanıyıp ziyaret ettim.

Zübeyir Gündüzalp ve Hüsrev Altınbaşak onun yakın talebe ve hizmetkârlarındandı. Büyük bir din âlimi olmasına rağmen, sabahtan akşama kadar polisler kapısında bekler, eve girip çıkanları tesbit ederlerdi.

Bir gün bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyordu. Üstadın kapısındaki görevli polis, yağmurdan korunmak için benim dükkânımın karşısındaki başka bir dükkâna doğru koşuyordu. Ben de bu durumu bir fırsat bilip, Üstadın evine doğru, yıldırım hızıyla koşarak, evden içeri girdim. Kapıyı açan Zübeyir Gündüzalp'ti. 'Eğer müsaade ederseniz Hocaefendi'yi ziyaret etmek istiyorum' dedim. Zübeyir 'Kendilerine bildireyim' diye yukarı çıktı. Az sonra geldi ve 'Buyurun, Üstadın elini öpebilirsiniz' dedi.

Merdivenleri büyük bir heyecanla çıktım. Bediüzzaman Hazretleri Kur'ân-ı Kerîm okuyordu. Halen Üstadı aynı manzara ile rüyalarımda görmekteyim. Yanına yaklaşıp, elini öptüm Bana 'Mesleğin nedir?' dedi. Hallaç olduğumu söyledim. 'Babam hocadır, size selâm ve hürmetleri var. Kendileri korkusundan gelemiyor' dedim.

Üstadın hapiste iken Cuma'ya gitmesi

Bediüzzaman hapiste iken Cuma namazına gitmek için izin istemiş, ancak vermemişler. Bir ara gardiyanlar, koğuşuna baktıklarında kendisini görememişler. Telâş içerisinde camileri araştırmaya başlamışlar. Muhtelif camilere giden polisler, kendisini aynı anda İmarat, Otpazarı ve Mısırlı camilerinde namaz kılarken görmüşler.

Ancak namazdan çıkışta da kendisini bir türlü bulamamışlar.

Hapishaneye döndüklerinde bir de ne görsünler, Üstad koğuşunda duruyor. Bu hadise çoğu Afyonlu tarafından bilinmektedir.

Bir gün Bediüzzaman'ı ziyaret için, Kastamonu'dan beş-altı kişi gelmişti. Bir saat kadar ziyaretinde bulunduktan sonra, dışarı çıktılar. Bediüzzaman Hazretleri de teşyi için kapıya gelmişti. Kapıda görevli polis memuru

ziyaretçilere eziyet etmek istedi. Üstad bu duruma çok hiddetlendi ve celâllendi.

"İdamlık ayakkabıcı Tahir

Ayakkabıcı Tahir adındaki bir şahıs bana bizzat Bediüzzaman'la ilgili hatırasını şöyle anlatmıştı:

"Ben işlemiş olduğum suçundan dolayı idam kararını bekliyordum. Bediüzzaman Hazretleri de hapishanede idi. Bana 'Sen idam olmayacaksın, benimle birlikte tahliye olacaksın' dedi. Bu mümkün olamazdı. Hem benim duruşma günümle onunki arasında birkaç ay fark vardı. Ama netice onun dediği gibi oldu. tahliye olduk. O bam başka bir zat idi. Hapishanede çoğu kerametlerine şahit olmuşuzdur."

DR. TAHİR BARÇIN

1906'da Ermenek'te doğdu. Uzun seneler Anadolu'nun muhtelif yerlerinde hükümet tabibi olarak hizmet etti. Emirdağ'da Bediüzzaman'ın doktorluğunu yaptı. ll Mayıs 1978'de İstanbul'da Allah'ın rahmetine kavuştu.

Tahir Barçın, Âkif'in Sarıgüzel'deki doğduğu evde oturuyordu

İstiklâl Marşi Şairimiz Mehmet Âkif Ersoy'un Safahat'ını okuyanlar, şairimizin Sarıgüzel semtindeki bir evde dünyaya geldiğini bilirler.

Bu evin yerinde bugün Barçın Apartmanı yükselmektedir.

Doktor Tahir Barçın'ı ilk defa bu hanede tanıyıp, ziyaret edip, çok tatlı sohbetlerinde bulunmuştuk.

Seneler öncesinin o sohbetleri ve nuranî dersleri ebedî levhalara inkılap etti. Her hafta devam eden bu nurlu gecelerde Dr. Tahir Ağabeyin anlattığı hatıraları zevkle dinlerdik. Daha sonraki yıllarda, Fatih'ten Feneryolu'na taşınmıştı. Zaman zaman kendisini özlerdik, ziyaretine giderdik. Bu ziyareti seyrekleştirdiğimiz günlerde, rüyama girmişti. Başında kar gibi beyaz bir takke, Eyüpsultan'da küçük, mini mini masum yavruları Kur'ân-ı Kerim öğretip, okutuyordu. Feneryolu'ndaki evinde ziyaret edip, bu rüyayı anlattıktan kısa bir zaman sonra, kan zafiyetinden rahatsızlanıp hastahaneye kaldırılmıştı. İki ay gibi bir zaman içinde eriyip, aktı gitti ebediyete...

Dr. Tahir Barçın, Ermenek yaylasının bir mübarek evladı idi.

1322 (1906) senesinde Ermenek'in Sarıveliler köyünde dünyaya gelmişti. Babası Başdereli Mahmud Hoca Efendidir. Annesi Fatma Hanımdır. Bir ara Mısır'a gitmiş ve orada da tahsil yapmıştır.

1935 senesinde İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesini bitirdi. Viranşehir ve Emirdağ'da uzun seneler hükûmet tabibliği yaptı.

"Şarkın kapısını açtın"

Daha sonra Bitlis ve kazalarına sağlık müdürü olarak gitti. Orada vatan ve millete fedakârane hizmetler yaptı. Emirdağ'ın meyvesi olan Nur Risalelerini Bitlis'in kaza ve köylerine götürüp, dağıtmıştı.

Üstad: "Şarkın kapısını açtın! Büyük hizmetlere medar oldun!" diye iltifat ve takdir etmişti Dr. Tahir Beyin hizmetlerini...

Daha sonra yine Emirdağ'a dönen Dr. Tahir Barçın, burada vazifesine devam etmişti..

"Bahtiyar doktor"

Emirdağ Hükûmet Tabibi ve İskân Müdürü olan Dr. Barçın, Üstad Bediüzzaman'ın "Bahtiyar Doktor" iltifatına erenlerdendi.

Emirdağ'da Üstad'ına doktorluk yapmıştı. Bu vatanın aziz bir evladı olan doktorumuz aynı zamanda hıfzını da ikmal etmişti, hafızdı.

27 Mayıs İhtilalinde, diğer Emirdağlı Nur arkadaşlarıyla birlikte, Nur kitaplarını okudukları için tevkif edilmişti. Bir müddet Bolvadin Hapishanesinde yatmış, sonra tahliye ve beraat etmişti.

Daha sonraki senelerde İstanbul'un Zeytinburnu semtinde açtığı muayenehanede doktorluk yapıyordu. Binlerce fakir fukarayı, çok ucuz ve parasız olarak tedavi ediyordu. Bazı fakirlerin ilaç paralarını da kendisi veriyordu.

Ani bir hastalıkla iki ay zarfında irfan ufkumuzdan çekilip kayboldu; tıpkı "gökteki yıldızlar" gibi...

Cennete doğru kayan yıldızlar

Nur dâvalarının kahraman avukatı Bekir Berk'in "Yıldız yağmuru veya Cennetten gelen ses" başlıklı makalesinde pek sevdiğim bir ifadesi vardı. Bu ifadeyle başlamak istiyorum. Dr. Tahir Barçın ağabeyle alâkalı hatıralara. Şöyle diyordu Nur'un avukatı:

".... Dostluk dünyamızın semasından yıldızlar göçüyor ahirete doğru.... Yıldızlar kayıyor Cennete doğru..."

Kur'ân semasının berrak ve parlak bir yıldızı, belki de kutup yıldızı idi doktor ağabeyimiz. Ehl-i kemal idi, ehl-i ilimdi, ehl-i takva idi. İstiklal Marşı Şairimizin evi, işte böyle bir zata nasip olmuştu. Evi bir dershaneydi, iman dershanesi, Nur dershanesi... Nurlu Üstad, kadim dostu Âkif Beyin evini Tahir Beyin aldığını duyunca sevinmişti.

On seneyi aşan bir zaman içinde Tahir Barçın Beyden Üstadla alâkalı hatıralarını dinlerdik. Bu hatıralardan tesbit ettiklerimizi burada kaydedeceğiz.

Tahir Barçın'ın Bediüzzaman'ı ilk görüşü

Dr. Tahir Barçın, Bediüzzaman Said Nursî'yi ilk defa Birinci Cihan Harbinin sonlarında, İstanbul'da gördüğünü şu şekilde anlatmıştı bize:

İlk mektebi köyümüz olan Sarıveliler'de bitirdim. Altı yaşında Ermenek'e geldim. Daha sonra iki sene Konya'da okudum. İstanbul'a geldiğimizde şehir işgal altındaydı. Ağustos ayında İstanbul'a geldiğimizden iki ay sonra Ekim'in 6'sında kurtuluş oldu. O zamanki mekteplere kayıt olmuştum. İbtidai hariç üçte idim. (Şimdiki İmam-Hatip'in üçüncü sınıfına muadil olmaktadır.)

Fatih Camiinin güney tarafında güreş kulübü bulunmaktadır. O zamanlar ağabeyim Mustafa Barçın ve Sedat Çumralı (İhtilâl sonrası koalisyonlarının adliye vekillerinden) ile medresede talebe olarak okuyorlardı. o zamanki ifade ile sahın iki'de idi ağabeyim. Sedat Çumralı ile oradaki medreselerde bir odada kalıyorlardı. Ben Sultanahmet'teki medreselerde kalıyordum. Bu medrese Sultanahmet türbesinin hemen bitişiğindeydi. Bazı günler ağabeyimin yanına gelirdim. Yine böyle bir gelişte ağabeyimle birlikte Fatih Camiine ikindi namazına gitmiştik. Sene 1922.

"Camiden çıkarken büyük bir kalabalık vardı. Önde heybetli bir zat vardı, benim dikkatimi çekti, yanındaki ve arkasındaki kalabalık hep elpençe divan vaziyetindeydi. Mahallî kıyafetli, bellerinde kamalar vardı. Camiden çıkarak merdivenle çıkılan, Fatih'in odası olduğu söylenen kısma çıktılar. Ben on altı yaşlarındaydım. O zaman hatırımda kaldığına göre 'Bediüzzaman denilen bir âlimmiş' diyorlardı. O tarihlerde Eşref Edip Bey de oraya gelip gidiyordu. Sonra ağabeyimden öğrendiğime göre, Üstad Bediüzzaman orada kalıyormuş. Ağabeyim ziyaretine gitmiş, onda iki Mekteb-i Musibet'in Şehadetnamesi isimli eseri vardı. Onu, okuyorlardı. Sonra İstanbul'dan ayrıldı, Ankara'ya gitti."

Dr. Tahir Barçın'ın Bediüzzaman'ın ilk görüp, tanımasını kendi lisanından böyle tesbit ettik.

"Üstad'ı Emirdağ nüfusuna kaydettik..."

Bu tarihten tam yirmi iki sene sonra, lâtif bir tevafuk, yine bir yaz günü, Ağustos (Şaban) ayı, Afyon'un Emirdağ kazasının büyük meydanlığında bir kahvehanede Dr. Tahir Barçın bir mesai bitiminde oturmuş çay içip, sohbet etmekte...

Yine rahmetli Doktorumuzun kendinden dinleyelim:

Emirdağ'da hükümet doktoru ve iskân işleri müdürüydüm. Bize bir yazı geldi. Bu yazıda şöyle deniyordu. 'Bediüzzaman Said Nursî, Emirdağ'a gönderilmiştir. Oraya iskân edilmesi...'

Biz bu yazı üzerine Üstad'ı Emirdağ nüfusuna kaydettik. Sonra Üstad beni çağırtmıştı. Gittim, görüştük. Bana Denizli Hapishanesinin bir meyvesi olan eseri verdi. O zaman maalesef bu kıymetli eseri okuyamadım. Çok işlerimiz vardı. Bütün günlerimiz doluydu. Gece gündüz çalışıyordum. 16 saat mesai yapıyordum. Kazada benden başka doktor yoktu. 110 parça köy ve 150 bin nüfus hep bana bakıyordu. O zaman vasıtalar da yoktu. Emirdağ'dan Eskişehir'e altı saatte gidiliyordu. Daha sonra yine çağırtmıştı, yine gidip görüştüm.

"Halk Partililer Üstad'la uğraşıyorlardı"

Emirdağ'a ilk geldiği zamanlar onu sevenler daha çoktu. Fakat sonra Halk Partililer Üstad'la uğraşmaya başladılar. Birtakım asılsız şeyler uyduruyorlardı. Milleti korkutup, Üstad'ın yanına yaklaştırmak istemiyorlardı. Biz Üstad'ı kalben sevdiğimiz için, bu iftiralara aldırış etmiyorduk, çekinmeden yanına gidip geliyorduk.

"Bitlis'e gitmemi tavsiye etmişti."

Daha sonra aradan bir sene kadar geçti... 1945'te beni Bitlis'e sağlık müdürü olarak tayin ettiler, ben gitmek istemiyordum. Yanımızda sağlık memuru olarak bulunan Hayri Dinçer (Daha sonraki senelerde adliye vekilliği yapan Hasan Dinçer'in teyze çocuğu) Üstad'a hizmet ediyordu. O, Üstad'a benim tayinimi haber vermiş, gitmek istemediğimi de söylemiş. Üstad 'Gelsin de bir görüşelim' diye beni yine çağırtmıştı. O arada Risalelerden bazılarını okumuştum. Üstad'a karşı kalbimdeki sevgi daha da artmıştı. Eserleri Hayri Dinçer getirip veriyordu...

Görüştüğümde gitmek istemediğimden bahsettim. Üstad ise:

Git... git... yine gelirsin sonra...' diye Bitlis'e gitmemizi tavsiye etmişti.

Bir ara hemşiremin hastalığı dolayısiyle İstanbul'a gelmiştim. Fatih'te hemşiremin ziyaretine geldiğim zaman bir gece hâlâ tesirinden kurtulamadığım bir rüya gördüm.

"Gördüğüm rüyadan sonra Nur Risaleleriyle daha yakından ilgilenmeye başlamıştım"

Benim daha önceleri Mısır'da biraz tahsilim vardı. Bir buçuk sene kadar orada tahsil yapmıştım. Rüyamda Mısır'dayım...

Kendimi Seyyide Zeynep Camiinde gördüm. Camide namaz kılıyordum. Namazdan sonra, bir zat kalktı mihrapta, ayakta konuşmaya başladrı. Bende Şemail-i Şerif vardı. Ben onu okudum. Tatbik ettim, o konuşan zat Hazret-i Peygamber Aleyhissalatü Vesselamdı. Camiin son cemaat yerinde de başka bir zat konuşuyordu. O da Bediüzzaman Hazretleriydi. Kendi kendime, herhalde bu zat Peygamberimizin vekilidir diye düşünmeye başlamıştım ki, uyandım...

Bu rüyadan sonra Nur Risaleleriyle daha yakından alâkadar olmaya başladım. Eserleri okuyordum. Bitlis ve kazalarını dolaştım.

"Şark, Üstad'ı ölmüş biliyordu"

Şarkta on ay kadar kaldım. Hizan'ın köylerini dolaştım. Hemşehrileri Üstad'ı ölmüş biliyorlarmış. Onlara üstad'ı anlattım, eserlerden dağıttım. Bitlis'ten Üstad'a optalidon habı gönderiyordum, kendileri de bana optalidona mukabil olarak Asâ-yı Musa ve diğer eserlerden gönderiyordu. Bu eserler Şarkta çok hizmetlere vesile oldu.

Şarkta dokuz on ay kaldıktan sonra tekrar Emirdağ'a döndüm. Dönüşümde bana çok iltifat etti:

Şarkın kapısını açtın' diyordu. Halbuki orada bir iş yapmamıştım, fakat Üstad yine iltifat ediyordu.

"Kendi kendine izin vermiş"

Eskişehir'in Poyra köyü vardır. Oralı bir Nuri Efendi vardı, onunla birlikte sık sık Üstad'ın ziyaretine giderdik. Kendisi hafızdı. Emirdağ'da imamlık yapıyor ve Kur'ân kursunu da idare ediyordu. Bu vazifeyi terk etmek istiyordu, besicilik yapacaktı. Üstad razı olmadı, sonra; 'Peki sen bilirsin, gidebilirsin, git...' dedi. Daha sonra Üstad bana; 'O hazırlanmış gelmiş, ben izin vermesem yine gidecek. Kendi kendine izin vermiş...' dedi.

Yine bunun gibi ayrı bir hatıram daha var. Halil Çalışkan'ın evlenmesini de istemiyordu. Sonra Halil Çalışkan vefat edince beş çocuğu yetim kaldı.

"Sabah kahvaltısını Üstad'ın evinde yapardık"

"Üstad'ı ziyaretimizin arası açılınca akşamdan karar verirdik, Üstad'a gidelim diye. Sabah erkenden Mustafa Acet gelir, 'Üstad sizi çağırıyor' diye bizi haberdar ederdi. Bu ziyaretlerin ekserisi Pazar günleri olurdu. Bizi tebessümle karşılardı, çay ikram ederdi. Simit verirdi, sabah kahvaltısını orada Üstad'ın evinde yapardık."

Hatıralarının bu kısmını anlatırken duygulanan doktor Tahir Bey:

Allah rahmet eylesin.... Allah yüz bin defa razı olsun, bizi kurtardı" diyordu. Şu anda bu satırları yazarken Doktor ağabeyimize biz de Cenab-ı Hak'ltan rahmet ve mağfiret niyaz ediyoruz.

"Bir Hıdırellez günü, kerametli tepeye gitmiştik"

Bir Hıdırellez günü Bediüzzaman, Emirdağlı talebeleri ve Doktor Tahir Beyle beraber kıra gidiyorlar.

Emirdağ yakınlarındaki bir yüksek tepeye çıkıyorlar.

Meğer o gün kazada Doktoru çekemeyenler bazı tertiplere girişmişler. Fakat Doktorun Üstad Bediüzzaman'ın himayesi altında olduğunu idrak edemeyenler, içki içip, sarhoş olup birbirlerine girmişler. Çeşitli hâdiseler oluyor, o gün Emirdağ'da

Kazada çeşitli hâdiseler, bıçaklamalar vs. olurken, Nur Üstadla, Nur talebeleri âsude ve yemyeşil bir tepede tatlı sohbetler, unutulmaz hatıralar yaşıyorlardı. Yine burada sözü Doktorumuza bırakalım:

Tepeye gittiğimizde, kendileri yüksek ve dik bir yamaca oturmuşlardı. Biz ise kayıyorduk, tam oturamıyorduk, bizim bu halimize tebessüm ediyordu. Daha önceleri de o tepeye gelmişler. 'Bu tepe, kerametli tepe' diyordu. Beraber geldiği talebelerini göstererek: 'Buraya bu keçelilerle beraber gelmiştik,ekmeği düşürdüler, koştular ekmeğin peşinden, fakat bulamadılar, dereden illeri boş döndüler. Sonra ben kendilerini çağırdım. Ekmek kendilerinden evvel gelmişti. Bu dağın sahibi vardır, ekmeğimizi sizlerden evvel geri getirdi, dedim.'

Üstad gülerek bu hatırayı anlattı. 'Bu tepe bundan dolayı kerametli tepedir' dedi.'

"Ben öldükten sonra yerimin bilinmemesini istiyorum"

Yine o tepede, vefatından bahsetti. 'Ben ölürsem ne yaparsınız?' deyince?' Mehmet Çalışkan:

Burada Hacı Yusuf Dede vardır, sizi oraya, o zatın yanına defnederiz!' dedi.

Üstad cevaben:

Yok, beni Ispartalılar isterlerse onlara verin. Hem ben öldükten sonra yerimin belli olmamasını istiyorum. Çünkü türbeye gelenler kimi ekmek asacak, kimi ip bağlayacak, kimisi de benden dilekte bulunacak. Beni kabrimde rahatsız edecekler. Şimdi birisi gelip de elimi öpmek istese bana

tokat vurmak gibi oluyor. Hiç böyle şeyleri istemiyorum. Mezarımın bilinmemesini istiyorum...'

Daha sonraki cereyan eden hâdiseler malum..

"Zulmettiler ona, onlar zulmetti, fakat Cenab-ı Hak Üstad'ın duasını kabul etti..."

Üstad'a zulmeden Emirdağ kaymakamı..

Dr. Tahir Barçın Emirdağ hükûmet tabibi olduğu senelerde başından geçmiş bir çok hatıra ve hâdiseler bulunmaktadır. Bunlardan birisi de, Emirdağ kaymakamı, Abdülkadir Uraz isimli bir kişi ile arasında geçen vak'adır..

Rahmetli Tahir Barçın ağabey şunları anlatmıştı bize:

Gaziantepli Abdülkadir Uraz, mülkiyeden mezundu, sosyalistti. Emirdağ'a geldikten sonra Hazret-i Üstad'ın aleyhinde birtakım tertiplere girişmiş. Bizim hiç haberimiz yoktu, halbuki kendisiyle komşuyduk, aramızda sadece bir yol vardı.

Emirdağ'a geldiğinde çok perişandı, zaten o zamanlar bütün memurlar perişandı. 60-70 lira kadar bir maaş alıyordu. Bu para katiyyen yetişmiyordu. Demek ki buna müstahaklarmış onlar. Biz acıyorduk, yardım ediyorduk. Bir ayakkabı alacak parası yoktu, pardesü değiştirecek imkânları yoktu... Memlekete çalışır vaziyetinde görüyorduk, bu sebeple bir kaç arkadaş yardım ediyorduk. Meğer adam Üstadla uğraşmaya başlamış. Üstad bazan namaz için bir camiye gidiyordu. Nur talebeleri de ihtiyar halinde üşümemesi için, caminin son cemaat mahfiline bir küçük yer yapmışlar, oraya mangal koymuşlar.

Bizim kaymakam bir gün gizlice camiye girmiş, sanki Üstad orada gizli kapaklı bir şey yapıyormuş gibi... Arkasından bir de iftira çıkarttı. Geceleri yanına tepsilerle baklava geliyormuş, filanlar fişmekanlar gidiyorlarmış... Üstad'a hizmet edenleri çağırtmış, 'artık hiçbiriniz yanına gitmeyeceksiniz' diye tehdit etmiş. Bekçileri Üstad'ın yanına göndermiş, 'ne isterse siz götürün' diye emir vermiş.

"Bu zattan ne zarar gelecek?"

Benim bu durumlardan hiç haberim yoktu, bana Mehmed Çalışkan gelip haber verdi. 'Bu adam Üstad'ın yanına talebeleri sokmuyor, yabancılara Üstad'ı zehirletecek' dedi... Bu durumu müddeiumumiye haber vermeyi kararlaştırdık. Savcı, gerçi ayyaştı ama, imanlı bir adamdı, Üstad'ın evinin

karşısında oturuyordu. Geceleri eve on ikide, birde geldiği zamanlar, Üstad'ın cehrî zikir sedalarını duyarak ürperirmiş. Biz gidip konuştuğumuz zaman:

Yahu bu zattan ne zarar gelecek, sabahlara kadar ibadet edip, dua ediyor. Bu zattan ne fenalık gelecek. Burada ikamete memur edilmiş, yoksa kimseyle konuşmayacak gibi bir karar yoktur. Hürriyetini tahdit etmek olur mu? Olmaz böyle bir şey...' Bize bunları söyledi.

Sonra savcı, bekçileri çağırmış, onlara çıkışmış. 'Bundan sonra kapısına yaklaşırsanız sizi hapsederim' diye korkutmuş.

Bekçiler kaymakama gelip durumu bildirmişler, 'bize böyle böyle yaptı, delidir bu adam, dediklerini yapar', diye Abdülkadir Uraz'a aynen söylemişler.

Kaymakamın başına gelenler

Kaymakam bu işleri yaparken âniden askerliği geldi. Askerlikten te'cil muamelesi unutulmuş, dahiliye vekaletinden millî müdafaaya gönderilmemiş, derhal askere alınması için emir verilmiş. Kışortası, karısı hamile, perişan bir durumda. Kışı geçirmek için, Afyon'dan rapor aldı. Kendisini apandisit ameliyatına yatırdık, ameliyat ederek iki ay askerliğini geciktirdik. Sonra doğru Doğubeyazıt'a gitti. O gittikten sonra Emirdağ'a bir kaymakam vekili geldi. Abdülkadir Uraz, Afyon'a giderken beraber gittiği arkadaşa, Emirdağ'a Üstad'ı imha için dahiliye vekili tarafından gönderildiğini söylemiş, bana da o arkadaş bildirmişti. Sonra Doğubeyazıt'tan Ankara'ya gelmiş, Emirdağ Belediye Reisine, 'yakında geliyorum' diye telgraf çekmişti. Tekrar Emirdağ'a gelmek için çok uğraştığı halde bir daha gelemedi.

"Üstad ehl-i ilme hep dostane bakardı"

Üstad'ın ehl-i ilme karşı vaziyeti çok dostaneydi. Hatta bir defasında Mustafa Acet, Pilibeyli köyünün yaşlı hocası olan Hüseyin Efendi ile münakaşa etmişti. Sonra bu münakaşayı Üstad'a anlatınca, Üstad çok kızdı, 'Sen benim kardeşimle aramızı mı açacaksın, o benim kardeşimdir' diye tekdir edip, kulunç değneği ile Acet'i dövmüştü. Üstad dedikoduyu, gıybeti katiyyen sevmezdi ve yaptırmazdı.

"Biz icazet vermeyi bıraktık"

Bolvadin'de Nakşi Şeyhi Yörükzade Ahmet Efendi vardı, mübarek bir zattı. Ben onun doktoruydum. Bu zat talebelerine, diğer ziyaretçilerine ve

hocalara:

Biz icazetleri bıraktık, bizden icazet vermek selahiyeti kalktı. Bediüzzaman buraya geldikten sonra, bizden o vazifeyi aldı! Biz onun emrindeyiz...' diyordu. Bu zat Gümüşhaneli Ziyaeddin Efendi merhumun halifelerindendi. Hem hoca, hem dersiâmdı, Fatih dersiâmlarındandı. Vefat ettiği zaman Üstad talebelerini cenazeye gönderdi, sonra da kendisi ziyarete gidip, tâziye etti.

Lâdikli Ahmet Ağa

Konya'nın Sarayönü kazasının Lâdik köyü'nde Lâdikli Ahmet Ağa diye mübarek bir zat vardı. Birinci Cihan Harbinde, Gazze Cephesinde çarpışmış, yaralanmış, bir mağaraya sığınmış, orada Hızır Aleyhisselamla görüşmüş, kerametleri zahir olan bir mübarek insandı.

Üstad'ın sık sık Eskişehir taraflarına gittiği bir zamandı. Eskişehir'de hep zelzele oluyordu. Lâdikli Ahmet Ağa, Üstad'ın Eskişehir'e devamlı gitmesini şu şekilde değerlendiriyordu:

Bediüzzaman her gün Eskişehir'e gidiyor, siz niçin bu kadar sık gittiğini biliyor musunuz?'

Hakikaten Üstad her gün sabah gidip, akşam dönüyordu, şehre girmiyordu. Şehrin dışında namaz kılıyor, dua edip geliyordu.

Ona vazife verdiler. Sen dua et, çünkü Eskişehir yıkılacak, taş taş üstünde kalmayacak, dua et, Cenab-ı Hakka yalvar dediler. Hastayım diye özür beyan ettiyse de özrünü kabul etmediler. Onun için gidiyor her gün Eskişehir'e...'

Lâdikli Ahmed Efendi bu hâdiseyi böyle ifade edip, böyle değerlendiriyordu.

"Bunlar bizim muhafızlarımız.."

Biz niçin gittiğini bilmiyorduk. Arkasından da polisler gidiyorlar. Polisler için Üstad:

"Bunlar bizim muhafızlarımız, bize zarar gelmemesi için bizi takip ediyorlar!' diyordu."

Üstad'la vedalaşmam...

Dr. Tahir Barçın merhum, Üstad'ıyla vedalaşması gün ve anını da şöyle ifade etmişti:

Nur talebeleri Üstad'ın şiddetli hasta olduğunu haber vermişlerdi. Hemen gittim, muayene ettim. Üstad'ın ateşi 38 dereceydi. Yaşlı insanlarda derece çok yükselmiyor. Çünkü vücut mukavemeti olmuyor. Ateş yükselmesi demek, vücudun mikroba karşı silah kullanması demektir. Üstad'ın hastalığı çok ciddî idi. Ağır bir zatürreye yakalanmıştı.

Ben bir iğne yapmak istedim. Zübeyir (Gündüzalp), 'yapalım abi', diye iğne yapmamı istedi. Altı yüzlük veya sekiz yüzlük bir penisilin iğnesi yaptım.

Ertesi sabah Üstad biraz açılmış ve rahatlamıştı. Yine harareti vardı, bu yüzden kar yedi.

Hazırlık yaptılar. Isparta'ya gidecekti. Daha önceki de Isparta'ya, Ankara veya İstanbul'a giderken, vedalaşıp, helâlleşmezdi. Bu sefer Üstad'ın ayrılması acıklı olmuştu.

Biz o zaman için Üstad'ın vefat edeceğini hiç hatırımızdan bile geçirmiyorduk, içimizden katiyyen böyle birşey geçmiyordu. Fakat son ayrılışımız çok hazin olmuştu. Helâlleşti, Allahaısmarladık diye vedâ etti.

"Daha sonraki günlerde Isparta'ya, oradan da Urfa'ya gidip vefat ettiğini öğrendiğimiz zaman, çok çok üzülüp, sarsılmıştık. Son ayrılıştaki vedâlaşmasını ancak o zaman idrak ettim. Meğer Üstad artık ebedî âleme doğru yolculuğa çıkıyormuş, bu sebepten bizlerle, Emirdağ'daki Nur talebeleriyle teker teker vedâlaşmıştı."

HAMZA EMEK

1922'de Emirdağ'da doğdu, 1991'de vefat etti.

"Üstadı ilk ziyaretim"

1944'de İstanbul Vefa Lisesinde talebeydim. O zaman lise son sınıftaydım. Üstad Bediüzzaman'ı sadece ismen işitmiştim. 'Emirdağ'a büyük bir İslâm âlimi gelmiş' diye işitiyordum. Henüz daha ziyaretine gidememiştim. İlk görüşmemize Ömer isimli ihtiyar bir zat vesile oldu.

Okulu bitirme imtihanları için İstanbul'a gitmiş ve Reşadiye Otelinde kalıyordum. Otelde bir zatla tanıştım. Benim nereli olduğumu öğrenince, Emirdağ'ında büyük bir İslâm âlimi olduğunu, tanışıp tanışmadığımı sordu. Ben ise Üstadımızı duyduğumu, ama henüz ziyaretine gidemediğimi söyledim. O zat ne zaman gideceğimi sordu ve bana şöyle söyledi: 'Emirdağ'ındaki o büyük zata, Bediüzzaman derler. Çok büyük bir âlimdir. Gittiğinde onunla tanış, ellerini öp, benim selâmımı söyle, ismimin Ömer olduğunu ve kendileriyle Şam'da beraber olduğumuzu hatırlat.'

Emirdağ'ına geldiğim gün ikindi namazı için Çarşı Camiine gitmiştim. Üstad camiin mahfilinde namaz kılıyordu. Namaz kıldığı yer tahta bez gibi örtülerle çevriliydi. Namazdan sonra çekine çekine merdivenlerden çıkınca Üstad beni gördü ve yanına çağırdı. Varıp ellerini öptüm ve Reşadiye Otelindeki Ömer Efendinin selâmını söyledim. Üstad selâmı aldıktan sonra bana Emirdağ'ında kimlerden olduğumu sordu ve Demirci Hasan'ın yeğeni olduğumu söyledim. Bu ziyaretten sonra Üstad bana 'Sen safa gelmişsin' diye müsaade etti ve ayrıldım. İşte Bediüzzaman Hazretlerini ilk defa ziyaret edip, görüşmem böyle olmuştu.

Üstadın hiddeti

Üstadı tanımamın daha ilk günleriydi. Üstadı yine ziyaret etmeyi arzu ettim. Ceylân Çalışkan'la karşılaştım. Ceylân merhum ısrarla, 'Üstad izin vermiyor' dedi. Ben yine Ceylân'ı dinlemeyerek içeri girip merdivenleri çıkıyordum. Bir anda Üstadla karşılaştık.

Üstad gür bir sesle, 'Senin ne işin var bu saatte?' diye bana bağırdı. Ben bu celâl ve hiddet karşısında, mahcubiyet içinde neye uğradığımı şaşırmıştım. Üstadın beni huzurundan kovmasıyla öylesine sarsıldım ki,

hışkıra hışkıra ağlayarak orayı terk ettim. Ertesi gün Ceylân gelip beni çağırdı. Üstad bana, 'Kardaşım, ben o vakitlerde kimseyi kabul edemiyorum' diyerek gönlümü aldı. Üstadın hiddetine dayanabilmek çok zor birşeydi. Ben daha ilk günlerde iki defa hatalarımla buna şahit olmuştum.

Yine bir gün Eskişehir'e gidecektim. İşim ticaretle alâkalıydı. Üstada haber vereyim, belki bir işi olur da hallederim diye düşündüm. Üstada vardım. Eskişehir müftüsü Hafız Abdullah Efendiye mektup gönderecekmiş. Bu tevafuk üzerine Üstad 'Sonra uğra' diye bildirdi. Fakat sonra iş tersine döndü, ben işimi başka bir vesile ile hallettiğimi bildirmek üzere Üstada gittim.

Durumu bildirince Üstad çok hiddetlendi, elini tersiyle havadan yere doğru savurarak, 'Ben böyle talebe istemiyorum' dedi.

"Her Pazar Üstadın hizmetindeydim"

Tabii bu hadiseler, Üstada ve Risale-i Nur'a hizmetimiz için fevkalâde ibretli derslerle doluydu. Sonraki vazife ve hizmetlerimizi buna göre ayarladık. Zaten ilk zamanlarda meseleleri tam bilmiyordum. Üstada da misafir diyerek hizmet etmeye çalışıyordum. Zaman geçtikçe Üstada olan sadakatimiz arttı. Üstada hizmetimizi nöbete koyduk. Ben hep Pazar günleri hizmetine gidiyordum. Bu durum Üstad ebediyete intikâl edinceye kadar devam etti.

Üstadın çayı

Üstad çok çay içerdi. Çaya bol bol limon sıkar, öyle içerdi. Bazan çayı biraz içer, sonra bardağı bize verip içmemizi söylerdi. İlâveten 'Kardaşım, ben bu çayı padişah gelse yine vermem' derdi. Biz de alıp içerdik.

***

Bir gün Üstadı zehirlemişlerdi. Ben ve rahmetli Zübeyir, Üstadın yanındaydık. Zübeyir Ağabeyin isteği ile Doktor Tahir Barçın'ı çağırmıştık. Doktor mutlaka serum yapmak istiyordu. Ben Üstada söyledim, hiç ses çıkmıyordu. Serum yapıldı ve doktor gitti. Sonra Üstad kendisine gelince sopasını istedi ve rahmetli Zübeyir Gündüzalp'e hitaben, 'Keçeli, bugün beni şişlettiniz' diye sopayla vurdu. Zübeyir Ağabey başını ayak tarafından yorganın altına gizledi.

Üstadımızın hastalığı sırasında Dr. Tahir Bey 'Mutlaka ateş dürücü alması lâzım' dedi. Depo sulfamid tavsiye etti. Bunun 12 saatte bir verilecek

dozunu verdi. Ben de 'Bunu Üstadın çayına koyar içiririm' dedim. İlacı yanıma aldım. Üstadı ziyarete gittim. Üstad beni görünce, 'Kardeşim Hamza, bunlar bana ilaç içirmek istiyorlar, sen bana yardımcı ol!' deyince, içim bir hoş oldu. İlacı çayına atmaya gönlüm varmadı, vazgeçtim. İlacı Tahir Bey'e iade ettim.

Üstadın son zamanları

Üstad Ankara tarafından Emirdağ'da yeniden ikamete mecbur tutulmuştu. Bu defa müracaatla Isparta'ya gitti. Tekrar hasta olarak Emirdağ'ına gelirken Çay kazâsından çevrilip, Afyon'a gönderildi. Afyon'daki iki gün kaldı. Bizler merakla beklerken Emirdağ'ına geldik. Dışarılarda çok kalabalık vardı. Üstad çok hastaydı. Bunu sezdirmemek için ben ve Zübeyir, Üstadın koluna girip bahçeye aldık. Sonra da ben Üstadı kucaklayıp yatağına yatırdım. Şiddetli hastaydı. Biz de başucunda bekliyorduk. Daha sonra aniden iki defa uyandı. Tebessüm ediyordu. Gülerek buyurdu ki: 'Kardaşlarım, korkmayınız, Risale-i Nur bu memlekete hakimdir. Masonların, zındıkların ve komünistlerin belini kırmıştır. Biraz zahmet çekeceksiniz, fakat sonu çok iyi olacak' diye sevinçlerle anlattı. Bilâhare yeniden uyandı. Hiçbirşey olmamış gibi namaz kıldı. Kardaşları çağırttı ve hepsiyle ayrı ayrı vedalaştı. Isparta'ya gitmek üzere Emirdağ'ından ayrıldı.

"Üstadın kız çocuklarıma olan şefkati"

Ayşe, Nurcan, Nuray ve Şirin isimli kızlarımdan Şirin'in ismini Üstad vermişti.

Ayşe beş-altı yaşındayken, gidip Üstada olan sevgisinden cübbesinin altına girmişti. Üstad 'Bu kimin kızı?' diye sorunca, Zübeyir Ağabey 'Hamza'nın kızı' diye cevap vermiş. sonradan Üstad banalâtifeyle 'Hamza, pek acip bir kızın var' diye lâtifede bulundu.

Hazret-i Üstad Emirdağ'da birkaç defa çok şiddetli hastalanmıştı.

Bir defasında Pakistan'ın kurtuluş yıldönümüydü. Üstad 'Alâküllihal, biz de burada Pakistanlıların bayramına iştirak edeceğiz' diyerek bizi toplayıp bir ziyafet verdi.

Ne kadar çeşitli yemek varsa getirtti. Kendileri de başımızda bulunuyordu. Tabii sofrada neler varsa yiyip bitirmiştik. Yemekten sonra Üstad bizimle. 'Oburlar, beni mahvettiniz' diye şaka yapıyordu. O gün akşam üzeri Üstad çok hastalandı. Ateşi kırk dereceyi bulmuştu. Bizler

Üstadın ateşini nasıl düşürebiliriz diye çalışıyorduk. Dr. Tahir Barçın sık sık muayene etmeye geliyordu ve iğne yapmıştı.

Biz Üstada hitaben 'Efendim Tahir Beyin selâmı var, bir bardak çay içiniz, mide boş kalmasın' diyor ve limonlu bir bardak çay içiriyorduk.

O hasta halinde, namaz vakti gelince namazını hiç geçirmiyordu. Sonra karar vererek Eskişehir'e gittik. Gece giderek, havacı arkadaşlar vasıtasıyla dahiliye mütehassısı Dr. Cemal Duman'ı alıp getirdik. Üstadı muayene etti, ama kati bir teşhis koyamadı. 'Belki bağırsaklarda bir üşütme olabilir' dedi.

Üstad son günlerinde Ankara'ya gitti, ama şehre sokmadılar. Tekrar Emirdağ'a geldi. Isparta ile Emirdağ'da ikamete mecbur edilmişti. Üstad ise istediği yere gitmek istiyordu. Emirdağ'da bir kaymakamımız vardı. Mehmet Us ismindeki bu zat Konyalıydı. Üstada fevkâlade hürmetkar bir zattı. Polislere 'Siz arkasından çıkın, sonra bırakın, nereye gittiğine karışmayın' diyordu. Bu zattan Allah razı olsun, çok faydası ve hizmeti oldu.

"Müştaklar Nuru arar, bulur"

Bir gün Üstad bize şu haberi gönderdi:

Hamza ile Hacı Osman'a selâm söyleyin. Risale-i Nur'u ona buna vermesinler. Müştaklar Nur'ları arar ve bulur.'

Üstadımız Emirdağ'dayken uzak dağlardan soğuk su getirtir, onu içerdi. Yedikapı boğazından su getirirdik. Kıra gittiği zamanlarda daima en yüksek tepeye çıkardı.

"Bu dağın sahibi ekmeği bana getirdi"

Bir gün Nureddin ile İsmail isimli iki çocukla Emirdağ yakınlarındaki bir dağa giderler. Dağın başında sepet yuvarlanır. Sepetin içindeki ekmek de dereye yuvarlanır, gider. İki çocuk peşinden koşarlar. Fakat bir türlü ekmeğe ulaşamazlar. Az sonra 'Gelin' diye Üstad kendilerini çağırır. Tepeye çıkan çocuklar bakarlar ki, az önce yuvarlanan ekmek, Hazret-i Üstadın yanında duruyormuş, Hazret-i Üstad onlara 'Bu dağın sahibi ekmeği bana getirdi. Bu dağ kerametli bir dağdır' demiş.

Amcam Hasan Efendi, Üstadımız Emirdağ'a gelmeden on iki sene evvel bir rüya görmüştü. Rüyasında Hazret-i Ali kendisine bir sandık veriyor. 'Bu sandığın içinde Hazret-i Mehdi var, bu sana emanettir' diyor. On iki sene sonra, Hazret-i Üstad Emirdağ'ına geldiği zaman, ona diyor: 'Sende bir emanet var. İşte o emanet benim!'

Hamza Emek, bu aziz hatıralarını anlatırken bir ara "Ah Üstad, ah Üstad! Onun hayatında cennet hayatı geçirdik. Onun yanında kediler bile farelere ilişmezdi. O kurt ile kuzuyu biraraya getirmişti" diyerek içini çekiyor, o aziz Üstaddan ayrı olmanın, onsuz yaşamanın ızdırabını ve elemini çekiyordu.

Emirdağ'dan Üstadın son ayrılışından sonra Urfa'da olduğu haberini almıştık. Gelen telgraflarda geri dönmesi için çok tazyikat yapıldığı bildiriliyor, bizim bu tazyikleri Ankara'dan durdurmak için çalışmamız isteniyordu. Bizler hazırlık içindeyken ikinci telgraf Üstadın Urfa'da vefat ettiği haberini verdi. Biz arkadaşlarla Urfa'ya gidene kadar cenazeyi kaldırmamaları için Abdülmecid Nursi adına telgraf çektik. Uzun bir yolculuktan sonra Urfa'ya ulaştık.

"27 Mayıs ihtilâlinden sonra Emirdağ'da Nur talebelerini ve beni tevkif ettiler. Bir müddet Emirdağ ve Bolvadin hapishanelerinde yattık. Evlerimize girip kitaplarımızı aradılar. Hadiselerin nihayetinde beraat edip rahat bırakıldık."

İHSAN ÇALIŞKAN

1933'te Emirdağ'da dünyaya geldi. Çalışkan hânedanından Osman Çalışkan'ın oğludur.

"Ben Hazret-i Ali'nin neslinden geliyorum"

Babam bir gece Risale-i Nurları elle çoğaltırken aklına şöyle bir husus geliyor: 'Üstadın Ehl-i Beytten olması gerekir. Halbuki Üstad Şarktan geldi. Bu nasıl olur acaba?'

Sabahleyin dükkâna giderken Üstadın kapısında üç-beş kişiyi görüyor. Gidiyor, hemen ilgileniyor. Üstad, babamı görünce, mangalı veriyor, 'karşı fırından ateş al, buraya getir' diyor. Babam ateşi götürdükten sonra Üstad diyor ki: 'Kardeşim Osman, ben de seni çağırtacaktım. Çünkü ben Hazret-i Ali'nin (r.a.) neslinden geliyorum.'

Böylece babamın aklına gelen suali Üstad cevaplamış oluyor.

"Sen her zaman ziyaretime gelmek mecburiyetindesin"

Üstad bayramlardan önce kapıya, 'Rahatsızım, kabul edemiyorum. Ben sizlere dua ediyorum, sizler de bana dua edin, bayramınızı tebrik ederim' şeklinde bir yazı astırırdı. Bundan dolayı babam, dedi-kodu olmaması için ilk bayram günü Üstadı ziyarete gitmemiş.

İkinci gün Üstad babamı çağırtarak, 'Kardeşim Osman, bayram ziyaretime dün neden gelmedin? Sen beni her zaman ziyaret etmek mecburiyetindesin. Seni hânenin büyüğü olarak kabul ediyorum. Kapımın önüne bir tabur asker koysalar, istediğimi istediğim an içeri alır, istediğim an çıkarırım: hiç kimse hissetmez.'

Bundan sonra babam her bayram, mübarek günlerde ve Üstadın rahatsız olduğu zamanlarda ilk ziyareti yapardı.

"Ceylan ve Halil'in mânevî kazançlarına ortaksın"

Ağabeyim Halil ile Mehmed Amcamın oğlu Ceylan Çalışkan devamlı Üstadın hizmetinde bulunuyorlardı. Ben ise babamın yanında çalışıyordum. Üstad bir gün bana şöyle buyurdu:

Kardeşim İhsan, seni dünyaya veriyorum. Eğer seni dünyaya vermeseydim, Halil ile Ceylan'ı alamazdım, o zaman da onlar Nurun

hizmetini yapamazlardı. Bunun için sen Ceylan ve Halil'in mânevî kazançlarına ortak oluyorsun.'

"Üstadın teberrükü"

Yıl 1950. Gıda maddesi üzerine bir dükkân açmıştım. 10-15 gün sonra Üstad Hazretleri faytonla kırdan gelirken dükkânın önünde durdu. Ben hemen Üstadın yanına koştum. Üstad on lira çıkararak bana uzattı ve şöyle buyurdu: 'Bu para ticarethanene benim teberrükümdür.'

"Sen benim damadımsın"

Askere gitmeden önceydi. Bir gün babam anneme, 'İhsan'ı evlendireceğim' diyor.

Annem, 'Çocuk askere gidecek, askerden geldikten sonra olsun' diye ertelenmesini istiyor. Daha sonra babam gidip meseleyi Üstada arz ediyor, gelin adayını da söylüyor. Gelin adayı amcamın kızı Şükran'dı. Üstadın yemeğini yapma, çamaşırını yıkama ve evini temizleme gibi hizmetlerini çok görmüştü. Üstadın yanında ayrı bir yeri vardı. Bunun üzerine Hazret-i Üstad da, 'Çorba ile pilavı hazırlayın' diyor. Daha sonra Üstadın ziyaretine gittiğimde, bana 'Şükran benim kerimem, sen de benim damadımsın' diye iltifatta bulundu.

"Beni Hz. Hasan gibi şehit etmek istiyorlar"

1945 Ramazan'ı. Akşamdan sonra Üstadın zehirlendiğini haber aldık. Mustafa Acet, Ceylan Çalışkan, Halil Çalışkan, Hamza Emek'le beraber Üstadın yanına gittik. Üstad çok rahatsızdı. Yatsı namazını da kılamamıştı. Sonra abdest almasına yardım ettik. Ceylan Ağabey koluna girdi. Ve Üstad oturarak yatsıyı kıldı. Gece saat yarıma doğru Üstad, 'Elhamdülillah çok şükür bu ıztıraptan kurtuldum. Kardeşlere selâm söyleyin, bana dua etsinler' buyurdu. Bu zehirlenmenin akabinden sonradan öğrendiğimize göre, Üstadın bedeline Hasan Feyzi Ağabey âhirete irtihal etmişti.

Sabahleyin babam, geçmiş olsun ziyaretine gitti. Babam daha önce Üstadın zehirleneceği haberini bir vesile ile öğrenmişti. Ama ne zaman olacağını bilemiyordu. Üstada soruyor: 'Üstadım, ihtar edilmedi mi, zehiri yemeseydiniz olmaz mıydı?'

Üstad, 'Kardeşim Osman, yemem lâzımdı. Çünkü ben Hasan ve Hüseyin Radıyallahü anhüma'nın neslinden geliyorum. Beni onlar gibi şehit etmek istiyorlar, fakat muvaffak olamıyorlar' diyor.

"Emirdağ'da Üstadın ikinci zehirlenmesi"

1946 sonlarıydı. Üstadı tekrar zehirlediler. İlk gördüğüm zehirlenmeden daha şiddetliydi. Üstad çok ıztıraplı bir durumdaydı. Büyüklerimiz toplandı. Bir doktor getirilmesine karar verdiler. Eskişehir'den bir doktor getirdik. Muayene etti. 'tifo, falan' dedi ve tekrar dönüp gitti.

Bundan sonra Üstad, 'Elhamdülillah, çok şükür bu ıztırabı atlattım' dedi. Daha sonra öğrendiğimize göre, Tahirî Ağabeyin kızı Üstadın yerine vefat etmiş.

"Duvarı delerek Üstadın hizmetine koştuk"

1950 öncesiyde. Babamı ve amcalarımı karakoldan çağırdılar. Üstadın yanına girip çıkmamaları, bizleri de göndermemeleri hususunda baskı yapıyorlardı. Babam ve amcamlar ise ne pahasına olursa olsun Üstadın hizmetinden geri durmayacaklarını söylüyorlardı. Bunun üzerine Üstadın kapısına polis ve bekçi dikerek içeriye kimsenin girmesine müsaade etmiyorlardı.

Bunun üzerine Üstada ulaşma yolunu arıyorduk. Sonunda Üstadın evinin bitişiğinde bulunan Sabri ustanın dükkânının arkasındaki duvarı deldik. Hazret-i Üstadın ihtiyacı olan hizmetleri bir müddet buradan girip çıkarak yapmaya devam ettik.

"Ispartalılara cenazemi teslim edersiniz"

Bir gece babamın hatırına geliyor: 'Üstada emr-i Hak vâki olursa ne yaparız?' Bir kaç gün sonra üstadı ziyaretinde Üstad kendisine şöyle diyor: 'Kardeşim Osman, emr-i Hak vâki olduğunda Karacalar köyüne veya Tez köyüne defnedersiniz. Fakat, Barla ve Isparta'yı çok severim. Barla ve Isparta'dan gelen olursa hiç itirazsız cenazemi teslim edersiniz.'

***

Üstadımız bir ziyaretimizde şöyle buyurmuştu: 'Biz burada tarassut altındayız. Bütün gözleri Emirdağ'ın üzerinde, fakat hizmetler Türkiye'nin her tarafında devam ediyor.'

"Gazeteler reklâmımızı yapıyorlar"

Gazeteler, Üstad ve Nur talebelerinin aleyhinde haberleri, tutuklamaları, hapishaneye sevk edilmeleri yazıyordu. Bu durumu Üstad şöyle değerlendiriyordu: 'Bunlar, bilmeden Risale-i Nuru reklâm ediyorlar, gazete lisanıyla duymayanlara da duyuruyorlar.'

"Ben de dersimi Risale-i Nurdan alıyorum"

Hazret-i Üstad, ziyarete gelenlere şöyle derdi: 'Zahmet etmeyin, beni görmeye değil, Nurları okuyun, tekrar tekrar okuyun. Çünkü ben de dersimi Kur'ân'dan ve Risale-i Nurdan alıyorum.'

***

Üstad kimseden hediye kabul etmezdi. Bazı hediyeleri, 'Aldım, kabul ettim' der, iade eder, 'Bunu benim namıma oradaki kardeşlerimi verin' derdi. Annemden ve yengemden gelen hediyeleri kabul eder, ama bedelini de verirdi.

***

Üstad, babamla amcalarıma birgün, 'Sizler kime hizmet ettiğinizi bilmiyorsunuz. Bilseniz...'

***

Ankara'dan bir misafir gelmişti. Üstadımız ona, 'Hükümet ve Maarif Risale-i Nuru mekteplerde okutmaya mecburdurlar' demişti.

"İhsan kardeş gelir, her hafta bizim ihtiyacımızı temin eder"

Birgün Üstadımızın hizmetinde iken, Ceylan Ağabey, Mustafa Acet Ağabey, Halil Ağabey de bulunuyorlardı. Üstadımız lâtife ediyordu. Üç ağabeye dönerek, 'Biz gittiğimizde İhsan kardeş her hafta gelir,bizim ihtiyacımızı temin eder; değil mi kardeşim İhsan?' dedi. Ben de 'Evet, Üstadım' dedim. Fakat o gün için nereye gideceklerihususunda bir bilgim yoktu. On sekiz gün sonra Üstadı ve bütün Nur talebelerini toplayarak Afyon hapishanesine sevk ettiler. Emirdağ'da sadece ben kalmıştım. Hapishanede bulundukları müddetçe ihtiyaçlarını temin ediyordum.

"Sizler buraya niçin geldiniz? Biliyor musunuz?"

Birgün Üstad ve Nur talebeleri Afyon hapishanesinden mahkemeye getiriliyorlar. Oturum başlamadan önce Mahkeme salonunda Üstad Nur talebelerine şöyle diyor:

"Sizler buraya niçin geldiniz? Biliyor musunuz?"

Kimseden bir ses çıkmıyor.

Üstad devam ediyor: 'Ruz-u Mahşerde imanla küfrün dâvâsının canlı şahitlerisiniz.'

"Sizleri tahliye ediyorum"

Üstad ve Nur talebelerinin Afyon hapsine girmelerinden 6,5 ay sonra bir mahkemede oturumdan önce, Üstad eliyle bazı Nur talebelerinden 6-7

kişiye işaret ederek 'Seni seni dışarı çıkaracağım; siz içeride sıkıldınız' diyor. Mahkeme sonunda içlerinde babam, amcam Hasan Çalışkan, Burhan Çakın'ın da bulunduğu altı yedi kişi tahliye edildiler.

"Dairemiz içine aldığımızı kolay kolay bırakmayız"

Kur'ân ve Risale-i Nurla ilgili bir mesele olunca, Üstad 25 yaşında bir delikanlı zindeliğinde olurdu. Bir gün Üstadın hizmetinde bulunuyorduk. Bir misafir gelmişti. Üstad dua eder şekilde elini açarak şöyle buyurdu: 'Biz dairemizin içine aldığımızı kolay kolay bırakmayız. ' Sonra ellerini ileri doğru iterek, 'Bıraktığımız zaman da-Allah muhafaza buyursun-ruz-u mahşerde yüzüne bakmayız' dediler.

"Bir âfet gelecek, fakat zarar görmeyeceksiniz"

1956 Eskişehir zelzelesinden önce Hazret-i Üstad, hergün kuşluk vakti Emirdağ'dan Eskişehir'in Kanlıpınar semtine giderek l-l,5 saat kadar kalıyor tekrar Emirdağ'a dönüyordu. Son gidişi olan 28. günü amcam Mehmet Çalışkan da beraber bulunuyor. Üstad amcamı Eskişehir'e gönderiyor. 'Kardeşlerime selâm söyle, dua etsinler, bir âfet olacak, fakat inşaallah zarar görmeyecekler.' Gariptir ki, zelzele, Üstadın Eskişehir'e gelip gittiği gün kadar devam etti. Mühim bir zarar olmadan felâketi atlattılar.

"Üstadın evini bekledik"

1959 sonları Hazret-i Üstad İstanbul, Ankara ve Konya gibi şehirleri içine alan bir seyahate çıkmıştı. Mustafa Acet, Ahmed Urfalı ve beni çağırdı: 'Ben gittikten sonra her akşam gelirsiniz, akşam namazından sabah namazına kadar evimde kalırsınız, beklersiniz. Evi boş bırakmayın' dedi. Bu kalmalarımız aralıklarla olurdu.

El-vedâ

Son defa Üstad Isparta'dan geldiğinde Pazartesi günüydü. Çok rahatsızdı, sesi çok zor çıkıyordu. Yatağına yatırdık. Grundik marka bir teybi vardı. Üstad bu teybten Risale-i Nuru dinliyordu. Bu seferki gelişi her seferinden çok farklıydı. Hepimizle teker teker kucaklaştı, bizlere sarıldı, helalleşti, alnımızdan öptü. Yine diğer zamanlardan farklı olarak o gün alnımızdan üç sefer öptü. Çarşamba günü Isparta'ya gitmek üzere ayrıldı. Oradan Urfa'ya gitti. Birkaç gün sonra bizleri acıya boğan haberi alacaktık. Allah gani gani rahmet etsin.

Ceylân Çalışkan'ın kızı

İlk röportajımı merhum Mustafa Polat Ağabeyimle birlikte Ceylân Çalışkan'ın minicik kızı Nuran Çalışkan'la yaptıştım. Aradan on beş yıl geçmişti. Bu defa Nuran Çalışkan'a babasını sormuştum. Annesinden dinlediği babasını anlatmasını istemiştim. Nurlu Nuran bana hislerini şöyle ifade etmişti:

Muhterem Ağabey,

Evvelâ selâm ve hürmetlerimi sunarım.

Benden babam hakkında yazı yazmamı istiyorsunuz. Onu hiç görmedim. Fakat görmeyi çok arzuluyorum ve onu özlüyorum. Ama cennette buluşacağımızı düşünerek, tesellî buluyorum. Her çocuk gibi babamı çok seviyorum ve önce Allah'ın, sonra onun koruyuculuğunu daima üzerimde hissediyorum.

Arkadaşları babam için şakacı, şefkatli ve sert mizaçlı tabirler kullanıyorlar. Bunları annem de doğruluyor. Ben bu tabirlere misal olacak hatıralardan söz etmeyeceğim, çünkü siz bunları benden iyi biliyorsunuz.

Babam için birşeyler yapmak isterdim. Benden ne beklediğini biliyorum, elimden geldiğince yapmaya çalışıyorum. Ama onun için bunlar yeterli değil. O daha fazlasına lâyık. Babamı Üstad Hazretleri kendine vekil ve manevi evlât tayin etmiş. Ben de elimden geldiğince Üstad Hazretlerine lâyık torun ve babama lâyık evlât olmaya çalışıyorum. İnşaallah sizlerin de dualarıyla himmetim artar da, benden bekleneni beklenilen biçimde yerine getiririm.

"Dualarınızı bekler, hizmet-i imaniye ve Kur'âniye ve muvaffakiyetinizin devamını Cenab-ı Haktan niyaz ederim."

Nuran Çalışkan

Sinekten kısas

Kafası pek çalışmayan, sâfi kalb, hemen aldatılabilen kimselere zeki ve nükteli buluşuyla "Kardeşimiz fazla mübarek" diye takılan Ceylân Çalışkan, çok konuşan, çenesi kuvvetli kimseleri de "Kardeşimiz az konuşmanın faziletine dair beş saat konuşabilir" diye şakayla hicvedermiş.

Çalışkanlar hanedanının asil bir mensubu olan Ceylân Çalışkan bahsini rahmetlere ve dualara vesile olması dileğiyle lâtifeli hatıraları ile bağlıyalım:

Barla'nın Çam dağlarında yabani ve iri bir sivrisinek Ceylân'ın eline konmuş emerken, Çalışkan elindeki makasla sineğin ayağını kesmek istemiş, Üstad ise "Keçeli ne yapıyorsun?" deyince Ceylân Çalışkan, "Kısas yapıyorum Üstadım" demiş. Üstad ise "O seni hacamat yapıyor" diye mukabele etmiş.

"Top ne işe yarar?"

Yine bir gün, Ceylân Çalışkan'ın amcası oğlu Zeki Çalışkan, Ceylân çalışkan'ın üvey kardeşi Sadık Çalışkan ile reyahin çiçekleritoplamış, Keçili köyü civarında üstada götürmek, hem de orada top oynamak için, yol kenarından giderken Üstan faytonda, Ceylân Çalışkan ise arabanın atını sürmekte iken, yol kenarında giden kardeşini ve amca oğlunu görmüş. Arabayı durdurarak, iki çocuğu da arabaya almışlar. Utanarak topu arkalarına saklamak istemişler. Bu esnada Üstad "Bu nedir?" diye topu sormuş. Zeki Çalışkan utanç içinde cevap verememiş, sadece ve sessizce, suçluluk psikolojisi içinde "Top!" diyebilmiş. Üstad ise "Bu ne işe yarar?" deyince Zeki Çalışkan daha da utanmış, ama yine Ceylân Çalışkan imdada yetişerek, topu tarif etmeye başlamıştı: "Üstadım, bu topu atarlar, tekrar yakalamak için peşinden koşarlar" deyince Üstad "Fesübhanallah" diye tebessümle karşılamış.

"Talebe-i ulûmun ölümü şehadettir"

Sabahleyin bir seher vakti, Barla dağlarında giderken, üstad önden giden Zübeyir Gündüzalp ile Ceylân Çalışkan'ı göstererek, "Bu ikisi şehittir" demişti. Mustafa Sungur, "Üstadım, dua et de ben de şehit olayım," deyince, Üstad "Talebe-i ulûmun ölümü şehadettir" diye buyurmuştu.

Mustafa Türkmenoğlu anlatıyor

Mustafa Türkmenoğlu, merhum Ceylân Çalışkan'la olan hatıralarından bahisle şunları anlatmıştı:

1958 senesinde Risale-i Nur neşriyatıyla uğraşırken, gazeteler büyük başlıklarla 'Nazilli'de Nur ayini yaparken Nurcular yakalandılar!' başlıkları atarak Nur talebelerini bir tarikat gibi gösteriyorlardı. O sırada Mektubat'ın baskısını yeni bitirmiştik. O ara Isparta'dan bir mektup gelmişti. Nazilli hadisesi münasebetiyle kaleme alınan bu mektupta 'Nurculuğun tarikat

olmadığı ve bir ekol olduğu' ve mektubun başlığında 'Bazı gazetelere cevap' diye yazılıydı. İçindeki pusula Isparta'dan gönderilen bu mektubunu çoğaltılarak münasip kişilere verilmesi ve bir kısmının Isparta'ya gönderilmesi yazılıydı.

Biz o sıralarda M. Emin Birinci kardeşimle matbaada tab işiyle meşguldük. Mektubu bastırmaya karar verdik ve beş bin adet bastırdık. Isparta'ya gönderilen mektubun altında beş isim ve bir imza vardı. Bunlar Tahirî, Zübeyir, Ceylân, Bayram ve Sungur'un isimleriydi. Birinci sütunda üç kişinin ismi, ikinci sütunda ise iki kişinin ismi vardı. Ben ikinci sütunu da üçe tamamlamak için Rüştü Ağabeyin ismini kendiliğimden ilâve etmiştim. Bundan hiçbir kimsenin haberi yoktu.

Bu bastırdığımız mektupların yarısını Cemaleddin Günel'e verdik ve onunla Üstada gönderdik. Diğer yarısını da eş ve dosta dağıttık. O sırada mektup emniyetin eline geçmiş. Biz mektupları dağıtırken. M. Emin Birinci ile beraber kitapları ciltletmek için İstanbul'a geldik. İstanbul'a kitapları bıraktıktan sonra dört senedir gitmediğim Pendik'teki evime gittim. Bir gece kalınca sabahleyin M. Emin Birinci geldi ve 'Haydi giyin, gideceğiz' dedi. Yanında da birkaç tane tanımadığım sivil şahıslar vardı. Meğerse bunlar emniyet mensuplarıymış. Dışarı çıktıktan sonra, tevkif edildiğimizi söylemişlerdi.

İstanbul emniyet nezaretine getirildik. Oradan da Ankara'ya götürüldük. Hapishaneye gittiğimizde Tahirî, Zübeyir, Rüştü, Sungur, Bayram ve Ceylân ağabeylerle karşılaşmıştık. Onlarla kucaklaştık. Bizleri daha sonra birer ikişer koğuşlara taksim etmişlerdi. Gündüzleri bahçede hep beraber bulunurduk. İçimizde en yaşlımız Süleyman Rüştü Çakın Ağabeydi. Yaşlılık itibariyle biraz üzülürdü. Kendisi tevkife itiraz etmişti. İtirazında 'Benim ismim Süleyman Rüştü Çakın'dır. Mektubun zîrinde (altında) bir Rüştü ibaresiyle buraya getirildim. Halbuki Türkiye'de bir yığın Rüştü vardır' diyeyazmıştı. Fakat itirazı kabul edilmedi. Hapishanede rahmetli Ceylân Çalışkan herkes hakkında şiirimsi şakalarda bulunurdu. Hattâ bunlardan birisinde Mustafa Sungur'a,

Bardak bardak çay içersin şekerin çok mu?
Hiç durmadan gülüyorsun kederin yok mu?"

diyerek yazmıştı.

Ayrıca bahçede volta atarken, bizlere deniz görmemiş bir çoban çocuğunun haline nazire olarak,

Hürriyet başımızdan yıldızlar kadar uzak
Başımızda bir takke, sırtımızda bir kazak
Dolaştırıp dururuz aynı avlu sılayı
Her adım uyandırır yani bir hatırayı'

gibi mısralar yazarak lâtifelerde bulunurdu, bizleri güldürürdü.

"Daha sonra bir kısmımız da altmış beş günü müteakip tahliye olduk. Avukatlığımızı ise ilk defa Bekir Berk yaptı. Bekir Berk bu dâvâdan sonra, Risale-i Nur hakikatlarını tanımış, Nur dâvâlarıyla meşgul olmaya başlamıştı."

***

İslâm fedaisi Ceylân Çalışkan acı bir trafik kazasından sonra ebediyete intikal edince, 31 Ağustos 1963 tarihinde Emirdağ'da Osman Aydın "Şehit kardeşimiz Ceylân Çalışkan'ın ruhuna ithaf" ettiği "Çok selâm söyle" başlıklı manzumesinde hislerini şu mısralarla ifade ediyordu:

Acı haberlerin kalbimi yaktı.
Kardeşim, üstada çok selâm söyle
Nurculara derin acı bıraktı
Kardeşim, Üstada çok selâm söyle

Yüreğim yanıyor, gözlerimde yaş,
Nur'un hizmetinde her zaman bir baş
Kederli günlerde vefalı kardaş,
Kardeşim, üstada çok selâm söyle.

Üstad daim sana şefkatle baktı,
Firakın kalbimi nasıl da yaktı
Büyük Ceylân diye ismini taktı
Kardeşim, Üstada çok selâm söyle.

Yürür Nur kervanı her an ileri,
Hizmet-i Kur'ân'da kalır mı geri,
Bir gül bahçesi mi yattığın yeri
Orada Üstada çok selâm söyle..

Nur akan kalemin yıllarca yazdı,
Davete gittiğin sıcak bir yazdı,
Levh-i Kalem sana şehitlik yazdı,
Kardeşim, üstada çok selâm söyle.

Çalışkan'a baktım. Gül benzi solmuş,
Yüreği yaralı, gözleri dolmuş,
Dostlarım ah! Aman Ceylân'ın 'olmuş
Kardeşim, Üstada çok selâm söyle.

Vefalı Hakkı Bey ah! Çekip ağlar,
Acı haberlerin kalbimi dağlar,
Doktorlar sızlayan yaranı bağlar
Kardeşim Üstada çok selâm söyle.

Mü'minlere dünya sanki yel demiş,
Ölümün önünde akan sel demiş,
Üstadım ma'nen de sana gel demiş,
Oraya varınca çok selâm söyle.

Saadet yurdunun yolcusu aktı,
Aydın'ı firakın yaktı da yaktı,
Yaşlı gözler ile arkandan baktı
Kardeşim, Üstada çok selâm söyle.

CEYLAN ÇALIŞKAN

Abdülkadir Ceylân Çalışkan 1929 yılında Emirdağ'da dünyaya gelmişti. Babası Mehmed Çalışkan, annesi ise Ayşe Çalışkan'dı. Küçük yaşta annesini kaybeden Ceylân Çalışkan annesiz, öksüz olarak büyüyordu. 1944'ün yaz sonlarında Emirdağ'a gelen Üstada bütün Çalışkan ailesi yardıma ve hizmete koşmuştu.

Mehmed Çalışkan, oğlu Ceylân'la birlikte Üstada nasıl gittiğini şöyle anlatmaktadır:

Bir gün Ceylân'la beraber Üstadı ziyarete gitmiştim. Üstad:

Oğlun mu?'

Evet.'

Fırsat düşmüşken çocuğun mektep işini danışayım dedim:

"Efendim, çocuk çalışkan ve zeki, onu yüksek mekteplere vermek istiyorum, ne buyurursunuz?"

İyi! Zeki ve çalışkan olduğu için evvelâ benden iman dersi alsın, sonra yüksek mektebe devam etsin' diye buyurdu.

Böyle bir cevap beklememekle beraber, hemen razı oldum. Zaten Üstadın her emrini yerine getirmeye çalışırdık. Ev işlerimizi olduğu gibi, hususî meselelerimizi dahi hep kendisine danışırdık.

Ceylân'a verdiği ilk ders: Sıdk!

Buyurdu ki:

Daima doğru olacaksın. Hiç yalan söylemeyeceksin. Sana bir milyon lira verirler, sen bana ihanet edebilirsin, fakat ismin ebediyyen kötü anılır.'

Ceylân'ın vazifesi, Üstadın söyleyip kendisinin yazdığı mektupları, sonra eve gelerek daktilo etmektir.

Üstad, 'Bu usûl zor' demişti. 'Sana on beş günde İslâm yazısını öğreteceğim.' Ve hakikaten öğretti. Nasıl öğretti, hangi usûlü takip etti, bilmiyorum.

1948 senesinde tevkif edildiğimiz zaman sadece bizim Çalışkan ailesinden altı kişi vardı. Ceylân o zaman 19 yaşlarındaydı. Yani Ceylân genç ve körpe yaşında zindanlara atılmıştı.

Ceylân'ın askerlik çağı geldiğinde, Üstad onun biraz geç asker olmasını istemişti. Müracaatlarımızı yapamadık ve Ceylân asker oldu.

Üstadına 'Allaha ısmarladık' diye veda ederken, hakikaten maddi-manevî hastalıklarımızın derin ilmiyle ve derya gibi olan şefkatiyle tedavi eden Nur'ların Müellifi yavruma şu nasihatı vermişti:

'Sen Risale-i Nur'un esaslarını hareketlerinle yaşa!''

Sonra bir not verdi. Bu notlarda, 'Benim şarktaki dostlarıma ve talebelerime selâm olsun!' diye yazmıştı.

Ceylân Urfa'ya gidince bunu bir Nakşî şeyhine verince, şeyh kağıdı cebine koymuş. 'Bunu benim için yazmış' demiş.

Aradan epeyce zaman geçti. Ceylân, usta asker oldu. izin sırası gelince iznini almış, fakat zekâ ve çalışkanlığından dolayı, mükâfat izniyle beraber iki ay! Durumu bana bildirdi, 'Baba, ne yapayım?' diye soruyordu. Tabiî, biz de Üstada sorduk.

Tamam tamam kardaşım, Ceylân Urfa medresesinde kalsın' diyerek cevap vermişti.

Biz biraz üzüldük. Aylar sonra çocuğu görecektik, o da olmadı. Tabiî emir Üstadımızındı. Ceylân Urfa medresesinde kalmıştı.

Bir ara o medreseye polisler gelip Ceylân'ın ifadesini almışlarsa da neticede birşey çıkmadı.

Nihayet askerliğini bitirdi ve geldi. Bir gece evde kaldıktan sonra ertesi gün, Üstad.

Bak kardaşım, senin çok evlâdın var; bunu da bana ver' dedi.

Üstadım, biz Ceylân'ı daha evvel size vermiştik' dedim.

"Böylece, Ceylân yatağını evden toplayıp, Üstadın yanına gitti."

İşte bundan sonra, Ceylân Çalışkan, zekâsıyla, dehasıyla, eşsiz kabiliyetleriyle, asrın sultanına, dâhi-i âzam Üstada talebe, hizmetkâr ve manevî bir evlât olmuştu-tıpkı kardeşlerinin evlâtları Abdurrahman ve Fuad gibi..

Ceylân'ın Üstadla alâkası pek çok hatıraları bulunmaktadır.. Bunlardan tesbit edebildiklerimi anlatayım:

Kavunun başına gelenler

Üstad bir gün kavunun başını kesmiş, içinin yumuşağını kaşıkla yemiş, kalan sert kısmı da "Bunu götürün, teberrüken yiyin" demiş.

Bakraç gibi olan bu kavunu Ceylân bir rafa koymuş, bir-iki gün sonra bu kavunu almış, ipten kulp takmış ve iki katlı evin üst penceresinden, kuyuya sarkıtır gibi aşağıya sarkıtmış, çekmiş, böylece oynamış.

Üstad kavunu ne yaptıklarını Ceylân'a sorduğu zaman, olduğu gibi anlatınca, "Peki," demiş, "Doğru söylediğin için bu sefer sizi affettim."

"Ceylân'ı dünyaya vermeyeceğim

Üstad, Ceylân'dan çok memnundu. "Ceylân kabiliyetli bir genç. Dünya işini de yapar, ahiret işini de. Fakat onu dünyaya vermeyeceğim" derdi.

Bir gün "Ceylân, senin hayatın uhrevîdir. Eğer dünyevî olsa pek azdır!" diyen Üstad, babası Mehmed Çalışkan'a ise, "Bu oğlunun iyiliği, babanın sana ettiği dualarının neticesidir" demişti.

Lâtifeler...

Küçük yaşta Üstada manevî bir evlat olan Ceylân Çalışkan, hiçbir kimsenin yapmadığı ve yapamadığı lâtifeleri, şakaları yapmıştı. Yine bunlardan tesbit edebildiklerimi, lâtif lâtifelerini anlatayım:

Üstad bir gün arabada giderken Ceylân Çalışkan'a radyoyu açtırmış. Mustafa Sungur bu durumu bilmediği için, Ceylân hem radyoyu kapamıyor, hem de gülüyormuş. Mustafa Sungur'un ısrarıyla Ceylân radyoyu kapatınca, Üstad, "Ceylân, radyoyu aç, Sungur da dinlesin!" demiş ve "Kardaşlarım, ben sizin dinlediğiniz gibi dinlemiyorum" diyerek radyodaki hava zerrelerinin vazifeleriyle alâkalı dersler vermiş.

***

Bir meseleden dolayı Ceylân'ın canı sıkılınca, Üstad gönlünü almak için iltifat ederek, "Ceylân, size malta eriği alacağım" deyince, Ceylân,

"Üstadım, gönlümüzü mü alıyorsun, yoksa yeni dünya mı alıyorsun?" diyerek mukabele etmiş.

"Ben oklava yedim"

üstad bir yanlışlıktan dolayı hiddet edip, küçük kulunç değneği ile vurduktan sonra, "Size baklava alacağım yemeniz için" deyince, "Ben oklava yedim Üstadım" diye, yine üstadı tebessüm ettirmiş.

"Nine ihtiyardır"

Bahar günü arabayla kır gezintisi yaparken otlayan koyunların, kuzuların yanından geçerken. Üstad, "Ceylân, sana bir koyun alacağım, bir de nine alacağım. Nine koyunu sağar, sen de sütünü içersin" deyince, Ceylân "Nine ihtiyardır, bu işleri yapamaz Üstadım" diye cevap vermiş.

"Zekeriya'nın dolmuşu

"Bir gün babasının yazdığı hasret ve şikâyet mektupları üzerine Zekeriya Kitapçı, Abdullah Yeğin'e hitaben Emirdağ'a, Üstada gelmesi için mektup yazmış. Bunun üzerine Yeğin Urfa'dan kalkıp, Emirdağ'a, Üstadın yanına gelmiş. Üstad hiddet edip, böyle durup dururken niçin geldiğini sorarak hiddet etmiş. Zekeriya Kitapçı'nın mektubu üzerine bu işin olduğunu anlayan Ceylân Çalışkan, zekâsından fışkıran cevabını biraz da argoya sararak, hemen cevap vermiş: "Zekeriya'nın dolmuşuna binmiş. Üstadım."

"Bir huri bana yeter"

Üstad iman ve Kur'ân hizmetini ehemmiyetini, bu zamandaki fedakârlığı anlatarak, "Size yirmi huri de verilse, yine bu hizmeti terk etmemeniz lâzım deyince, Ceylân Çalışkan yine lâtifesini yapmış: "Üstadım, bir tanesi yeter bana."

1961 yazında Nur talebeleriyle birlikte Ceylân Çalışkan'ı birinci şubede nezarete koymuşlardı. Hadisede mühim bir unsur olan Said Özdemir, elinde, içinde Nur'un matbaa klişeleri, formaları da çantasıyla birlikte, fırsatını bulup firar etmişti. Yirmi üç gün kadar Nur talebeleri nezarette kalınca Ceylân Çalışkan şu mısraları yazmıştı:

Ağustos'un dördüncü haftası

Said ve çantası

Birinci şubeden bırakıp kaçtı

"Başımıza sevaplı belâlar açtı."

Bu şiiri eline alıp okuyan Birinci Şube Müdürü, "Bunu kim yazdı?" diye sormuştu. "İçinizden en eski kimse onunla konuşalım" diyen Birinci Şube Müdürü Muzaffer Yılmaz'a Ceylân Çalışkan, "Eskilere itibar olsa, bit pazarına nur yağardı" diye şaka yapmıştı.

***

Harbiyede sabahleyin kapılar geç açılınca, içerde sıkışıp kalan Ceylân Çalışkan şu lâtifeleri satırları yazmıştı:

Saat on bire geldi
Yemeğe hâcet kalmadı
Halimize demeye hacet kalmadı
Herkes hacetini içerde görür
Hacetim var demeye hacet kalmadı
Burası bir sivri adadır
Yassıada'ya gitmeye hacet kalmadı."

"Hizmet eyle imana"

Yüksek zekası yanında şiire ve şairliğe de merakı, kabiliyeti olan Ceylân Çalışkan, Hanımlar Rehberi'nin sonundaki "Nurcuların Kasidesi" isimli şiirde askerlerin "Annem, beni yetiştirdi, bu vatana yolladı" marşına bir nazire olarak yazmıştı.

Annem beni yetiştirdi, bu hizmete yolladı.
Teslim etti risaleyi, Allah'a ısmarladı

Boş oturma çalış dedi, hizmet eyle imana.
Sütüm sana helâl etmem, çalışmazsan Kur'ân'a."

şeklinde yazarak, iki makamda okunan bu marşı, zaman zaman arabaya aldığı çocuklarla birlikte okurdu. Üstadla kırlara çıktığı günlerde yine bu marşı Nur talebeleri okurlardı.

Bir şaka ve lâtife tarzında yazılan bu şiiri ise "Emirdağ Nurcularını Medhiye ve Mathiyeleridir" ismini taşımaktadır.

Kış gelince hepsi sözü verdiler
Yaz gelince çabuk geri döndüler
Parlayan bir mum gibi söndüler
Ne sebatkârdır bu Emirdağlılar

Risale-i Nur içinde adları çıktı
Talebelik yapa yapa canları çıktı
İçlerinde zaten hiç arslan yoktu
Ne kahramandır bu Emirdağlılar

Bir vak'a olunca hepsi kaçarlar
Mübarek gecelerde hepsi uçarlar
Talebelik köprüsünde önde geçerler
Ne ileri yönlüdür bu Emirdağlılar

Mirac gecesinde kırklar toplandı
Karnı aç olanlar manen yoklandı
Maşaallah gündüz gibi günahları paklandı
Ne günahsızdır bu Emirdağlılar

Yazı yazmak bizde birinci gaye
Yapamıyoruz ama ne çare
Nefsimize veriyoruz büyük bir paye
Ne mütevazidir bu Emirdağlılar

Önümüzdeki gece Leyle-i Berat
Çok çalışalım ele geçmez bu fırsat
Şimdi gelse de sarsmaz bu memat
Rabıta-ı mevtlidir bu Emirdağlılar

Kimi Üstadın hep halini sorar
Kimi ziyaret eder, Üstadı yorar
Kimi gece gündüz üç gece arar
Ne lopçu bu Emirdağlılar

Vaktaki kalem yazdı, olduk biz de talebe
Zındıkaya, küfre karşı çaldık galebe
Zülfikar gitti Mısır'a, Şam'a, Haleb'e
Nef fütuhatçıdır bu Emirdağlılar

İhlâslıdır, birbirine küserler
Bid'adları, riyaları köklerinden keserler
Âlem-i ervahda rüzgâr gibi uçarlar
Ne maneviyatçıdır bu Emirdağlılar

Menfaati hiç âlet etmeyen
Rızadan başka gaye gütmeyen
İhlas hilâfına, yola gitmeyen
Ne ihlâslıdır bu Emirdağlılar

Nur uğuruna kesseler bizim kelleyi
Elimizde tutarız ateş gülleyi
Korkarız karanlıkta görsek gölgeyi
Ne metanetlidir bu Emirdağlılar

Söyle söyle sende mi ulvî himmet?
Esrar-ı atom, irşad-ı devlet
Sende mi hep umumî gayret?
Ne keşfiyatçıdır bu Emirdağlılar."

Ceylân'dan annesine mektup

1929'a doğup 1963'de cennet yaşında şehit olan Ceylân Çalışkan, amcası Abdullah Çalışkan'ın hanımının vefatı dolayısıyla kendi üvey anasına, ahiretten ve ebediyetten bahseden şu mektubu yazmıştı:

Çok sevgili, çok müşfik valideciğim, Senin ellerinden, hem mübarek ayaklarından hasretle, hürmetle, iştiyakla öperim. Hem son musibetinizden başınız sağolsun.

Sevgili valideciğim, dünyadaki herşey ve her ölüm bize diyor ki; siz de fanisiniz, siz de öleceksiniz. Cenab-ı Hakkın bahtiyar kulları bütün bu hadiselerden hisselerine düşen dersi alırlar. Yani kendi nefislerine derler ki:
"Ey nefis, sen lâyemut değilsin, fânisin, ibret al, sırat-ı müstakimden ayrılma. Ve her işinde âlemlerin Rabbi ve Hâlıkı olan Kadîr-i Zülcelâl-i Velikramın rızasını esas maksat yap' der. Bunu böyle söyleyen ve böyle yapan bir abd Biiznillahi Teâla saadet-i ebediyeye vâsıl olur.

Ey müşfik anneciğim! Cenab-ı Hak sana musibet perdeleri arkasından öyle nimetler ihsan etmiş ve öyle lütuflar vermiş ki, eğer şükür ile mukabele etsen, pek cüz'î olan amelin seni her iki cihanda mesut etmeye kâfi ve vâfidir.

Birincisi: Bu zamanda en büyük hizmet-i imaniyenin kahramanı ve sertacı olan Üstadımızın şahsî hizmetinde az da olsa sadakatla istihdam edilişin ve o kudsî rehberin yemeğini pişirmen, bazı çamaşırlarını yıkamak

suretiyle onun o kudsî hizmetine iştirak edip dualarına pek yakınları arasında dahil olman acaba kaç kadına nasib oldu ki?

Bu doğrudan doğruya alâka ve hizmetinizi bir taraf etsek de bilvasıta olan hizmetinize dahi nazar etsek göreceğiz ki, yine en bahtiyar sensin. Sen Risale-i Nur'a hizmet edenlere hizmet etmek şerefine nail oldun. Bu mazhariyete, eğer kadınlar taifesinin aklı başına gelse ve kalb gözleri açılsa idi, canlarını feda edecekler ve seninle adeta yarışa gireceklerdi. Hem sana bütün hayatları boyunca gıbta edeceklerdi.

Cenab-ı Hak ve Teâla Hazretleri seni ağuş-u rahmetine almış olacak ki, bütün bu saadetler üzerine bir yenisini daha yetim terbiyesi suretinde ihsan etmiş bulunuyor.

Merhum ve mağfur Abdullah amcadan kalan üç yetime Cenab-ı Hakkın masum emanetleri ve vedîaları olarak bakmanız ve onları kendi öz evlâtlarınızdan ayırd etmeyerek şefkatinizle onlarla alâkadarlığınız hem maddî hayatımıza, hem manevî hayatımıza öyle bir nur serper ki rıza-ı İlahî için olmak şartıyla o nur bütün hayatımızı saadete ve nura kalb edip aydınlatabilir ve saadet çiçekleri açarlar.

Ey muhterem anne, sen bu hizmetlerinde benim bu biçare nazarımda öyle ulvîleşiyorsun ki, adeta Peygamberimizin 'Cennet anne ve babanın ayağı altındadır.' Cenab-ı Hakkın 'Onlara üf bile demek caiz değil' mealindeki kudsî emirlere mâsadak olmaya ehil olacak bir vaziyet kesb ediyorsun

Ey müşfik anne, sen aynı zamanda yetimler annesisin. Birinci yetim benim.

Fakat ben nankör çıktım. Belki herkes benim kadar nankör olamaz, Kadir kıymet bilirler. Velev ki, benim gibi bilmeseler dahi, mademki herşeye nâzır ve her yerde hazır bir zerre kadar bir şeyi zayi etmez. Bütün hayır ve şer onun elindedir. Bütün ücretleri o verecektir ve ondan beklemelisin.

Şu kararsız fâni dünyada sen bizzat yetimlerle ve kendi masunların meşguliyeti yüzünden, belki ehl-i dünya zevkperest kadınlar gibi boş vakit bulup, dünyevî işlerle lüzumsuz şeylerle meşgul olamazsın ve belki ehl-i dünya kadınlar tarafından 'Dünyanın en hayır sever kadını sen misin? Kendi çocukların varken başkaları ile uğraşmak neden?' denilebilir. Ve belki bizzat kendilerine iyilik ve şefkat edip baktığın, yedirip, kuşatıp, terbiye ettiğin çocuklar akılları ermeye başlayınca küfran-ı nimet ederek, senin kıymetini bilmemezlik badbahtlığına-Şimdi senden afv isteyen biçare Ceylân gibi

düşeceklerdir. Ve bizzat senin nefsin, kalbinin, ruhunun rağmına olarak, bu kudsî, sevapdar, Allah'ın, Peygamberin, Üstadımızın ve bütün ehl-i hakkın razı olup istedikleri hizmeti arzulamayacaklardır. Fakat düşün ki, Cenab-ı Hakkın rızası için yapılan en küçük amel dahi en büyüktür. Cenab-ı Hak kabul etse, bütün halk reddetse kıymeti yok. Cenab-ı Hak razı olsa, bütün dünya küsse tesiri yok. Eğer O razı olsa, kabul ederse ve hikmeti iktiza ederse, halklara da kabul ettirir. Onları da razı eder.

Hatta bir darb-ı mesel var: 'İyilik et denize at, balık bilmezse de, Hâlık bilir.' Varsın, bütün bu hizmetlerinin kıymetini elinde duadan başka hiçbirşey bulunmayan biçare insanlar bilmesin.

Herşeyin anahtarı Onun elinde olan Hâlık-ı Zülcelâlin bilmesi senin ve bütün beşeriyet için kâfi ve vâfidir.

"Anneciğim, senin dünyevî ve uhrevî saadetin hiç her zaman dua etmekteyim. Senden de dua beklemekteyim. Bilhassa masum yavrulardan. Onların cümlesinin gözlerinden hasretle öperim. Bütün akraba-yı taallûkata, ninelerime, yengelerime, dayılarıma selâm eder, ellerinden öperim. Dualarına el açarım."

El Bakî Hüvel Bâki Biçare, duanıza muhtaç evlâdınız: Ceylan

Ceylân'ın Bayram'a mektubu

Ceylân Çalışkan, asker olduğu günlerde kendisi gibi Üstadın talebesi ve arkadaşı Bayram Yüksel'e şu satırları yazıyordu:

Çok sevgili mübarek kardeşim,

Senin güzel mektubunu aldım. Fakat ancak izinli günlerde mektup yazabildiğimiz için cevabı geç kaldı. Kardeşim, kusura bakma. Hem senin ihlâslı faaliyetini tebrik ediyorum. Esaslı askerlik odur. Ve Nurcuların yaptığı askerlik de öyle askerlik olmalıdır.

Maalesef biz hiç de öyle bir faaliyet gösteremedik. İhlâsımız kırık olduğu için o cihetten zaifiz.

Aziz Bayram,

Bizim yüzümüzü güldüren ve sürur eden, senin gibi sâfi ve ihlâslı kimselerdir. Ve bizde aranan birinci vasıf ihlâs, sadakat ve sâfiyet-i kalbiyedir. Bu da sizde hakkıyla mevcuttur.

Aziz kardaşım biz sizinle iftihar ediyoruz. Bunları sizin şükür etmeniz için tahdis-i nimet olur diye söylüyorum. Yoksa sizin bu hükümlerden

gurura kapılmanıza imkân yoktur. Hâzâ min fadlı Rabbî.

Ben geldiğim vakit on beş gün 3. taburun 10. bölüğünde kaldım. Sonra da alay karargâh bölüğünün istihkâm takımına geçtik. Yani istihkâm askeriyiz.

"Buralarda pahalılık, susuzluk ve soğuk var. Fakat sizde yoktur. Portakal boldur. Mahsulden başka herşey oradan daha önce yetişir. Arapça da konuşular, siz de öğrenirsiniz. Beraber Bağdat'a, Şam'a gideriz, inşaallah, Isparta'dan lâhika geliyor, siz de isteyiniz, gelsin. Mektubuma son verir, gözlerinden öper, ihlâslı, makbul dualarınızı beklerim, aziz, kıymetli kardaşım."

El-Bâkî Hüve'l-Bâkî

Kardeşiniz Ceylân

Üstad Ceylân'a ikazları

Ceylân Çalışkan küçük yaşta Üstadın hizmetine girdiği zaman bilemediği bazı noktalarda Üstad yazdığı pusulalarla kendisini ikaz ediyordu:

Ceylan! Zaman naziktir. Nur'ların faaliyeti vaktin çok dikkat lâzımdır.

Nur'un ve bizim Nurcuların selâmeti ve münafıkların şerrinden kurtulması için sen bu üç maddeyi bil:

Birincisi: iktisada tam riayet etmek lâzımdır. Tâ validen ve baban senden gücenip hizmet-i Nuriyeye zarar gelmesin. Dükkâncılık eden mertlik etmez. On paraya dikkat eder. Mal senin değil. İkram etsen caiz değil.

İkincisi: Şimdilik nazar-ı dikkati kendine celb etme ve gösteriş yapmaya çalışma. Tâ senin elindeki Nur emanetlerine zarar gelmesin. Hevesatını, faidesiz eğlencelerini bırak. Hizmet-i Nuriyenin sana verdiği zevkler yeter.

Üçüncüsü: Bize gelmek için buraya gelenlerden herkese açılma. Lüzumsuz onlara esrarımızı bildirme. Çünkü içlerinden ya safdil veya kurnaz veya aptal bulunabilir, ifşa eder, habbeyi kubbe yapar. Ondan da münafıklar ve casuslar istifade eder. Hususan bu kasabada daha çok dikkat ve ihtiyat lâzımdır."

Ceylan! Dün posta için sabahtan akşama kadar seni bekledim, görünmedin. Kalben dedim, 'Eğer Risale-i Nur'un hizmetiyle ve okunmasıyla meşgul olmuş ise aff edilir. Yoksa onun hayatı Risale-i Nur'a aittir. Hevesatına sarf etse şiddetli tokat yiyecek. Acaba o mânâsız gezmeyi bu soğukta sen mi yaptın? Yoksa başkası mı hatıra getirdi? Hem yanınızda

daha kim vardı? Risale-i Nur hesabına merak ediyorum. Dikkat et, çocukluk yapma, tokat yiyenler pek çok.

Ceylân! Sen bahtiyardın ki, bu acib zamanda Risale-i Nur'un ehemmiyetli bir hizmeti ve onun manevî hazinesinin bir anahtarını aldın. Benim de anahtarımı aldın. Ve küçük bir Abdurrahman ve küçücük bir Husrev namını aldın. Bu kudsî ve ehemmiyetli vazifeye lâyık olacağını gayet kuvvetli bir sadakat ve metanet ve ihtiyat ile isbat edersin. Gerçi çocuksun, fakat sende kuvvetli bir sadakat hissettiğimizden küçülmüş kuvvetli bir ihtiyar nazarıyla bakıyoruz.

"Sen de dikkat et! Çocukluk hevesatına aldanma, kapılma! On adamın şimdiki benim hizmetimde vazifeleri mecburiyetle sana yüklenmiş. Az bir yanlışın büyük bir zarar verir. Bunu kat'iyyen bil ki, senin hizmet ettiğin hakikatın sana vereceği hem dünyada, hem âhirette menfaate mukabil dünyada hiçbir şey gelemez. Tâ ki, bir elmas hazinesini şişe gibi çabucak kırılacak fâni dünya lezzetleriyle kaçırma. Çocukluk kulağıyla cin, ins şeytanlarının vesveselerine kapılma."

Ceylân Çalışkan, Üstadın kendisini ikaz mektuplarını şöyle takdim etmektedir. Üç ikazın birisi Üstadın kendi el yazısıyla, diğer ikisi ise Ceylân Çalışkan'ın el yazısıyladır:

Mübarek Üstadım Efendimin, Risale-i Nur'un faaliyetine zarar gelmemek için, bana yazdığı bir-iki ehemmiyetli ihtarı burada derc ettim.

Bir numaralı ihtar: Zülfikar 'Mucizat'ın tab'ı edildiği sıralarda yazılmıştır. 1946 Eylül başlarındadır.

İki numaralı ihtar: Hizmet-i Üstaddan-gerek ehemmiyetli kusurlardan dolayı ve gerekse başka manevi sebepten dolayı-çekildikten bir hafta sonra süflî hevesat-ı nefsaniyeye tabî olduğumdan yazılmıştır. 946 Kanunusâni yirmi yedinci gün.

"Üç numaralı ihtar: Hizmette iken Risale-i Nur'un hizmetinin ne kadar kıymetli olduğunu ve bu elmas hazinesinin kaybedilmesini ikrar ediyor."

Ceylân'ın babasına mektubu

Ceylân Çalışkan, babası Mehmed Çalışkan'a bir mektubunda da şunları yazıyordu:

Çok kıymettar ve müşfik pederim,

Evvelen senin, kahraman kardaşımız Halil ile gönderdiğin hem uzun ve sevinçli mektubu, hem mürekkepleri, hem fanila ve paraları aldım. Cenab-ı

Hak ebeden razı olsun. O güne kadar evvel istemiş olduğunuz evrakları yazıp göndermiştim. Size ehemmiyetli bir müjde arz edeyim ki, kitaplarımızın iadesine dair olan büyük müjdedir. Birkaç gün evvel Nur'un çok değerli bir kahramanı olan Sungur kardaşımız tahliye edilerek Samsun'dan ayrılmış. Herhalde o aziz ve mübarek kahraman, bugünlerde muhabbetiyle yanıp tutuştuğu sevgili Üstadımıza gelecek ümidindeyim.

Saniyen: Hem evimizin küçük bir dershane-i Nuriye şeklinde çalışmasını, hem bir vasıta-i seyyiat olan radyonun satılmasını ruh-u canımla tebrik ediyorum. Terbiyesi sizlere verilen çocuklara ehl-i sefahetin ağızları meyhane kokan levhiyatlarını değil de nur-u mübarekiyetin tecellîsine vesile olan kelâm-ı İlahî okutmanız ve dinlemeniz bütün ehl-i imanı ruhen memnun eden bir hâlettir. Ne kadar sevinsek azdır.

Salisen: Buradaki kardaşlarımız, hususan Husrev ve Tahirî Ağabeylerimiz, Zübeyir, Muhsin, Bayram ve diğer kardaşlar sizlere pek çok selâm ve dua ediyorlar.

Rabian: Zülfikar, bir giden olursa gönderilecek.

Hamisen: Kore kahramanı bayram kardaşımızın yirmi beş lirasını mektubunuzu alır almaz vermiştim. O zaman yazamadığımdan affınızı dilerim. Umum hısım, akraba ve komşulara, hususan terzi Mustafa'ya, camcı Mehmed amcalara pek çok selâm ve hürmetler, dualar ederim.

Amcalarıma, hususan Osman, Hasan, Ahmed, Mahmud amcalarıma pek çok selâm ve hürmetler eder, ellerinden öperek dualarını beklerim... dayılarımın da keza. Köyden Suna ninem geliyor mu? Bir gelen olursa ellerinden öptüğümü yazarsınız. Ahmed amcam bu işi görse daha iyi olur.

Umuma, ev halkına yaş sırasıyla gözlerinden öperim, dualarını beklerim, hususan mübarek Sevim'in gözlerinden öperim, duasını beklerim, rüyası inşaallah mübarektir.

Sadisen: Mübarek Mustafa kardaşımızın istediği Mektubat'tan herhalde bir cildi fazla olarak gitti. Şayet öyle ise siz bir takımını alıp, hediyesi olan beş lirayı gönderirsiniz.

"Sabian: Valideme yazdığım biraz hissî ve fakat gayet samimî ve hakikî arîzayı okursunuz. İnşaallah okursunuz. İnşaallah duasına ve dualarınıza ve hayırla yâd etmenize bir vesiledir."

El-Bâkî Hüve'l-Bâkî

Evladınız Ceylân

Ceylân'ın iki amcasına yazdığı mektup

Ceylân Çalışkan en genç iki amcasına da şunları yazmıştı:

Mübarek amcalarım Ahmet ve Mahmud;

Pek çok selâm ve dualar ederek ellerinizden öperim. Hususan nineme selâm eder, ellerinden öperim.

Hem iman ve Kur'ân hizmet ve muhabbetinde muvaffakiyetler dilerim.

Size fazlaca yazacak birşey yok. Fakat kalbler dolusu selâm, sevgi, muhabbet ve hasret her an.

Size Niyaz-i Mısrî Hazretlerinin Risale-i Nur'a geçmiş iki beytini yazayım, mânâsını anlamaya çalışınız:

Günde bir taşı bina-yı ömrümün düştü yere
Can yatar gafil binası oldu viran bîhaber
Dil bekası Hak fenası istedi mülk-ü tenim
Bir devasız derde düştüm, âh ki Lokman bîhaber."

El-Bâkî, Hüve'l-Bâkî

Duanıza muhtaç yeğeniniz

Ceylân

"Ziya Nurun erkânlarıyla meşveret etsin"

Asiye Mülâzımoğlu, yakınlarından bir kızı Yusuf Ziya Arun'a vermek istemiş, bu maksatla Üstada bir mektup yazmıştı. Üstad da Ceylân Çalışkan'a şunları yazmıştı:

Ceylân!

"Bu mektup, kimindir bilemedim. Ziya'yı aynen Zübeyir gibi bütün hayatını Nur'lara, iman hizmetine fedakârane verecek bir mahiyette bilirim. Dünya ile, hususen kadınlarla, evlenmekle alâkadar olup bağlanmaz zannederim. Selâhaddin, Nur'un bir kahramanı iken, tezevvücü onu dünyaya esir eyledi. Ona ve Nur'lara çok zarar oldu. Eğer Ziya dünya ile, evlenmekle alâkadar olmaya niyeti kat'î var ise, Nur'un erkânları ile meşveret etmek ona lâzımdır. Ben bu meselede fikir beyan edemem. Ziya gibi Nur kahramanı dünya ile zincirlerle bağlanmasına, hizmet-i Nuriye fetva vermesiyle olur."

Üstadın kendi el yazılı notlarının bulunduğu bir başka pusulada ise Ceylân Çalışkan'ın şu cevabını okumaktayız:

Çok muhterem, sevgili Üstadım Efendim,

Emir buyurduğunuz yazı acele ve yalnız yazdığımdan matluba muvafık olamadı. Af buyurun.

Saniyen: Asiye Hanım hatm-i Kur'ân etmiş. Sûre-i Fil'den itibaren okunarak Efendimizden hatim duası rica ediyor.

Salisen: Ziya teklif edilen iş hakkında kat'î red kararı vermiş. Gücendirmeden Asiye'ye bildireceğiz. Ellerinizden öperim. Ceylân.

Üstadın Ceylân Çalışkan'a notları

Üstad Bediüzzaman'ın kendi el yazısıyla Ceylân Çalışkan'a hitaben birkaç pusula ve notları bulunmaktadır. Bunların bir kısmını takdim ediyorum:

Bunlar "Üçüncü medrese-i Yusufiye hatıratından vecize ve lâtif mektuplar" başlığı altında takdim edilmektedir. Bunlardan Ceylân'a hitaben yazılanlar:

Ceylân!

"Bir sene çamaşırlarımı yıkayan Rabia bana bir gömlek, bir parça kömür göndermiş. Ben bir senede ona çok minnettar olduğumdan, onun hediyesini geri çevirmem. Fakat faidem bulunmak için bana Mekke'den gelen zemzemi ve hurmaları ona mukabil çok selâmla beraber gönderiniz."

Ceylân!

Bana ve Nur'lara ait kırk küsur sahife kararnameden benim için yazılan ve tashih ettiğim iki parça zayi olmasın. Ve size lüzumu kalmadığı vakit bana gönderiniz. Hem son yazdığım pusulayı benim defterime göre küçük yapraklarda yazınız. Belki bana lâzım olur. Bana gönderiniz.

"Mehmed Ali dilimi anlamıyor. Ben demiştim ki; Zübeyir ile Sungur Nur'un kahramanlarıdır. Her biri yirmi-otuz yeni talebelerden ziyade ehemmiyetleri vardır. Ben bir sebepten telâş ettim. Acaba hiç sarsılmayan bu iki Abdurrahman'larım bunlardan aldanabilir mi? Tam Ceylân gibi çalışmadılar."

Ceylân Ağustos 1963'te Bakırköy istikametinde meydana gelen trafik kazasında, bindiği minibüste vefat ettiğinde nüfus cüzdanının arasından şu vesika çıkmıştı:

Ceylân benim vekilimdir.

Nur'a ait işleri benim hesabıma yapar." Said Nursî

Vefatına kadar bundan kimsenin haberi yoktu. Kendisine itibar artıp, nefsine pay çıkmasın diye bunu gizlemişti.

Ceylân!

"Son yazdığım ve bu dehşetli ve zehirli hastalık tekmiline mâni olmuş parçayı Hüsrev'e gönder. O benim bedelime 'Hülâsatü'l-Hülâsa'daki ilim, irade ve kudret kısmının bir nevi tercümesini yazsın. Eğer isterse yazdığını bana tashih için göndersin. Hem bana çok dua etsinler"

Ceylan!

"Bu gönderdiğin temyiz lâyihasını Emirdağ'da baban ve amcaların yazdıysa, elbette onlardan birisi Ankara'ya gidecek ve orada dostların tensibiyle mahkemeye verebilirler. Fakat bize karşı muameleleri ne kanunîdir, ne de hakikattır. Onun için bizim kanunî ve hakikatlı müdafaalarımızı nazara almıyorlar. Bir kısmını aksülamel ile aleyhimize çeviriyorlar. Şimdi merak ettim. Acaba bizim bütün evrak ve müdafaalarımızı mahkeme-yi temyize göndermişler mi? Yoksa bunda da bizi aldatmışlar mı?"

Ceylân!

Eğer münasip ise, Asiye ve Raia peynirimi salamur yapsınlar. Tâ yumuşak kalsın. Hem bu tuzsuz parçayı bu şekerle beraber Asiye'ye ver. Tâ tatlı yapsınlar.

"Yanımda Hüsrev'in hattıyla bir Meyve var idi. Çabuk suretini almak için Ahmet Feyzi'ye gönderdim. O koğuşta güzel yazılar var. Nöbetle yazsınlar. Ormancı güzel yazısıyla yardım etsin. Her biri bir kısmını yazsın."

Üstadın Ceylân'ın yazdığı duaların sonuna kendi el yazısıyla kaydettiği duası: "Yâ Erhamerrahimîn, ism-i azam ve Cevşen'deki isimlerini hürmetine, bu nüshayı yazan Ceylân'ı ve babası Mehmed Çalışkan'ı cennetü'l Firdevsde saadet-i ebediyeye mazhar eyle ve hizmet-i imaniyede daima muvaffak eyle. Âmin, âmin, âmin."

Ceylân!

"Hakikaten Nur kahramanı çok güzel yazmış. Hem o tarz lâzımdı. Ben çok sevindim. Kararnameye mukabil büyük müdafaatım meydana çıkması gerektir. Ve Hüccet dahi Meyve gibi resmî bir ilmî müdafaa olur. Nur'ların teksirine ve bir nümune ve vesiledir."

Ceylân!

"Senin yazı faaliyetinde bir noksan, bir tevakkuf hissediyorum. Senin gibilerin az bir sarsıntıları şimdilik beni meraklandırıyor. Sakın sakın, yoksa bir kederin mi var?"

4 Haziran 1949, Cumartesi

Ceylân!

"Sen hem Hüsrev, hem bir Abdurrahman, hem de Fuad'sın. Ve vazifeni tam yapmışsın. Ve manen daima yanımdasın. Her nereye gitsen benim ve Nur'un hizmetindesin. Yanımda aynen Hüsrev gibi hazırsın, müfarakat yok. Hemen müracaatla o dördüncü medreseye gitmeye çalış,"

Ceylân!

"Isparta'dan Diyanet Riyasetine verilmek üzere bana gönderilen ve tevkifimizden sonra, Emirdağ'a gelen kitaplardan Darü'l-Fünûn parasına mukabil Ziya'ya verilsin. Hem Hacı Nazif'in ve Âtıf'ın hediyeleri Zübeyir ve Ziya ve Ceylân ve hissesine mukabil bir nevi fiyat verecek Said ortasında taksim edeceksiniz. Emirdağ'daki Hatice çoktan beridir Sultan, Fethiye ve Şadiye, vesair hemşirelerimin isimlerini beraber söylerken bu Hatice daima beraberdir."

Ceylân!

"Ben onu unutmuştum. Emirdağ'daki Isparta'dan gelen kitaplar benim tashihimden geçmemişler. Tahliyemden sonra veya ona bir çare bulunsa tashih edilecek, inşaallah."

Ceylân!

Şiddetli bir ihtar ile bildim ki; sen ve Ahmed Feyzi Nur'un mesleği olan mübareze etmemek ve ehl-i dünya ile uğraşmamak ve siyasete ve yalnız lüzum-u kat'i olduğu zaman kısaca müdafaa etmek haricinde pek ziyade zararlı, mübarezekârane ve siyasetvari mahkemedeki okuduğunuz parçalar Nur'lara çok zarar vermiş. Hattâ bizim cezamıza ve benim sıkıntılarıma sebebiyet vermiş. Ben senden ve Ahmed Feyzi'den gücendim. Fakat bana evvelce göstermek lâzımdır. Feyzi dahi bütün kuvvetiyle siyasî müdafaatı bırakıp Nur'larla ve Tahirî gibi yeni talebelerle meşgul olmak elzemdir.

Ceylân!

"Sana hizmeti sebebiyle burada Nur'lara ehemmiyetli bir faidesi bulunan Süleyman'ı bir parça mahzun, perişan gördüğümde merak ettim. O da senin gibi bir evlâdımdır. Hem bugün bir saat evvel hafif bir zelzele oldu. Siz de hissettiniz mi?"

Ceylân!

Yağımı gönderdim. Ta tuzlansın, bozulmasın. Bir kısmı tenekeye konulsun. Ve bana mahsus üç kitabı gönderdim. Okusunlar, muattal kalmasın. Bir Ayetül'l-Kübra'yı ben okuyorum. Sonra onu da sana göndereceğim. Benim destilerimi su doldurmaya geldiği vakit dikkat ediniz. Hem kapılarım, hem yemeğe ait şeylerime dikkat. Bana suikast ihtimali kavîdir. Düşmanlar parmaklarını buraya sokmuşlar.

"Abdülkadir merak etmesin. Mahkemeye vermesini işittim. Şahidsiz, emaresiz, dâvâsız mütecaviz adamın cüzî yaralanmasından size iftira edilmesinin ehemmiyeti yok. Eğer faraza bütün bütün haksız bir surette zulmen bir senelik ceza verilse dahi zararı yok. Başka hapse nakil ile Nur'lara hizmet edebilirsin."

Ceylân!

Bir işaret gördüm, telâş ettim. Altıncıdaki kardaşlarımızın tam muhabbet ve tesanütleri devam eder mi? Ve başka kardaşlarımızın hapislerinde soğukluk var mı, yok mu? Merak ediyorum. Çünkü hariçten bir parmak aleyhimizde hapse sokulmuş. Usanç ve sıkıntıdan sarsıntı vermek ister.

"Saniyen: Matara kırıldı. Onun misli Emirdağ'daki menzilimde vardı. Yaz, onu bize göndersinler!"

Kardaşlarım, masumlara gelecek mahkememizdeki vaziyete göre iki eski avukatımızın meşveretiyle birkarar vereceğiz. Şimdiden mahremce müdafaatımızın tam tetkik etsin. Benim bazı meselelerde tevilli ve kapalı söylediğimin sebebi siyasete girmemek, hem masum arkadaşlarımı çabuk kurtarmak için. Yoksa ben çok şiddetli konuşacaktım.

Ceylân!

"Emirdağ'da karyolamdaki yorgan köylü Hayrı'nın idi. Ve büyük minder babanın idi. Ve karyolayı Hasan getirmişti. Bunlarsahiplerine iade edilmiş midir?"

Ceylân Çalışkan Üstada şu notu yazmış:

"Mübarek Üstadım! istemiş olduğunuz parçalarıı gönderiyorum. Yalnız yeni olarak Sebilü'r-Reşad ve Sünnet gazeteleri gelmemişler. Geldiğinde güzel parçalarını yazıp, sevgili Üstadımıza takdim edeceğimizi ellerinden öperek arz ediyoruz."

Ceylân Çalışkan'ın bu notunun arkasına Üstad kendi el yazısıyla şunu yazıvermiş:

"Yeni Posta gazetesine cevap yazdığım parça bende yok."

Yine bir notta Ceylân Çalışkan, Üstadına şunları ifade ediyordu:

Çok mübarek sevgili Üstadım,

"Talebelerin bütün müdafaatı Zübeyr'e verildiği için ancak bu kadarını yazabildim. Emir buyurursanız tekrar yazarım. Ellerinizden hürmetle öper, validemin, pederimin en derin hürmetlerini arz ederim. Ceylân."

Üstad ise aynı notun kenarına şunu ifade etmişti:

Ceylân!

"Sen avukatlara buradaki temyiz müdafaatlarını yazdın mı? Bu dört gün bunu bekledim."

Zübeyir Gündüzalp'in bir notunda ise Ceylân Çalışkan'a hitaben şunları okumaktayız:

Aziz, kahraman Ceylân!

Bugün ne halde olduğunuzu bilemiyoruz. Yalnız hadsiz şükür diyebiliyoruz.

Hazret-i Üstadımız eve yerleşti. Size ve umuma selâm getirmek için gönderdi. Sizde Meyve varmış, onu verin, göndereceğim. Binler selâm ellerinizden öperim. Bütün ruhumuzla beraber sizinle beraberiz.

Zübeyir"

Ceylân Çalışkan'ın yazdığı Nur'lara Üstadın yaptığı ve yazdığı dualardan iki misal:

"Yâ Erhamerrahimîn, ism-i âzamın hürmetine, bu nüshayı yazan Ceylân'ı cennetü'l Firdevste mesud eyle ve belâlardan muhafaza eyle. Âmin...âmin..âmin."

Ceylân Çalışkan'ın evrakları arasında şunları da okumaktayız.

Ağır ceza mahkemesi Afyon yüksek katına.

Elli bir sahife kararnamenin bana ve Nur'lara ait kırk küsur sahifesinin gayet ehemmiyetli bir mübarek eser olarak göndüm.

Ve heyet-i hâkimenin kıymet-i âliyelerini ve adaletlerini ve geniş tahikatlarını gayet parlak gösterdiğinden, benim aleyhimde de olsa ruh-u canımla o kıymettar eserin neşrine taraftarım. Ve size minnettarım. Çok rica ederim ki, o eserin teksiri için bize izin veriniz.

Cezaevinde mevkuf

Said Nursî

Mübarek Üstadım Efendim,

"Bizler ellerinizden öperek sıhhat ve afiyetinize dualar ediyoruz. Kararnâme hakkındaki istidanızı münasip gördük. Yukarıdaki tarzımızı siz de münasip görürseniz aynen yarın vereceğiz. Ve kararnâmeyi de yazmaya başlıyoruz. C."

Güzel münasiptir. (Üstadın kendi el yazısı)

Münasip görmediğiniz sahife ve satırları kaldırırsanız, münasip bulduğunuz kısmı bana ve Nur'lara ait makbulüm. Kırk küsur diğer sahife ilâve edip teksirine avukatlarla beraber çalışmak lazımdır. Bu çok büyük ve çok ehemmiyetli meselenin hakikatı anlaşılsın.

Said Nursî

Ceylân!

Evvelâ size yazdığım ihtarı teyid eden bir haberi aldım ki, demişler, 'Hani ya Said diyor, Risale-i Nur siyasetle hiç alâkası yok, siyasete âlet olmaz. Halbuki onun hizmetçisi aynen Sebilü'r-Reşad gazetesi gibi siyaset-i diniye ile lüzumsuz itiraznamesinde hükûmetin icraatını tenkit etti ve bir şakirdi dahi (Mealen: Allah'ın indirdiği ile hükmetmeyenler, işte onlar kâfirlerdir) âyetini mahkemeye karşı sarf etti. Şimdi gayet ihtiyat ve dikkat ve teyakkuz ve temkin ve sukûnet elzemdir. gösteriş ve hodfüruşluk ve benim müdafaanâmedeki dâvâlarımı tekzip etmemek lâzımdır.

Saniyen: Yollar ve posta ücreti ne kadar olsa sen kesenden verme. Ben vermeye mecburum.

Salisen: Bana yazdığın cüzî ve âdi işlere dair mektupları yakmaya mecbur olduğumdan, başlarında Esma bulunmasın. Yalnız 'Üstadım' de ve ahirinde 'C'. yaz.

Rabian: Ben her birinizden o derece ziyade zahmet, sıkıntı, soğuk muamele çektiğim halde sizlerin kemal-i sadakatlerinizi ve mahviyetkârane ihlasınızı düşündükçe bin samimî şükür ve inşirah hissedip, o zahmetler hiçe iner.

"Hamisen: Karşımızda bir-iki mason var. Onlar haklı müdafaatınızı aksülamel yapıp aleyhimize çevirerek mahkemeyi aldatırlar. Bunun için bunlara karşı çok konuşmak zararlıdır. Siz de gördünüz. Ne kadar yanlış mânâlar verip aleyhimize çevirdiler. Benim müdafaatımı okumaya meydan

vermediler ki, foyaları ve desiseleri meydana çıkmasın. Tâ efkâr-ı âmmeyi ve mahkemeyi aldatabilsinler."

***

Aziz sıddık, hakikatlı kardaşım,

Evvelâ ben bazı emarelerle tahmin ederim ki, neşredilen mecmualarımızdan en ziyade Rehber'e ehemmiyet veriyorlar.

Hattâ iki Rehber'i birleştirip Ceylân'a vererek dâvâsını kubbe yapıp, o yaralanan adamı bir sene sükûttan sonra o iftiralara sevk ettiler.

Ben zannederim ki, 'Hüve Nüktesi' gizli zındık düşmanlarımızın bellerini kırmış, onların istinatgâhı olan tabiat tağutunu dağıtmış. Kesif toprakta Hüve bir derece saklanabilirdi ki, şeffaf havada 'Hüve Nüktesi'nden sonra hiçbir cihetle o tağutu saklamak imkânı kalmamış ki, küfr-ü inadî ve temerrüd-ü irtidadî sebebiyle adliyeyi aldatıp aleyhimize sevk ediyorlar. İnşaallah Nur'lar adliyeleri lehine çevirip onların bu hücumunu dahi akîm bırakacaklar.

"Saniyen: Bu sıra hem Sünnet gazetesinin Nur'larla iştigalleri güzel sanat hükmüne geçtiler. Benim bedelime, benim hoşuma giden, bize dair bahislerine bakınız, bana bildiriniz."

Ceylân Çalışkan 1947 senesinde Eskişehir'de Gençlik Rehberi'ni bastırmıştı.

Emirdağlı bozuk bir adam Ceylân Çalışkan'a hakaretler edip, hadise çıkarmak istemişti. Çok mecbur ve muztar kalan Ceylân Çalışkan adamı ağzından vurmuştu. Adam bir müddet konuşamamış ve kendisini kimin vurduğunu söyleyememişti. Ancak hadiseden bir sene sonra kendisi Ceylân Çalışkan'la uğraşmaya başlayarak, onun ceza almasını sağlamıştı.

***

Ceylân Çalışkan'dan anne ve babasına:

Çok kıymettar müşfik peder ve valideciğim,

Evvelen: İstifsar-ı hatırla mübarek ellerinizden öper, hem dualar eder, hem de makbul ve müstecap dualarınızı beklerim. Cenab-ı Hak 'Kul mâya'beû biküm Rabbî levlâ duaüküm' diye ferman-ı zîşanında buyurmuş. Hazret-i Üstadımızın Yirmi Üçüncü Söz'de bu âyet-i kerimenin kısaca mealinde 'Duanız olmasa ne ehemmiyetiniz var?' diye mânâlandırıyor. İnşallah hep dualarınız Cenab-ı Hakkın rızası yolunda ve dahilindedir. Sizin

şefkatinize ancak dualarla ve iki cihanda saadetiniz için Hakka yalvarmakla mukabele edebiliyoruz. Sizler de bizi dualarınızla unutmayın.

Saniyen: Sizlere geçen hafta uzun bir mektup yazmıştım. Hem içerisinde Zübeyir kardaşımızın itimatnâme istidası vardı. Rüştü'ye gönderdiğiniz posta Hizbü'n-Nuriye'yi sevgili Üstadımıza verdik. 'Bârekallah, maşaallah' buyurdu. 'Mektup yok mu?' dedi. (Yani Mustafa'dan). Biz de 'Haberin yok mu efendim?' dedik. Kıymettar, mübarek kardeşimizin yazdığı çok gizli mektubunu, şahıslarımıza hitap ettiği için Üstadımıza vermemiştik. Selâmlarınızı söyledik.

Salisen: Geçen mektubumda zikrini unuttuğum, istemiş olduğunuz evradlarla birlikte gönderiyorum. Hatt-ı Arabîde en çok şakirdi olabileceğimiz kahraman ve faal Mustafa kardaşımızın orada bulunduğu halde bu vazifenin bizlere verilmesini, hem o kardaşımızın masumlara Kur'ân dersi vermek gibi ulvî megalesinin çokluğuna, hem de sizin şefkatinizin muktezası olduğuna kanaat getirdik.

Rabian: Bu evradları kimin okuyacağını bilemediğimiz için Üstadımıza dua yazdırmadık.

Hamisen: İktisadî vaziyetinizi sarsmamak için bir ay kadar daha iktisatla inşaallah şimdilik idare edebileceğim. Benim için fazla sıkmayın. Hakikatta sizlerin bana değil, benim sizlere her türlü maddî ve manevî yardım yapmaklığım iktiza ederken, bu asırda zuhur eden şiddetli imanî ihtiyaçlarımızdan, sizlerin namınıza ve bedelinize olarak, Cenab-ı Hak kabul etsin, bu günde en muazzam hakikata hizmete çalışıyoruz. Umum maddî ve manevî kardaşlarımıza, hususan Osman, Hasan, Ahmed, Mahmud amcalarıma, Urfa'lı Ahmed, Mustafa, Halil, İhsan kardaşlarımıza, yengelerime, ninelerime, dayılarıma pek çok selam ve hürmetler ediyor, dualarını bekliyoruz. Kemal, Şükran, Sadık, Gönül, Sevim, Nuriye, Ayşe, Fatıma'nın gözlerinden öperiz.

Burada bulunan kardaşlarımızı sizlere pek çok selâm ve dualar ediyorlar.

El-Bakî Hüve'l-Bakî

Duanıza muhtaç evlâdınız:

Ceylân

Yine Ceylân Çalışkan'dan babası Mehmed Çalışkan'a hitaben yazılan bir mektup:

Ey ruhumdan çok sevdiğim ve beni ruhundan fazla seven babacığım,

Size şu mübarek ve aklı sönmemiş ve kalbi ölmemiş her insanın etrafına bakıp gıpta ile müşahede ettiği medrese-i Nuriyedeki nefsimin lâyıkıyla idrak edemediği ve fakat siz aziz pederimin manevî bir hasretle beklediği fıtratında mücmelen münderiç olan ve belki nereden geldiğini bilemediği ulvî hasletlerin hakikatlarına dair olan intibalarımı yazmayı çoktan beri düşünüyordum ve kalben istiyordum ki, güya Ceylân Çalışkan, Eşref Edib'in Sebilü'r-Reşad dergisinde Üstadla alâkalı yazıyı Üstada şöyle takdim etmişti:

Mübarek Üstadımız, Sebilü'r-Reşad gazetesindeki hakkımızdaki havadis kısmını aynen takdim eder, mübarek ellerinizden öperiz.

Sebilü'r-Reşad'daki yazıyı ise Ceylân Çalışkan şöyle yazmıştı.

Bediüzzaman Said Nursî

"Efâdıl ve eâzım-ı ulema-i İslâmiyeden Bediüzzaman Said Nursî'nin ve arkadaşlarının Afyon ceza mahkemesinde mahkûmiyetinin mahiyeti hakkında izahat istenilmektedir. Bir maznun hakkında ceza mahkemesi tarafından verilen hüküm kat'iyyet kesb edinceye kadar gazetelerde hükmün gerek leh ve gerek aleyhinde neşriyatta bulunmak Matbuat kanuniyle memnu olduğu için şimdilik bu hususta birşey yazmamız mümkün değildir. Mazur görülmemiz rica olunur. Eşref Edib"

Aynı pusulanın arkasında ise Üstad kendi el yazısıyla şunları ifade ediyordu:

Sebilü'r-Reşad bu sırada bizim lehimizde yazıları bize zararlıydı. Çünkü Risale-i Nur'a dahi dinî ve siyasî bir mecmua nazarıyla bakmaya sebep olup, kabinenin dikkatini celb edecekti.

Hem bu fırtınalı sırada evrakımız temyize gitmediği hayırlıdır. Dünkü beyanname hangi gazete ve kimin?" ben şu mübarek dershanede benden her cihetle yüksek kardaşlar içine nefsim hesabına değil, âdeta pederimin gönderdiği canlı bir diktafon makinesi gibi, buradaki hâlâtı mümkün olduğu kadar pederime arz edeceğim ve mübarek pederim, o arz ettiğim ve kendimin idrakinden âciz olduğu birçok hakaik-i Kur'âniyeden, hem kendisi, hem Cenab-ı Hakkın yed-i emanetine tevdî ettiği masum kardaşlarıma istifade ettirsin diye, âciz, şu günlerde sizin mecburiyetle derd-i maişetle iştigalinizi ve zahiren bir parça yorulmanızı ve sıkılmanızı düşündüm. Bu zahirî ve dünyevî üzüntünüze ve sıkıntınıza iştirakle beraber zail oldu. Cenab-ı Hakkın üzerimize maddi, hususan manevi, nimetleri pek

ziyadedir. Bugün âlem-i İslâmda halaskârımız diye baktıkları en meşhur insan ve en mütekâmil zata, yani iktidaya seza olan Bediüzzaman Hazretlerine sekiz sene gibi bir zaman-ki, 'Bir defa elini öpsem, sonra ölsem' diyenler pek çok-bedeniyle, kalbiyle, ruhuyla, malıyla hizmet etmek Cenab-ı Hak sana nasip etmiş. Bunda bizim hissemiz yalnız şükürdür. Hattâ bu kadarla da kalmayıp, Cenab-ı Hak in'amını tezyid ederek bu manevî hazineye daimî bekçi ve o sefineye daimî bir hadîm olarak, senin ihlâsının bir kerameti olarak âciz evladını Risale-i Nur'a vermiş.

Bütün bu hasra gelmez nimetler ülfet ve alışkanlık perdesiyle muvakkaten görünmüyor. Güneş gibi bir nimet-i uzmâya-bizi ısıtan, aydınlatan, nimetlerin neşv-ü nemâsına yarayan ve daha birçok hasseleri bulunan güneş-gafil beşer, her gün muayyen vakitte doğduğu ve gözler alıştığı için ülfet perdesiyle şükür etmediği gibi, bizler de içinde bulunduğumuz bu nimet-i uzmâya, bize saadet-i netice veren bu tarîk-ı müstakime şükürde kusur ederek göremiyoruz.

O nuru gönder İlâhi, asırlar oldu yeter
Bunaldı milletin âfâkı bir sabah ister'

diyen Hak şairlerinin acı feryatlarına Risale-i Nur'la cevap verilmiş. işte böyle bir nura 'Rabbü's-Semâvati ve'l-arz'ın rızası yolunda sekiz sene herşeyiyle ve fakat ind-i ilâhide ihbarat-ı sadıka ile inşaallah yüz senelik hizmet gören Çalışkan hanedanının en nasiplisi sen olman itibarıyla, seni bir Nur talebesi olarak bütün ruh-u canımla tebrik edip alkışlıyorum. Evlâdın olarak da kemal-i hürmet ve muhabbetle el ve ayaklarından öpüyorum. Senin emsaline koskoca Nur dairesinde pek az, belki bir-iki tane ancak tesadüf ediliyor. Bu kanaat sırf benim kanaatım değil, nura ömrünü vakfeden fedakârlar hep böyle söylüyorlar ve bana, 'Böyle bir pederin olduğuna daima iftihar etsen hakkındır,' diyorlar. İşte böyle bir pedere, manevî hazineler kazandıran Nur'lardan, her mektupta birer parça yazmak arzu ediyorum. Hem istiyorum ki, kalb ve ruhunun bütün hayatıyla müştak olduğu bu hakikatlara lisanın ve aklın da ihtiyacını hissettim. Sonra bende yalnız bir nakliyeci ve aksettiren bir ayna ki, o elmas hakikatları yalnız nakledeyim. Benim hissim zarf ve kâğıdın, mektubun mânâsındaki hissesi ne kadar cüz'i ise ondan daha az olsun, yani şuursuz elektrik ve telefon telinin elektriği ve sesleri nakletmesi gibi..

İşte bu neviden olarak size kısaca arz ediyorum ki:

Üstadımız Hazretlerinin kırk sene evvel yazdığı bir risalede bu meâlde ezcümle:

Kırk senelik ömrüm ve otuz senelik ilim seyrinde dört kelime ve dört cümle tahsil ettim. Bu dört kelimenin birincisi niyettir. Evet, muhakkak niyet, toprak gibi âdetleri ve kum gibi hareketleri ibadet cevherine kalb eden acîb bir iksirdir. Ve keza niyet seyyiatı hasenata kalb eden bir hassaya maliktir. Niyet bir ruhtur. Onun ruhu da ihlâstır. İhlâs olmayınca halâs mümkün değildir.'

Üstadımızın işte cevher-misal bu sözlerini en küçük hareketlerimizde tatbik edersek o adi hareketlerimiz büyük ibadetler hükmüne geçer.

Şimdi bir sebebe binaen kısa oldu.

Cümlenizin, başta sevgili müşfik validem olarak ellerinizden öperim.

Hususan validemin hatırlarını sual ederim. Bütün akrabalara selâm ve hürmetler ediyorum. Küçük kardaşlarıma binler selâm, gözlerinden öperim. Üstadımız sizlere, yani hem valideme, hem size her zaman dua ediyor. Ve her buraya gelenle selâm gönderiyor. Üstadımıza şayet birşey yazacak olursanız, ayrı bir pusulada olursa daha münasiptir. Çünkü diğer umur-u âdiyeye Üstadımızın nazarlarını çekmek münasip değil.

Eskişehir tarîkiyle on adet Cevşen ve bir gömlek göndermiştim. Emirdağ'ın buraya olan risale hesabı 66,50 kuruştur.

"Buradaki kardaşlarımız, hususan Zübeyir, Bayram selâm ediyorlar. Geçenlerde Konyalı Sabri Bey gelmişti. Ömer için gönderdiğiniz taziyeyi aldığını ve size çok selâmı olduğunu söyledi."

El-Bâki Hüve'l-Baki

Dualarınıza muhtaç evlâdınız Ceylân

M.ZEKİ ÇALIŞKAN

1940'ta Emirdağ'da doğdu. Hasan Çalışkan'ın oğludur. 1990'da rahmet-i Rahman'a erdi.

Üstad Hazretlerini ilk defa nasıl gördüğümü hatırlamıyorum. Nasıl ki insan babasını veya dedesini ilk gördüğünü hatırlamaz. Çünkü o bizim aileden birisiydi.

Üstad, 1944'lerde vefat eden Şeyh Ali Dedemin yerini alan, âlim fâzıl celâlli, vakur ve biz çocuklara karşı da müşfik bir zat-ı muhteremdi. Hele bizimle konuşurken 'Kardeşim' diye hitap etmesi çok hoşuma giderdi. Keçili köyünde bahçenin içindeki çardak da çok hoşumuza giderdi. Taş duvarla çevrili meyve bahçesinde her türlü meyveler bulunurdu. Biraz da meyve yemek için olacak herhalde, oraya çok giderdik. Üstadın yatağı ağacın üzerindeydi. Oraya merdivenle çıkardık. Baş ucunda salkım üzümleri, kızarmış elmaları yan yana görür ve çocuk aklı ile neden yemediğini düşünürdük.

Zannediyorum, Risale-i Nur'ların bir kısım mektupları da orada yazılmıştı. Fesleğen kokulu saksı çiçeğini severdi. Muhtelif çiçeklerden demetler götürdüğümüzde Zübeyir Ağabey, 'Kardaşım, Üstad fesleğeni sevdi. Ötekilerden koparmayın!' demişti.

Üstadı namaz kılarken Çarşı Camiinin mahfilinde çok görürdüm. Beyaz işlemeli, pamuklu, zarif bir seccadesi vardı. Cuma'ya bir saat kala evden çıkar, yakın köylerden gelen ahali ve dükkân sahiplerinin arasından selâm vere vere camiye giderdi. Sonraları halkın alâkasından çekindiklerinden dolayı resmî zatlar mâni olmuşlardı. Hele bir namaza duruşu vardı ki, insan onu seyretmekten zevk alırdı. Huşû ile dua eder, zarif, ince, uzun parmaklı elleri tekbir alır, namaza dururdu. Namazın mânâ ve mahiyeti onun şahsında görünürdü. Tâdil-i erkanı onda görmek lâzımdı.

Bizim dükkânla Üstadın evi karşı karşıyaydı. Pencereye oturur, çarşıyı temâşâ ederdi. Bir gün ağabeyimle dükkânda esaslı bir muharebeye tutuşmuştuk. O zamanlar ilkokula gidiyordum. 949-950 senelerindeydi.

Üstad pencereden kavga ve gürültümüzü duymuştu. Hemen dükkâna Zübeyir Gündüzalp Ağabey geldi. 'Kardaşım sizi Üstad çağırıyor' dedi. Bu

arada rahmetli babam da gelmişti. Tabiî, bizden renk-menk gitmişti. Babam, 'Haydi, şimdi ne haliniz varsa görün' dedi. Hemen çabucak abdest aldık ve odasına çıktık. Kendisini; yerde diz çökmüş, başımız önde, yirmi-otuz dakika kadar dinledik. Bizim yaptığımız işin kötülüğünü ve ondan ötürü de kendisinin mahcup olduğunu, birbirimizi sevmemiz lâzım geldiğini, kendi kardeş ve akrabalarından ayrı düştüğümüzü söyledi. Biz de utanç ve mahcubiyet içinde bir daha böyle bir şey yapmayacağımıza söz vererek yanından ayrıldık.

"Çayı çok severdi"

Üstad, çayı çok severdi. Bir tarihte şeker, çay vesikaya düşmüştü. Hele şeker tamamen yok olmuştu. Üstadın şekerini dükkândan biz verirdik. Hep ben götürürdüm. Ağabeyim dükkânda otururdu. Her seferinde para vererek fiyatını öderdi. Ayrıca bana ayak kirası olarak, hurma, elma, bisküvi verirdi. Bunlar baş ucundan hiç eksik olmazdı. Bize teberrüken verirdi. Mehmed Çalışkan Amcamın hanımı olan yengemin çorbasını alırdı. Birkaç sefer ben götürmüştüm. Parasını bana vermişti.

"Çamaşırları mis gibi kokuyordu"

Çok acı yıllar geçirmişti. Bizim ilçede en yakın talebeleri olan Sungur ve Zübeyir Ağabeyler bile yanına giremediler. Onlara ayrı ev tutulmuştu. O günlerde Üstadın çamaşırlarını, yıkanması için sepetle, Osman Çalışkan Amcamlara götürüyordum. Yolda burnuma gül kokusu gelmişti. Sepeti yere dökerek içine baktım. Kirli diye götürdüğüm çamaşırlar mis gibi gül kokuyordu. Bu husus çok hayretimi mûcip olmuştu.

Yine o günlerde dükkânın tezgâhındaydım. Zübeyir Ağabey telâşla, gülerek babama birşeyler anlatıyordu. Onlarda hayretle gülerek dinliyorlardı. Üstadın baş ucunda bir krem kutusu vardı. Nevaleyi ondan görürdü. Akşamleyin son meteliği de harcamışlar.

Sabahleyin yine Üstad sipariş vermiş. Zübeyir Ağabey 'Üstadım, paramız kalmadı. Akşam hepsini harcadık' demiş. Celâllenen Üstad, 'Keçeli, Keçeli, baktın mı kasaya?' demiş. Kutuya bakan Zübeyir Ağabey, içinde paraların olduğunu ilk defa bize anlatmıştı. Bizler de buna benzer harika keramet hallerine çok şahit olmuştuk.

Üstadın karşı komşusu Bolvadinli Cafer Ağa kurban kesmiş, Zübeyir Ağabeylere de bir parça et vermiş, o da kabul etmemişti. Kızan Cafer Ağa Üstada şikâyete gitmişti. 'Hiç kurban eti alınmaz mı?' diye şikâyet etmiş ve

Üstad, 'Söyle onlara, alsınlar' demişti. Tabiî, Cafar Ağa sevinç içindeydi. Üstad ve Nur talebeleri zekât, iftar daveti gibi şeylere asla kabul etmezlerdi. Evde odun taşınıyor, badana yapılıyor, tahtalar siliniyordu. Üstad, Mustafa Acet Ağabeye, teberrüken kendi evine götürmesi için bir bardak dut şurubu vermiş, o da aşağıya inip bir bardak şurubu içmişti. Tabiî, eve gitmek çok vakit alacak. Üstad şüphelenerek 'Ne yaptın?' demiş. Acet ise 'Boşalttım efendim' demiş, Üstad 'Nereye boşalttın?' deyince de foyası meydana çıkmıştı. Üstad 'Bir bardak şurubun hepsi içilir mi?' diye tebessümle gelenlere anlatıyor ve 'Senin midenden Allah'a sığınırım' diyordu.

Bir gün ilhan köyü yolunda Bağlar mevkiinde bayram ziyaretinde iken baktık, tek gözlü bir atın koşulu olduğu faytonla Üstad geliyordu. Sürücü ağabey yavaşladı ve biz Üstadın elini öperek bayramlaştık. Zaten biz veya herhangi bir çocuk kafilesi önünü kesti mi, onlarla muhakkak görüşür ve 'Bana dua edin, ben çok hastayım' derdi. Bu arada araba yürüdü. Aşağıdaki tarladan bir zat da koşarak yola çıkmaya çalışıyordu. Hava çok rüzgârlıydı. Rüzgâr adamın meşin şapkasını başından uçurdu ve aksi istikamette sürüklemeye başladı. Adam şapkayı tercih etti ve Üstadla görüşemedi. Zaten içkici olduğu için eve almıyorlardı. Kazaya gelen taharrî memurlarının en iyi dostu bu adamdı. Bir gün fırsatını bulmuş, içeriye girmişti. Babasının millî mücadeledeki kahramanlıklarını anlatıyordu. Bu ziyaretten sonra adam Üstada karşı müsbetleşmişti.

"Keramet peşinde değiliz"

İlk zamanlar da Şuhut'ta memurluk yapan komşumuz Şükrü Amca, Osman Amcamın aklını çelmişti. 'Siz bu adamın peşinden gidiyorsunuz. Medhediyorsunuz. Ama hiçbir kerametini göremiyoruz' diyerek amcamın hizmetteki ihlâsını kırmak istemişti. Amcam düşünürken âniden Zübeyir Ağabey gelmiş, 'Sizi Üstad çağırıyor' demişti. Üstad amcama, 'Kardaşım Osman, biz keşfin, kerametin, makamatın peşinde değiliz. Kapı dururken pencereden girmek akla aykırıdır' diye bir ders vermişti ki, hayret!

Zaman zaman Üstadın bindiği âmâ atın boyu belki iki metreydi. Halbuki Beytullah Ustanın ahırında nadide yarış atları vardı. Ama Üstad, hep o atı severdi. Nasıl da çıkardı atın üstüne, bir elinde dizgin ve şemsiye, diğerinde tashihatı yapılacak kitap. O azametli cins at üstündeki varlığın kıymetini idraki içinde sakin sakin giderdi. Üstad en çok bahar aylarında, kasabanın yüksek tepesi olan Harami tepesine, Keçili köyüne, İlhan köyü yolunda Bağlar mevkiine gezmeye çıkardı.

Üstad, Çarşı camiinde ikindi üzeri kapanır, çok zaman geceyi camide geçirirdi. Caminin üst katında mahfelde yeri vardı. Bilhassa Cuma'ları namazını orada kılardı. O zamanlarda Emirdağ'da elektrik yoktu. Camide gaz lambası ve mum yanardı. Bir de muzip ve şakacı bir müezzinimiz vardı. Ekmekçi Kocanın pederi müezzin Budoğlu diye anılırdı. Budoğlu bir sabah namazı camiyi açıyor, lambayı yakacak. Kibriti olmadığı için Üstadın kibritini almış, birkaç gün hep Üstadın kibritini kullanmıştı. Güya habersiz alıyor. Aklı sıra Üstad inzivaya dalmış ve dalgın, bilmez diye düşünmüş, üstad habersiz vaziyette bulunan kibritleri almasına celâlleniyor ve çağırarak, 'Kardaşım, al şu beş kuruşu da camiye bir kibrit al' diyor. Şaşıran ve korkan Budoğlu, bu hadiseden sonra Üstada çok daha hürmetkâr davranıyordu.

"Namazda kalbine birşey getirme"

Bir gün öğle namazı kılarken, müezzine on lira lâzım olduğundan, kalbinden on lira geçmiş. Bu esnada cebine el gibi birşey girmiş. Namazdan sonra Üstad kendisine 'Kalbine namazda birşey getirme' diye tenbihatta bulunmuştu.

Bu müezzinin öyle bir gür sesi vardı ki, verdiği selâları, ezanları beş-on kilometre uzaklıktaki köylerden dinleyen köylüler vakti bilir, kazada ölenlerin haberini alırlardı. Budoğlu Hoca, Üstadın çok duasını almıştı.

Üstad mecliste olan konuşmaları da takip ederdi. İsmail Önen Beyden gazeteleri alır, götürürdüm. Zübeyir Ağabey, Üstadın gösterdiği yerleri okurdu. Baş ucunda da radyosu bulunurdu.

Yedi-sekiz yaşlarındaydım. Akraba-i taallûkattan yaşı tutanları, hepsini Afyon hapishanesinin kalın parmaklıklarının içine hapsetmişlerdi. Sarı, zalim bir gardiyan vardı. Bizi ne kadar azarlar ve korkuturdu. Uzaktan pencereden Üstada bakıp selâm vermeyi bile yasaklamışlardı.

Hayatta en çok sevindiğim gün, tahliyeler ve 1950'de çıkan umumî af idi.

Üstad bir Cuma günü gusül abdesti almak istiyordu. Vakit hayli yaklaşmıştı. Ateş de az kalmıştı. Mustafa Acet Ağabeye, 'Kardeşim, sen ibriği koy mangala, herhalde bu ateş bu suyu ısıtır' demişti. Çok kısa bir müddet içinde bu az ateşte su ısınmıştı.

Emirdağ'da dâvâ vekili olan amcam Abdullah'ın hanımı vefat etmişti. Üç kız, bir oğlan yetim kalmıştı. Bütün yük büyük kızdaydı. Güngör her işe yetişemiyor ve daraldıkça, ölen annesine sitem ediyordu. 'Bunları başıma

yıktın, gittin' diyerek, annesine küsüyordu. Bir müddet sonra Güngör ablam da vefat etti. Bütün ev Şükran'a kalmıştı. Şükran ablam da büyük sıkıntı içindeydi. Üstad ise bu durumdan haberdardı. Şükran içine kapanmış, derdini kimseye söyleyemiyordu. Üstad gözyaşını içine akıtan Şükran'ı çağırtmış ve 'Her gün çorbamı sen getir' demişti. O tarihte Üstad tecritte ve sıkı takip altındaydı. Anahtar evin dışından kilitleniyordu. Anahtar bir nevi yed-i emin olan kapı komşusu Boyacı Sabri'de kalıyordu. Şükran Abla her gün çorba getiriyor ve her zaman kapının arkasında Üstadı beklerken buluyordu. Şükran Ablamın gelme zamanı mechul. Üstad Şükran Ablama para, badem ezmeleri ve hurmalar veriyordu. Bu vaziyet Şükran Ablamın morali düzelinceye kadar devam etmişti. Üstad Şükran Ablama şu müjdeyi vermişti: 'Sen onları merak etme. Onların hepsini de ben barıştırdım.'

Üstad, dedem Şıh Ali için de şöyle diyordu: 'Ne kendini bildi, ne de emirdağlılar onu bildi.'

Koca Üstadı tanıyanlar tanıdı. Ama elli milyonluk Türkiye'de hâlâ tanımayanlar var. Helâket ve felâket asrının temsilcisini cümlesine tanıtıp, onun halkasına dahil etmesini Cenab-ı Mevlâ'dan niyaz ederim.

HÜSEYİN ÇALIŞKAN

Çalışkanlar hanedanından Hüseyin Çalışkan, Hasan Çalışkan'ın oğludur. Üstad Bediüzzaman Emirdağ'a geldiği 1944 Ağustos'unda henüz altı yaşlarında bulunuyordu. İşte o günlerden, gençlik zamanlarına kadar şahit olduğu hatıraları bize anlatmaktadır. Bu şâhitler'in dilinden, şahid olduğu aziz hatıraları şöyle sıralayabiliriz:

Küçüklük zamanlarımda bir gün, babam Hasan Çalışkan'ı arıyordum. Bulabileceğimi ümit ettiğim komşusu dükkânlara bakmıştım, ama bulamamıştım. Sonra aklıma babamı bulabileceğim bir yer daha gelmişti. Doğruca oraya gitmiştim. Yarı açık duran büyük bir kapı. Kapı aralığından, kıyafeti bizim kıyafetimize benzemeyen, büyük bir insan; ben küçük ve bacak kadar boyumla, selâmsız-saygısız hemen sormuştum: 'Babam burada mı?' Büyük zat, 'Hayır, baban burada yok!' diye cevap vermişti. Ben o küçük halimle ve yüksek miyop gözümle, yine içeriye dikkatli dikkatli bakarak babamı arıyordum. Babamın olup olmadığını kendim tahkik ediyordum.

"Ehl-i tahkik"

Bu hatıradan sonra, Üstad Bediüzzaman'ı ne zaman ziyaret etsem, bana 'Bu keçeli çok ehl-i tahkiktir!' diye tebessüm ederek, lâtife yapardı.

Bizlere Küçük Sözler'i okumamazı sık sık söylerdi.

Üstad Bediüzzaman'la birlikte, Emirdağ Çarşı Camiinde aynı safta sayısız Cuma namazı kılmıştık.

Bir gün ikindi namazını müteakib camide mevlid okunuyordu. Az bir cemaat vardı. Cemaate gül suyunu dökme işini de bana vermişlerdi. Cemaate gül suyunu döktükten sonra, yukarıda, müezzin mahfilinde yalnız oturan Üstad Hazretlerine de vermek için yanına varmıştım. Elini açsın diye biraz beklemiştim, hiç kıpırdamıyordu. Sol gerisine oturdum. O zaman bana sol elini uzattı, ben de biraz gül suyu döktüm.

Emirdağ'daki iki cenaze namazına gittiğini biliyorum. Bu hatırayı bana hocam Hafız Nuri Güven söylemişti. Birisi, Emirdağ Çarşı Camiinde kırk seneden fazla müezzinlik yapan Budakoğlu Murad Hocanın ve diğeri de

Emirdağ civarında düşen askerî uçakta şehit olan havacıların cenaze namazıydı.

***

Bir Pazar günü babam ve arkadaşlarıyla Keçili köyüne gitmiştik. Üstad Hazretleri de oradaydı. Öğle vakti ise camiye gelmiştik. Camiye köyden kimse gelmemişti. On-on beş kişi hep Emirdağlıydık. Vakit gelince cemaatin arasında ihtilâf oldu.

Vakit hususundaki ihtilâf için herkes kendi saatine bakıyordu. Üstad Hazretleri de saatine bakmıştı. Babamın saati alafrangaydı, ama o söylemiyordu. Epey müzakereden sonra ezan okundu, Üstad Hazretlerinin imametinde namaz kıldık. Böylece ben Üstad Bediüzzaman'ın arkasında ilk defa namaz kılmış oldum. Zaten bir daha kısmet olup da arkasında namaz kılamadım.

***

Emirdağ'da İsmail Ata'nın dükkânında yangın çıkıp, çarşıda büyük zarar olmuştu. Üstad Hazretleri Zübeyir Ağabeyi gönderip, geçmiş olsun dileklerini, zarar olan mallarını sadaka olabileceğini bildirmişti.

"Traşa fazla zaman ayırıyor"

Saçı, sakalı gür olan Zübeyir Ağabey normal zamanlarda traş olurken, Üstad Hazretleri 'Bu traşa ne kadar çok zaman ayırıyorsun?' diye kızmıştı. Sonraları Zübeyir Ağabey çok geç traş oluyor, bu yüzden saçları çok uzuyordu.

"Kitapların üzerine oturmayın"

Emirdağ pazarında okul kitapları satan bir pazarcı fazla kitapları balya yapmış ve üzerinde oturuyordu. Bunu gören Üstad Hazretleri Zübeyir Ağabeyi gönderip adamı ikaz etmişti. Üstad kitabın muhteviyatı ne olursa olsun, içinde mukaddes isimler bulunabileceği için, üzerinde oturulamayacağını bildirmişti.

KÂMİL ÇALIŞKAN

Ailece Nur cemaatinin içinde olduğumuz için, Üstada gidip gelirdik. Küçük de olsa ufak tefek vazifeler oluyordu. Üstadı görüp ziyaret etmemiz birkaç defa değildi. Emirdağ'a geldiği zaman hizmetine koşardık. Amcalarım ve amca çocukları, hep ilgilenirdik. Üstadı ilk görmem çocukluğumda olmuştu. 1948'de ilkokul dördüncü sınıftaydım. Su taşımak temizlik yapmak ve gazete almak gibi vazifeler yapardım.

Bir defasında bana hususî bir vazife vermişti. O yıllarda Eskişehir'de deprem olmuştu. Üstad beni çağırttı. Ben hemen Üstada koştum. Asıl adım Kemal olduğu halde bana hep Kâmil derdi. Bana dedi, 'Kâmil, Eskişehir'e git, oradaki kardeşlerin durumunu öğren, eğer kalacakları yer yoksa, onlara söyle buraya gelsinler.'

Ben gidip, Nur talebelerini gördüm. Durumları iyi idi. Üstadın selâm ve davetini bildirdim. Onlar 'Durumumuz iyidir. Üstada çok selâm söyleyiniz' dediler. Ben de görüp Emirdağ'a geldim. Biraz geç kalmıştım. Üstad beni merakla beklemişti. Gelince Üstada durumlarının iyi olduğunu ve selâmlarını , hürmetlerini söyledim.

Ben daha ziyade Üstad Emirdağ'dayken görüşüyordum. Isparta'ya Üstadı görmek için iki-üç defe gitmiştim.

"Ceylân Ağabey Üstadın resmini çekti"

Bir defasında Üstadla birlikle Kapaklı semtine, su getirmek için gitmiştik. Mahmud Amcam, Ceylân ve Zübeyir Ağabeyler de vardı. Çok zamanlar oraya gider, biraz dinlenir, sonra da su alır getirirdik. Ceylân Ağabeyin elinde bir fotoğraf makinası vardı. Ceylân Ağabey Üstadın resmini çekmek istemişti.

Üstad 'Keçeli' diyerek eğilip yerden bir taş kaldırdı. 'Keçeli, ne yapıyorsun?' diyerek, tebessüm etti ve kolunu indirdi. O zaman yarı şaka ve yarı kızma hali vardı. Tabiî, Ceylân Ağabey fotoğrafı çekti.

Üstad sık sık arabayla kıra çıkardı. Tabiî, devamlı takip ve tarassut altında bulunuyordu. Kırlara çıktığı zaman da takip ediyorlardı, ama zahiren, fiilî birşey yapmıyorlardı.

Adnan Menderes Emirdağ'a geldiği zaman Mahmud Amcam, Ceylân Ağabey ve ben karşılamaya gitmiştik. Bizim arabamız Menderes'in arabasının hemen arkasındaydı. Yanımıza bayrak da almıştık. Menderes Üstadın evinin önünden geçerken, arabayı durdu. Üstad da pencereden dua ediyordu. Üstadla karşılıklı selâmlaştılar. Selâmdan sonra da okula doğru gittiler.

Milletvekilleri ve subaylar

O zamanlar Üstad hasta olduğundan, gelenlerle görüşemiyordu. Zaten görüşen olursa da karakola götürüp, sorguya çekiliyorlardı. Hattâ bir defasında Avukat Abdurrahman Şeref Laç gelmişti. Onu da götürüp ifadesini almışlardı. Devlet ricali ve memurlarından da gelenler çok olurdu. Meselâ Demokrat Partinin Gümüşhane milletvekili Ekrem Bey ve yine milletvekili olan Gıyaseddin Bey gelmişlerdi. Subaylardan gelenler olurdu. Bir albay gelmişti. Havacılardan çok gelen olurdu.

***

Üstadın dersinde bir kaç defa bulunmuştum. Şivesini pek anlayamazdım. Zaten Şark şivesiyle konuşurdu. Zübeyir Gündüzalp ile Ceylân Çalışkan Ağabeyler çok iyi anlarlardı. Zübeyir Ağabeyin hususiyeti de, verilen işi çok iyi takip etmesiydi. Bize bazan postaya verilmek üzere mektup verirdi, mektubu atıp geldikten sonra tam tekmil verirdik.

Üstada bazan yemek götürürdük. Bize teberrüken beş-on kuruş para, yahut lokum ezme gibi yiyecekler vererek bizi mükâfatlandırırdı. Sabahları da dersten sonra siyah üzüm verirdi.

Üstadın arabası Isparta plakalıydı. Arabayı önce Mahmud Amcam kullanıyordu. O askere gidince Ceylân Ağabey öğrenerek kullanmaya başladı. Sonraları ise Hüsnü Bayram kullandı.

Menderes Hükûmetinden kâğıt

Ben o zamanlar Küçük Sözler'den yazmıştım. Üstad ders sırasında bazen Ceylân ve Zübeyir Ağabeylere izah ettirirdi. Nur talebelerine sıkıntı verildiği zaman, Üstad o gün rahatsız olurdu. Dr. Tahsin Tola Ağabey milletvekiliyken, Menderes hükûmetinden risalelerin basılması için kâğıt almıştı. Allah razı olsun, çok hizmetleri olmuştu.

***

Mustafa Acet de Emirdağlıdır. Kendisi Emirdağ'da imamlık yapmaktaydı. Çok risale yazmıştı. Yazısı da çok güzeldi.

***

Üstadın her gelenle görüşmesi mümkün değildi. Hem Üstad, 'Kardaşım, ziyaretçi kabul edersem, herkes yatağını bile satıp, ziyaretime gelmek isteyecek. Onun için buna meydan vermemek lâzımdır' derdi.

***

İstanbul'dan, Ankara'dan risalelerin tab'ı için gelen ağabeyler, Zübeyir Ağabey vasıtasıyla hemen Üstadla görüşürlerdi.

Üstad kırlarda da tashih yapar ve dualar okurdu. Maalesef, arkasında namaz kılma şerefine nail olamadım. Üstadla alâkalı muhaberatı Ceylân Ağabey, hizmetini de Zübeyir Ağabey yapardı.

Sabahları yaptığı derslerini de dinlerdik. Üstad yiyeceklerini itimat etmediği kimselerden almaz ve aldırmazdı. Zaten bakkal bizdik. Yoğurdu amcamın hanımı yapardı. Çamaşırlarını da yine amcamın hanımı yıkardı.

***

Üstada ilk nüfus kaydını Dr. Tahir Barçın Ağabey yapmıştı.

Emirdağlılar Üstadı yaşlı bir hoca olarak bilirlerdi. O şekilde hürmet ederlerdi. Hattâ Üstad Emirdağ'dan ayrılıp başka bir yere gitse, 'Kuraklık olur, yağmur yağmıyor,' eğer Emirdağ'da olursa, 'Bereket geldi' derlerdi.

MAHMUD ÇALIŞKAN

1838'de Emirdağ'da dünyaya geldi. Şeyh Ali Efendinin en küçük oğludur. Bediüzzaman'a hizmet etme bahtiyarlığına erenlerden..

Hatıralarını şöyle anlatıyor:

Üstad Emirdağ'a 1944 yazında gelmişti. Ben ise o zamanlar henüz altı yaşındaydım. Emirdağ'a ilk yerleştiği yer Gücenmez'in oteli olmuştu. Burada beş-on gün kalmıştı. Bu durum halk arasında kısa zamanda 'Emirdağ'a çok büyük bir hoca gelmiş, fakat kimseyle görüşmüyormuş!' tarzında yayılmıştı.

Bizim Çalışkan'lardan Üstadı ilk gören ve ziyaret eden Hasan Ağabeyim olmuştu. Ağabeyim, 'Acaba kimmiş?' diye durumu öğrenmek için merakla otele gitmiş, üstaddan yakın alâka görmüştü. Kendisi, 'Hocam her ne ihtiyacınız varsa biz görelim' demiş ve o günden sonra da Üstadın hizmetlerini görmeye başlamıştı. Daha sonraları Mehmet Çalışkan ve diğer ağabeylerim gidip görüşmüşlerdi.

Üstad otelde rahat edemiyordu. Hasan ağabeyim otelin karşısındaki boş bir evi tutup, Üstadı oraya yerleştirmişti.

Bu günlerde babam Şeyh Ali vefat etmişti. Babam Nakşibendi tarikatına mensup olduğu için, halk arasında 'Şıh Ali' diye anılırdı. Hastalığı sebebiyle Üstadla görüşemeden vefat etmişti. Vefatını Mehmed ağabeyim Üstada söylemişti. Üstad rahmet dileyip dua ederek tesellî ettikten sonra, 'Derviş Ali'yle ben manen görüştüm. O büyük bir veli imiş. Büyüklüğünü ne kendisi, ne de siz bilmişsiniz. Onunla âlem-i berzahta her zaman beraberiz' diye buyurmuştu. Üstadımız babama, 'Derviş Ali' derdi. Kendisinin Emirdağ'a teşrifinden on beş gün sonra vefat etmişti.

Afyon hapsine giriş

Üstad havalar iyi olduğu zamanlarda kırlara giderdi. Yol bizim evin önünden geçerdi. Üstadın giyinişi, yürüyüşü hep dikkatimizi çekerdi. Bizim mahallede görünür görünmez, mahallelinin bütün çocukları koşar, elini öperdik. O da bizim başımızı okşar, 'Maşaallah, maşaallah!' diye tebessüm ederek, dualar ederdi.

1948 senesinde Üstadı ve ona hizmet eden Osman, Mehmed, Hasan, Ceylan, Halil Çalışkan; Mustafa Acet ve diğer Nur talebelerini Afyon hapishanesine götürmüşlerdi. Bir seneye yakın hapishanede kaldılar. Ağır cezadaki mahkeme günlerinde bizler de gider gelirdik. Afyon mahkemesinden sonra, Üstad tekrar Emirdağ'a dönmüşlerdi.

Üstadımız hasta ve ihtiyar olduğundan, kıra yaya olarak çıksa, çok zorluk çekiyordu. Ağabeylerim ve diğer talebeleri bir fayton almışlardı. Bir müddet Halil ve Ceylân ile Mustafa Acet sürücülük yapmışlardı.

Hakikatlı bir rüya

1953 yılında çok acaip bir rüya görmüştüm. Rüyamda Stalin, Üstadın oturduğu evin dış kapısından içeri girmek istiyordu. Ben, Ceylân ve Zübeyir Ağabeyler, üçümüz kapının arkasında, bu herifi içeri sokmamak için uğraşıyorduk. Sonra nasıl olduysa, gücümüz kâfi gelmemişti. Stalin bizi iterek, dış kapıdan içeri girdi. Bu sırada Üstad elinde bir keserle merdivenden aşağıya iniyordu. Biz endişe içindeydik. Stalin'le Üstad aşağı merdiven sahanlığında karşılaşmışlardı. Stalin, yukarıya Üstadın oturduğu mevkiye gitmek istiyor, Üstad onu bırakmıyordu. Tam bu sırada Üstad elindeki keserle Stalin'in kafasına vurmaya başlamıştı. Stalin içeriye giremeden, orada düşüp geberdi. Ben heyecanla rüyadan uyandım.

Ertesi günü bu rüyayı Zübeyir Ağabeye anlattım. O da Üstada anlatmış, Üstadımız beni çağırtmıştı. Zübeyir Ağabey gelerek, 'Kardaşım, gel, Üstad seni istiyor' dedi. Beraber Üstada gittik. Üstad, 'Gel Mahmud kardaşım, gel, nasıl gördün rüyayı, anlat!' dedi. Ben gördüğüm gibi anlattım. Üstad hayretle 'Fesubhanallah!' dedi. Sonra rüyayı yorumladı: 'Bu, Risale-i Nur'un ve İslâmiyetin komünizme galip gelmesidir. İnşaallah muvaffak olacağız.'

Üstad, Zübeyir Ağabeye, 'Bu rüyayı kaleme alın. Bütün kardeşlere dağıtın' dedi. Sonra bu rüya lâhika olarak dağıtıldı. Rüyayı gördüğüm gece Stalin beyin kanamasından gebermişti. Ölümünü on-on beş gün kadar gizlemişlerdi. Gazetelerden okuduğum kadarıyla, herifin ölüm günü ile rüyam aynı gün cereyan etmişti.

O zaman kaleme alıp dağıtılan lâhika şöyleydi.

Bundan yedi sene evvel, Üstadımız Efendimiz Emirdağ'a teşrif buyurup, ikamete memur olduklarından üç-dört ay sonra, mübarek Üstadımıza hizmet eden Çalışkanlar hanedanına mensup olan kahraman kardaşımız Ceylân, rüyalarında merhum kardaşımız mübarek Hafız Ali'nin Emirdağ'a

teşrif ettiklerini görüyor. Ve sevgili Üstadımıza, gördüğü sevgili ve beşaretli rüyalarını anlatıyor. Sevgili Üstadımız tabirlerinde, 'Hüsrev gibi Nurun kahramanlarından birisi gelecek' buyuruyorlar.

Aynı günde Hafız Mustafa kardaşımız Emirdağ'a Hüsrev ve Hafız Ali'nin bir mümessili olarak, Denizli hapishanesinden beraat eden Risale-i Nur Külliyatını getirerek, hem Ceylân kardaşımızın rüyasının sadıkiyetine, hem mübarek Üstadımızın tabirlerinin tam doğruluğuna imza bastığı gibi, yanında getirmiş olduğu hakikat-ı Kur'âniyenin hakikî tefsir olarak risalelerle hem sevgili Üstadımızı ve hem bütün Risale-i Nur talebelerini mesrur ediyor.

Yedi sene evvelki bu lâtif rüyaya şimdi tevafuk eden ve Çalışkanlar hanedanına mensup bulunan kahraman Ceylân'ın en küçük amcası Nurun küçük kahramanlarından Mahmud Ceylân'dan yedi yaş küçük olduğuna göre, o zamanki küçük Ceylân'ın yaşına şimdi giren ve bu Nur'un küçük kahramanı Mahmud rüyalarında şu müjdeli hakikatı görüyor ki: Yirmi beş Şubat Salı'yı Çarşamba'ya bağlayan gece, rüyasında Hazret-i Üstadın dış kapısının iç tarafından başlayan merdiven yukarı doğru kurulmuş bir şekilde ve bu merdivenin sağ ve solunda yeşil güzel ağaçlar var. Ve dışarıda da bazı kimseler bulunuyor. Bu ağaçların arasından her nasılsa gür bıyıklı, iri bir adam, elinde keser, merdivenden yukarı doğru gidiyormuş ve 'Bu kimdir?' diye sormuş. O etraftaki adamlar 'Stalin' demişler. Üstadımız tam merdivenlerin ortasına varınca, o kâfir herifin tam arkasından, yani boynundan tutup, aşağı indiriyor. Ve elindeki keseri alıp, kafasına vura vura beynini deliyor. Küçük Mahmud da kendi üstünü başını arıyor ki, birşey bulup Üstada yardım etsin. Etraftakiler Mahmud'a 'Sen müdahale etme, onu Üstad öldürecek, onun vazifesidir' diyorlar. Çarşamba Sabahı Mehmed Çalışkan vasıtasıyla bir rüya Üstadımıza anlatılıyor. On gün sonra işittik ki: Stalin felç olup, beyin kanaması neticesinde geberip gidiyor. Ve radyolar vasıtasıyla herkes işitiyor.

Rüyanın tabiri şudur:Komünistliğin şahs-ı manevîsini Stalin suretinde görmüş. Risale-i Nur'un Zülfikar ve Asâ-yı Musa'sı Üstad şeklinde görülmüş ki; yarı dünyayı istilâ ettiği halde Anadolu'ya girmemesi için, Asâ-yı Musa ve Zülfikar'la beynini delmiştir. Tabirin bu olduğuna kat'î delili de bu rüyanın aynı hadiseye ve aynı günde tam tevafuk ettiği gibi, otuz yedi sene evvel, Üstadımız Efendimiz

Rus başkumandanının idam kararına karşı 'Bir Müslüman ve ehl-i iman kâfire kıyam etmez ve başını ona eğmez' demesine de manen tevafuk eder.

"Elbaki Hüvelbaki, rüya sahibi Mahmud ve kardaşları: Mehmed, Ahmed, v.s."

"Karakola çağırılıyorum"

Bizim rüyayı yazan lâhika mektubu çeşitli yerlere gidince emniyetin eline geçmişti. Beni jandarma karakoluna çağırdılar. Gidince, 'Gel bakalım, senin ifadeni alacağız. Sen bir rüya görmüşsün. Anlat bakalım' dediler. Soruyu soran başçavuşa aynen anlattım. Daha sonra beni serbest bıraktılar.

Üstada hizmetim olduğu yıllarda on dört-on beş yaşlarındaydım. Bu genç dönemimde Üstada hizmet edenlerin en genci sayılırdım. Üstadın evine vardığımda Zübeyir Gündüzalp Ağabeye yardımcı olmaya gayret ederdim. Bazan Üstad beni yanına çağırır, 'Kardaşım Mahmud, senin anneni, babanı ve bütün aileni duama dahil ettim' diye buyururdu. O esnada kendi yediği veya yanında olan yiyeceklerden bana ikram ederdi. Ben de çok memnun olur ve sevinçler içinde yanından ayrılırdım

Üstadın kır gezileri çok zahmetli oluyordu. Kıra bir vasıtayla gitmek icap ediyordu. Vasıta ise her zaman bulunmuyordu. Bulunsa bile araba Üstadı bırakıp dönüyordu. O zaman Üstad çok zahmetler içinde yaya olarak geri dönüyordu. 1955-56 yıllarında bir jip almak için Üstaddan habersiz karar verilmişti. Fakat bu sefer de şoför meselesi ortaya çıktığı için, Zübeyir Gündüzalp Ağabey bana gelerek,

Kardaşım Mahmud, durum böyle. Ne yapacağız? Arabayı kim sürecek? Üstad çok zahmetler çekiyor' deyince ben de,

Şoförlüğü ben öğrenirim, arabayı ben kullanırım, Üstadın şoförü de ben olayım' demiştim. Durum Çalışkanlar kardeşler arasında istişare edildi. Ben Eskişehir'e giderek kırk beş gün kursa katılarak, ehliyet alıp Üstadın şoförlüğüne başladım.

Taksi alınıyor

Artık Üstadı istediği zaman her yere götürebiliyorduk. Üstad arabaya kat'iyen parasız binmiyordu. Herhangi bir yere gidip gelince bana elli kuruş veya bir lira verirdi.

Mahmud, evlâdım, bunu sana benzin parası olarak veriyorum. Esasında sana daha çok vermem lâzım' diyerek beni taltif ederdi.

Isparta'ya gelir giderdik, Isparta-Emirdağ arası dört-beş saat sürerdi. Bu kadar yolculuğa Üstadın sıhhati müsaade etmediğinden, çok yorulurdu. Yolların bozuk olması ve jipin sarsılması Üstada pek fena tesir ederdi. Nihayet ağabeylerle bir taksiyle değiştirilmesine karar verildi. Jipi sattık, üzerine biraz para da ilâve ederek Ankara'dan bir taksi aldık. Bundan sonra Isparta'ya daha sık gidip gelmeye başlamıştık. Bazan Emirdağ'a gelip, birkaç gün kalıp tekrar dönüyorduk.

"Az kalsın araba devriliyordu"

Mevsim kıştı, kar yağmıştı. Isparta'daydık. üstad, 'Sabaha hazırlanın, Emirdağ'a gideceğiz' demişti. Ben arabanın bakımını yaptım. Hazır vaziyete gelmiştik. Arabanın arkasına yorgan ve yastık koyarak yatıp oturacak bir hale getirdim. Karlı yollardan zorlukla Dinar ve Sandıklı'ya geçtik. Afyon'a yaklaşırken yokuşlu ve virajlı bir kısma geldik. Araba birden kaydı. Ben direksiyonu sağa-sola kırarken Üstad enseme vurdu:

Keçeli, keçeli ne yapıyorsun? Bizi çukura mı düşüreceksin?' dedi. Bu arada araba da yola girmişti. Ben Üstada cevaben,

Üstadım, yol kaygan, tekerler de kayıyor!' dedim.

Üstad Afyon-Bolvadin'den geçerken, araba tanındığından Üstadın elini öpmek için genç, ihtiyar ve çocuklar arabaya hücum ederlerdi. Üstad çocukları çok severdi.

Elini öpmek için gelen çocuklara, 'Mâşaallah, mâşaallah' diyerek başlarını okşar, dualar eder, masumlardan dualar isterdi. Kimin çocukları olduklarını sorardı. 'Ben anneni, babanı duama dahil ettim' diyerek onlara iltifat ederdi.

***

Isparta'daydık, üstadla Eğirdir'e, oradan da Barla'ya geçecektik. Barla yolu çok kötü ve ancak bir-iki hayvan geçecek kadar dardı. Buraya taksinin girmesi imkânsızdı. 'Ne yapacağız?' diye düşünürken, Tahirî Mutlu Ağabey, Ali Demirel'lerin arazili pikabını hatırladı. 'Onlar köylere onunla gidiyorlar, pikaplarını istersek herhalde verirler' dedi. Tahirî Ağabey, Ali Demirel'lere gidip durumu anlatmış onlar da 'Peki, olur' diyerek arazili pikabı vermişlerdi. Bu esnada Kovada elektrik santralı inşaatı vardı.

"Isparta emniyet jipi bize yetişemezdi"

Emniyet Üstadı çok sıkı bir biçimde takip ediyordu. Üstadı devamlı gezdirdiğimden, gelip benden soruyorlardı.

Hocayı nereye götürüyorsun?'

Kırlara hava almaya götürüyorum' derdim. Bu cevaptan tatmin olmazlar ve tekrar kendi şoförlerini gönderir, sordururlardı. 'Ne olur, gittiği yerleri söyleyin, bizim yukarıya rapor etmemiz lâzım. Onun için muhakkak öğrenmemiz gereklidir' diye tembih ederek, bana tekrar tekrar gönderirlerdi. Jipleri devamlı Üstadın evinin önünde dolaşırdı. Biz hareket ettiğimizde peşimize takılırlardı. Biz hızlı olarak arayı açınca, onlar da artık takipten vazgeçer ve geri dönerlerdi.

Üstad Isparta'dan Barla'ya gelirken Eğridir'de talebesi Çilingir Ali'nin göle nâzır yüksekteki evinde bir gün kalır, bazan da aynı gün evin üst katında biraz kalıp Barla'ya dönerdi. Bir gün Barla'nın Çam Dağına Üstadla beraber çıkmıştık. Çok dik, uzak ve yıpratıcı olan bu yolda biz yorulurken, Üstad arayı açar, bizden önce ve önde giderdi. Bir gün Çam Dağına vardığımızda pınardan abdest alıp, katran ağacının altında namaza durmuştuk. Namazdan sonra da yemek yemiştik, Üstad yemeği mutlaka risale okuyup ders yapıldıktan sonra verirdi. Kura çıkan ağabeyimizden başlamak üzere herkes sırayla kendi payına düşen yiyeceği alır ve yerdik.

"Ceylân ağabeyim çok zekiydi"

Ceylân Ağabeyim hem zeki, hem de şakacıydı,. Üstad onun hareketlerini ve lâtifelerini hoş karşılardı. Onu hem çok sever, hem de onunla lâtife yapardı.

Bir sabah namazdan sonra bizi derse çağırdı. Dersler birkaç sayfa okunmak suretiyle sırayla yapılırdı. Dersten sonra Üstad yiyecek verirdi. Fakat bu yiyecekleri kat'iyen rastgele vermezdi. Herkes bir numara söyler, sonra bu rakamlar toplanır ve mevcutlar üzerinde daire şeklinde sayılırdı. Toplam sayı kimde kalırsa, taksim olan yemekten istediğini seçer payını alırdı.

Ceylân Ağabeyim her defasında rakamı en son sırayı seçerek söylerdi. Bu hesabı öylesine çabuk ve doğru yapardı ki., hep kendisinden başlatacak rakamı söyler, yiyeceği de ilk defa kendisine isabet ettirirdi. Yine böyle yapmak için yerini değiştirince Üstad, 'Keçeli keçeli, kalk, yerine geç otur, sen hep hile yapıyorsun' derdi. Ceylân ağabeyim ise 'Üstadım, hile yapmıyorum, buraya oturmakla sırayı kendime çıkarıyorum' diyerek lâtife yaptı.

"Uykuya çalışıyorlar"

Bir gün sabah namazından sonra, Zübeyir Ağabeyle Tahirî Ağabey hem çok yorgun, hem de uykusuz oldukları için odalarına çekilmiş, uyuyorlardı.

Birden bizim odadaki Üstadın zili çaldı. Diğer ağabeyler uykuda oldukları için, Ceylân Ağabey hemen Üstada koştu. Üstad ağabeyleri sorduğu zaman, Ceylân Ağabey 'Çalışıyorlar' demişti. az sonra Üstad yine zili çalarak çağırdı. Ceylân Ağabey tekrar gittiğinde Üstad, 'Keçeli, sizi çağırmadım mı?' diye sorunca, Ceylân 'Üstadım arkadaşlar çalışıyorlar, meşguller' dedi. Üstad ise, 'Fesübhanallah, neye çalışıyorlar?' diye merakla sordu. Ceylân Ağabey ise, lâtifeli olarak şunu söyledi:

"Üstadım arkadaşlar uykuya çalışıyorlar!"

"Üstad bu lâtifeye güldü. 'Çabuk onları çağır gel, ders yapacağız' demişti. Bunun üzerine Ceylân Ağabey diğer ağabeyleri de çağırdı ve ders yapıldı."

HALİL ÇALIŞKAN

Osman Çalışkan'ın oğludur. Babasının vefatından bir gün sonra kendisi de ebediyete kanat açarak, babasına ve Üstadına kavuşmuştu. Bağırsak kanseri gibi acı bir hastalıkla vefat eden Halil Çalışkan otuz beş yaşlarındaydı ve Eskişehir kabristanına defnedilmişti.

Üstad kendi el yazısıyla iki amca oğluna bir mektubunda şunları ifade ediyordu:

Biraderzadelerim ve talebelerim; Ceylân ve Halil!

Etraftan Nur'un şakirdlerinin yangın münasebetiyle Çalışkanlar hanedanına karşı geçmiş olsunları ve tebrikleri karşısında isterdik ki, Çalışkan'lardan birisi bir mukabele etsin. Bu mukabele hakkı, haslardan olan pederlerinizin vazifesi idi. Nasıl Ceylân çocukluk edip, babası amcası varken, haddinden tecavüz ederek, Çalışkan'lar namına bir kısacık parça yazdı. Hem Risale-i Nur hakkında konuşmak için hiç olmazsa otuz kırk risaleleri yazıp iki-üç sene Nur'ları okumak lâzımdır.

Halil daha yeni başladı. Fakat haslardan olan mübarek pederi ve ahiret hemşirem olan muhterem validesi namına kabul edilir. Fakat şimdi değil.

"Şakirdlerin ve Risale-i Nur'un mesleği halisane çalışmak ve tam sadakatle hizmettir. Ve tam ihtiyat etmektir. Riyakârlık, gösterişlik, çocukluk, heveskarane hodfuruşluk vaziyetlerini kabul etmez. Zaten bunu beklerdim ki, hanedanımızdan bir-iki genç Ceylân'ın yardımına koşsun. İnşaallah birisi Halil olur."

MEHMED ÇALIŞKAN

Mehmet Çalışkan 1905 yılında Emirdağ'da dünyaya geldi. 1984'te Eskişehir'de vefat etti.

Hatıralarını şöyle anlatıyordu:

1944'ten önce, Denizli'ye ticaret için seyahatlerim esnasında Üstad Bediüzzaman'ın ismini duymuştum. 'Çok büyük âlimmiş. çok derin bir hocaymış' derlerdi. Ama o günlerde kendileriyle görüşme imkânım olmamıştı. '1944'ün Eylül'ünde Denizli'ye gidip, ziyaret eder, görüşürüm' diyordum. Ağustos ayının sonlarıydı. Bediüzzaman'ın Emirdağ'a geldiğini kardeşim Hasan Çalışkan'dan duymuştum. O, bir gün önce Üstad Bediüzzaman'ı ziyarete gittiğini söylemişti. Ben de hemen ziyaret etmek istemiştim. Sabah namazından sonra otele ziyaretine gittim. Kimseyi almamalarını tembih etmişti. Emirdağ'da Üstadı ilk ziyaret eden, bizim birader Hasan olmuştu. Üstad ona, 'Emirdağ'da beni ilk ziyaret eden sensin. Burada ilk talebem sensin' demiş. Sonradan biradere, henüz yeni vefat eden babamız için de, 'Pederin çok büyük bir adammış. Ne kendisi, kendini bilmiş, ne halk onu bilmiş. Pederiniz âlem-i berzahta Hafız Ali ile beraber oldular. Onu Hafız Ali'ye eş ve arkadaş yaptım' diye buyurmuş. Bana şöyle demişti: 'Babanız sağ olsaydı, bana asıl hizmeti o ederdi.'

İlk ziyaretine gittiğimde, odasında yalnızdı. Zannedersem, ezberinden Cevşen okuyordu. Bana baktığında, 'Efendim hoş geldiniz, safâ geldiniz' dedim. Bana 'Senin ismin ne?' dedi. 'Benim ismim Mehmed, akşam sizi ziyaret eden Hasan'ın ağabeyiyim, Derviş Ali'nin oğluyum' dedim.

"İnşallah, Muhammed kardaşım, sizinle çok görüşeceğiz. Benim şimdi işim var, sonra görüşürüz."

O günden sonra, biz alâkayı kesmedik. On beş gün kadar otelde kalmıştı.

Otel olmuyor, size bir ev bulalım' dedik. Hemen bir ev bulduk. Hasan Gücenmez'in otelinde kalıyordu. Yeme içme rahat olmuyordu. Evin ihtiyaçlarını temin edip, Üstadı eve yerleştirdik. Evi otelin karşısındaydı.

O zamanlar biz Üstadın kıymetini iyice bilemiyor, derin bir hoca olarak görüyorduk.

Üstada tuttuğumuz evde Karadenizli Yaşar isminde birisi vardı. Evin üç odası vardı. Kalaycı Yaşar bir odada kalıyordu. Üstadı tanıdıktan sonra, 'Ben sizi rahatsız etmeyeyim' diyerek başka bir eve geçti.

Üstad Emirdağ'a Şaban ayında gelmişti. Kendilerine yemek bizim evden giderdi, Hanım pişirir, ben de götürürdüm. Otelde ve evde kaldığı zamanlarda çamaşırını biz yıkardık.

Ramazan ayında önceleri camiye devam etti. Sonraları 'Fatiha'yı yetiştiremiyorum. İmamlar çok sür'atli okuyorlar. Ben Şafiîyim, okumam lâzım' diyerek, teravihlerde camiye devam edemedi. Bizler bazan evde, arkasında cemaat olurduk.

Bir gün akşamdan sonra bizim birader Hasan, 'Haydi Üstada gidelim, Hoca Efendiyi ziyaret edelim' dedi. Dışarısı karanlıktı, lâmbası yanmıyordu. Fakat içeriden sesi geliyordu. Galiba okuyordu. Ezkârını bitirdikten sonra girecektik. Dışarı çıkarak 'Niye geldiniz?' dedi.

Ziyaretinize geldik efendim' diye cevap verdik.

Vakit oldu mu?' deyince 'Evet, oldu' dedik.

İyi, haydi teravihe gidelim' dedi ve beraberce teravihe gittik.

Aşağıya inip de yolda camiye giderken, bana hitaben,

Bu biraderin, işâ (yatsı) ile mağrib (akşam) arasında konuşmanın yasak olduğunu bilmemiş de seni getirmiş' demişti. Cami yakındı, Üstadın yürümesi hızlıydı. Kırlarda ise daha da hızlı yürürdü. Dağlara çok hızlı tırmanırdı. Bir gün kırda kendisini takip ediyorduk. Ama çok hızlı gidiyordu.

Döndü, birden bire 'Hasan niye gelmiyorsun?' dedi. 'Üstadım. size yetişemiyoruz ki,' dedik.

Biz Üstadın yanına gayet rahat girip çıkardık. Bana, ''Kardeşim, sen serbestsin. İstediğin zaman girip çıkarsın. Ceylân'ı bana vermekle sen büyük hizmet ettin. Onun yapmış olduğu hizmet senin hasenat defterine geçer. Senin şahsının hizmetine bir ihtiyacım yok. Yalnız sen Üstadını görmek istediğin zaman gelebilirsin' demişti.

Bana daha çok dış işlerdeki hizmetler düşerdi. Meb'uslara, bakanlara mektup götürürdüm. Bazı eşyalarını bana sattırırdı. Çok eşyasını sattım. Hep de Nur talebelerine satardım. Parasını kendisine verdiğim zaman sekizde bir kâr payı verirdi. Bu parayla kendisine pirinç, bulgur gibi yiyecekler alırdık.

"Ceylân'ı kandırın"

Üstad Emirdağ'a 1944 Ağustos sonlarında gelmişti. Bir sene sonra oğlum Ceylan'ı Üstadın hizmetine verdim. Biz her zaman kendilerini takip ederdik. Dışarıya çıktığı zaman hemen yanına koşar, hizmetlerini görürdük. Gelen ziyaretçilerin ekseriyeti bizim vasıtamızla Üstadla görüşürlerdi. Arabadan inen dükkâna gelirdi. Üstada haber gönderir, kabul ederse görüştürürdük. Üstadın ziyaretine gelenlere çok baskı yapılıyordu. Sık sık evimizi arıyorlar, Ceylân'ı çağırıyorlardı. 'Hizmetinde bulunma!' gibilerden çocuğu sıkıştırıp, korkutmak isterlerdi. Hattâ zamanın Afyon valisi bir mektup yazarak, 'Orada Ceylân isminde bir çocuk varmış, onu elde edin, kandırın, kendi tarafınıza çekin, kendi tarafınıza çalıştırın' diyerek gizli bir mektup yazıp göndermişti. Mektup dolaşıp, Jandarma komutanının eline geçmişti. Saf birisi olan komutan beni çağırdı: 'Valinin emri var. Hoca Efendinin yanında Ceylân ne iş yapıyorsa bize haber edilecek, tamam mı?' diyerek konuşmuştu. Ben de, 'Olur' dedim. 'Ceylân, sen orada ne iş yapıyorsan gel, kumandana haber ver!' dedim. Güya iş mahremdi.

Bu durumu Üstada söyleyince, Üstad tebessüm buyurarak, 'Ahmaklar' dedi. Hattâ bir gün altı ay öncesinden verdiği bir dilekçeyi, Ceylân'a vererek, 'Git, kumandana, Said kaymakama dilekçe verdi diye söyle' demişti.

"Ceylân'ı bana ver"

Evlâdım Ceylân'da mâşaallah öyle bir zekâ vardı ki, öylesine... Okulunu çok iyi okumuştu. ilk ve ortayı bitirmişti. Üniversiteye niyetim vardı. Üstad Emirdağ'a geldiği zaman, elinden tutup 'Gel buraya, bir Üstad geldi, elini öpüp duasını alalım,' dedim. Gidip selâm vererek oturduk. O esnada ya Mecmuatu'l-Ahzab'ı veya Abdülkadir Geylânî Hazretlerinin bir eserini okuyordu. Bize 'İşte bakın, Abdülkadir Geylânî bizden bahsediyor' demişti. Ceylân'ı göstererek, 'Neyin oluyor bu senin?' diyerek sordu. Ben de cevaben 'Oğlum oluyor efendim' demiştim.

Ne yapacaksın, bu çocuğu?' diye sorunca da,

Bunun zekâsı kuvvetli, okutmak istiyorum, üniversiteye göndereceğim' diye, kalbimden geçen düşüncelerimi söylemiştim. Üstad mukabeleten şöyle buyurmuştu:

"Bak kardeşim, benim evlâdım yok. Bu oğlunu bana ver. Benden hem iman dersi alsın, hem de bana hizmet etsin, üniversiteye sonra gönderirsin."

Olur efendim' diyerek o andan itibaren Ceylân'ı Üstadın hizmetine vermiştim. Ceylân'da en ufak menfi bir hareket olmadı. 'Gitmem, etmem, yapmam' demedi. O da memnuniyetle kabul ederek, Üstadın hizmetine girdi.

Üstadın mektuplarını Ceylân yazardı. Önceleri eliyle yazan Ceylân'a, 'Sen bu mektubu burada elle, sonra dükkânda daktilo ile yazıyorsun. Oradan buraya getirip, tashihi için bana yeniden okuyorsun. Bu çok vaktini alıyor, Sana on beş gün müsaade. On beş gün içerisinde İslâm yazısını öğreneceksin. Hemen burada yazıp, doğruca postaya atacaksın' demişti.

Hakikaten ceylân on beş gün zarfında İslâm yazısını öğrenmiş, Üstadın mektuplarını vakit harcamadan postalamaya başlamıştı.

Ceylân'ın kendi yaşındaki arkadaşları-terzi çırakları filân- vardı. Onları hep Üstadın yanına getirirdi. O çocuklar Ceylân'la beraber Üstadın hizmetini görürlerdi.

Zamanla hizmetler çok büyüyordu. Üstadın kırlara yaya çıkmasına çok üzülüyor ve çok düşünüyorduk. 'Böylesi uzun yolculuğu Üstad yapıp da yorulmasın' diye konuşuyorduk. Bir at arabası temin ettik. Üzerine minder yerleştirip, düzelttik Üstad onunla bir kaç gün gezmişti. Sonra terakkî ve tekâmül olacak ya, araba çok ses çıkarıp rahatsız ediyor diye beğenmedik. Bu hadise 945 ve 946 yıllarında olmuştu. Daha sonra bir at bulduk. Birkaç gün de at ile gezmişti. Ata bindiği, kırlara çıkacağı zaman, etrafta bir nümayiş başlardı.

"Hattâ yukarıdakiler o zamanlar Üstad hakkında 'Beziüzzaman at ile ayaklanmaya hazırlanıyor' gibilerinden lüzumsuz ve asılsız dedikodularla daha yukarıdakileri iğfal ediyorlardı. Biz yine, 'Belki at ürküp Üstadı düşürür, bir tarafına birşey olur' düşüncesiyle araba almıştık. Bu işler hep teennî ile oluyordu. Önceleri tek atlı basit bir araba almıştık. Sonra at, derken bir fayton şeklinde oluyordu."

Eskişehir'de mukim Mehmet Merçioğlu bu faytonla alâkalı olarak şunları ifade ediyordu: "Ben o arabayı yapmak için, hususî olarak ölçüler verip, Romanya'dan getirtmiştim. Hocanın talebeleri geldiği zaman vermek istememiştim. 'Siz de istiyorsanız, gidip sipariş yapın' demiştim. Sonra Nur talebeleri gidip, Üstada söylemişler. Üstad ise dua etmiş, ertesi gün gidip arabayı almalarını söylemiş. Arabayı almaya gelen talebelerine "İşte araba orada, alın ve Hoca Efendiye götürün' demiştim. Önceleri çok sıkı olan elim, sonradan açılmıştı."

"Hoca dede, hoca dede"

Emirdağ'da o zamanlar Üstadın faytonundan başka bir fayton yoktu. 'Fayton geliyor!' diyerek çocuklar yollara düşerdi. üstadın arkasından koşarlar, karşılarlardı. 'Hoca dede, hoca dede' deyip! Üstadın ellerini öperlerdi. Üstad da çocukları görünce arabayı durdurup, 'Çocuklar bana dua edin' diyerek onları severdi.

1946 senesiydi. Bir gün kırlarda gezerken Üstad Ceylân'a, 'Param olsaydı küçük bir taksi alır, medreseleri gezerdim' demiş. Üstadın bu sözünü Ceylân, Hüsrev Ağabeye söylemiş. Hüsrev Ağabey de 'Bu bir emirdir, derhal taksi alınsın' demişti. 946'larda para topladık. Emirdağ, Konya, İnebolu gibi yerlerden alınan biner liradan toplam altı bin lira olmuştu. Tahirî Mutlu Ağabeyin de olduğu bir heyet halinde İstanbul'a gittik. Taksim'den Austin tipi siyah bir taksiyi 6800 liraya aldık. Acenteye parayı yatırdık. Araba orada olmadığı için, Bursa acentesinden alacaktık. Emirdağlı terzi Mustafa Tahirî Mutlu Ağabey, Ahmed isminde bir de şoför bulup, dört kişi olarak taksiyle Eskişehir'e kadar gelmiştik. Bende büyük bir endişe başlamıştı. Acaba münafıklar taksiyi görünce neler diyeceklerdi? Ben faturayı kendi üzerime yaptırmıştım. "Ticaret için aldım' diyecektim.

Biz bütün bu işlerden Üstada en ufak bir haber bile vermemiştik. Kendisi de birşey dememişti. Arabayı gece bahçeye çektik. Tahirî Mutlu Ağabeyin 'Kardeşim, artık Üstadın haberi olması lâzım,' sözü üzerine, kendisini Üstada gönderdik. Üstad güleryüzle karşılamamış, 'Kısmetse' diye cevap vermiş.

Sabah erkenden, 'Ceylân'ı bana çağırın' diye haber göndermiş, iki satır da yazı yazdırmıştı:

"Bu araba derhal geldiği yere gitmeli. Aksi takdirde hem benim, hem de sizin tokat yeme ihtimali var."

Ceylân bu haberi getirince korktuk. Tahirî Ağabeye 'Sen bilirsin' dedik. Arabayı Konya'ya, Halıcı Sabri'ye gönderdik. Onlar da az bir farkla başkasına satmışlardı. Araba meselesi böylece kapanmakla kalmamıştı. Dedikoducular arabayı iyice görmedikleri halde yine de ortalığı karıştırmışlardı.

Sorgu hakimi bana,

Araba gelmiş Hoca Efendiye. Hangi devletten ve daha neler geldi? Söyle bakalım' demişti.

Ne kadar anlattık, nafile, Tabiî ki, tahkikatın neticesi boş çıktı, neticede beraat ettik.

Üstad o gece ihtar almış, bunu kendisi Ceylân'a söylemişti. Manevî bir canipten Hazret-i Ali Efendimiz ile Abdülkadir Geylânî Hazretleri gelip 'Şimdi bu arabaya binmenin zamanı değil' diye söylemişler.

Binalar ahşap olduğu için, bir gün çarşıda yangın çıkmıştı. Köşedeki özel idare binası alevlenmişti. O gün Emirdağ'ın pazarıydı. Toptan şeker satıyorduk. Dükkânda çok para vardı. Gece yarısı kayınbirader kapıyı çaldı. Bizi korkutmamak için, 'Çarşıda yangın var, çarşıya gidelim' dedi. Pencereyi açıp baktım ki, gökyüzü alevlerle dolmuştu. Dumanlar ve alevler her tarafı kaplamıştı. Hemen elbiselerimi giydim. Aceleyle yeleğimi giymeyi unutmuştum. Cebimde çekmecenin anahtarı vardı. Sonra Ceylân'ı gönderip getirttim. Ardından Ceylân'ı Üstada gönderdik. Çarşıda yangın var, bizim dükkân yanmasın, dua etsin, diye Ceylân heyecanından, 'Efendim, yanıyoruz' demiş. Üstad Hazretleri kalkmış, dua etmiş, 'Yâ Rabbî kurtar' demiş, Sonraları Üstad Ceylân'a takılırdı: 'Senin kalbinde hâlâ dünya tamahı var' diye. Yangın hadisesini çok şükür risalelerde anlatıldığı gibi, ucuz atlatmıştık.

İmha plânı

Kaymakam Üstada çok eziyet ederdi. Dr. Tahir Barçın'ın kaymakamla araları iyiydi. Üstad için, 'Elimizde imha plânı var' demiş.

Camiye, 'Üstad üşümesin' diye mangal koyardık. Kaymakam yangın çıkar diye mangalı koydurtmadı. Mangalı götürmekten men ederdi. Maksat halkla görüşmesin,' mangal ise bahaneydi.

Mehmed Çalışkan'ın Üstadının hizmetleriyle alakalı bulunduğu yıllarda yurdun çeşitli yerleriyle olan haberleşmelerinden, Cizre'deki Nur talebelerinden Abdurrahman Şahin'e Üstadın sağlık durumu ile ilgili çektiği bir telgraf.

Bizler devamlı tarassut altındaydık. Sık sık zabıta gelir, ifadelerimizi alırdı. 1965 yılında Eskişehir'e yerleştik. Son seneler bile yine polisin takibinden kurtulamamıştık.

Abdülvahid Tabakçı'nın oteline iki sivil polis gelip sormuşlar: 'Bu Mehmed Çalışkan Eskişehir'e niye ve ne maksatla geldi?' O da şöyle cevap vermiş:

"Tanımıyorum ben onu. Bizim ikimizin de elimiz boş olsa, paramız da olsa, Risale-i Nur'ları bastırıp, dünyaya dağıtacağız. Adamcağız Eskişehir'de oturmaya, geçimini sağlamaya gelmiş. Niye gelecek ki?"

Bizim suç dosyasına 'Muannit Nurcu' diye yazmışlar. Daha yakınlara kadar dükkânı takip ederlerdi.

Üstadın küçük bir sobası vardı. Bir gün baktım, soba gürül gürül yanıyor, hava gelsin diye pencereyi de açmıştı. Böyle çok yapardı.

"Ne yapayım da içeri gireyim?"

Afyon mahkemesinden sonra Zübeyir Gündüzalp Üstadın hizmetine girmişti. Mahkeme esnasında Zübeyr, Ceylân'a sormuştu; 'Ben böyle dışarıda, sizlerden ayrı sıkılıyorum. Nasıl yapayım da ben de içeri gireyim?' Ceylân, 'Sert bir müdafaa yap' demişti. O zamanlar Zübeyir gayr-ı mevkuf muhakeme altındaydı. Neticede o da içeriye alındı.

948 Afyon mahkemesi müdafaasında bulunan Üstadın avukatı Ahmed Hikmet Gönen, Zübeyir Gündüzalp'ten ve müdafaasından hararetle bahsederdi. Hakikaten Zübeyir'in müdafaası çok kahramancaydı.

Üstadın yemeklerini bizim hanım yapardı. Afyon hapsine kadar, dört sene bizim evden giderdi. Hapisten sonra talebeleri yapmıştı. Üstad umumiyetle mevsim yiyeceklerini tercih ederdi. Bazı mevsimler patlıcan, karnıyarık, dolma, bamya, tatlı gibi, bizim evde pişen normal yemekleri yerdi. Bana tembih ederdi:

Hemşirem yemek yaparken yanında sen bulun.Dükkânâ getir. Dükandan ben alırım.

"Ben de evde yapılan yemeği bir sepete koyup, dükkâna getirirdim. Zehirleme olmasın diye, yemeğin bizim evde yapıldığını bildirmemeye çalışıyor ve titizlik gösteriyordu. Kendisi kızartma yemezdi. Az yerdi.

Çorba gibi diş getirmeyecek yemekleri tercih ederdi. Yemek tabağı dükkâna geldiği zaman içerisinden bir yirmi beş kuruş çıkardı. Önceleri verdiği paraları hep biriktirirdim. Sonralara talebelere vere vere dağıldı, gitti.

Günde bir defa yemek götürürdük. Ceylân veya Zübeyir dükkândan alıp götürürdü.

"Çamaşırları mis gibi kokardı"

Üstada başkaları da yemek götürürlerse, kabul etmiyor; 'Kusura bakmayın, Ceylân'ın validesinin yemeği, benim validemin yemeği gibi geliyor bana. Sizinkileri yiyemiyorum' derdi. Mutlaka her yemeğin mukabilinde para verirdi. Hanım yemek yaparken çok kolaylık bulurdu. Biz de kendi iaşemizde bir bereket bulurduk. Hanım, Üstadın çok hizmetinde bulunmuştu. Çamaşırlarını hep yıkardı. Sonraları talebeler yıkardı. Temizliğe çok dikkat ederdi. Yıkamak için gelen çamaşırların kirli olduğu hiç belli olmazdı. Bütün çamaşırları mis gibi kokardı. Çamaşırın yıkanması için şöyle diyordu.

"Yıkama işi bittikten sonra su döksünler. Su döküldükten sonra, ellerini değdirmesinler."

Mehmed Çalışkan'a Üstadın duası:

"Yâ Erhamerrahimîn! İsm-i âzam hürmetine, bu evradları okuyan Mehmed Çalışkan'ın cennetü'l firdevse saadet-i ebediyeye mazhar ve hizmet-i Nuriyede muvaffak eyle. Âmin, âmin, âmin.."

Öldümoğlu

Emirdağ'da o zamanlar Öldümoğlu adında sarhoş bir adam vardı. Bir memur, kağıda yazmış: 'Said'in talebesi buradan Said'e rakı aldı.' Rakıcı dükkânında Öldümoğlu'na bu kağıdı imzalamasını söylemiş. Öldümoğlu ise şiddetle, 'Ben bu yalana imza atmam, tövbeler olsun' diye reddetmiş. Bunu yapan memur aynı gece beraber rakı içtiği arkadaşlarıyla gezerken aralarında kavga çıkmış. O müfteri adama orada dayak atmışlar ve tabancasını almışlar.

Üstad kırlara çıktığı zamanlarda arabada Ceylân ve arkadaşları bulunurdu.

Çok kere yalnız giderdi. Üstad daima kalabalıktan çekinirdi.

Ali Ekber Şah'ın ziyareti

1950'lerde Pakistan'dan gelen Maarif Nâzır Vekili Ali Ekber Şah Emirdağ'a Üstadı ziyarete gelmişti. Beraberlerinde tercüman olarak da Salih Özcan bulunuyordu. Ziyaret sırasında Üstad 'Ben çoktan beri Arapça konuşmadım. Siz tercüme edin,' diye Salih Özcan'ın tercüme etmesini istemişti. Salih Özcan bir müddet tercüme etti. Sohbetler derinleşince işin içinden çıkılmaz oldu. Hemen Arapça olarak konuşmaya başlayan Üstad bir saat kadar Ali Ekber Şaha ders verdi.

Ali Ekber Şah Konya'ya Mevlânâ'yı ziyarete gidecekti. Bir defa daha Üstadı ziyaret edip görüşmek istiyordu. Sonra Üstad kendilerini yolcu etmek için gelmişti.

Ali Ekber Şahı yolcu edince, Zübeyir geldi. Islahiye'ye tayini çıkmıştı. Üstadı son bir defa daha görmeye geliyordu. Üstad Zübeyir'e, 'Bazan lisan-ı halinle hizmet yaparsın. Hareket ve halinle hizmet yap. Hem gittiğin yerde âzamî dikkat, âzamî ihlâs, sebat, âzamî tesanüt ile hizmet edersin' demişti.

Bayram Yüksel başka bir sebeple hapishaneye girmişti. Hapishanede Ceylân, Bayram'la ilgilenmişti. Tabiî, ikisi de o zamanlar çocuktu. Bayram hapishaneden çıktıktan sonra, Üstad onu takip etti. Hattâ köyüne kadar gitti. İtiraz edecek olan Bayram'a Zübeyir, 'Herkes Üstadın ayağına giderken, Üstad senin köyüne geldi. Daha fazla itiraz etme de gel' diyerek Bayram'ı Üstadın yanına getirmişti.

Ceylân âhiretliktir

Üstadımız sık sık 'Ceylân'ı dünyaya vermeyeceğim. O dünyalık değil, ahiretliktir' diye söylerdi.

Ceylân 1962 yılında evlendi ve 1963'de de trafik kazasında vefat etti. Ceylân'ın hanımı Tâlia, vefatından on-onbeş gün önce onu rüyasında bir kalabalık içerisinden çağırdıklarını görmüş, o da çıkıp gitmiş. Sonradan Ceylân Küçükçekmece taraflarında bir trafik kazasında, minibüste yolcu olarak vefat etti.

"Üstadın zehirlenmesi

Bir gün bizim biraderin merdivenini alan bir bekçi, Üstadın penceresine dayayarak, sürahisinin içine zehir atıp, su-i kaste teşebbüs etmiş. Bu hadise Pakistan'ın kurtuluş gününe tesadüf etmişti. Üstad o gece çok ateşlendi.

Hararetle beraber ishali de vardı. Sabaha kadar çok ızdırap çekip, çok şiddetli hastalandı. Bizler çok korkmuştuk.

Tırnak kesme hadisesi

İki hoca aralarında tartışmışlardı. Birisi tırnağın gömülmesini, diğeri ise yakılmasını söylemişti. Münakaşa neticesinde durumu gelip Üstada söylemeye karar vermişlerdi. Onlar geldikleri zaman Üstad da tırnaklarını kesiyormuş. Kestiği tırnağın bir kısmını gömmüş, bir kısmını da sobanın içine atmış. Böylece her ikisinin de müdafaa ettiği meseleye fiilen cevap vermiş oluyordu.

Üstadımız Zübeyir'e kendi te'lifi olan 'On Beşinci Mektub'u on-on beş defa okuyup, ezberlemek istediğini, fakat ezberleyemediğini söylemişti. Zübeyir'e, 'Sen kaç defa okudun?' dediği zaman, Zübeyir 'İki-üç defa' diye cevap vermişti.

O günlerde Emirdağ'da şu zatlar Üstadın yanına gidip gelirlerdi: Nalbant Ahmet Urfalı, Sıhhiyeci Hayri, Mustafa Acet, Berber Mustafa Çakın gibi zatlar.

Yine bir gün, Ceylân Üstada küfreden Martuşun Oğlu Muzaffer Başaran'ın ağzına tabancayı sıkmış. Adamın dişleri düşmüş, fakat ölmemişti. Adam ölmediği gibi, kat'iyyen kendisine kurşunları kimin sıktığını hatırlayıp söyleyememişti. Ben heyecan ve telâşla gidip, durumu Üstada söylemiştim. Üstad eliyle işaret ederek, 'Biz bu meseleyi kapattık' demişti.

Tek partinin istibdadı zamanında şapka giymek bir nevi mecburiyetti. Ben de giyerdim. Bir gün kırda Üstadın hizmetinde iken fötrümü taşlar arasına gizlemiş, takkemi giymiştim. Üstadla sohbet ediyorduk. O sırada posta dağıtıcısı Ahmet Efendi oradan geçti. Bu zat şapka giymezdi. Üstad onu gösterdi ve şöyle buyurdu: 'Bu zat şapka giymediği için ona dua ediyorum." Ben de bu dersi Ahmed Efendiye değil, Mehmed'e (kendime) söyledim. Başımdan şapkayı çıkartıp, taşların arasına fırlatıp attım. Ondan sonra bir daha giymedim.

"Yakında büyük bir Tarihçe-i Hayat yazılacak"

Üstad neşredilen Tarihçe-i Hayat'tan sonra 'İnşaallah yakında büyük Tarihçe-i Hayat yazılacak' demişti.

Yine bir defasında 'Siz kimin talebesi olduğunuzu, kime hizmet ettiğinizi, nasıl bir şahısla konuştuğunuzu bilmiyorsunuz. Ayrıca yakında bu Risale-i Nur mekteplerde okunacak' cümlesini tekrar tekrar söylemişti.

Bir gün Ahmed Feyzi Kul ziyaret için gelmişti. Üstad Ahmet Feyzi'ye, 'Çabuk bir vasıta bul ve git' demişti. Akşamleyin bir sohbet yapmak için bırakmadım. O gece münevver bir cemaatle güzel bir sohbet oldu. O gece geç saatlere kadar sohbet devam etmişti. Sabahleyin Üstad Ahmed Feyzi'yi çağırttı. Halbuki Üstadın onun kaldığından haberi yoktu. Ahmet Feyzi çok korktu, beraberce Üstadın yanına gittik. Üstad, 'Sen akşam ne konuştuysan ben aynen kabul ediyorum' diyerek iltifat etti.

Afyon hapishanesinde bayramdan sonra bizlere üzücü mektuplar gelmişti. Hanım, küçük kızla ziyaretime gelmişti. Acıklı manzaralar olmuştu. O gün Üstad, 'On tane huriden karım olsa, yüz tane çocuk olsa, hizmet-i imaniyeye zarar gelmemek için hepsini terk ederim' diye ders vermişti.

Üstadın Emirdağ'da geçirdiği son günlerdi.

Isparta'ya doğru yola çıkmak için hazırlık içindeydiler. 'Benim gidişime hiç merak etmeyin!' deyince bende müthiş bir hüzün başlamıştı. Meğer bu ayrılık son ayrılıkmış! İçim hüzünlendi, gözlerim nemlendi. Ayrılırken bu şekilde 'Merak etmeyin' demezdi. Sanki bir daha dönmeyecekmiş gibi bir hali vardı. Ayrıldıktan sonra arkadaşlarıma sıkıntımı açtım.

Birkaç gün sonra Zübeyir'den bir telgraf aldım. Telgraf Urfa'dan çekilmişti. Daha da şaştım. zübeyir şunu yazmıştı tele: 'Salimen Urfa'ya vardık. Binler selâm.'

Üstad iyileşmiş, Urfa'ya gezmeye gitmiş, diye sevinmiştik. Ertesi gün bir tel daha almıştık. 'Urfa valisi bizi burada durdurmuyor. Acele Başbakana müracaat edin. Burada kalmamız için emir versin.' Bu haber üzerine hemen sağa sola telefon ettik. Arkasından bir üçüncü telgraf daha gelmişti. Bu tel ise son ve acı haberi bildiren bir telgraftı. Kara ve acı tel dünyayı, gökleri simsiyah etmişti. Günlerce Türkiye'ye gökten çamur yağmıştı. 'Üstad vefat etti. Namazı cemaatle kılınacaktır!'

Gözler ağladı, gönüller ağladı. Ulu Sultan uçmuştu.

OSMAN ÇALIŞKAN

Çalışkanlar hanedanının en büyüklerindendi. Üstad, Osman Abdullah, Mehmed ve Hasan Çalışkan kardeşleri kastederek, "Siz de dört kardeşsiniz, ben de dört kardeşim; Çalışkanlar hanedanı benim akrabamdır" diye buyurmuştu.

Elimizdeki hatıralara göre, Osman Çalışkan tok sözlü, hak sözlü, babacan ve hakperest bir insanmış.

1945'te Üstadın penceresine merdivan dayayarak, yemeğine zehir atıp suikast tertiplemişlerdi. Osman Çalışkan, Üstada, "Size bu pencereden bir zarar geleceği ihtar edilmedi mi" diye sorduğunda,

"Bir zarar geleceğini hissettim, ama bu bir kader-i İlâhidîr" diyen Üstad zehirlenmeden sonra beş-altı gün hasta yatmıştı.

Osman Çalışkan'ın dedesi Hacı Osman, Yemen'de askerlik yapmış olan kahraman bir adammış. Bu Yemen kahramanının dedesi, Gayretoğlu Mustafa bir Türkmen aşireti ile Musul'dan iki asır evvel gelip, bugünkü Emirdağ'a yerleşmişti.

Üstad, Osman Çalışkan'ın hanımı Sultan Hanımın yazdığı Risale-i Nur'un sonuna şu duayı yazmıştı: "Yâ Erhamerrahimîn, ism-i âzamın hürmetine bu nüshanın sahibesi, hemşiremiz sultan Hanımı cennetü'l-firdevste saadet-i ebediyeye mazhar eyle. Âmin, âmin, âmin..."

Osman Çalışkan'ın yazdığı bir Nur Risalesine Üstad şöyle yazmıştı: "Yâ Erhamerrahimîn, ism-i âzamın hürmtine bu nüshayı yazan Osman'ı cennette saadet-i ebediyeye mazhar eyle ve hizmet-i imaniye ve nuriyede muvaffak eyle, Âmin, âmin, âmin...'

Osman Çalışkan'ın yazdığı cevşen'e Üstad şu duayı yazmıştı.

Yâ Erhamerrahimîn, Cevşen'deki isimler hürmetine bu nüshayı yazan ve okuyan Osman'ı cennetü'l Firdevste ebedî mesud eyle ve hizmet-i imaniye ve Kur'âniyede daima muvaffak eyle. Âmin, âmin, âmin.."

Afyon Yusufiye medresesinin bahtiyar mensubu Osman Çalışkan'a Üstad bir mektubunda şunları ifade buyuruyordu:

"Aziz Sıddık Kardeşim Hacı Osman,

"Manevî bir ihtar ile size buradaki kardeşlerime bir hakikatı beyan etmek lâzım geldi. O hakikat şudur: Risale-i Nur'un hizmetinde ve şakirdlerinin selâmetinde tam sadakat ve ihlâs bir esaslı şart olduğu gibi, belki şimdilik daha ziyade elzem ve hem ikinci esaslı şart, tam ihtiyat etmek ve münafıkların zahirce dostane hulûllerine meydan vermemek ve tam dikkat etmektir.

"En evvel sana söylüyorum. Senin sadakatinde, haslardan olduğu gibi bana akraba olan Çalışkan hanedanının ehemmiyetli bir rüknüsün. Benim hakikî bir kardeşim hükmündesin. Sen ticaret mesleği itibariyle herkese dostane muamele ettiğinden, Nur'lar aleyhindeki bir kısım bedbahtlar senin mertliğinden ve doğruluğundan ve temiz kalbliliğinden ve safvetinden istifade edip, Nur'ların intişarına zarar verdiklerini hem maddi, hem manevî haber aldım. Şahsıma gelen sıkıntıya hiç ehemmiyet vermem. Şahsî bin zararım olsa, Nur'un intişarlarına dokunmazsa, beş para kıymeti yok. Fakat dessas ve zındık bir komite, zahiri benim şahsıma bir bahane ile sıkıntı verir. Tâ Nur'lara perde çekilsin. Şakirdlerin şevki kırılsın.

"Bir haşiyecik:

"Buraya Eşref gelmiş ve kitaplar Konya'ya gönderilmiş. O münafıklar hissetmişler. Gerçi kanun hiçbir cihetle bize ilişemez. Fakat münafıklar bahane arıyorlar."

Osman Çalışkan 1965 yılında Eskişehir'de vefat ettiği zaman, polis memurları, "Hakikaten öldü mü?" diyerek kabristanda tahkikat yapmışlardı; çünkü bu mert adamın ismi zihinlerde daima şimşek gibi çakıyordu.

ÇALIŞKANLAR HANEDANI

Bediüzzaman, Denizli hapishanesinde dokuz ay mevkuf kalmıştı. Burada iman ve Kur'ân hakikatlarının nuru olan "Onbirinci Şua"yı, Meyve Risalesi'ni yazmıştı.

Bu dersi şöyle takdim etmektedir:

Denizli hapsinin bir meyvesi: Zındıka ve küfr-ü mutlaka karşı Risale-i Nur'un bir müdafaanamesidir. Ve bu hapsimizde hakikî müdafaanamemiz dahi budur. Çünkü, yalnız buna çalışıyoruz.

"Bu risale, Denizli hapishanesinin bir meyvesi ve bir hatırası ve iki Cuma gününün mahsulüdür."

Şairlerin, ediplerin ve diğer insanların "hapishane, maphushane, kodes, zindan" dedikleri bu menzile Bediüzzaman "Medrese-i Yusufiye" ismini vermiştir. Zeliha'nın iftirası üzerine atıldığı hapishane, Yusuf Aleyhisselâmın şeref vermesiyle bir dershane, bir medrese olmuştu, Bu tesbiti ve keşfi yapan Bediüzzaman buraya Yusuf'un(a.s.) medresesi, dershanesi ismini vermişti.

15 Haziran 1944 tarihinde tahliye edilen Bedüzzaman, Halil Bektaş'ın o zaman Denizli'deki meşhur Şehir Otelinde bir buçuk ay kadar, aziz bir misafir olarak kalmıştı. Nihayet Ankara'nın verdiği karar üzerine, Afyon vilâyetinin Emirdağ kazasında oturması emredilmişti!

31 Temmuz 1944 Perşembe günü Denizli'den alınarak Afyon vilâyetine getirilip, Ankara Oteline yerleştirildi. Burada da yirmi gün kadar kaldıktan sonra, Ağustos ayının sonlarına doğru, Şarklı Tahir isimli bir polis memurunun nezaretinde, ikindiden sonra, akşama yakın, Şaban ayı içinde Emirdağ'a getirildi. Emirdağ, artık Bediüzzaman'ın bir asra yaklaşan ömrünün son menzili sayılırdı. Burada 1950 yılına kadar devamlı, 50'den sonra zaman zaman uğradığı, kaldığı bir belde olmuştu.

Edipler Emirdağ'la alâkalı olarak çeşitli eserler vermişlerdir. Denizlili şair, mutasavvıf, veli ve edip bir zat olan Hasan Feyzi Yüregil, Üstadının Emirdağ'da zehirlenmesinden dolayı vefat haberini almış gibi kaleme aldığı çok içli ve dertli mersiyesinde acıklı bir tablo çizmekte, bu tablonun Emirdağ'la alâkalı kısmında şunları ifade etmektedir:

"Ah, o emirdağ! Biz onun nasıl bir dağ olduğunu hâlâ anlayamadık. Ondaki esrarı hâlâ çözemedik. O dağ hakikaten Emir dağı mı; yoksa esir dağı mı? O daĞ bize bir dağ oldu. O dağın vurduğu dağ yine bizi dağladı. Onun dağı bizi yaktı kavurdu. O dağ bizim dağımız üzerine binlerle dağ olup hepimizi dağladı, hüzün ve elem verdi. Ah, o dağ yüz binlerle kardeşin yetim kalmasını kasdetti. Hepimizi diri diri ateşlere yaktı. Hâsılı, o dağ seni harap, bizi kebap etti, Üstadım. Ona emir dağı değil, emer dağı ve ecel dağı demeli. Seni aramızdan alıp kendine ve içine çeken o dağa emir dağı değil, emen dağı demeli, ey 'Evemen kâne meyten fe ahyeynâhu nefsi' himayesiyle dirilen Üstadımız, 'Said de öldü' desek inanırlar mı? Hem Said ölür mü? Ölen şaki ve hayvan değil midir?Buyurduğun gibi, bu ancak bir yer değiştirme ve muvakkat bir ayrılmadır, fakat bizim için çok acı, çok."

Hekimoğlu İsmail Yokuş isimli kitabında "Emirdağ'da Sabah" başlığı altında Bediüzzaman'ın Emirdağ'a girişini, aydınlık, güneş, nur ve sabah olarak anlatır, tavsif eder.

Mehmed Önder de Aldı Sözü Anadolu isimli eserinde Emirdağ bahsine "Emirdağ'larından öteye yol gider" ile başlar. Hakikaten müellif bilmeden, bilemeden Emirdağ'dan öteye, çok ötelere giden nur yolunun, Nurs yolunun izahını yapmakta, Emirdağ efsanesini anlatmaktadır.

Emirdağ, adını, yanı başında yükselen Emirdağ dağlarından alır. Aslında emirdağ şehrinin ilk adı Muslucalı'dır. Bu adın Selçuklular devrinde bölgeye yerleştirilen Oğuz oymaklarından birisinin beyi olan Musluca'dan geldiği söylenir. Sultan Abdülaziz devrinde Muslucalı'ya çok sayıda göçmen yerleştirilmiş ve adı Aziziye olmuş, cumhuriyetten sonra Emirdağ adı verilmiştir.

Bolvadin'de Abdülkadir Geylanî Hazretlerinin torununa ait olduğu söylenen bir türbe bulunmaktadır.

Merhum Arif Nihad Asya bir dörtlüğünde şunu ifade etmektedir:

Bolvadin'de Şeyh Abdülkadir-i Geylâni ve adaşları,

Çevrende muhafız sekiz on arkadaşın

Ceylânîler, Kadirîler, Kadriyeler,

Abdiller olmak istemişler adaşın!"

Haliyle Bolvadin ve Emirdağ'da Geylâni ismi Ceylân olarak dolaşmaktadır insanlar arasında..

Emirdağ'a Kerkük'ten Musul'dan gelen Türkmen aşiretleri içinde "Gayretli" lâkaplı bir zat da vardı.

Bu zatın neslini babadan oğula doğru şöyle sıralayabiliriz:

Gayretli Mustafa,

Süleyman Ali,

Hacı Osman Dede,

Derviş Ali.

Derviş Ali'nin altı evladı vardı. Bu evlâtlar Nur Külliyatının mektuplarında "Çalışkanlar Hanedanı" diye geçmektedir.

Musul'un "Gayretli oğulları, " Türkiye'de, Emirdağ'da ve Nur'larda "Çalışkanlar Hanedanı" olmuştu.

Bu altı bahtiyar biraderler şunlardır:

Osman Çalışkan(1899-1965)

Abdullah Çalışkan (1902-1952)

Hasan Çalışkan (1908-1979)

Mehmed Çalışkan (1905-1984)

Ahmed Çalışkan (   )

Mahmud Çalışkan (1936-   )

Çalışkanlar hanedanından Mehmed Çalışkan'ın oğlu olan Ceylân Çalışkan dehâ derecesinde bir zekâya sahipti. Çok küçük yaşta Bediüzzaman'ın hizmetine girmiş, mânevî bir evlât olmuştu.

ABDULBAKİ ARVASİ

Abdülbaki Arvasi, Van ilimizin Arvas köyündendir. Evliyalar beldesi bu mübarek köyde dünyaya gelmiştir. Babası eski Van müftülerinden Şeyh Masum Efendidir. (1875 - 1938) Dedesi ise Seyyid Fehim Efendidir. Kendisi 1899'da dünyaya gelmiş, 1979' da vefat etmiştir.

"Hep seçme talebeleri vardı"

Abdülbaki Arvasi, bize anlattığı hatıralarında diyor ki:

Birinci Cihan Savaşından önce Van'da idadi (lise) mektebinde okuyordum. Okula sık-sık gitmez, hep Bediüzzaman'ın Horhor'daki medresesine giderdim. **'Niçin mektebe gitmedin, yine mi kaçtın?'** derdi. Ben de kendisinin yanında okumak istediğimi söylerdim.

Horhor'daki medresesinde yeşil kaplı bir masası vardı. Bu masanın üzerine raptiyelerle, **'Beşikten mezara kadar ilim talep ediniz'** meâlindeki hadisi yazmıştı. Tahsilin sonunda olan talebelere bizzat kendisi ders verirdi. Hep seçme talebeleri vardı. Yirmi beş kadar talebeye ders veriyordu. Beni çok severdi, hiç ismimle hitap etmezdi. 'Birazi' (yeğen) derdi.

Savaştan önce Nurşin ve Hüsrev Paşa camilerinde kalırdı. Bir gün babamla Adilcevaz'dan Van'a geldik. Babam beni mektebe getiriyordu. Gemi de tehirli olduğu için geç kaldık. Amcamın evi de uzaktı. Şabaniye mahallesindeydi. Babam Masum Efendi, **'Molla Said'e gidelim. Onunla sabaha kadar sohbet eder, takıştırırız'** (Lâtife ve sohbet ederiz) dedi.

Üstad'ın yanına vardığımızda vakit gece yarısıydı. Mevsim sonbahardı. Baktık Üstad caminin kapısında yorgana sarılmış oturuyor. Biz başkası sandık. Meğer yıkanması icab edince camiden çıkmış, dışarıda bekliyormuş. Babam: **'Vay ez gulâm, yahu Seyda burada ne arıyorsun? Donacaksın'** dedi. Sonra Üstad banyo yaptı ve geldi orada sabaha kadar babamla sohbet ettiler. Sabahleyin namazı kıldıktan sonra ayrıldık".

"Üzülmeyin, İslâmiyet incelir, ama kopmaz"

Cumhuriyetin ilk yıllarındaydı. Kör Hüseyin Paşa babama gelerek, 'Ben Seyda'nın yanına gidiyorum, beraber gidelim' deyince, babam 'Biraz işim var, sen istersen Abdülbaki'yle git. Ayrıca valiyle fırka kumandanı Süleyman Sabri Paşaya haber ver de öyle git' dedi.

Sonra Vali Tahsin Beye gittik. Tahsin Bey, 'Benim de selâm ve hürmetlerimi söyleyin, ellerinden öperim' dedi. Sonra Süleyman Sabri Paşaya gittik, o da aynı şeyleri söyledi. Atlara binerek Erek Dağına gittik. Üstad'ın yanında eskiden polislik yapmış Cevdet isminde bir talebesi vardı.

Ziyaret sırasında Üstad gelecek günlerden bahisle, 'Üzülmeyin, başınıza çok işler gelecek. Sizi çok rahatsız edecekler. Üzülmeyin, hak yerini bulur. Onlar şeriatı kaldırmak istiyorlar. Şeriat-ı garra (parlak Şeriat, İslâmiyet) incelir, ama yine de kopmaz. Onun sahibi Allah'tır. Bir koruyucusunu gönderir, yeniden İslâmiyeti ihya eder' dedi.

Daha sonra biz bunu babama anlattığımızda, peder 'Herhalde Mehdi'yi kastetmiş' diye kanaatini bildirdi.

Dağda toprak bir manastır harabesinde oturuyordu. Çok basit bir yaşayışı vardı. Bir hasır, bir keçi postu vardı. Biz Şark lisanıyla mitil deriz, yüzsüz bir de yorgan vardı. Ufak tefek bazı zaruri eşyalar da etrafta gözüküyordu.

Vakit geçince talebesine 'öğle oldu, misafirler var, bir şeyler yap da getir' dedi. Bir parça bulgurla, biraz yağları kalmıştı. Talebesi bu kalan son yağla pilav yaptı getirdi. Çok azdı. Ben bunun kâfi geleceğini zannetmiyordum (Abdülbaki Efendi burayı anlatırken yemin ederek **"Ben hayatımda öyle lezzetli yemek yemedim. Orada, Erek Dağında, Üstad'ın yanında yediğimiz o öğle yemeğini unutamıyorum"** demekten kendini alamıyordu.) Yemekten sonra Üstad talebesine hitaben, 'Sen bu yemek yetmeyecek diye üzüldün. Bak Allah hepimizi doyurdu, hepimize kâfi geldi' dedi.

Az sonra abdest almak için müsaade istedi. Üstad dışarı çıkınca, Hüseyin Paşa para vermek istedi, fakat talebesi almadı. Paşa da parayı postun altına koydu. Az sonra Seyda gelince, henüz kollarını da indirmemişti. İki elini kapıya dayayarak güldü ve Hüseyin Paşaya, **'Paşa siz bana misafir oldunuz, aç mı kaldınız? Bizim bir şeye ihtiyacımız yoktur. Onu bizden daha fakir olanlara verin'** deyince, Hüseyin Paşa çok üzüldü ve gözyaşlarını tutamayıp ağlamaya başladı.

Kurban Seyda bir şey yok!' dedi. Üstad ise:

"Onu başkalarına ver. Benden daha çok muhtaç ve müstahak olanlar var, onlara verin' derken, Hüseyin Paşa: 'Seyda bir şey yok!' diyordu. Üstad yine: 'Yok yok onu alın başkalarına verin' deyince ben, postun altındaki parayı alıp cebime koydum."

Abdülbaki Arvasi, bunları gözyaşları içinde anlatıyordu. Çok hislenmiş, çok duygulanmıştı. Anlatmaya devam etti:

"Artık kalkacaktık. Vedalaştılar, ayrılıyorduk. Üstad Hüseyin Paşa'ya, 'Bak Paşa, şimdi vereceğin yer hatırıma geldi. Bu Cevdet'in gömleği çok eski, buna bir mecid ver' dedi. Paşa da çıkartıp bir altın verdi. Fakat talebesi bir altını almadı, sadece bir mecid aldı."

Sürgünler başladı

Bu ziyaretimizden sonra sürgünler başladı.

Masum Efendiyi, Üstad'ı, Kör Hüseyin Paşayı, Gevaş Müftüsü Hasan Efendiyi, Küfencizade Şeyh Abdülbaki Efendiyi, Şeyh Hami Paşanın oğlu Abdullah Efendiyi beraber sürgün ettiler.

1928 yılında herkes, tekrar memleketine döndü. Fakat Üstad'ı, babamı, Abdülbaki'yi ve Hüseyin Paşayı bırakmadılar. Bunlar dönemedi. Babam 1938 yılında Arvas'ta vefat etti.

Hüseyin Paşa, Üstad'ı dinlediği için isyanlara katılmamıştı. Damadı, isyana katıldı, sonra da kaçtı, Musul'a gitti.

Babam Masum Efendi ile Seyda çok samimi konuşurlardı. Babam, Seyda'yı çok severdi, hürmet ederdi. Harpten sonra, Seyda ile konuşurken, Üstad'ın kahramanca çarpışmalarından konu açılmıştı.

Babam: 'Molla Said, dünyanın en cesuru sen miydin? Hükümet kaçtı, Bitlis halkı çekildi. Siz elli altmış kişiyle düşmana karşı dayandınız. Bu yüzden başına bu kadar felâket geldi.' Üstad tebessüm ederek:

“Masumların hatırı için, onların kurtulması için, vatanı düşmanlardan temizlemek için kendimizi feda ettik” diye cevap verdi. Kendi çektiklerinin, zulüm ve eziyetlerin hiçbir ehemmiyeti olmadığını söyleyerek, **'Müslümanların saadeti için kendimizi feda etsek ne olacak?'** dedi.

Yine babam bir sohbet sırasında Seyda'ya, 'Ez gulam!... Doğru söyle, peki Rusya'dan nasıl kaçtın Sibirya'dan nasıl kurtuldun?' dedi. Üstad yine derinden derine tebessüm etti:

"Allah'ın inayetiyle kurtuldum. Artık gerisini karıştırma” diyerek güldü.

***

"Seyda çok heybetliydi. İnsan kıyamazdı ona bakmaya. Seyda'nın köyüyle bizim Arvas birbirine çok yakındı. Seyda'nın küçük kardeşi Mehmet bizim köyde müderrislik yapardı. Amcam Mehmet Sıddık kendisini getirmişti. Daha sonra amcam harpte şehit oldu. Harpten sonra da Mehmed Efendi yine Arvas'ta ders okuttu. Kısa boylu, sakallıydı. Büyük kardeşi de âlim bir zattı. Uzun boylu bir insandı. Harpten önce vefat etti."

Son görüşme

Abdülbaki Arvasi, Bediüzzaman Said Nursî ile son olarak aradan yıllar geçtikten sonra, 1960 yılı başında Konya'da görüşmüştü.

Bu görüşmeyi ise şöyle anlatıyor:

Mevlâna türbesini tatil günü olmasına rağmen açtırdık. Üstad türbeyi ziyaret etti. Mevlâna'nın ruhuna dua ve Fatiha okudu. Kardeşi Abdülmecid Efendiyle görüştü. Konya'ya gelmesi de çok hâdiseli geçmişti. Gazeteler, polisler yaygara yapmış ve sıkı emniyet tedbirleri alınmıştı.

Üstad'ın elini öptüm. Bana:

Olur böyle şeyler... Demek seninle yine görüşecektik. Nasıl, daha Arvas'a gitmedin mi?' dedi. Ben de, 'Hayır, daha gitmedim' dedim. Gitmemi söyledi.

"Ben de Üstad'ın sözü üzerine çoluk çocuk o sene Arvas'a gittik. Üstad bizimle vedalaşırken göz yaşları akıyordu. **'Bu sizinle son görüşmem, hakkınızı helâl edin'** dedi. Hep ağladık, göz yaşları içinde Üstad'dan ayrıldık."

SEYYİD MEHMET ŞEFİK ARVASÎ

İlk talebelikten Denizli hapsine

1884'de dünyaya gelen Seyyid Şefik Arvasî, Bediüzzaman'ın eski dost ve talebelerinden bir zattı. Kendisi Bitlis'in Hizan kazasının Arvas köyünde doğmuştu. Nur'lardan ilk eser olan İşaratü'l-İcaz'ın muhatabı ve kâtiplerindendir. Van'da Horhor Medresesinde de Bediüzzaman'a talebelik yapmıştır. 1943'teki Denizli hapsinde o da Üstad'ıyla birlikte dokuz ay mevkuf bulunmuş ve sonunda beraat etmiştir. Denizli'ye götürülmeden evvel 41 gün İstanbul Emniyet Müdürlüğünde bulunmuş, sonra da Denizli'ye sevk edilmiştir. Denizli'den verilen beraat kararında ismi Mehmed Şerif Eryuvası diye geçmektedir. Burada iki yanlış bir aradadır. Soy ismi alırken cahil memur, Arvasî'yi Eryuvası diye yazmış, mahkemeciler ise Şefik'i Şerif diye yazmışlardır.

Eyüp Sultan'da Bostan iskelesindeki tekke meşrutasında ikamet etmekteydi. 1970 senesinin 13 Mart'ında ebediyete intikal etmiş ve Edirnekapı Şehitliğindeki makberine tevdî edilmiştir. Vefatından altı ay evvel, doktor olan oğlu Isparta yolunda bir trafik kazasında can vermiştir. Şeyh Sami Efendi kendisine bu acı hâdiseyi münasip bir lisanla anlatmak için geldiği zaman, merhum kerametle Sami Efendiye Yakup Aleyhisselâm'ın kıssasını anlatmış, Yusuf Aleyhisselâmdan ayrılışını bildirmiş.

Seyyid Şefik Efendi eskiden Osmanlılar zamanında İstanbul'a gelip yerleşmişti. Fatih Medresesindeki Sahn kısmında yapılan bir imtihana sekiz yüz kişi katılmış, bunlardan sadece sekiz kişi imtihanı kazanmıştı. Bu sekiz kişiden birisi de Seyyid Şefik Efendi idi.

Uzun seneler İstanbul Müftülüğünde Mushafları Tedkik Heyeti reisi olarak bulunmuştu. Yine kendisi gibi Bediüzzaman'ın dostu ve talebesi olan Gönenli Mehmed Efendiden evvel Sultan Ahmed Camiinde imamdı. Bu baş imamlık vazifesini on yedi sene yaptı. Eyüp Camiinde tam kırk sene vaizlik vazifesinde bulundu. Bir eseri Peygamber Efendimizden Hutbeler ve Sohbetler ismiyle neşredildi. Bu kıymetli eserini **"İnşaallah bana vesile-i**

Rahmet ve mağfiret, sebeb-i şefaat olacaktır" niyazı ile takdim etmektedir.

Nurlardaki Seyyid Şefik

Nur'ların muhtelif kısımlarında isim ve imzası bulunan bu mübarek zat, bir iftar vakti alınıp Denizli hapishanesine götürülmüştü. Barla mektuplarında ise Nur'lardan **"Otuz Üçüncü Söz"** hakkında hemşehrisi ve Üstad'ına hitaben şunları ifade ediyordu:

"Şifahane-i kalbinizden tulû eden 'Otuz Üçüncü Söz'ünüzle otuz üç cihetten marîz olan kalb-i mecruhumuzu tedavi buyurmanızı bilhassa istirham eylerim."

İşaratü'l-İ'caz'dan Barla mektuplarına kadar imzasını atan Mehmed Şefik Arvasî Efendinin mekânı ve makamı Cennet olsun.

Şeyh Nizamettin Arvasî

Bediüzzaman'ın Hocası Şeyh Muhammed Celali’nin Oğlu: Şeyh Nizamettin Arvasî...

Doğubeyazıt'ta üç ay Bediüzzaman'a ders veren zat, Şeyh Muhammed Celâlî idi. Aslen Arvaslıydı. Uzun müddet Celâlî kabilesi arasında kaldığı için kendisine "Celâlî" denilmekteydi. 1851 yılında dünyaya gelmişti. On biri erkek, dokuzu kız olmak üzere yirmi evlâdı vardı. Birinci Cihan Harbinin başlarında, yani 1914'te Siirt'in Şirvan kazasındayken vefat etmişti.

Oğlu Nizameddin Arvasî, Üstad Bediüzzaman ve babası Şeyh Muhammed Celâlî ile alâkalı olarak bizlere şu bilgileri verdi:

Bediüzzaman'ın ilk tahsil hayatı

"Ben 1912 yılında dünyaya gelmişim. Arvasî sülâlesindenim. Arvasîler dayım olurlar. Ben kendim Üstad Bediüzzaman'ı görmedim. Annem Sekine (Şeker kadın), ağabeyim Molla Muhammed Sıddık, Halife Yusuf ve Molla Şerif'ten Üstad hakkında birçok mâlûmatlar almıştım.

"Bediüzzaman doğuda birçok medrese ve ulemânın yanına gidip, kendi ilim ve zekâ seviyesine uygun ders verecek âlim bulamayınca, 1887'lerde on dört yaşındayken babamın medresesine gelmiş. Babama meşhur ve maruf Hacı Seyyid Muhammed Celâlî derler. Üstad babamın medresesinde üç ay tahsil görmüş. Sonraki üç ayda ise ders almayıp, babamla ilmî münazaralarda bulunmuş.

"Babamın doksan civarında talebesi vardı. Talebelerin en küçüğü Bediüzzaman idi. Ama o zaman kendisine Molla Said denmekteymiş. Talebelerin en küçüğü olmasına rağmen, bütün talebeler tarafından çok hürmet görürmüş. Diğer talebelerin hepsine müderris ve müftü Sadullah Efendi tarafından dersler verilirken, tek başına yalnız Bediüzzaman babamdan ders alırmış. Ders esnasında kimseyi de yanlarına almazlarmış. Bediüzzaman babama, **'Bu kitaplar okuyup öğrenmekle baş olmaz, bu ilmin hazinesinin anahtarı sizdedir,'** diyerek her ilimden sadece birer ders almış. İlimde ve zekâda bütün talebelerin fevkinde imiş.

Gündüzleri babamdan ders alırken, Perşembe geceleri de Ahmed Hanî'nin türbesine gidermiş. Şüphelenen babam, küçük Said'in arkasına Halife Yusuf ve Molla Şerif'i takipçi koymuş, Türbeye varan takipçiler, küçük Said'i göremezler, fakat içeriden; **'Belî Seydâ, belî Seydâ (evet hocam, tamam hocam)'** diye sesler duymuşlar. Durumu gelip babama bildirmişler. Babam talebelerine **'Bundan sonra Said'e kesinlikle kimse karışmayacak'** diye emir vererek, yaşça büyük olan Molla Şerif'i de Bediüzzaman'ın hizmetine vermiş. Molla Şerif'in anlattığına göre, ders esnasında bazen babam, bazen da Bediüzzaman sinirlenirmiş.

Bediüzzaman sinirlendiği zaman dışarı çıkarak medreseden uzaklaşırmış. Talebeler Bediüzzaman'ın medreseyi terk ettiğini söyleyince, babam, **'Bırakın Said'i, bırakın Said'i, ona sizler karışmayın, o biraz sonra yine gelir'** diyerek cevap verirmiş. Gerçekten de Üstad sinirleri yatışınca tekrar medreseye dönermiş.

Üç aylık tahsil

"Üç aylık bu tahsilden sonra babam, Küçük Said'e **'Artık sen ilmi tekemmül eyledin. Bizim sana verecek bir şeyimiz kalmadı'** diyerek icazetini vermiş. Üstad babamın elini öperek medreseden ayrılmış. Daha sonraları, Birinci Cihan Harbine kadar, her yıl evimize gelerek, babamı ziyaret edermiş. Bazı yıllar, Van'da açtığı medresedeki talebelerini de yanına alır, öyle gelirmiş, Babam Bediüzzaman'a, **'Yetiştirdiğim talebelerin hepsinin de üstadı sensin'** dermiş. Üstad bir defasında babama hediye olarak bir çift yün çorap getirmiş. Babam sadece talebelerden Halife Yusuf'la Üstad Bediüzzaman'ın bize gelmelerine müsaade edermiş.

"Daha sonraları Üstada annem de hediye olarak çorap vermişti. 1953 yılında babamın doksan dokuzluk yüsr tesbihini Üstada gönderdim.. Üstad da bana kehribar doksan dokuzlu bir tesbih, bir mektup, ayrıca Nur Risalelerinden Tılsımlar, Mektubat ve Zülfikar eserlerini göndermişti.

Not : Burada bahsedilen, Nizameddin Arvasi'nin babası Şeyh Muhammet Celalinin **"Yüsr tesbihi"** Bediüzzaman Said Nursi Hazretlerinden bu âciz M. Said Özdemir 'e intikal etmiştir. En kıymetli bir hatıra olarak saklanmaktadır. Bediüzzaman'ın talebesi M. Said Özdemir:

"Ağabeyim Molla Muhammed Sıddık da medresede Üstadla birlikte okuduğundan, Üstadın büyüklüğünü çok iyi biliyordu. 'Bediüzzaman'ın ilmi Allah vergisidir, onun ilmi vehbîdir' derdi. Üstad Emirdağ'ındayken ağabeyimle birlikte ziyaretine gidecektik. Üstad 'Onlar gelmesinler, ben oraya geleceğim' diye haber göndermişti."

MEVLÂNA HALİD-İ BAĞDADİ

Bundan önceki asrın müceddidi olan Mevlâna Halid Ziyaeddin, aslen Süleymaniyeli Ahmed Ağa isminde bir zatın oğludur. Nakşibendî mürşidi olan Mevlâna Halid'in hayatı, Nakşî tarikatının tarihinde pek ehemmiyetli bir safha teşkil etmektedir. 1776'da Süleymaniye'ye bağlı Karadağ'da dünyaya gelen Mevlâna Halid, Mikaili aşiretindendi. Çok küçük yaşında ilim tahsil etmek için, Erbil'e bağlı Köysancak ve Harir taraflarına gitmişti. Devrin şöhretli âlimlerinden ders alıyordu. Yine ilim tahsili için Bağdat'a gitti, bir müddet sonra da Süleymaniye'ye döndü.

Daha sonra Sinence'ye giderek, oranın meşhur âlimi Muhammed Kasım'dan riyaziyat, hendese, hesap ve astronomi dersleri aldı. 1798'de tekrar Süleymaniye'ye döndüğü zaman müderrisliğe tayin edildi.

Zühdü ve takvâsıyla bilinen Mevlâna Halid, aklî ve naklî ilimlerle de meşgul olmuştu.

1805'de Diyarbakır, Halep ve Şam üzerinden Hicaz'a gitti. Bu sıralarda Azim Abatlı Muhammed Zahid adında bir dervişle karşılaştı.Bu derviş kendi mürşidi olan Delhli Şeyh Abdullah Şahın bazı menkıbelerini anlattı. Bunun üzerine Mevlâna Halid gıyabî olarak büyük bir iştiyak ve muhabbetle Şeyh Abdullah'a bağlandı. Onunla müşerref olmak için Hindistan yolunu tuttu. Divan'ında Şeyh Abdullah'a olan bağlılığı yer yer görülmektedir.

1809'da Hindistan'a giderken yolda birçok âlim ve fâzıl zatla tanıştı, Lahor üzerinden Şeyh Abdullah'ın oturduğu Cihanabad'a vardı. Daha o beldeye yaklaşırken, şeyhinden manevi feyizler almaya başlamıştı. Bir yıl şeyhinin hizmetinde kaldı. Orada Kadirî, Nakşî, Sühreverdi ve Kübrevi tarikatlarından icazet alarak, 1811'de Süleymaniye'ye döndü.

Karadağlı olan Mevlâna Halid aslen Hazret-i Osman'ın (r.a.) nesline dayanıyordu.

Bağdat Valisi Said Paşa Mevlâna Halid'e alâka ve hürmet gösteriyordu. İhsaniye Medresesini tamir ettirmiş, Mevlâna Halid'e tekke olarak tahsis etmişti. Bu tekke bugün Bağdat'ta Tekke-i Halidiye olarak anılmakta ve bilinmektedir.

Daha sonraki yıllarda Davut Paşa Bağdat Valisi oldu. 1822'de Mevlâna Halid'in manevî hizmeti ve hakimiyeti siyasilerin dikkatini çekiyordu. Osmanlı devleti, Mevlâna'nın durumunu öğrenmek için Bağdat Valisi Davud Paşanın bilgisine müracaat etti. Mevlâna Halid, Vali Paşanın tahkikatından ve icraatlarından huzursuz olarak, Bağdat'ı terk edip Şam'a yerleşti. İnsaflı bir zat olan Bağdat Valisi Davut Paşa, İstanbul'a şöyle bir rapor gönderdi: **"Mevlâna Halid'in gayesi Sünnet-i Seniyeyi ihya ve talebelerini irşad etmektir. Onun tavır ve hizmetlerinden anlaşıldığına göre, dünyaya kat'iyyen temayülü yoktur. Mevlâna siyasetten itina ile kaçınmaktadır. Hattâ, Mevlâna Halid'in hiçbir zaman devlet işlerine karışmayacağını da taahhüd ederim."**

Mevlâna Halid 1825'te tekrar hacca giderek oradan Şam'a döndü.

Mevlâna Halid'in Bahaeddin, Abdurrahman, Şehabeddin, Necmeddin ve Fatma adında çocukları vardı. Şehabeddin Efendi Urfa'da medfundur. Birçok talebe ve halifeleri oldu. Bunlardan Muhammed Firakî adındaki halifesi İstanbul'da vefat ederek Emin Nureddin Camiine defnedilmiştir.

Mevlâna Halid 1826 yılında kolera hastalığına yakalandı. Bir akşam namazından sonra, Cuma gecesi, yüzünü kıbleye çevirerek şu âyet-i kerimeyi (meâlen) okumuştu: "Ey itmi'nana ermiş ruh! Dön Rabbine, sen ondan razı, O senden razı olarak haydi gir kullarımın içine ve cennetime dahil ol!" Sonra da ruhunu teslim etti.

Şam'ın Salihiye Mahallesindeki Kasyon tepesinin eteğine defnedildi.

Mevlâna Halid Hindistan'a gitmeden evvel hep ilmî eserler yazmıştı. Ondan sonra ise tasavvuf ve tarikata dair eserleri oldu. Dokuz adet ilmî eseri bulunmaktadır. Altı tane de Farsça tasavvufi eseri vardır. Tarikatı hakkında ise başkalarınca yazılmış eserler bulunmaktadır.

Şarklı âlim Sadreddin Yüksel Mevlâna Halid-i Bağdadî'nin Divan ve Şerhi isminde hazırladığı, eserin 1200. mısrasındaki şu ifadeler dikkati çekmektedir:

"İmam-ı Rabbanî'nin her iki gözü mesabesinde olan Said ile Urvetü'l-Vüska Masum hürmetine."

Mevlana Halid'in cübbesi, Küçük Aşık ve Bediüzzaman

Küçük Âşık

Küçük Âşık veya Hacı Âşık diye bilinen zatın asıl adı Mehmed'di. Babası leblebicilik yapardı. Çok küçük yaşta kendisini ilim ve iman yoluna adadığı

için, lâkabı Küçük Âşık olarak söylenmektedir. Küçük Âşık Mehmed Efendinin, eşi Fatma Hanımdan altı tane kızı olmuştu.

Küçük Âşık ilim yolunda, ana ocağı Afyon'u terk ederek İstanbul'a gelmiş, Bir müddet burada ilim tahsil ettikten sonra, bu defa da bundan önceki asrın müceddidi Mevlâna Halid Hazretlerini ziyaret etmek, onun irfan meclisinde diz çökerek ilim ve irfan feyzine ermek için, Mısır'a giden bir gemiye binerek Şam'a doğru yola çıkmış. Kendisi gibi Şam'a, Mevlâna Halid'e gitmek isteyen diğer ilim talipleri, **"Hey molla, sen nereye gidiyorsun?"** diye sorduklarında Küçük Âşık, **"Şam'a, okumaya"** diye cevap vermiş. Gemi Beyrut'a gelince Şam yolcuları inip kara yoluyla Şam'a gelmişler. Şam'ın Ümmiye Camiinde namazdan sonra **"Mevlâna Halid'i ziyarete varalım"** demişler. Küçük Âşık'a ise; **"Delikanlı, biz ehl-i tarikatız, sen okumak için kendine bir medrese bul"** demişler. Küçük Âşık Mehmed ise, bütün zahiri ilimleri okuduğunu, kendisinin de maksadının Mevlâna Halid Hazretlerini ziyaret etmek olduğunu söylemiş. Onlarda, **"Daha sen çok küçüksün, Şeyh Halid Hazretleri seni kabul etmez!"** demelerine rağmen Küçük Âşık Mehmed azminden vazgeçmemiş ve mollalarla münakaşa ederek tekkeye varmışlar.

Mevlâna Halid Hazretleri bir keramet haliyle Küçük Âşık Mehmed'in geleceğini biliyormuş. Hizmetkârlarından birisi, kapıda İstanbul'dan bir grup ziyaretçi olduğunu söylemiş. Sonra bu ziyaretçiler Mevlâna Halid Hazretlerinin dergâhına girmişler. Şeyhin elini öperken, sıra Küçük Âşık'a gelmiş. Şeyh, **"Gel bakalım, benim küçük Mehmed'im, sen hoş geldin"** diyerek, hiç tanımadığı halde, Afyon'un ve Anadolu'nun bu küçük âşıkını bağrına basmıştı.

Mevlâna Halid, Küçük Âşık Mehmed'i yanına, hizmetine almış. Küçük Âşık yıllarca Mevlâna Halid Hazretlerine hizmet etmiş. Zaman zaman Mevlâna Halid, **"Oğlum, Mehmed'im, senin memleketinde kimin var? Seni hiç arayan, soran yok, mektubun da gelmiyor"** deyince, Küçük Âşık boynunu bükerek, **"Allah'tan gayrı kimsem yok"** diye cevap verir ve gözleri yaşarırmış.

Bir gün Küçük Âşık'ın annesiyle babası diyar diyar evlâtlarını aramaya başlamışlar. İstanbul, Mısır ve nihayet Bağdat, Şam yollarına kadar düşmüşler.

Mevlâna Halid Hazretleri bir öğle vakti abdest almak istemiş. Küçük Âşık hemen leğen ve ibriği getirmiş. Mevlâna Halid eskiden sorduğu gibi

yine sormuş: **"Yavrum Mehmed'im, senin memleketinde kimin var?"** Küçük Âşık'ın yine gözlere dolarak, **"Allah'tan başka kimsem yok"** diyerek cevap vermiş. İşte o zaman Mevlâna Halid Hazretleri avucunun içini açıp, Küçük Âşık Mehmed'in yüzüne karşı ayna gibi tutarak, **"Bak bakalım, dikkat et, ne göreceksin?"** demiş. Küçük Âşık Mehmed, Mevlâna Halid Hazretlerinin avucunda annesiyle babasının resimlerini görmüş. Kıp kırmızı olarak, hiç sesi çıkmayan Küçük Âşık Mehmed'e, Mevlâna Halid, **"Ey Mehmed, sen buraya annen ve babandan izinsiz ve habersiz geldin"** diyerek, Mehmed'in yaptığı işleri söylemiş, anne ve babasının yakınlara geldiklerini haber vermiş. Küçük Âşık yaşlı gözlerle, **"Annem ve babam buraya gelip, beni şeyhinden ayırıp götürürler, sizin hasretinize dayanamam diye böyle yaptım"** demiş.

Onlar böyle konuşurken kapı çalınmış. Küçük Âşık'ın annesiyle babası içeri girmişler. Küçük Âşık Mevlâna Halid Hazretlerinin yanından ayrılıp da Afyon'a gitmek istememiş. Annesiyle babası Şeyhten izin alarak, evlâtlarını alıp götürmek istiyorlarmış. Küçük Âşık ise bir türlü şeyhinden ayrılmak istemiyor, şeyhinin hasretine dayanamayacağını söylüyormuş. Bunun üzerine, Mevlâna Halid Hazretleri sırtından hırkasını çıkararak, Küçük Âşık Mehmed Efendiye giydirmişti.

"Sen benim hasretime işte şimdi dayanırsın, küçük benim cübbemi götürüyorsun. Şimdi Afyon'a gideceksin, buraya kadar geldiğine göre, hac farizasını eda et, öyle git!" demiş.

Küçük Âşık Mehmed, hocasının hasretini gidermek için cübbesini giyip, ellerini öperek, hayır dualarını aldıktan sonra, anne-babasıyla Hicaz'a gitmiş ve sonra da Afyon'a gelmiş.

Afyon'da müftülük yaptığı gibi, şimdi kendi ismiyle söylenen Hacı Âşık Camiinde dersler de okutmuş. İlim ve maneviyat bakımından çok üstün olan Hacı Âşık Efendi, senelerce medreselerde ders okutmuş, Yunus Hoca ve Sandıklı Şeyhi Hasan Efendi gibi meşhur kimseleri yetiştirmiş.

Hacı Âşık Mehmed Efendi, ilk defa dolapla kuyulardan su çekmeyi de icad etmiş. Tabak esnafını müftülük binasına zaman zaman toplayarak "Cehri" denilen bitkiyle derinin daha iyi boyandığını onlara öğretmiş.

Küçük Âşık Mehmed Efendi 1845 yılında vefat etmiş. Kabri Afyon'un Devrane mezarlığındadır. Bu mezarlık sonradan kaldırıldığı zaman, Hacı Âşık Mehmed Efendinin sadece mezar taşı getirilip, bugün adıyla anılan camiin yanına dikilmiş.

Mevlâna Halid'den Bediüzzaman'a ulaşan cübbe

1940 civarında yazıldığını tahmin ettiğimiz bir mektubunda Üstad şunları ifade buyurmaktadır:

"Eski zamanda, on dört yaşında iken, icazet almanın alâmeti olan Üstad tarafından sarık sardırmak, bir cübbe bana giydirmek vaziyetine mâniler bulundu. Yaşımın küçüklüğüyle, memleketimizde büyük hocalara mahsus kisve giymek yakışmadığı...

"O zamanda büyük âlimler, bana karşı üstadlık vaziyeti değil, ya rakip, veyahut teslimiyet derecesine girdikleri için, bana cübbe giydirecek ve üstadlık vaziyetini alacak kendilerine güvenenler bulunmadı. Ve evliyâyı azimeden dört-beş zatın vefat etmeleri cihetiyle, elli altı senedir icazetin zahir alâmeti olan cübbeyi giymek ve bir üstadın elini öpmek, üstadlığını kabul etmek hakkımı bu günlerde, yüz senelik bir mesafede Hazret-i Mevlâna Zülcenaheyn Halid Ziyaeddin kendi cübbesini, o cübbeye sarılan bir sarık ile pek garip bir tarzda bana giydirmek için gönderdiğine bazı emarelerle bana kanaat geldi. Ben de o mübarek ve yüz yaşında cübbeyi giyiyorum. Cenab-ı Hakka yüz binler şükrediyorum. (Bu mübarek emaneti Risale-i Nur talebelerinden ve ahiret hemşirelerimizden Asiye namında bir muhterem hanımın eliyle aldım...)"

Küçük Âşık'ın torunu Âsiye Mülazımoğlu

1885 yılında Afyon'da dünyaya gelen Asiye Mülazımoğlu'nun babası Mehmed Bahaeddin Efendi annesi ise Zakire hanımdır. Mehmed Bahaeddin, Küçük Âşık'ın torunudur.

Âsiye Hanım dedesinden kendisine intikal eden bu cübbenin üzerinde yıllarca titremiş, istiklâl savaşında, Yunan işgalinde, memleketlerini terk etmek zorunda kaldıkları günlerde bile onu yanından ayırmamış. Sandıklı, Isparta ve Akşehir'e gittiklerinde zor zarurî eşyaları ile birlikte bu cübbeyi de daima yanında taşımış.

Asiye Hanımın kocası Tahir Bey, Kastamonu Hapishanesine müdür olarak tayin edildiği zaman, Mülazımoğlu ailesi de nihayet Kastamonu'ya gelip yerleşmiş. İşte bu yerleşme günlerinde, uzun yıllar dolaştırılan cübbe de asıl sahibini bulmuş.

Babası Bahaeddin Efendiyle birlikte Bediüzzaman'a giden Asiye Hanım, Mevlânâ Halid'in emanetini bu asırlık yadigârı sahibine teslim etmişti. Cübbenin sahibi: **"Asiye'nin duası kabul oldu "** diyerek uzun yılların

iştiyakını, hasretini ifade etmişti. Aradığını Bağdat yollarında bulan Küçük Âşık'ın torunları, dedelerinden daha şanslıydılar. çünkü onlar aradıklarını Anadolu'da bulmuşlardı.

Asiye Hanım'ın ismi ve hizmetleri Risale-i Nur'un lâhikalarında yer yer zikredilir.

Asiye Mülâzımoğlu Risale-i Nur'un kudsî hizmetinde bulunmuş mübarek bir hanım..

Ankara'daki evinde ziyaret ettiğimiz zaman, yaşından beklenmeyecek zindelikte bize bu konuda bilgiler vermişti. Bizi gülerek karşılamış, **"Bugün içimde bir sevinç vardı, sizin geleceğinizi âdeta bekliyordum"** diyordu.

Mevlâna Halid Hazretlerinin bu cübbesi Bediüzzaman'ın yanında kalmıştı. Yıllar sonra, 1950 yılı sonbaharında Urfalı Vahdi Gayberi Emirdağ'da Üstadı ziyaret ettiği zaman, Üstad bu mübarek cübbeyle birlikte bazı eşyalarını, kendisinin de Urfa'ya geleceğini söyleyerek Gayberi'ye verip, Urfa'ya göndermişti. Mevlâna Halid'in cübbesi bugün Urfa'da Abdülkadir Badilli tarafından muhafaza edilmektedir.

TAHİR PAŞA

On dokuzuncu asrın sonu ile, İkinci Meşrutiyet yıllarında Musul, Van ve Bitlis'te valilik yapmış olan Tahir Paşa aslen Arnavut'tur. İşkodra'nın Pogoritza hâkimi Hacı Ali Efendinin oğlu olarak 1847'de doğmuştur.Yugoslavya'nın eski ismi Potgoriça, yeni ismi Titograt olan şehrinde doğan Tahir Paşa ulûfeli valiydi, daha sonra vezir olmuştu.

Hacı Ali Efendinin altı oğlundan biri olan Tahir Paşa, yirmi dokuz yaşında iken devlet hizmetine girmişti.

Uzun yıllar Van'da valilik yapan Tahir Paşa, birçok defa hastalığını ve ihtiyarlığını ileri sürerek vazifesinden ayrılmak istemişse de, Sultan Abdülhamid'in ısrarlarıyla vazifeye devam etmiştir. Sultan Abdülhamid kendisini çok takdir eder ve severdi.

Van'da geçirdiği son yıllarında, guatr hastalığından epey muzdaripti. Ancak bir türlü Van'ı terk edip de tedavi için İstanbul'a gelmiyordu. Hattâ hasta haliyle çektirmiş olduğu bir resmini İstanbul'a göndermiş ve çare aramıştı. Ancak daha sonra hastalığının iyice ziyadeleşmesi üzerine, emekli olarak İstanbul'a dönmüş ve bir yıl sonra da 1913 yılı Kasım ayı içerisinde vefat etmiştir. Kabri Sahra-yı Cedid semtindedir.

Oğlu Cevdet Bey (Belbez) de, bilâhare Van'da valilik yapmıştır. İki hanımından on bir tane evlâdı vardır. Bunlardan Cevdet, Fikriye ve Naima ilk hanımından; mün'ime, Münibe, Mükrime, Necdet, Fikret, Hikmet, Fahrünnisa ve Mihrinnisa ise ikinci hanımı Bedia'dan olmuştu. Kızlarından birisi, yakın tarihimizin adalet bakanlarından Şinasi Devrim'in hanımıdır. Diğer kızı Mün'ime ise, İstiklâl Harbi kumandanlarından Fahreddin Altay Paşanın hanımıdır.

Tahir Paşa Bediüzzaman münasebeti

Tahir Paşa Van ve Bitlis'te bulunduğu yıllarda altmış yaşlarında bulunuyordu. Aynı yıllarda Bediüzzaman da yirmi beş otuz yaşlarında idi. Bediüzzaman'ın ilmini, fazlını ve dehasını ilk önce tesbit ve teşhis eden devlet ricâlinden birisi Tahir Paşa olmuştur.

Bediüzzaman'ın Tahir Paşa ile ilgili hatıraları büyük kardeşi Molla Abdullah'ın oğlu Abdurrahman Nursî'nin yazdığı “Bediüzzaman'ın Tarihçe-

i Hayatı” isimli kitapta tafsilâtlı olarak yer almaktadır.

Tahir Paşa için Bitlis yıllığında "Ûlâ" tabiri geçmektedir. Ûlâ ise, "şan ve şeref sahibi kimse" manâlarına gelmektedir.

İstanbul Başvekâlet Arşivinde Sultan İkinci Abdülhamid'e ait Yıldız evrakında Tahir Paşanın bir mektubu bulunmaktadır.

Valinin Bediüzzaman'la ilgili mektubu padişaha göndermesi

Mektup Bediüzzaman'la ilgili olup, Sultan Abdülhamid Hân'a hitaben yazılmıştır:

Mârûz-u çâkerânemdir.

Kürdistan ulemâsı beyninde harika-i zekâ ile müştehir Molla Said Efendi muhtâc-ı tedâvi olduğundan, şefkat ve merhamet-i Hazret-i Hilâfetpenâhîye iltica ederek bu kerre ol cânib-i âliye azimet eylemiştir.

Mümâileyh, bu havalide ilimce umumun merci-i hall-i müşkilâtı olduğu halde, yine kendisini talebeden sayarak kıyafetini değiştirmeye şimdiye kadar muvafakat etmemiştir.

Kendisi Velînimet-i Âzam Hazretlerine hakikaten sadık ve hâlis duacı olmakla beraber, fıtraten edîb ve kanaatkâr ve fikr-i çâkerânemce şimdiye kadar Dersaadet'e gitmek bahtiyarlığına nail olan Kürd ulemâsı içinde gerek ahlâk-ı hasenece, gerek Zât-ı Hazret-i Hilâfetpenâhiye sadakat ve ubûdiyetçe en ziyade şâyân-ı âtıfet bir zât-ı diyanetşiâr olmasına nazaran, mümâileyhin emr-i tedavi hususunda mazhar-ı teshilât ve nail-i iltifât-ı mahsusa olması umum Kürdistan talebesi hakkında ilelebed unutulmaz bir insâniyet-i âli'l Hazret-i Pâdişâhî telâkkî olunacağının arzına cür'et kılındı.

"Bu babda ve her halde emr ü ferman, Hazreti Men Lehü'l-Emrindir."

Bitlis Valisi Tahir

Mâruz-u çâkerânemdir" ifadesi için, lûgatlar kul ve köleye mensup, kul ve köleye lâyık manâlarını kaydetmektedir. Osmanlılarda, zerafet ve nezaket tabiri olarak, konuşan şahıs kendisi için kullanırdı.

Kürdistan ise, o zamanlar Pâkistan, Afganistan ve Türkistan gibi bir coğrafî manâda kullanılırdı.

Mümâileyh: Adı geçen, yukarıda zikredilen.

Bu babda ve herhalde emr ü ferman, Hazret-i Men Lehü'l Emrindir: Bu mevzuda ve herhalde emir, ferman ve karar, emir ve karar sahibi olan kimsenindir. Eskiden istida ve mektupların sonuna yazılan bir cümleydi.

Bediüzzaman, Tahir Paşanın davetlisi olarak Van'a gelmiş, uzun zaman Tahir Paşanın konağında kalmıştı. Tahir Paşa kendisini çok sever ve sayardı.

Yüksek ilim meclisleri kurarlar, sohbetler tertip ederlerdi. Tahir Paşanın konağı bir ilim ve irfan yuvası olarak, her zaman misafir âlimlerle dolup taşardı.

Bediüzzaman'ın Tahir Paşa ile münakaşası

Bediüzzaman bir gün Tahir Paşa ile ilmî bir münazaraya tutuşmuş, münazara büyümüş ve araları açılmıştı. Orada bulunan alimler, aralarını yatıştırmaya çalışmışlar ise de muvaffak olamamışlardı.

Bilâhare Bediüzzaman da konağı terk edip medresesine gitmişti. Bir müddet sonra jandarmalar gelerek, genç Said'i tutup Van'dan sürgün etmek istemişlerdi.

Bediüzzaman jandarmalara teslim olmak için iki şart ileri sürdü:

l. Beni medresemde yakalamayınız. Çünkü bu vaziyet medresenin şeref ve haysiyetini ihlâl eder. Ben dışarı, çarşıya çıkayım, orada yakalayınız.

2. Beni Van'dan çıkartırken silâhımla çıkartınız.

Bu şartlar Tahir Paşaya bildirilmiş, Paşa da kabul etmişti.

Kendisini Bitlis'e gönderdiler. Bitlis'ten sonra Hizan'a, oradan da Bulanık taraflarına gidip, her gün bir köyde olmak üzere otuz köyde hocalarla münazara ederek dolaşmıştı.

Sonradan Tahir Paşa kendisini davet ederek gönlünü aldı. Böylece barışmış oldular. Vali konağında tekrar ilmî sohbetler, bütün hararetiyle devam ediyordu. Sohbetler, dinî mevzular yanında, müspet ilimlerle de alâkalı oluyordu. Bediüzzaman müspet ilimler sahasında da üstünlüğünü koruyordu. Bilhassa matematikteki üstünlüğü tartışılmaz idi. Bütün problemleri zihnen çözüyor çevresindekileri şaşkınlıktan şaşkınlığa uğratıyordu.

Tahir Paşanın sorusu ve Bediüzzaman'ın münazarayı terk etmesi

Bir gün Vali paşa kendisine şöyle bir sual sormuştu:

"Âdem'den (a.s.) şimdiye kadar kaç âşire [saniyenin onda onda biri] geçmiştir?"

Bediüzzaman bu sorunun da cevabını çok kısa bir süre içerisinde vermişti. Buna benzer münâzaralardan zihni çok yorgun düşmüş ve üç sene

kadar, hemen hemen hiçbir münazaraya katılmamıştı. Başkalarıyla da ancak zaruret miktarınca konuşuyordu.

Bediüzzaman ayrıca ilk Türkçe mektubunu da, Van'ın Bâşit Dağında Vali Tahir Paşaya yazmıştı.

GAVS-I HİZAN SEYYİD SIBĞATULLAH

Şu üslûp, bir silsilenin mübarek hırkalarının parçalarından dikilmiştir. Yani Şah-ı Nakşibend, İmam-ı Rabbanî, Halid Ziyaeddin, Seyyid Tâhâ, Seyyid Sıbğatullah ve Seyda gibi evliyaya işaret var." (Münazarat).

Ben sekiz-dokuz yaşında iken, bütün nahiyemizde ve etrafında ahali Nakşî tarikatında ve oraca meşhur Gavs-ı Hizan namiyle bir zattan istimdat ederken, ben akrabama ve umum ahaliye muhalif olarak **"Yâ Gavs-ı Geylânî'** derdim. Çocukluk itibarıyla elimden bir ceviz gibi ehemmiyetsiz bir şey kaybolsa, **"Yâ Şeyh! Sana bir Fatiha, sen benim bu şeyimi buldur.”** Acibdir ve yemin ediyorum ki, bin defa böyle Hazret-i Şeyh, himmet ve duasıyla imdadıma yetişmiş. Onun için bütün hayatımda umumiyetle Fatiha ve ezkâr ne kadar okumuş isem, Zât-ı Risaletten (a.s.m.) sonra Şeyh-i Geylânî'ye hediye ediliyordu. Ben üç-dört cihetle Nakşî iken, Kadirî meşrebi ve muhabbeti bende ihtiyarsız hükmediyordu. Fakat tarikatla iştigale ilmin meşguliyeti mâni oluyordu." (Sekizinci Lem'a, Osm. s.65.)

Nurs seyahatlerimiz esnasında üç-beş defa Hizan'a uğramıştık. Hizan yakınlarında Gayda kasabası bulunmaktadır. Yukarıdaki nakillerde adı geçen Seyyid Sibğatullah Hazretleri burada bir tepecikte medfundur. Bu tepede ayakkabılar çıkartılarak, hürmet içinde ziyaretler yapılmaktadır.

Gavs-ı Hizan Seyyid Sıbğatullah 1871 yılında vefat etmiş, bu vefattan beş yıl sonra da Bediüzzaman dünyaya gelmişti.

Gavs olmaktansa gelecek zata baba olmayı tercih ederim.

Bazı zamanlarda Üstad Bediüzzaman'ın muhterem babası Sofi Mirza Efendi, Nurs köyünden kalkarak Gayda'ya Seyyid Sıbğatullah Hazretlerinin ziyaretine gelirdi. Bir defasında muhteşem mecliste Seyyid Sıbğatullah ayağa kalkarak, Sofi Mirza'ya meclisin başköşesinde yer göstermişti. Orada bulunan ulemâ ve hulefâ, bu basit, ümmî Nurslu köylüye neden bu kadar alâka ve hürmet gösterdiğini Seyyid Sıbğatullah'tan sordukları zaman, Gavs-ı Hizan şu cevabı veriyordu: **"Bu Sofi Mirza ileride öyle bir zata**

baba olacak, bunun sulbünden öyle bir zat gelecek ki, o zata baba olmayı ben on gavslığa tercih ederim. Gavs olmaktansa, o gelecek zata böyle bir baba olmayı tercih ederim!"

Abdurrahman Nursî'nin, Bediüzzaman'ın hayatıyla alâkalı yazdığı kitapta Siirt'in büyük âlimi Molla Fethullah'tan naklen şu parçayı okumaktayız:

"Zekâ ile hıfzın aşırı derecede bir arada bulunması gerçekten az rastlanır bir şeydir. Fakat şimdiye kadar bu özelliği iki kişide gördüm. Biri sizde (Bediüzzaman'da), diğeride Molla Halid-i Olekî'de."

Molla Halid-i Olekî, Doksan Üç Harbinde şehit olan bir din ve iman kahramanıydı. Geçmiş yıllarda Muş'un Nurşin beldesinde Abdurrahman-ı Tağî Hazretlerinin türbesini ziyaret ederken, Molla Halid-i Olekî'nin yazdığı, üzerinde, kırmızı kalemle tevafukları da gösteren, el yazması Minah (Vergiler) isimli Arapça eseri de görmüştüm.

Bu kitap Urfa Halilürrahman Camii imamı Yahya Pakiş'in tercümesiyle 1982'de İstanbul da neşredildi.Kitap şu ismi taşıyor: Minah Seyyid Sıbğatullahi'l-Arvasî Gavs-ı Hizanî. Bu eseri Seyyid Sıbğatullah'ın halifesi Halid-i Olekî derlemişti.

Seyyid Sıbğatullah'ın dedelerinin bulunduğu köylerde hiçbir oyun âleti ve çalgı bulunmazdı. Gavs-ı Hizan Sıbğatullah **"Ben Lütfullah'ın oğluyum"** diye babasından bahsederdi. Sigara içmemek bunların âdetiydi. Bu yüzden meclislerinde sigara içene müsaade etmezlerdi.

Seyyid Sıbğatullah, çeşitli büyük şeyhlerden sonra Seyyid Tâhâ'ya halife olmuştu. 1840'da Seyyid Tâhâ beline hizmet kemerini bağlamıştı. Nesep olarak Abdülkadir Geylânî Hazretlerine mensup olan Seyyid Tâhâ 1852'de vefat etti.

Seyyid Sıbğatullah ise 1871'de Bitlis'te geçirdiği humma hastalığından sonra, Ramazan'ın üçüncü Cumartesi günü öğleden sonra vefat etti. Seyyid Sıbğatullah Hazretlerinin tasarruf ve kerameti çoktu. Çok kişi, Gavs-ı Hizan'ın vasıtasıyla velâyet derecesine ulaşmıştı.

Dokuz kardeşi, sekiz oğlu vardı. Oğlu Celâleddin çok cesur ve kahramandı. Seyyid Sıbğatullah'ın cenazesini, oğlu Celâleddin'in emriyle Abdurrahman-ı Tağî yıkamıştı.

Bir seferinde Seyyid Sıbğatullah'la oğlu Celâleddin birlikte Seyyid Tâhâ'nın evine gitmişlerdi. Seyyid Tâhâ'nın odasında büyük bir yılan görüldü. Yılan hem çok büyük, hem de tavandaki direkler arasında olduğu

için, orada bulunanlardan hiçbiri yılanı çıkarmaya ve öldürmeye cesaret edemiyordu. Şeyh Celâleddin, eli ile yılanı tutarak çıkardı ve öldürdü. Bunun üzerine babası Gavs-ı Hizan Seyyid Sıbğatullah, oğluna hitaben: **"Ağa ağa"** diye seslenerek iltifat etti. Seyyid Tâhâ da Celâleddin'e nazar edip, manevî evlâtlığa kabul etti. Doksan Üç Harbinde bu korkusuz Celâleddin çok büyük kahramanlıklar gösterdi. Kendisi gayet cömertti.

Babasından yedi yıl sonra, yani 1878 senesinde vefat etti. Gavs-ı Hizan Seyyid Sıbğatullah'ın, birisi oğlu Şeyh Bahaeddin olmak üzere dört tane halifesi vardı. Bu halifeler şu zatlardı:

Seyda Abdurrahman-ı Tağî,

Gavs-ı Hizan'ın oğlu Şeyh Bahaeddin,

Şirvanlı Şeyh Halid-i Olekî,

Şeyh Abdurrahman-ı Meczup.

Gavs-ı Hizan, **"Abdurrahman-ı Meczup, Allah'ın nurunu hakkıyla müşahede edendir"** diye buyurmaktaydı. Abdurrahman-ı Tağî ise sohbet piriydi. Hilâfet makamını geçmişti. Seyda bir şeyh ve mürşiddi. Nurşin'de medfundur. Molla Halid-i Olekî, Doksan Üç Harbinde nice kahramanlıklardan sonra şehit olmuştu. Mezarı meçhuldür.

Bediüzzaman'ın talebelik arkadaşı Şeyh Celâl Efendi

Siirtli Şeyh Kardeş veya kısa adıyla Şeyh Celal, 1887 senesinde Siirt'te doğmuş, yine 1973'te memleketinde Hakkın rahmetine kavuşmuştur.

Siirt'in bu tanınmış âlimi, altmış seneye yakın bir zaman imamlık vazifesinde bulunmuştu. İmamlık vazifesini fahrî olarak deruhte etmişti. Otuz yılı bulan bu hizmetinden sonra, yirmi sene de resmî olarak aynı vazifeye devam etmişti.

Şeyh Celal Efendi, Bediüzzaman'ın çok eski dostu ve arkadaşıydı. Hayatta iken aralarında şaka ve latifeler eksik olmamıştı. Birinci Cihan Harbine Bediüzzaman ile beraber iştirak etmişti.

İki arkadaşın lâtifesi :

Bediüzzaman'ın ilmini, kahramanlığını ve yüksek faziletlerini her zaman takdirle anıyordu.

Bediüzzaman, Meşrutiyet sonrası İstanbul dönüşünde neşrettiği eserleri talebelerine okutuyormuş. Şeyh Celal ise bu eserleri (İki Mekteb-i Musibet Şehadetnamesi) okumadığı gibi, Bediüzzaman'a latife tarzında: **"Seyda, İstanbul'a gitmişsin, orada başından geçenleri oturup yazmışsın, şimdi de burada bunları okutuyorsun?"** deyince, Bediüzzaman da şaka yollu:

"Celal sen benim muarızım mısın yoksa?" diye Şeyh Celal'e mukabele edermiş ve yine latife olarak **"Celal, sen benim ağzımda dikenli bir lokum gibisin. Ne yiyebiliyorum, ne de atabiliyorum"** dermiş.

Yine Bediüzzaman'la Şeyh Celal kendi aralarında daha çok gençken karar vermişler ki: **"Hiç evlenmeyelim!"** Şeyh Celal bu hatırasını da anlatarak, bu söze kendisinin sadık kalmadığını, sözünde durmadığını ifade edermiş.

Genç Said ile Celal Efendi bazen çeşitli oyunlar ve yarışmalar da yaparlarmış. Bir gün geniş bir su arkını atlamak için iddiaya girişmişler. Genç Said bu arkı muvaffakiyetle atlayınca Celal kendisinin de atlayacağını söyleyerek, hızlanıp dereye atlıyor, ama geçemiyor, suyun tam çamurlu kısmına çöküyor.

Şeyh Celal Efendi 1973 senesinde Siirt'te vefat ettiği zaman binlerce insan cenazesine katılmış, cenaze namazını da Siirt Müftüsü Raif Korkmaz Efendi kıldırmıştır.

Bir siir yarışması

Şeyh Celal Kardeş diyor ki:

"Birinci Cihan Harbinden evvel vefat etmiş bir zatın taziyesi için Van'ın Zeve köyüne gitmiştik.

"Bediüzzaman, Abdülmecid (Ünlükul), Molla Habib, Ahmed-i Cano, Muhyiddin, İbrahim ve Şükrü hep birlikte oturuyorduk.

"Bediüzzaman bize **'Her birimiz birer şiir söyleyelim. Meşhur muallakat-ı seb'a gibi hangisi beğenilirse o kabul edilsin, birinciliği alsın'** dedi. Bunun üzerine her birimiz birer şiir söyledik. Bediüzzaman bana hitaben **'İb Kıble-i Arabî yite çibi'** yani **'Kıbleye yemin ederim ki senin şiirin beğenildi'** dedi. Söylediğim şiir de şuydu:

"Birinci beyitteki **'Habib'** kelimesiyle Bediüzzaman'a, **'Mecid'** kelimesiyle kardeşi Abdülmecid'e işaret ediyor.

"İkinci beyitteki **'Habib'** kelimesiyle Molla Habib'e, **'ahmed'** kelimesiyle Ahmed-i Cano'ya, **'Celal'** kelimesiyle bana, **'Muhyi'** kelimesiyle Muhyiddin'e işaret ediyor.

"Üçüncü beyitteki **'İbrahim'** kelimesiyle Molla İbrahim'e **'Şükrü'** kelimesiyle de Molla Şükrü'ye işaret ediyor.

“Şiirin mânası”:

1. Ey Zeve köyü, Said ile saadete ermiş bulunuyorsun. Abdülmecid ile büyük bir izzet ve ref'ete sahip oldun.

2. Bediüzzaman Said, Abdülmecid, Habib, Ahmed ile seni ferahlandırdılar. Veya ikisi (Said ile Abdülmecid) Habib ile sana, Ahmed'i verip onunla ferahlandırdılar.(1)

3. Tepelerin İbrahim'e, âşıkın maşukuna olan arzu ve temennisi gibidir. Seni mecd ve güzel vasıflarla yaratana şükür ederim."

1- Birinci Cihan Harbinde Milis Miralayı Bediüzzaman Rus ve Ermenilere karşı kahramanca çarpışırken fedakâr talebelerinden Molla Habib'i Gevaş'ta ve Molla Ahmed-i Cano'yu da Zeve'de şehit vermiştir.

NUH POLATOĞLU

1892'de Van'da doğmuş, 1978'de vefat etmiştir. Bediüzzaman'la birlikte Eskişehir'de mevkuf kalmıştı.

1892'de Van'da doğmuş, 1978'de vefat etmiştir. Bediüzzaman'la birlikte Eskişehir'de mevkuf kalmıştı. Barla Lâhikası'nda Üstadın Molla Hamid Efendi ile birlikte kendisine hitaben bir mektubu bulunmaktadır. Bediüzzaman'a olan sevgi ve hasretini dindirmek için kendi resmiyle birlikte Üstadınkini yan yana tab ettirerek, devamlı başucunda bulunduruyordu.

Eskişehir mahkemesi esnasında ele geçen mektuplarda, onun da ismine rastlandığı için, Van'dan alıp, Eskişehir'e sevk etmişlerdi. **"Altı ay yattık"** diyerek, anlatmaya başladı:

"İki hayatını ortaya koyuyordu"

Üstad'ı gençlik yıllarında Van Valisi Tahir Paşanın konağında kaldığı yıllarda tanırdım.

Tahir Paşa kendisini çok severdi, hiç yanından ayırmazdı. Nereye gitse beraber bulunurdu.

"Edremit sahillerinde Van Üniversitesinin temeli, büyük merasimlerle atılmıştı. Bu merasimlerde gerek Vali Tahir Paşa, gerek Üstad Bediüzzaman konuşmalar yaptılar. Üstad'ımın elinde gümüş saplı, çift uçlu bir kamçı vardı. Elindeki çift uçlu kamçı ile iki hayatını, yani dünya ve âhiret hayatını ortaya koyarak, eline alarak, mücadele meydanlarına atıldığını, ifade etmek istiyordu."

Bu hatıralar bana Münazarat eserindeki şu satırları hatırlattı:

"Umumun malûmu olsun ki: İki elimde iki hayatımı tutmuşum, iki hasım için, iki meydan-ı mübarezede iki harp ile meşgulüm. Tek hayatlı olan adam meydanıma çıkmasın."(Münazarat)

Van'da temeli atılan üniversite

Edremit'teki temel atma merasimlerini gören, Vanlı Hakkı Edremit:

Büyük ziyafetler verildi. Çeşitli yemekler yapıldı. Uzun tulumba tatlıları yenildi. Temel atılmadan önce, 'Şarkın ve garbın âli şahsiyeti, Hâzâ

Bediüzzaman, Molla Said Hazretleri' diye kendisini takdim ettiler. Daha sonra da temele ilk harcı, bizzat kendisi koydu" diyor.

Tahir Paşa çok sevdiği Bediüzzaman'a:

Nasıl, Seyda bu ziyafetleri beğendin mi?" deyince, Bediüzzaman da Tahir Paşaya gülerek şu cevabı vermiş:

"Cömertlikte İbrahim Halilullah'a ulaşamazsın. Onun köpekleri de gümüş tabaklarda yemek yerlerdi."

Nuh Polatoğlu, Üstad'ıyla geçirdiği o mes'ud günleri, hasret gözyaşlarıyla anıyor. Kısa ziyaret ve sohbetimizde, bizi yanından ayırmak istemiyordu. Anlatmak, konuşmak, uzun uzun dertleşmek istiyordu. Kendisini fazla rahatsız etmemek, üzmemek, için üzülerek izin isteyip ayrıldık.

Kilisli Şeyh MUHAMMED VAKIF EFENDİ (Vefatı - 1965)

Bediüzzaman'ın Kilis'te Şeyh Efendi Tekkesinde kalması

Yirminci yüzyılın başlarında Üstad Bediüzzaman Arap ülkelerini ve insanlarını yakından görmek için yollara düşmüştü.

Eski insanların ve eski tarihlerin Şam-ı şerif dedikleri Şam'ın Emeviye camiindeki o muhteşem hutbesini vermek için hareket halinde oldukları 1910 senelerinde Diyarbakır, Urfa, Suruç, Birecik, Kilis ve Kırıkhan üzerinden Şam'a ulaşmıştı.

Üstad uğradığı beldelerin en şerefli mevkilerinde misafir ediliyordu. Kilis'e uğradığı zamanda Şeyh Efendi Tekkesi denilen Kilis'in çok mübarek bir yerinde misafir olarak bir kaç gün kalmıştı.

Merhum İbrahim Hakkı Konyalı Kilis Tarihi ismindeki güzel ve ciddî bir araştırma mahsulü olan kitabının 610'uncu sayfasında Şeyh Efendi Tekkesi başlığı altındaki araştırmasının girişinde şunları ifade etmektedir:

Tekke, Bölük Mahallesinde Kurtağa Caddesindedir. l kapı numarasını taşır. Kapısı Türk yapı geleneğine uygun olarak doğuya açılır.

Taş şöveli ve kemerli kapısının eni l.40, yüksekliği 2.10 metredir.

Kemerinin üstündeki taşta karışık ve girift bir ta'lik ile dört satır halinde şu kitâbe okunur:

Habbeza dergâh-i feyz câh-i âli dil-mesned
Âsitâne sâye bahş-i tâk-ı gerdûn-i bülend
Âşina-yı Hâk-i bab-ı devlyet-i.... bi irtiyab
Sâlikâni kurb-i vusl-i Hak'tan behre-mend
Himmet-i pîranla yazdım Zihniyâ tarihini
Nevbiha â'lâdır şah-ı vâlâ-yı nakş-bend

Tarihihûl 1275 (1858)

Zihni ismindeki bir şairin hazırladığı kitâbeye göre burası bir nakşibendi tekkesidir. Tarih hesabı ebced hesabına vurulunca 1858 M. 1275 H. yılında yapıldığı anlaşılıyor.

Merhum Konyalı'nın "Şeyh Efendi Tekkesi" başlığındaki araştırmasından sadece giriş kısmını aldık. İ. Hakkı Konyalı Âbideleriyle ve Kitabeleriyle Kilis Tarihi ismindeki eserini 1968'da neşretmişti.

Kilis'teki Nur Talebelerinden camcı Mehmed Yeşildal, Şeyh Efendi Tekkesi'ndeki Muhammed Vâkıf Efendi'den 1960'lı yıllarda dinlediği bir hatırasını şöyle anlatmaktadır:

"Bediüzzaman buradan Şam'a gitti"

Ben Risale-i Nurları 1963 yıllarında tanımıştım. Şeyh Efendi'ye yakın komşu olmam dolayısıyla ona, 'Said Nursî nasıl bir zattır?' diye sormuştum. O da bana sert bir tavırla; 'O Said Nursi değil, Bediüzzaman'dır' diyerek Üstadın ismini iki defa zikredip öyle cevap vermişti. Ben, niye sert bir şekilde bana böyle söyledi, gibilerden yüzüne bakarken, Şeyh Efendi sözlerine devam etti:

O müstesna zat zamanında bihakkın vazifesini yaptı ve öyle gitti. Bana Mektubat isimli eserini gönderdi. Eser bu zamana hitap eden çok güzel bir eser. Bizim Kilis'teki bu tekkeye misafir gelmişti. Biz onu karşıladık. Ben o zamanlarda çok gençtim, babayiğittim. Ata biner, cirit oynardım. Babam, Sermest Hazretleri'nin zamanında bizim tekkede üç gün misafir kaldı. Babam Mehmed Bican Hazretleri'nden sonra gelmektedir. Bican Hazretleri ise Mevlana Halid Hazretleri'nden ders almış. Üstad Bediüzzaman buradan Şam'a gitmişti, Şam'a, Şam'a' diye vurguyla birkaç kere Şam ismini zikretti.

Bediüzzaman'ın başında sarığı, belinde varabillo ve kısa bir kılıç gibi hançeri vardı. Görenler onun büyük bir âlim olduğunu bu acayip şeklinden dolayı pek anlayamıyorlardı.'

Üstad Bediüzzaman, şimdiki Şeyh Efendi'nin kitaplarının tanzim edilip kütüphane olarak kullanılan odasında kalmıştı. Bu oda Şeyh Efendi'nin kendi odasıydı. Çocukları, pederlerine hürmeten o odaya kimseyi sokmazlarmış. Üstad Bediüzzaman kendilerine Zülfikâr ismindeki bir başka eserini de göndermiş

(Şeyh Efendi'nin kapı komşusu Camcı Mehmed Yeşildal)

MOLLA MÜNEVVER

Van'da Üstad'la beraber harbe iştirak eden molla Münevver'in asıl ismi Mehmed Münevver Çetin'dir. Doğumu 1873, vefatı, 16 Nisan 1971'dir. Bitlis vilâyetinin İsparit nahiyesinin Çirçak köyündendir.

Üstadla birlikte savaştım

Molla Münevver, ak saçlı, ak sakallı, şakacı mübarek bir ihtiyardı. Kendisini Van'da birkaç defa ziyaret ederek, elini öpmüş, hatıralarını dinlemiştik. Bu hatıralarında Molla Münevver, Bediüzzaman'la nasıl harbe girdiklerini anlatıyor:

Onbeş yaşında iken eski medrese usulü ile tahsile başladım. Beş sene kadar okuduktan sonra Birinci Cihan Harbinden önce Van'a gelerek Horhor'da talebe okutan Bediüzzaman'ın medresesine ben de dahil oldum. Birinci Cihan Harbi başlayınca Bediüzzaman hocalığı bırakarak, gönüllü alay kumandanı oldu. Bizlerde de isteyenler, Onunla birlikte harbe iştirak etti. Ben kendileriyle, Gevaş ve Bitlis harplerinde bulundum. Kış bastırmıştı. Her taraf kardı. Bitlis'te Üstad'la birlikte birkaç talebe kalmıştık. Bütün arkadaşlarımız şehid oldular. Geceleyin yüksek bir duvardan atlarken Üstad'ın ayağı kırıldı. O ızdırap anında katiyyen şikâyet etmiyor, “ of ” bile demiyordu. Otuz altı saat soğuk, kar, çamur içinde bir dehliz içinde kaldık. İleride Rus nöbetçileri gözüküyordu. Nöbetçileri tek tek, dehlize çekip, hançerle gebertmek istedik. Üstad bize bir zarar gelmemesi için izin vermedi. Dehlizin üzerinden de Rusların seslerini işitiyorduk. Üstad sonra Abdülvahhap isimli arkadaşlarımıza, **'Sen çeviksin, fırla git ve teslim ol, Ermenilerin eline geçme, biz de sonra teslim oluruz'** dedi.

Az sonra Ruslar gelerek bizi alıp kumandanlarının bulunduğu yere götürdüler. Kumandan Türkçe bilmediğinden, Ermenilerden bir tercüman getirdiler. Arkadaşımız Abdülvahhap da biraz Ruşça biliyordu. Ermeni tercümanın, Üstad'ın sözlerini yanlış aktardığını Üstad'a bildirdi. Bunun üzerine Üstad hiddetlenerek, Müslüman bir tercüman getirmelerini istedi. Az sonra Tatarlardan bir tercüman getirdiler.

"Rus kumandanı, Üstad'a 'Siz tanınmış ve nüfuzlu bir kumandansınız. Aşiretlere birer mektup yazarak, gelip silâhlarını

teslim etmelerini bildirin. Anlaşma yapalım. Yine buraları onlara bırakıp gideriz” deyince, Üstad cevaben: **'Siz Ermenilerin silâhlarını toplayın, onlar bizim himayemize girsinler, o zaman sizinle anlaşırız'** dedi. Rus kumandanı: 'Bitlis ve Muş civarında otuz beş bin silâhlı Ermeni var. Bunların hepsinin silâhlarını toplamak imkânsızdır' dedi. Üstad hiddetlenerek, 'Biz bunlara bu kadar hürriyet verdiğimiz halde, başımıza bu felâketi getirdiler. Çoluk çocuk dinlemeden katliâm yaptılar. Geri kalan insanları da, çeşitli desiselerle onlara kırdırmak mı istiyorsunuz? Bütün dağ-taş senin askerlerinle dolsa, bundan sonra Deliklitaş'ı geçemeyeceksiniz'

"Daha sonra Üstad'ı Said isminde bir talebesini yanına almasına müsaade ederek, bizden ayırdılar ve Rusya'ya sevkettiler."

İBRAHİM KAZAZOĞLU

Bediüzzaman'ın harp taktiği

İbrahim Kazazoğlu (1892-1980) evinde kendisini ziyaret eden Kayserili Nur talebelerine Üstad Bediüzzaman'la alâkalı olarak şunları anlatmıştı:

Birinci Cihan Harbinde şarkta savaşların çok hızlandığı zamanlarda, yüzbaşılar Bediüzzaman'a müracaat ederek, **'Filan yerdeki düşmanı ancak senin gönüllülerin geri püskürtür, mümkünse o bölgeleri siz kontrolünüzde bulundurun'** diye ricada bulunurlardı.

Bediüzzaman harp taktiği olarak da muhtelif tepelerden teneke çaldırıp, düşman tarafından ses kesilince, bu sefer de silâh kullandırıp, onları geri püskürtürdü.

"O kahramanların vaziyeti bize de çok şevk ve gayret verirdi. Komutan, Bediüzzaman'ın fedailerinin kahramanlığını bize şevk vermek için cephede anlatırdı.”

Bediüzzaman Kayseri'de

"Ben Bediüzzaman'ı daha önceki yıllardan tanırdım. Meşrutiyet senelerinde iki defa Kayseri'ye gelmişti. Meşrutiyet ve hürriyet hakkında yapılan mitingte, çok gür sesiyle, çok beliğ olarak hitab ederdi. Kayseri'deki miting vilâyet konağının önünde yapılmıştı."

MUSTAFA PAŞA (Hamidiye Paşalarından Miran Aşiret Ağası)

Şarkın meşhur ağalarından ve Hamideye Alayı komutanlarından Mustafa Paşa, on dokuzuncu yüzyılın başlarında Cizre'de dünyaya gelmişti. Babası Tamer Ağa, dedesi ise İbrahim Ağaydı. O zamanlar çok kuvvetli olan Miran aşiretinin ağası olmuştu.

Paşa iri yarı, bakışları sert ve korkutucu, sakallı bir Hamidiye paşasıydı. On bir oymağı olan Miran aşiretinin **"Berkeleyi"** oymağındandı. On bir kabilenin ittifakıyla Miran aşiretinin başına geçmişti. Tarihçe-i Hayat'ta Bediüzzaman'la olan münasebetleri bütün tafsilâtıyla anlatılmaktadır. Zulümden ve haksızlıklardan vazgeçmediği için artık öleceği, harika bir keramet haliyle kendisine bildirilmişti. Gerçekten, bu haberden az sonra, 1902 senesinin Ekim ayında yaylâdan Cizre'ye dönerken, Cizre - Şırnak arasında meydana gelene aşiret kavgaları sırasında serseri bir kurşun ile öldürülmüştü. Aşiret kavgası sona ermiş, bütün aşiretler ayrılmış bir haldeyken, kimin tarafından atıldığı belli olmayan bir kurşunla vurulmuştu. Naaşı Cizre'ye getirilmiş ve şimdiki Cizre mezarlığında kendisine ait kubbesine gömülmüştü.

Mustafa Paşanın şöhretinden ve haksızlıklarından dolayı kendisine **"Misto-i Miri"** diyerek onu küçültüyorlardı.

Mustafa Paşa İstanbul'da

Sultan İkinci Abdülhamid Han, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Hamidiye Alayları teşkil etmek için Doğudaki bütün aşiretleri İstanbul'a çağırmıştı. Mustafa Paşa kendisi gibi iri yarı beş yüz adamıyla birlikte yola çıkarak, üç aylık bir yolculuktan sonra İstanbul'a geldi. Akıllı ve zeki bir adam olan Mustafa Paşa Sultan Abdülhamid Hanın tertiplediği resmî geçitten adamlarıyla birlikte heybetle geçti. Sultan bunlara bir ziyafet verilmesini emretti.

Cizreli Miran aşiretinin bu yiğit temsilcilerine bir yemek verildi. Padişah da bunları seyretti. Mustafa Paşa adamlarına çatal kaşık kullanmadan yemelerini, bütün tabakları ter temiz sıyırmalarını emretmişti. Adamlar

kollarını sıvayıp, tabaklarda hiçbir şey bırakmadan yemekleri yiyip bitirdiler. Bu manzarayı seyreden Sultan İkinci Abdülhamid Han, Mustafa Paşaya 48. Hamidiye Alayı paşalık rütbe, berat ve nişanlarını taktırdı ve çok geniş salâhiyetler vererek emrinde üç alay kurmasını ferman etti.

Mustafa Paşanın okuma - yazması yoktu. Yanında daima bir kâtibi bulunurdu. Doğrudan İstanbul'a padişaha bağlı olup, askerî yönden de Erzincan'daki müşîrin emrindeydi.

Bugün Cizre'de kendi adıyla anılan Hamidiye kışlasını yaptırmıştı. Padişah bu iş için büyük yardımlar göndermişti. Her ay asker başına bir kese altın gelirdi. Padişah Mustafa Paşaya geniş salâhiyetler tanımıştır. Bu yüzden zulümleri olduğu zaman Üstad kendisini şiddetle ikaz ediyordu. Hazırladığı münazarada ise bütün âlimlerini mağlûp etmişti.

Yazın Van'ın yaylâlarına gider, kışın da mühim işler esnasında Hamidiye kışlasında bulunurdu. Herhangi bir sefer gerektiği zaman, emrinde bulunan üç alayı toplar ve hareket ederdi. Bir seferinde Osmanlı devleti tarafından, Irak'ta bulunan **“Hevler”** isyanını bastırmaya gönderilmişti. İngilizler burada Osmanlıları yıkmak için faaliyet gösteriyorlardı.

Mustafa Paşa vurulduğu zaman, İbrahim, Abdülkerim, Naif, Şelaş ve Berces adlarında beş tane oğlu vardı. Bunlardan İbrahim Bey çok sinirli olduğundan, Mustafa Paşanın yerine, bütün aşiretlerin destek ve reyleriyle ikinci oğlu Abdülkerim Bey seçildi. Durum İstanbul'a bildirildi ve müsbet cevap geldi. 1912'de Cizre aşiret alayları Balkan Savaşına katılmak için derhal İstanbul'a hareket ettiler.

Yüz kişiye bedel

Abdülkerim Bey, Tayan, Kiçan, Müsareşan, Hirkan, Düderen ve Miran aşiretlerinin ne kadar asker çıkaracaklarını tesbit ettirmişti. Her aşiret ne kadar askerle iştirak edeceğini bildirmişti. Meselâ Tayan aşiretinden Reşid Muheme adında bir ağa, yüz süvari getirebileceğini söylemişti. Bütün aşiretler bir yerde toplanıp, üç alay ve diğer süvarileri bekliyorlardı. Reşid Muheme yalnız geldi. Abdülkerim Bey yüz süvarisinin nerede olduğunu sorduğu zaman, **"Benim yüz kişiye bedel olduğumu aşiretler, kabul ederlerse savaşa gideceğim. Eğer kabul etmezlerse, size hemen yüz süvari getireceğim"** dedi. Abdülkerim Beyin aşiretlere sorması üzerine, onu yüz kişiye bedel olarak kabul ettiklerini söylediler. Reşid Muheme'nin rütbesi yüzbaşıydı. Aşiret askerleri Balkan Savaşına katılmak için İstanbul'a, oradan da Uzunköprü'ye geldiler. Düşman askerlerinin yemekte

olduğunu gördüler. Kumandana "Biz buraya savaşa geldik, hemen savaşa devam etmek istiyoruz" dediler. Komutan, "Yemek esnasında savaş olmaz" diyerek, bunun kaidelere aykırı olacağını söyledi. Fakat Cizre alayları bu emri dinlemeyerek, düşmana hücum ettiler. Reşid Muheme Uzunköprü başına atını bağlayıp, askerlere **"Düşmanı üzerime doğru sürünüz"** diye emir verdi.

Üzerine gelen düşman askerlerini öldürmeye başladı. Nihayet başı ve elbisesi kanlar içinde, on üç düşmanı öldürüp, on üçünün de mavzer ve tüfeklerini boynuna attı. Bu esnada karşı taraftan gelen bir bomba, seyis ve hizmetçisine isabet ederek parçalandığında çok üzüldü ve kızgınlığından savaşı daha da hızlandırdı. Sonunda büyük bir zafer kazandı. Bu muzaffer gazileri Edirneliler çiçek ve gül yağdırarak, alkışlarla karşıladılar. İstanbul'da da halk bu gazileri sokaklarda çiçek, gül ve şekerlemelerle karşıladılar.

Mustafa Paşanın oğlu Abdülkerim Bey, Hamidiye kaymakamlığını da yaptı. 1916 senesinde askerlerini Cizre'de Bani Hanı mevkiinde hazırladı. Erzincan'daki müşirlik tarafından verilen emirde, Ruslara karşı yapılacak savaşa gidecekken, orada vefat etti. Cizre alayları onu hemen defnettiler ve seferi iptal etmeyerek, Mustafa Paşa'nın birinci oğlu olan İbrahim Beyi yerine geçirip, hareket ettiler..

Bediüzzaman'ın dostu: Van Valisi CEVDET BEY

Bediüzzaman'ın dostu ve arkadaşı olan Van eski valisi Cevdet Bey (Paşa) Tahir Paşanın oğludur. Cevdet Beyin Hikmet ve Fikret Belbez adında iki kardeşi vardır.

Bediüzzaman'ın büyük Tarihçe-i Hayat'ında Cevdet Beyden şöyle bahsedilmektedir:

"Bediüzzaman Kafkas Cephesinde Enver Paşa ve fırka kumandanının hayranlıkla takdir ettikleri hizmet-i cihadiyeyi yaptıktan sonra Rus kuvvetlerinin ilerlemesinden dolayı Van'a çekildi. Van'ın tahliyesi ve Rusların hücumu sırasında, bir kısım müdafaaya karar verdikleri halde, geri çekilen Van Valisi Cevdet Beyin ısrarıyla Vastan (Gevaş) kasabasına çekildi."

Cevdet Beyden 1916 Haziran sayısında Harb mecmuası da sitayişle bahsetmektedir.

Ahmet Emin'in anlattıkları

Bu arada Ahmed Emin Yalman, 1970 senesinde neşrettiği Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim isimli hâtıralarının ikinci cildinde, **"Çok mert ve dinamik bir insan olan dostum eski Van valisi Cevdet Bey"** diye takdim etmektedir. Ayrıca hâtıratının valiler grubu kısmında Malta adasında esir iken beraber bulundukları Cevdet Bey için şunları ifade etmektedir:

"Valilerden Cevdet Bey Polveristan'daki en hoş mizaçlı arkadaşlardan biriydi. Muhtaç olan arkadaşlara hiç belli etmeden yardım ederdi. Bugün eşine rast gelinmeyecek kadar mert bir insandı. Babası Tahir Paşa Van'da yıllarca valilik etmişti. Kendisi de Van valisi oluncaya kadar bütün idare hayatını Van'ın civarında geçirmişti. Van'da Çatak kaymakamlığında bulunduğu sırada başından geçen şu hâdise mertliğinin bir örneğidir: Rus Konsolosu, bilmem ne sebeple kendisine Cevdet Beyden hakaret görmüş sayarak, tarziye [özür] istemiş, vali ve kumandanla konuşmuş. Konsolosun bir ziyafet vermesi ve Cevdet Beyin ziyafete gelip tarziye vermesi kararlaştırılmış. Cevdet Beyin bunu önlemek için vali ve kumandana olan ricaları para etmemiş. Bunun üzerine ziyafet akşamı tabancasını çekip, dizini bir kurşunla yaralamış, haftalarca yaralı olarak yatmış, tarziye işi de böylece ortadan kalkmış."

Malta adası sürgün ve esirlerinden olan Cevdet Beyin buradan kaçma teşebbüsü ile ilgili olarak Yalman şunları yazmaktadır.

"Zindanda bulunanların tabiî derdi, buradan kurtulmaktı. Kurtulmanın üç yolu vardı: Kaçmak, şahsî olarak serbest bırakılmak, toplu olarak veya gruplar halinde kurtulmak... Esirliğe karşı isyan hissi duydukça insanın zihni bu üç yola ait ihtimaller arasında dolaşıyordu. Aramızda kaçmayı ciddî surette düşünenler ve bir düzüne yol arayanlar da vardı. Nitekim sonradan bu yolu bulanlar da oldu. Eski Van valisi Cevdet Tahir Bey en ateşli kaçış sevdalısıydı. Gece gündüz plân yapmak ve çare aramakla uğraşırdı. Düşündüklerini bana açar ve beni de beraber kaçmaya sürüklemek isterdi. Ben onun hesabına çare düşünmekle beraber, kendim kaçmaya pek taraftar değildim. Bir defa tabiat itibarıyla iyimserim. Az zamanda kurtulacağımıza kendi kendimi inandırmak için kırk delil buluyordum. Sonra, 16 Mart'tan sonra Millî Kuvvetler taraftarı diye tutulanların daha kolay kurtulmak ümidi vardı. Ben kaçacak olursam gazetenin kapanması ve birçok arkadaşın açıkta kalması tehlikesi olabilirdi. Cevdet Bey o kadar azim ve sebatla işe sarılmıştı ki, günün birinde Kırzade Mustafa Beyle beraber kaçmanın yolunu buldu."

BİTLİSLİ ŞEYH EMİN EFENDİ (Şirvanî)

Şeyh Emin ve Molla Said

Her sabah Müslüman Türkiye'mizin güneşi doğudan doğarak, ülkemizi ışık tufanına boğar. Yirminci yüzyılın başlarında ülkemize şerefler veren manevî güneşlerden birisi de Şeyh Emin Efendiydi. Bitlis hanedanından bir zat olan Emin Efendi, Seyyidler kafilesinden asrımızı aydınlatan bir bahtiyar sîma idi.

Şeyh Emin Efendi yüzyılımızın başlarında Sultan İkinci Abdülhamid Hanın daveti üzerine İstanbul'a giderek, orada iki yıl kadar misafir olarak bulunmuştu. Bu misafirlik esnasında kendisine tahsis edilen Beşiktaş Akaretler'deki köşkte oturmuştu. Kendilerine Sultan Abdülhamid Han çok alaka ve hürmet göstermiş, Şeyhülislâm olarak İstanbul'da bulunmasını teklif etmişti. Fakat Şeyh Emin Efendi Sultan'ın bu teklifini kabul etmeyerek reddetmişti.

Torunlarının verdikleri bilgilerin ışığında, bu Bitlisli büyük alimin 1822 - 1906 yılları arasında ömür sürdüğünü yaklaşık olarak tesbit etmekteyiz.

Bir kervansaray mahiyetindeki evi ve dergâhı uzun yıllar etrafa Nakşi nurunu saçtı. Bu nur yuvası 1908 yılında, kırk gün süren bir zelzele sonunda yer yer tahribat görmüştü. İkinci Sultan Abdülhamid Han, Musul'daki Çiflikat-ı Hümayunundan bu Nakşi dergâhının tamir masrafı olarak beş yüz altın göndertmişti.

İstanbul'dan dönerken Sivas'taki talebesi ve müridi Sivas Valisi Reşid Akif Paşa'ya uğrayarak misafiri olmuştu. Sivas'tan Diyarbakır'a faytonla dönmüştü. Oradan da Bitlis'e kadar hayvan sırtındaki kargirin üstünde gitmişti.

Şeyh Emin'in oğlu Derviş Efendi kırk yaşlarındayken 1914 yılında vefat etmişti.

Derviş Efendi'nin oğlu M. Mustafa Şirvan ise 1900 - 1987 arasında ömür sürmüştü. Merhum Şirvan'la 1970 yılında Karagümrük'teki evinde ziyaretlerimiz ve görüşmelerimiz olmuştu.

Bediüzzaman'ın ilk nefyinin sebebi

Bediüzzaman Said Nursî'nin Şeyh Emin Efendi ile münasebeti çocukluk yıllarında cereyan eder. Bu münasebet Tarihçe-i Hayat'ta (s. 37-38) şöyle anlatılır:

Bu esnada on beş, on altı yaşlarında bulunuyordu. Lâkin kuvve-i bedeniyece pek çevik ve metindi. Said-ül-Meşhur lâkabıyla yâd ediliyordu. Siirt'de, kendisiyle mücadele etmek isteyen bütün arkadaşlarına karşı hazır bulunduğu ve aynı zamanda sorulacak bütün suallere cevap vereceğini, kimseye sual sormayacağını ilân etti. Sonra tekrar Bitlis'e geldi. Bitlis'te bir iki şeyh hanedanının, âlim ve talebelerin arasında geçimsizlik olduğunu işitir. Fesadı netice veren sözlerin, bilhassa gıybetin İslâmiyete yakışmadığını onlara ihtar edince, Molla Said'i, Şeyh Emin Efendiye şikâyet ederler. Şeyh Emin ise:

Henüz çocuk olduğundan, kabil-i hitab değildir" der.

Bu söz Molla Said'e tebliğ edildiği anda, zaten bu gibi sözlere fıtraten tahammülsüz olduğundan Şeyh Emin Efendinin huzuruna çıkarak elini öper ve 'Efendim, beni imtihan ediniz, kabil-i hitap olduğumu ispat etmek isterim' der.

"Şeyh Emin Efendi, mütenevvi ilimlerden ve en müşkül meselelerden on altı sual tertip ederek sorar. Molla Said, suallerin umumuna cevap verdikten sonra, Kureyş Camiine gider, ahaliye va'z ve nasihat etmeye başlar. Bunun üzerine Bitlis ahalisinin bir kısmı Molla Said'e, bir kısmı da Şeyh Emin Efendiye yardım etmek isterler. Bundan dolayı Vali, büyük bir vukuata meydan vermemek için Bediüzzaman'ı nefyeder."

Van Valisi ALİ HAYDAR BEY!

Bediüzzaman'ın yakın dostu

Bediüzzaman'ın yakın dostlarından birisi de Van Valilerinden Ali Haydar Beydi. Haydar Bey, kendisinden uzun yıllar önce Van'da valilik yapmış olan Tahir Paşanın eniştesidir. Tahir Paşanın Paşo isimli ablasının oğludur. Aynı zamanda İşkodra kadısı İsmail Beyin torunudur. Van'daki valiliği 1917-1918 yıllarında idi.

Birinci devre Erzurum milletvekillerinden Salih Yeşil, Dahiliye Vekili Hilmi Uran'a yazdığı mektupta Bediüzzaman'la Ali Haydar Beyin yakın dostluğundan bahsetmektedir.

Ali Haydar Bey, Van'a olan sevgi ve alâkasından dolayı Soyadı Kanunu çıktığı zaman soy ismi olarak “**Vaneri”** yi seçmişti.

Vatana ve millete büyük hizmetleri geçmiş olan Ali Haydar Bey, bu hizmetleri sebebiyle birçok madalya ve nişanla taltif edilmiştir. Sayısı 16'yı bulan bu madalya ve nişanlar, kızlarında bulunmaktadır.

Ali Haydar Beyin Nebahat ve Muazzez isimli kızlarının gerek babalarıyla ve gerekse yakın tarihimizle ilgili çok kıymetli hatıra ve vesikaları

bulunmaktadır.

Salih Yeşil, Bediüzzaman'a yazdığı bir mektubunda Van Valisi Ali Haydar Beyden şu şekilde bahsetmektedir:

"Otuz bir sene evvel sizinle Erzurum'un Esad Paşa Medresesinde, Umumî Harpte Kafkas'ın karlı dağlarında ve yirmi dört sene evvel de meb'usluğu hengâmında Van Valisi Haydar Bey dostunuzla Millet Meclisi salonunda görüşen, Erzurum'un eski meb'uslarından Yeşil oğlu Mehmed Salih."

Bediüzzaman'ın ilk talebelerinden MOLLA AHMED-İ CANO

Bilinmeyen bir veli

Şark insanında safiyet vardır, misafirperverlik vardır, temiz kalb vardır, sevgi ve cömertlik vardır. Şark, peygamberlerin vatanıdır, velilerin ülkesidir. Şarkta kalbî duygular ve ilhamlar hâkimdir.

Yirminci yüzyılın başlarında Bediüzzaman'ın gençlik günlerinde Osmanlı paşaları Şark vilayetlerinde valilik yapıyorlardı. Bu namlı paşalar, Bediüzzaman gibi müstesna bir Müslüman âlimini yanlarında ve konaklarında misafir ediyorlardı.

Bediüzzaman, Van'da geçirdiği gençlik günlerinde, Musul, Bitlis ve Van'da vali olarak bulunan İşkodralı Tahir Paşa'nın konağında kalıyordu. Vali Paşa, Erzurum gibi gittiği yerlerde ve Sultan Abdülhamid Han gibi zatlara yazdığı mektuplarda, bu misilsiz âlimin ilminden, zekâsından, hâfızasından ve kahramanlığından bahisler açıyordu.

Bu yıllarda Bediüzzaman'ın pederi Sofi Mirza Efendi gibi akrabaları, bazı yakın dost ve talebeleri de zaman zaman, ona Paşa konağında misafir oluyorlardı.

Ahmed-i Cano'nun bir çocuğu olmuştu. Doğan bebeği gören Ahmed-i Cano yavrunun çırılçıplak olduğuna çok hayret etmiş!

Bu saf adam, Vali paşanın konağına gidip, şahit olduğu doğum hâdisesini anlatmaya başlamıştı. Bediüzzaman ise gülerek, Tahir Paşa'ya, "Paşa paşa baksana bu Ahmed-i Cano ne anlatıyor? Siz de bunu bir dinleyin" diye, Ahmed-i Cano'nun bu çıplak doğum hadisesini gülerek, tebessümlerle dinliyorlar.

Üç-beş yıl sonraki Van'da cereyan eden Ermeni katliamında ve Rusların hücumlarında bu temiz kalbli Ahmed-i Cano büyük kahramanlıklar göstermişti.

Bilhassa Zeve köyünde Ermeni katliamında Ahmed-i Cano imkânsızlıklar içinde kahramanca çarpışmıştı. Sonunda kalleş Ermeniler bu kahraman ve mübarek mollayı da şehid etmişlerdi.

Bediüzzaman Van'da bulunduğu yıllarda, bilhassa 1922-1925 zamanlarında yaptığı dualarda, büyük velilerin ismini sayarken, Molla Ahmed-i Cano'ya ismen dua ediyordu. Merhum Molla Hamid Ekinci, Üstada hitaben, **"Seyda, bu senin saydığın evliyalar arasında ben Molla Ahmed-i Cano diye bir isim duymadım, kim bu veli?"** diye sorduğu zaman Üstad da mezkur hadiseleri kendisine anlatırmış.

Bugün kabri Zeve'deki bir velinin türbesinin yanındadır.

ABDURRAHMAN- TAĞÎ ve OĞLU NURŞİNLİ ZİYAEDDİN EFENDİ (HAZRET)

"Hakiki ve Hayali Ziyaeddin"

Bir ilim ve iman merkezi olan Muş vilâyetinin civarındaki Nurşin'de birçok büyük zatlar yetişmiştir. Nur risalelerinde ismi geçen Ziyaeddin Efendi de bunlardan birisidir. **"Hazret"** diye de anılan bu zat, Bediüzzaman'ın büyük kardeşi Molla Abdullah'ın şeyhi ve hocasıdır. Kendisinin ilk icazetli talebesi Molla Abdullah Nursî'dir.

Mesnevî-i Nuriye'de **"Hubab Risalesi"**nde Nurşin karyesi şöyle geçmektedir: **"Eğer istersen hayalinde Nurşin karyesindeki Seydâ'nın meclisine git, bak: Orada fukara kıyafetinde melikler, padişahlar ve insan elbisesinde melâikeleri bir sohbet-i kudsiyede göreceksin. Sonra Paris'e git ve en büyük localarına gir. Göreceksin ki, akrepler insan libası giymişler ve ifritler adam suretini almışlar, ilâ âhir..."**

Ziyaeddin Efendi İstiklâl Harbinde vatan müdafaası için çarpışırken bir kolunu kaybetmiştir. Bu hizmetleri **“Sarıklı Mücahidler”** isimli eserde yazılmaktadır.

Bediüzzaman'ın büyük biraderi Molla Abdullah'ın bağlı olduğu bu zatla alâkalı olarak Kastamonu mektuplarında **"Molla Abdullah" ile bir muhaveremi hikâye ediyorum"** diyerek **"Hayalî ve hakikî Ziyaeddin"** diye bir hakikat dersi verilmektedir. Ayrıca Bediüzzaman'ın 1948 Afyon mahkemesi avukatlarından Hulûsi Bitlisî Aktürk'ün Ehl-i Sünnet mecmuasındaki makale ve hatırasında da Hazret-i Ziyaeddin'in bahsi geçmektedir.

M.Kemal'in mektubu

Hizmetleri Sultan Reşad tarafından bir madalya ile taltif edilmiştir. Mustafa Kemal'in Nutuk'larında **"Nurşunli Meşâyih-i İzamdan Şeyh Ziyaeddin Efendi Hazretlerine "** diye, Paşanın, kendisine mektubu bulunmaktadır. Nurs köyü civarındaki Tağ medreseleri sahibi Abdurrahman

Tağî'nin oğlu olan Hazret-i Ziyaeddin babasıyla birlikte Nurşin'de medfundurlar.

"Nurslu talebelerden biri İslâmı tecdid edecek"

Abdurrahman Tağî ise Gavs-ı Hizan Seyyid Sıbgatullah'ın halifesidir. Hazret-i Ziyaeddin'in babasıdır. Hizan'a bağlı Tağ köyünde medresesi vardı. Emirdağ mektuplarında Bediüzzaman **"Nahiyemiz olan Hizan kazasına tâbî Isparta'da birden bire meşhur Seyda namında Şeyh Abdurrahman-ı Tağî himmetiyle o kadar çok talebeler ve hocalar ve âlimler çıktılar ki bütün Kürdistan onlar ile iftihar eder bir şekil aldığı"** diye Seydâ'dan bahsetmektedir. Bediüzzaman o zamanlarda dokuz-on yaşlarında olduğunu ifade etmektedir. O zamanlar Abdurrahman-ı Tağî, Nurslu talebelere, bilhassa küçük Said'e çok alâka, iltifat gösterir, geceleri yatarken üzerlerini örtermiş. Nurslu talebelerin içinden birisinin İslâmiyete çok büyük hizmetler edeceğini, İslâmı tecdid edeceğini ifade eder, onun için bu kadar alâka gösterdiğini söylermiş. Bediüzzaman'ın Emirdağ mektuplarındaki mezkûr mektubu da Abdurrahman-ı Tağî'den anlatılanları teyid etmektedir.

Abdurrahman-ı Tağî 1886 yılında rahmete kavuşarak Nurşin'de defnedilmiştir.

"Hazret" Ziyaeddin Efendi

Tağ köyü, Nurs köyüne yaya olarak iki saat kadar mesafededir. Abdurrahman-ı Tağî'nin oğlu Muhammed Ziyaeddin'dir. Hazret namıyla anılan Şeyh Ziyaeddin Efendi, Bediüzzaman'ın büyük kardeşi Molla Abdulhah Nursî'nin hocası ve şeyhiydi. Hakim Feyyaz Karabel'in tercüme edip neşrettiği Yeni Mektubat isimli eserinde içinde Şeyh Muhammed Ziyaeddin'in, Nurslu Molla Abdullah'a hitaben yazılmış üç tane de mektubu bulunmaktadır. Mektubat 113 mektuptur. Son mektup olan 113. mektup, Birinci Cihan Harbinde harp cephesinden Şeyh Ziyaeddin tarafından Molla Mehmed Emin'e yazılmıştı, harple alâkalıdır.

Molla Abdullah'ın, güzel yazısıyla yazdığı bazı Arapça ders notları ve Kur'ân-ı Kerimler vardır. Kur'ân-ı Kerimler, elimizde bulunmaktadır.

BİNBAŞI ALİ HAYDAR

"Firarda Volga Nehrini birlikte geçtik"

Uzun yıllar Selânik Askerlik Şubesinde görev yapan Çorum'lu Binbaşı Ali Haydar Bey, Bediüzzaman'la birlikte Rusya'dan nasıl firar ettiklerini şöyle anlatıyor:

Bediüzzaman'la birlikte volga nehrini çok harika bir tarzda geçtik. Nehri geçerken, ayağımız kara gömülür gibi, bazen topuğumuza, bazen dizimize kadar suya batıp çıkıyorduk. Ben çok heyecanlanıyordum. Nehri geçtikten sonra Bediüzzaman bana dönüp dedi ki:

"Kardeşim Ali Haydar, Cenâb-ı Hak, Hazret-i Musa Aleyhisselâm'a denizi musahhar ettiği gibi, bize de senin yüzün hürmetine Volga nehrini musahhar etti.'

Benim üzerimdeki hayret ve şaşkınlığı gidermek istiyordu. Ben cevaben kendisine dedim:

"Nasıl geçip kurtulduğumuzu ben biliyorum. Ama siz bilirsiniz Üstad'ım, yine de sizin dediğiniz gibi olsun."

Enver Paşanın amcası HALİL PAŞA

Savaş esnasında Bediüzzaman'la mektuplaşıyordu

Bediüzzaman'ın yakın dostlarından birisi de Harbiye Nâzırı Enver Paşanın amcası olan Halil Paşadır.

Harbiyeden mümtaz yüzbaşı olarak mezun olan Halil Paşa, Birinci Cihan Harbinde tümen kumandanı olarak vazife görmüştür. Bilhassa İran, Van ve Bitlis cephelerinde kahramanlıklar göstermiştir. Harb esnasında gönüllü milis albayı olarak vazife gören Bediüzzaman'la mektuplaşmaları ve haberleşmeleri olmuştur.

İşârâtü'l-İ'caz tefsirin kâtibi, Bediüzzaman'ın talebe ve fedâisi Molla Habib Efendi, Bediüzzaman'la Halil Paşa arasında irtibat ve haberleşmeyi sağlıyordu.

Molla Habib, bu irtibat görevlerinden biri esnasında, bir İran dönüşü, eski ismi Vastan, yeni isim Gevaş olan kazâda Ruslarla muharebe ederken şehit düşmüştür.

Molla Habib'le ilgili olarak gerek Emirdağ mektuplarında ve gerekse Nur'ların diğer yerlerinde bahis ve hatıralar vardır.

MUSTAFA YALÇIN

1895'de Bolu'nun Yığılca kasabasında doğdu. Birinci Cihan Harbinde muhtelif cephelerde bulundu. Bediüzzaman'ı harp cephesinde ve Sibirya esaretinde tanıdı.

Ak sakallı, ak yüzlü, seksen dört yaşındaki, cepheden cepheye koşmuş gazi dedeyi, Dilaver Kanber Beyin evinde dinlemeye başlamış, notlarımızı tutuyorduk.

Kafkasya'dan Galiçya'ya, oradan da Sibirya'ya kadar uzanan bir uzun hatta on senesi geçmişti. Bu on seneyi birkaç sayfaya sığıştırmaya çalışıyorduk.

Molla Said bize dersler verirdi

Molla Said bize o zaman 'Tıfılya' dediğimiz dersler veriyordu. Bu dersler geceleri hep devam ediyordu. Hasankale'de Molla Said'le birlikte Ruslara karşı amansızca savaştık. Hoca'nın başında önce sarık vardı. Ama savaş sırasında 'keçe kalpak' dediğimiz başlığı giyiyordu.

Ben o sırada Hasankale'de yaralanıp, geri geldim. O zaman kalçamdan (işte yarası hâlâ açık) şu şarapnel yarasını aldım. Orada erkekliğimi kaybettim. Ben çoktan ölürdüm, ama Molla Said yanındaki dört arkadaşa birer dua yazıp vermişti. Onu boyunlarımıza astık. Bize hiç kurşun değmedi. O zaman bir Müslümana yüz gâvur ateş ediyordu. Sonunda yaralandım, beni geri aldılar. Molla Said savaşa devam ediyordu. Beni Konya'da tedavi ettiler. Ondan sonra batıya, Avusturya, Karpatlara, Galiçya cephesine götürdüler.

At üstünde kitap yazıyordu

Molla Said Efendi kahraman bir insandı.

O, atın üzerinde cephede, önde hücum ederdi. İyi silâh kullanırdı. Sipere girmezdi.

Bir ara Doğu Cephesinde bazı birliklerin dağılmak üzere olduğu haberi Molla Said'e söylendi. Molla Said ihtilafları hemen kaldırdı. Dağılmamayı sağladı. Çok güzel anlatıp, sanki insanları büyülüyordu. "Sonra o cehennemi savaş içinde at üzerinde kitap yazıyordu. Yazdıklarını talebeleri,

gençler de yazıyorlardı. Çok iyi ata biniyordu. Ruslara taş çıkartıyorlardı. Bize, **"Hiç korkmayın Müslümanın imanı her güçten daha kuvvetlidir"** diyordu. Bize her gece yazdığı kitaplardan okuyordu. Ben cahil olduğum için pek bir şey anlamıyordum. Ama Molla Said'i görünce cesaretim had safhaya çıkıyordu. Heybetli bir insandı. Bize karşı da çok müşvik davranıyordu.

Sibirya'da Molla Said'le karşılaşıyoruz.

Sonra biz Avusturya cephesinde Ruslara karşı savaşa girdik. Sol cenahta Avusturya, sağ cenahta Almanlar vardı. Avusturyalılar, Ruslara teslim olunca bize oyun ettiler. Sol cenah boşalınca biz esir düştük. Tam 30 bin kişi idik. Bizi hep esir aldılar. Sonra trenlere bindirip 42 gün tren yolculuğundan sonra Sibirya'ya götürdüler. Yolda bize çok eziyet ettiler. Yaralılara bakmadılar. Her istasyonda bizi indirip, eziyet ediyorlardı. Bir parça ekmeği havaya atıp, bizi saldırtıyorlardı. Sonra resimlerimizi çekiyorlardı. Sibirya'ya bizi dağıttılar. Gruplar halinde kamplarda kalıyorduk. Tarih falan bilemem. Ben cahilim. Onun için hâdiseleri sıraya koyamıyorum. İşte biz oraya varınca bir Doğu Cephesinden esirler gelmiş, dediler. Kampta merakla hep dışarı toplandık. Çok esir vardı. Ama karşıdan iki kişiyi getiriyorlardı. Onları iyi kolluyorlardı. Bir de baktım Molla Said ve yanında İznikli Osman dediğimiz bir talebesi vardı. Sandık gibi bir şey taşıyordu. Onun içinde Üstad'ın kitapları vardı. Osman'dan başkasını yanına sokmuyorlardı. Osman, Onun hizmetine bakıyordu. Kendisi yaralı idi. Bacağı yaralanmıştı. Orada tedavi ettiler. Onu da bir koğuşa yerleştirdiler.

Sibirya'da iken, "ileride buralar da Müslüman olacak" diyordu

Havalar çok soğuktu. Orada gece-gündüz belli olmuyordu. Güneş batmazdı. Orada da geceleri Molla Said Efendi boş durmuyor, yasak olmasına rağmen gece başka kamplara gidip okuyordu. Gündüzleri namazları bize kendisi kıldırıyordu. Önce müdahale edip, kıldırmadılar. Sonra Üstad onlara birşeyler söyledi, biraz serbest bıraktılar. Kalabalık olarak bir araya getirmemeye çalışıyorlardı. Orada biz Ona 'Diyanet Reisi' diyordu. O Rus nöbetçilerine bile din anlatıyordu. Dinleyen nöbetçilere zabitleri baskı yapıyorlardı. Molla Said Efendi, bize hep moral veriyor, 'Üzülmeyin, kurtulacağız' diyordu. Ben Üstad'ın Sibirya'da geceleri uyuduğunu bilmiyorum. Hep okuyordu. Bir şeyler not ediyordu. Ve bize: **'Gelecek zamanda buralar da Müslüman olur; ama şimdi**

anlamıyorlar' diyordu. Biz de kendisi başımızda olunca hiç korkup üzülmüyorduk.

Sibirya'dan kaçıyoruz

Bir gece yarısı idi. Üstad bizim bulunduğumuz 15-20 kişilik bir bölmeye geldi. Bize ders yapıyordu. O arada koşarak biri geldi. Bu Konyalı Tahir dediğimiz arkadaşımdı. 'Bu gece kaçalım' dedi. On yedi kişi toplanıp karar verdik. Üstad bize katılmadı. O gece onu son görüşüm oldu. Bizim için dua etti. Rus nöbetçisini boğduk. Tel örgüden sürünerek geçtik. O gece hayli yol aldık. İçimizde yol bulan zabitlerimiz vardı. Bunlardan hatırladıklarım, beş zabit vardı: Binbaşı Ethem Bey, pusula tayini işlerine baktı. Yıldızlardan ağaç yosununa kadar herşeyden o yön buluyordu. Akıllıydı. Molla Said'den eğitim görmüştü. Bir de Kâmil Bey diye bir binbaşı vardı. Hatırlıyorum. Doğudan batıya doğru Petersburg , Doğu Almanya, Romanya ve sonunda İstanbul'a geldik. Bizi yarı yolda yakalayıp, sorguya çektiler. 'Savaşta buralarda kaldık. Bir daha çıkamadık. Biz işçiyiz' dedik. Onlarla hep Kâmil Bey ile Ethem Bey konuşurdu. Dillerinden anlıyorlardı. Bunlar esirlerden değil, 'vorni'dir deyip bizi saldılar. Vorni: İşçi demektir. Kâmil Bey Doğuda Pasinler'de çarpışırken benim bölük komutanım idi.

Rusya'dan dönüşümden sonra dinlenmeden Kurtuluş Savaşına girdim. Orada da kolumun yarısını kaybettim. Ben 14 sene hiç asker çantasını omzumdan indirmedim. Yemen, Çanakkale, Ruslarla Doğuda, Batıda Galiçya'da, Kurtuluş Savaşında tam 7 cephede bulundum.

"Bu vatanı nasıl severdi?"

"10 yıl öncesine kadar yine dinçtim. Hareketliydim. 10 yıl önce Molla Said'in Kars cephesinde bana yazıp verdiği duayı boynumdan düşürüp, kaybedince bana birden ihtiyarlık çöküverdi. Ah! O tatlı dilli Molla Hocamın yüzünü bir kere daha görmeye canımı veririm. Bu vatanı nasıl severdi. Hatta Ona Ruslar şaşar kalırlardı.

Molla Said, Nikola'ya ihtiram etmemişti

Biz Batıdan esir olup Sibirya'ya gittik. Molla Said, Doğudan esir olmuştu. Bir koca gâvur vardı: Nikola diyorlardı. Ben onu Petersburg'da (Leningrat) görmüştüm. Zalim biriydi. Molla Said ona ihtiram etmemiş. Onu çok kızdırmış. Hatta astıracakmış. Sonra Üstadı dindarlığından

astırmamış. Rus zabitleri, Üstad'a ayrı bir gözle bakarlardı. **'Bu madem Nikola'ya meydan okumuş, acaip bir adam'** diyorlardı. Ben sonra Molla Said'in kaçtığını duydum; ama bulup göremedim.

"Hep iman lazım, diyordu"

"Şimdi, 'Molla Said gelmiş, savaşa seni çağırıyorlar' deseler koşarak giderim. Molla Said ile savaşmak bir orduya ferman okumak demektir. O korkusuz bir adamdı. Gecesi-gündüzü İslâm işleri ile uğraşmaktı. **'Hep iman lâzım'** diyordu. **'İman herşeye bedel'** diyordu. Ondan ötürü de Ermeniler ve Ruslar ondan bezmişlerdi. Kerâmetli bir adamdı. Yoksa bir kurşun yer ölürdü. Top gülleleri arasında at koşturup, kitap yazmak kimin aklına gelir? 'Bu kitap çok önemlidir' diyordu."

OSMAN BİRGÜL (Kürt Osman)

"Büyük kumandan Bediüzzaman"

On dokuzuncu yüzyılın sonlarında, 1896da doğan Osman Birgül'ü, 19 Mayıs 1984'te Samsun'da ziyaret edip hatıralarını dinlemiştim. Samsun'da kendisine "Kürt Osman" diyorlardı. Biz de bu lâkapla arayıp bulduk. Bir namaz çıkışından sonra oturup Üstadı konuştuk. Çok yaşlı olmasına rağmen, dinç ve kuvvetli hafızasıyla, elli-altmış sene evvel yaşadığı anları bugün gibi anlatıyordu.

Osman Birgül, Bediüzzaman'ı Birinci Cihan Harbinde, Pasinler cephesinde görmüş. Elini öpüp duasını almıştı. O esnada kendisi Hamidiye Alayında nefermiş. Hamidiye Alayı kumandanlarından, Hasan Ali aşiretine mensup Abdülbaki Bey isimli bir zatla yine Alay Komutanı Süleyman Bey de Bediüzzaman'a gidip hürmetle elini öpüyorlarmış. Osman Birgül **"Büyük kumandan Bediüzzaman bizlere dua ediyor, cesaret veriyor, 'Kâfirden korkmayın, zafer bizimdir, Müslümanlarındır'** diyerek teşvik ediyordu" diyor.

Osman Birgül Bediüzzaman'ın savaşta beş-altı defa hafif yaralar aldığını, başında padişah tacı gibi bir sarık bulunduğunu, sırtında cübbe olduğunu anlattı.

Üstadı son olarak da Trabzon'da, Bediüzzaman Batı Anadolu'ya sürgün edilirken görüp ziyaret etmiş ve duasını almış.

Savaş günlerinde düşman askerlerine aman vermediği için "Osman Keskin" diye anıldığını anlatan bu yaşlı gazinin oğlu da Kore Savaşında şehit düşmüş.

HALİL ÇINAR

"Bu kurşunlar Müslümana tesir etmez"

Nur Üstad Bediüzzaman'la beraber Birinci Cihan Harbinde Erzurum-Pasinler cephesinde Ruslara karşı çarpışan Halil Çınar 1889'da Van'ın Ahlat kazasında doğmuş ve yine aynı yerde 1970 senesinde rahmete kavuşmuştu.

Oğlu Mahmut Çınar, babası için şunları söylemektedir:

Babam, Halil Çınar 1328'de muvazzaflık askerliğini bitirmiş, 1329'da Üstad Bediüzzaman'la beraber Cihan Harbinde 1330 ve 1331'de Kafkasya Cephesinde Rus ordularına karşı kahramanca çarpışmışlardı.

Birinci Cihan Harbinin o dehşetli günlerinde, Kafkasya dağlarında; kışın yağmur ve karları altında, mevzide bulunurken, amansız bir müsademe ve çarpışma oluyor. Bediüzzaman Hazretleri, bizzat kendi askerlerinin ve keçe külahlı fedâilerinin başında milis albayı olarak yağmur gibi yağan Rus'un kurşunlarının önünde, mevzileri ve siperleri mütemadiyen gezmek suretiyle idare ediyordu.Çok celalli ve heybetli bir şekilde askerlere kumanda ediyordu. Rus'tan gelen kurşunlar, Bediüzzaman'ın aziz vücuduna isabet ettiği halde, kendisine hiç tesir etmiyordu. Aynı zamanda elini kaputunun cebine atarak, Rus kurşunlarını cebinden çıkararak, Müslüman askerlere gösteriyordu. Vücuduna değmeyen kurşunları askerlere gösterirken, şöyle diyordu: **"Bu kurşunlar bihakkın Müslüman olanlara tesir etmez."**

Mahmut Çınar babasından bu hatıraları dinlerken, çok sevip ve heyecanlandığını ve hiç unutamadığını ifade etmektedir.

AHLATLI İSMAİL HAKKI ARSLAN

İsmail Hakkı, rüştiye mezunudur ve mübaşirlikten emeklidir. Üstadı tanıyışını ve onunla birlikte geçen günlerini şöyle anlatıyor:

"Ona kurşun tesir etmiyordu"

Birinci Cihan Harbinde Ruslara karşı Pasinler'de harbettim. O zamanlarda bizleri Ahlat'tan toplayarak cepheye götürmüşlerdi. 1915'lerin Mart aylarındaydık. Lapa lapa kar yağıyordu. Her taraf bembeyazdı. Bizler Ruslara karşı aziz vatanımızı müdafaa ediyorduk. Siperlerden başlarımızı çıkaramıyorduk. Çünkü yağmur gibi kurşunlar yağıyordu. Yağmur gibi yağan mermilerin altında savaşıyorduk. Adetâ göklerden şarapneller yağıyordu. En çok aciz olduğumuz bu konuda havada patlayan şarapnellerdi. Şarapneller bizleri çok kırıyor, büyük zayiatlar veriyorduk. Havada patlayan şarapneller parçalar halinde sağa sola dağılıyordu.

İşte tam bu esnada Molla Said-i Meşhur da siperleri dolaşıyordu. Bir ara atının üzerinde dere boyunu geziyordu. Bu esnada siperlerden çıkanlar oluyordu ve bunlar vurularak şehid oluyorlardı.

Ben hem Molla Said'i görmek, hem de ellerini öpmek istiyordum. Fakat içimde vurulmak endişesi vardı. Ben çok öncelerden beri Molla Said'i ve Bediüzzaman unvanını duymuştum. Fakat bu büyük zatı ilk defa Pasinler'in bu kanlı cephesinde görüyordum. Bir ara baktım, bu büyük kumandan benim hizama gelmişti. Kalkıp görmek istiyordum, ama vurulmak endişesiyle korkuyordum. Ona bir şey olmuyordu. O dehşetli anlarda kendi kendimle konuşmaya başlamıştım.

Kendime dedim: "**Vallahi vurulsam da ben bu zatı ziyaret edeceğim."**

Aniden ayağa kalktım, ama mermiler vızır vızır yanımdan geçiyordu. Bu sırada Molla Said-i Meşhur'un şöyle hitap ettiğini işitmiştim:

"Allah için cihad ediniz. Allah bizim muînimizdir!"

Daha sonraları yanıma gelip ellerini sırtıma vurarak bizlere korkmamamızı, zafere ereceğimizi bildiriyordu.

Sibirya'ya sürgün ve sürgünden kaçış

Sonraları Ruslar bizleri esir edip Sibirya'ya sürgün götürdüler. Molla Said-i Meşhur'u bizlerden ayırıp başka bir kampa götürmüşlerdi. Beni başka bir grupla Sibirya'ya götürdüler. Bu esaret günleri ve daha sonraları ben Sibirya'da ve Bakü'de uzun yıllar kaldım. Ancak altı yıl sonra Bakü'den ayrılıp Ahlat'a gelebildim.

Bizim firar hadisemiz çok zor olmuştu. Bir ara bende takat derman kalmamıştı. Benim de içlerinde olduğum kervan beni terk etmişti. Ben yorgunluktan ve perişaniyetten dolayı daha ileriye gidememiştim, ayaklarım çekilmişti. Kervan beni attı ve gitti.

Bana, **"Artık seninle uğraşacak vaktimiz yoktur"** dediler ve beni bırakıp gittiler. Yalnız ve her şeyden ümitsiz olarak beklerken, bir ara baktım, kıble tarafından bir zat geliyor. Bana o anda dedi:

"Kalk, ne duruyorsun buralarda?"

O ara bana bir cesaret geldi, sanki canlandım. O sırada bana "Kalk!" diyen zatı tanımadım, yalnız savaşta sırtında bulunan pelerin gibi bir bez sanki yüzümü sıyırdı, yüzümü okşayarak geçti. Ben bu heybetli zatın ikazından sonra sanki yeniden canlandım. Bana büyük bir kuvvet ve can geldi. Bismillah deyip, kalkarak yoluma devam ettim.

Nihayet biraz gayret ve yorgunluktan sonra bizim kervana kavuştum. Bu defa onlar şaşırıp kalmışlardı. Ben başımdan geçen bu hadiseyi Bediüzzaman'ın büyük himmetine, yardımına ve kerametine bağlıyorum. Molla Said'in duaları hürmetine yeniden hayata kavuşmuştum. Ben buna, "Ancak o zat olabilir" diye inanıyorum. Hele yağmur gibi şarapneller ve kurşunların yağdığı bir sırada, atın üzerindeki o heybetini ve celâlini hiçbir zaman unutamam. Bu zat, yâni Bediüzzaman Molla Said-i Meşhur, hem kumandan hem de evliyaydı. O, zamanın Abdülkadir Geylanî'sidir. Sonra kendisi çok güzeldi. Bedenen ve sureten erkek güzeliydi. Babayiğitti ve çok mehîbti, çok heybetliydi.

Bütün bu olup bitenlerden sonraki zamanlarda Üstad Bediüzzaman'ın bütün vatanımızdaki büyük hizmetlerini duyarak, çok seviniyor ve Üstadı çok seviyordum.

MEHMET SALİH YEŞİL

Yeşil İmamzade Mustafa Niyazi Efendinin oğludur. Erzurum Nümune Mektebi Müdürü ve Maarif Memuru idi. 45 yaşında iken Birinci Büyük Millet Meclisine Erzurum mebusu olarak iltihak etmişti. Heyecanlı, sözünü sakınmaz, imanlı bir vatanperverdi. 4 Haziran 1922'de, bir suistimal mevzuu üzerinde tahkikat açılıp açılmaması sert münakaşası sonunda, kendisine Meclisten on beş gün ihraç cezası verilmişti. Bu münasebetle salondan ayrılırken söylediği cümleyi kaydetmek gerekir:

"-Sizler kovunuz... Ziyan yok. Hakikatin sine-i faziletine iltica ediyorum..."

Mehmet Salih Yeşil birinci devre Erzurum Milletvekillerindendir.

Birinci Dünya Savaşında Bediüzzaman'la beraber Kafkas cephesinde çarpışmışlardır. Yine ilk mecliste Bediüzzaman'la birlikte dostluk ve sohbetleri olmuştur.

Bu faziletli Erzurum mebusunun ilk Meclis'in gizli oturumlarında cereyan etmiş olan konuşmalarından bahsetmek istiyorum.

İlk Mecliste sık sık gizli oturumlar yapılırdı. Cephelerden gelen haberler üzerinde açık tartışma, boş hazineye para bulma ve hepsinin üstünde, kırık gönülleri ümidin aydınlığına çıkarabilmek için alınacak tedbirleri dışarıdan duyulmayacak kapalı bir çatının altında düşünmek, Birinci Meclisin zamanının büyük kısmını alırdı. Bu gizli toplantıları ya hükümet ya mebuslardan biri veya çoğu zaman gruplanmış olarak isterlerdi. Fakat bu arada, gündem bugünkü gibi sınırlanmamıştı. Mebuslardan birisi kalkar, başka bir konuyu ortaya koyar, bunun üzerinde de konuşmalar olurdu. Hatta denilebilir ki, çoğu zaman, görüşülenler içinde asıl ibretli olanlar böyleleri idi.

Nitekim 21 Kasım 1920 Çarşamba günü gizli celsede gündem dışı söz alan Erzurum Mebusu Yeşilizâde Mehmet Salih Efendi, böylesine konuları dinlemeye alışmış, o günün mebuslarına, zamanımızın da elbetteki çok yadırganan meselesini anlatıyordu.

Mebuslardan bazılarının fazla pahalı yemek yediklerinden, çok şık ve halka göre farklı giyindiklerinden, aşırı para harcadıklarından,

memleketlerinden ve çoğu zaman da İstanbul'dan İnebolu yoluyla ev ve giyecek getirdiklerinden yakınıyordu.

Mebuslara yatakhane olarak ayrılan sanayi mektebinden ayrılıp, müstakil evlere taşınanların, kendilerine bakan hizmetçi bulmalarının, onların bu rahat yaşama ibtilaları dolayısıyla, Ankara'da Taşhan çevresinde yeni pahalı lokantalar açılmaya başladığının gözden kaçmaması gerektiğini söylüyor, bu halin varını yoğunu istiklâl ve hürriyet için ortaya koyan halkı huzursuz edeceğini, milleti idare edenlerin milletten farklı yaşayamayacaklarını anlatıyordu.Sonunda şu teklifleri yaptı:

İlk Meclis'in gizli oturumundaki teklifler

"Meclis Riyaseti tedbir alsın, asker usülü tek kap yemek yiyelim. Sanayi mektebindeki yatakhanelerimizi terk etmeyelim, halk gibi yaşayalım, halk gibi yiyelim, halk gibi giyinelim. Bu hareketi de bir gösteriş şekli kurtarmak için değil, eğer refah ve huzura kavuşacaksak kanını ve canını istediğimiz, onu kurtarma yolunda olduğumuzu söylediğimiz halka layık olmanın vicdan rahatı içinde yapalım."

İlk Meclisin o mübarek havası içinde Mehmet Salih Yeşil Efendi'nin bu sözleri alkışlarla karşılandı. İlk Meclisin o fedakâr mebusları milletin nasıl yaşadığını çok iyi biliyorlardı.

Sonunda Meclis, Erzurum Mebusu Hüseyin Avni, Diyarbakır Mebusu Feyzi Beyle Antalya Mebusu Hoca Rasih Efendiyi bu mevzuları tetkik ve tedbir için vazifelendirdi.

"Bediüzzaman Meclis'te alkışlarla karşılandı"

İşte halktan bir insan gibi yaşayan ve sevad-ı âzama tabi olan Bediüzzaman bu mecliste alkışlarla karşılanmıştı.

Mecliste yaptığı on maddelik konuşmasında daha sonraki senelerden yani 1936'da başına koyduğu takdim yazısında:

"Şu lâyiha onüç sene evvel Meclis-i Milli, Yunan'ı mağlup ettikten sonra o mecliste Kara Kâzım, Nureddin Paşalar gibi hamiyet-i İslâmiyeyi taşıyan çok mebusların bulunduğu ve şimdiki bid'aların alâmeti göründüğü bir zamanda olduğundan, layihadaki meclise karşı takdirkârane kelimeler şimdikilere hiç aidiyeti yoktur" diyordu.

Bu on maddelik beyannamenin dikkate değer bir yerinde Bediüzzaman şöyle hitap ediyordu:

"Bu dünya-yı deniyye şan ve şerefiyle öyle bir meta değil ki, sizin gibi insanları işba etsin, tatmin etsin ve maksud-u bizzat olsun."

***

Erzurum ilk dönem milletvekillerinden Mehmet Salih Yeşiloğlu, Üstad Bediüzzaman Hazretlerine bir mektup yazarak tarihçe-i hayatı ile ilgili olarak kendilerinden on maddelik bir sual sormuştu. Mektubu ve soruları şöyledir:

Muhterem üstadım, sizin hakkınızda şair merhum Mehmed Âkif Bey ile Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye âzâlığında bulunmuş olan merhum Mehmed Şevketî'den dinlediğim kıymetli notlarım vardır. Hâl-i tercümenizi o zatlardan topladıklarımı yazmak mecburiyetinde kaldığım için lütfen suallerime kısa kısa cevap yazınız. Kendi namıma yazacağım hâl-i hayatnamenizi arzu ettikleri kadar mufassal yazmak emir sizindir.

Mehmed Salih Yeşiloğlu

Salih Yeşil'in Bediüzzaman'a Sualleri

Sualler:

l. Hangi tarihte ve nerede Cenab-ı Hak sizi dünyaya getirdi?

2. Baba ve büyükbabanızın adı ve mesleklerini lütfen yazınız.

3. Kimlerden ve nereden ders okudunuz?

4. Van Valisi Tahir Paşanın konağında ne kadar kaldınız? Ve o zata ne okuttunuz?(Meşrutiyetin ikinci senesinde Erzurum'a vali olarak gelen Tahir Paşa merhum bir Ramazan iftarında sofra başında sizin mezayanızdan uzun uzadıya bir şeyler anlatmıştı.)

5. Meşrutiyetin ilânından kaç ay evvel İstanbul'a geldiniz? İttihatçılar, halka nasihat için sizi Selânik'e götürmüşlerdi. Selânik'ten sonra sizi Rumeli'de hangi şehirlerde gezdirdiler?

6. Balkan Harbine iştirak ettiniz mi?

7. Umumi Harbte nerede esir oldunuz? Ruslar sizi hangi şehirlerini gezdirdiler? Hakkınızda ne gibi muamele yaptılar? Tazyikte, hakarette bulundular mı?

8.Hangi tarihte esaretten firar edip hangi tarihte İstanmbul'a geldiniz? Ve hangi tarihte Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye Aliyyesine âzâ oldunuz?

9. Millî Meclisin ilk devresinde Ankara'ya geldiğiniz zaman evvela hürmete, bir hafta sonra da meclisin teneffüs salonunda ve soba başında,

"Abdest, namaz Cenab-ı Haktan yardım isteyiniz" sözlerinizden dolayı Reis-i cumhurla münakaşadan sonra Ankara'dan uzaklaştıktan sonra ilk olarak nereden nereye nefyoldunuz? Ve ol vakit Diyanet Riyaseti tarafından bir emre müsteniden size vaizlik namiyle elli lira maaş tahsis edilmiş iken bu maaşı neden kabul etmediniz?

10. Hangi şehir ve kasabada iken yazdığınız kitaplar bahanesiyle Eskişehir'e sevk ve mahkum oldunuz? Ve kaç sene hapiste kaldınız? Ve hapisten çıkarıldıktan sonra nereye nefyolundunuz?

ll. Kastamonu'da kimin ihbariyle hükümet sizi Denizli cezaevine sevk etti? Kaç ay hapishanede kaldınız? Hapsinize sebep olan kitaplar tetkik olunup muzır olmadıkları anlaşıldıktan hükmen serbest bırakıldıktan sonra, o hayatınızın mahsulu olan âsarınız size iade edildi mi? Lütfen pek kısaca bu suâllerin cevabını yazınız.

(Büyük boy el yazma Üstadımızın kitaplarından Emirdağ Lâhikası, s.79.)

Mehmet Salih Yeşiloğlu

Bediüzzaman Hazretlerinin Salih Yeşil'in bu suallerine verdiği cevabî mektubu Emirdağ Lâhikası'nın l. cildinin 158 ve 159. sayfalarında mevcuttur. **"Aziz, sıddık, âlicenap eski ve yeni kardeş Yeşil Salih"** hitabiyle başlayan mektubun son cümlesi şöyledir: **"İnşaallah sizi hiç unutmayacağım. Bu halimde bu alakadarlığınız benim çok ağır sıkıntılarımı hafifleştirdi Allah senden razı olsun, âmin."**

ABDULLAH SAĞCI

"Harpte bile namazını aksatmıyordu"

Gür sakalı sarığının aklarına karışmıştı.

Asırlık ihtiyar, heybetli çınarlar gibi dimdik duruyordu. Yüz yılın dünya hâdiseleri onu pek az yıpratmıştı.

Doğu Anadolu bölgesinin saf ve ter temiz muhitinde bir asrı aşan ömrünü hâlâ sıhhatle sürdürüyordu.

Hacı Abdulhah Sağcı soy ismi gibi sağ ve sağcı idi. Kendi ifadesine göre, 1872 yılında doğmuştu. Tatvan'ın Reşadiye nahiyesinin Bölüh köyündendi. 1977 yılında görüştüğümüzde bizim asırlık nurlu dede 105 yaşında bulunmaktaydı.

Abdullah Sağcı Dede tam on dört sene askerlik yapmış. Birinci Dünya Savaşında ve İstiklâl Harbinde çarpışmış Çanakkale Savaşlarında düşmanla savaşırken süngü ile yaralanmış. Esat Paşa kumandasında çalışmış ve çarpışmış. On dört senelik askerliğinin yedi senesini kardeşinin yerine, yedi senesini de kendi yerine yapmıştı.

Eski toprakların bu sağlam yapılı yiğit insanı Bediüzzaman Said Nursi ile ilgili hatıralara da sahip.

Hacı Abdullah Sağcı Dede, Çanakkale Savaşlarından bahsederken, **"Üstad bana savaşlarda yardım ediyordu"** diyordu. Bunları söylerken koca adam gözyaşlarını tutamıyor, damla damla ıslak taneler, aksakalından yuvarlanıp iniyordu.

Üstad Bediüzzaman'la harplerden çok önceleri tanışıp konuşmuşlar. Bediüzzaman'ı Molla Said olduğu zamanlardan tanıyordu. Kafkasya Dağlarında da beraber bulunup Rus Harplerine iştirak etmişti.

Şöyle diyordu:

"Bediüzzaman, bir bakıyorum benim yanımda, bir bakıyorum düşmanın içlerine dalmış, harp ediyor. Başı sarıklı, agelli, ayağında çizmeler, durmadan Rus gâvuruna kılıç sallıyordu."

Abdullah Sağcı Dede, bir anda Kafkasya'nın karlı dağlarından, Çanakkale'ye geçiyor, **"Harplerde Bediüzzaman bize yardım ediyordu.**

Onun mânevî yardımı ve himmeti hep benimle oluyordu. O yanımda olunca korku duymuyordum" diye anlatıyordu.

Harpte bile namazlarını terk etmiyordu. Asker ve talebelerini iki gruba ayırıyordu. Bir grup düşmanla çarpışırken diğer grup namazını geçirmeden eda ediyordu. **“Biz askeriz, bu din düşmanları bizim vatanımızı elimizden almak istiyorlar. Korkmayın, benim talebe ve askerlerim onların binine bir tanesi bedeldir' diye Bediüzzaman bizleri teşvik ediyor, teşci ediyordu."**

Hacı Abdullah Sağcı Dede anlatırken zaman zaman hislerle doluyordu. Hislerine hâkim olamıyor ve gözyaşları döküyordu.

Göğsündeki saat zincirini göstererek, **"Bediüzzaman evliyaların en son zinciridir"** diyordu.

Hatıralarının kendisine en çok iz ve tesir bırakan cümlesi herhalde birlik ve beraberlik olan kısmı olsa gerek ki, sık sık: **"İttifakı bir yapın! İslâmî ittifak bir olsun"** diyordu.

Yüz beş yaşındaki asırlık bahtiyar Çanakkale'nin Kafkasya'nın hatıralarıyla doluydu.

Geçen uzun yıllar çizgi-çizgi simasını değiştirmiş, sakallarında ağartacak yer bırakmamıştı.

Yetmiş - seksen yıl öncesinin şimdi tarih olan hatıralarının sahibi, Nur Üstad Bediüzzaman'ın silâh arkadaşına Cenab-ı Haktan rahmet ve mağfiretler diliyor, kabrinin pürnur olmasını niyaz ediyoruz. Ruhuna binler fâtihalar.

TİNİSLİ FEDAİ (Bediüzzaman'ın amcazadesi)

"Seni gönüllüler arasına yazıyorum"

Birinci Cihan Savaşının alevleri, büyük devletimizin sınırlarını aşmış, son vatan parçasını da sarmıştı. Galiçya, Yemen, Filistin, Kafkas cephesinde İslâmın son ordusu arslan gibi çarpışıyordu.

Milis Albayı Said Nursî, Doğu Anadoluda köy köy gezerek, vatan müdafaası için, fedai topluyordu. Onun davetine genç-ihtiyar, vatanın yiğit insanları evet diyerek koşuyorlardı. Aziz toprakların müdafaası için, asil kanlarını seve seve armağan olarak getiriyorlardı. Bu fedailerden şu isimler sadece tesbit edebildiklerimizdi:

Ali, Yasin, Abdurrahman, Münevver, Habib, Übeyd, Said, Mahey ve Tinisli Fakih..

Tinisli Fakih, Bediüzzaman'ın harp için gönüllü fedai topladığını işitince sırtına mavzeri asarak koşmuştu. 15 yaşındaydı. Boyu tüfeği taşımaya yetmiyordu. Tüfeğin ucu yere değiyordu. Bediüzzaman Tinisli'ye niçin geldiğini sordu.

Tinisli harbe gitmek için geldiğini söyledi. Vatan için çarpışmaya geldiğini bildirdi. Bediüzzaman:

Seni bu cesaretinden dolayı gönüllüler arasına yazıyorum" dedi.

Tinisli Fakih, Bediüzzaman'ın kumandasında harplere iştirak etti. Harbin sonunda gazi oldu. Tinisli gazi Fakih, Bediüzzaman'ın babasının amcası oğluydu. Yani Bediüzzaman'ın dedesi Ali'nin kardeşi Abdullah'ın oğlu.

Savaşta yazılan tefsir

Milis Albayı Bediüzzaman Said Nursî, Birinci Cihan Savaşında, silâh elde karlı dağlarda, fedaileriyle birlikte, Ruslarla çarpışıyordu. Fiilî ve silâhlı mücadeleyi yaparken, istikbâlde yetiştireceği Nur talebelerinin eline de mânevî, fikrî ve ilmî mücadeleyi yapmaları için İşaratü'l-İ'caz isimli tefsirini harp meydanlarında kaleme alarak veriyordu. Bu harplerde esir düşmüştü. Esaret dönüşü İstanbul'da bastırdığı ilk eseri, bu harp yadigârıdır.

Kâğıt parasını Harbiye Nazırı Enver Paşa vermiş, eseri kardeşinin oğlu Abdurrahman Nursî bastırmıştı.

Kitabın kapağında şunları

İşaratü'l İ'caz fi mezann-il-îcaz

Libediizzaman

Fiatı: Kırk kuruş.

Evkaf-ı İslâmiye Matbaası: 1334 (1918)

ALİ ÇAVUŞ (Hacı Ali Aras)

Said Nursî milis albayı olarak cephede

Osmanlı cihan devleti, altı yüz sene süren hakimiyet günlerinden sonra artık inkıraza yüz tutmuş ve son günlerini yaşıyordu. Sevgili vatanımız Müslüman - Türkiye'nin dört bucağı da kara ve kâbuslu bulutlarla kaplanmıştı.

Bu kara günlerde, Milis Albayı Hazret-i Said; etrafına topladığı gönüllülerle, talebeleriyle ve yeğenleriyle vatan müdafaasına koşarak, karanlıklar içinde nura gidecek yolları arıyordu.

"Said'imin silâh seslerini duymaktayım"

Babaları takva sahibi, mübarek insan Sofi Mirza Efendi çok yaşlı ve hasta haliyle Nurs köyündeki evlerinin damında oturduğu kürsüden ufukları göstererek; **"Said'imin silah seslerini duymaktayım"** diyordu. Sofi Mirza Efendi'nin bu sözüne kimseler inanmıyor, **"Ortalık harb haliyle birbirine girdi, düşmanlar buralara kadar geldiler, artık bunun oğlu mu kaldı? Her halde Sofi Mirza Efendi fazla ihtiyarladığı için hayal görüyor, ateh getirmiştir (bunamıştır)"** diyerek, Mirza Efendi'nin haline gülüyorlardı. Ama Sofi Mirza iddiasında ısrar ediyor, **"ben Said'imin silahlarını bilirim. Benim Said'im ölmemiştir, Said yaşıyor, ben Said'imin silah seslerini bilirim"** deyip, meselesini iddialı bir şekilde devam ettiriyordu.

Bahsini ettiğimiz meselenin benzeri mahiyetindeki bir Emirdağ mektubunda şunları okumaktayız**: "Hem benim hakkımda musibet ve fena haberleri aldığı vakit, merhum pederim Mirza (r.h.) gibi olsun, merhume validem Nuriye (r.h.) gibi olmasın. Çünkü eski zamanda, dağdağalı hayatımda hakkında acib havadisler peder ve valideme ihbar ediliyordu. 'Sizin oğlunuz öldü veya vuruldu veya hapse girdi' gibi fena haberleri babam işittikçe, keyifleniyordu,gülüyordu. Derdi: 'Maşaallah, oğlum, yine bir ehemmiyetli iş, bir kahramanlık göstermiştir ki, herkes ondan bahsediyor.' Vâlidem ise, onun süruruna karşı şiddetle ağlıyordu. Sonra zaman, babamın haklı olduğunu çok defa gösteriyordu."**

Bitlis'in muhasarası

1916 senesinin kış aylarında Bitlis'te yağan karların kalınlığı metreleri bulmuştu. Bu şiddetli günlerde Milis Albayı Said Nursî, talebe, dost ve yeğeni ile Rus-Ermeni kuvvetlerine karşı kahramanca çarpışarak, sanki destanlar yazıyordu. Yakın talebesi Ahmed-i Cano'yu Zeve'de, muhatabı, katibi ve fedâisi Habib'i Gevaş'ta ve büyük ablası Dürriye Hanım'ın oğlu, talebesi ve yeğeni Ubeyd'i ise, Bitlis kalesinin dibinde düşmanlar şehid etmişlerdi.

On yedi yaşındaki sevgili Ubeyd'in sırtında bayram elbiseleri vardı. Bir dağ heybetinde duran Bitlis Kalesinin altında, bayram elbiseleri içinde ebedî bayramlara doğru kanat açmıştı.

Arkadaşı Molla Ali'yi çağırıyor, kemerinde bulunan altınları gelip almasını söylüyordu. Ama kurşun yağmuru altında Ali'nin Ubeyd'e yaklaşması mümkün değildi.

Milis Albayı Bediüzzaman o dehşetli günleri şöyle anlatmaktadır: **"Hem Bitlis muhasarasında ve avcı hattında Rus'un üç güllesi öldürecek yerime isabet etti. Biri şalvarımı delip iki ayağımın arasından geçip o tehlikeli vaziyette sipere oturmaya tenezzül etmemek bir halet-i ruhiye taşıdığımdan, arkadan kumandan Kel Ali, Vali Memduh Bey işittiler. 'Aman geri çekilsin veya sipere otursun,' dedikleri halde 'Bu gâvurun gülleleri bizi öldürmeyecek' diyerek kurşun yağmuru altında harbe devam ettik."**

Bir başka eserinde yine aynı o dehşetli anları şöyle anlatmaktadır.

"Bir defasında bir dakikada üç gülle öldürecek yerime isabet ettiği halde tesir etmediler. Bitlis'in sukutunda, bir miktar talebelerimle Rus askerlerinin bir taburu içine düştük. Bizi sardılar. Her tarafta el ele ateş edildi. Dört tanesi bütün arkadaşlarım şehid olduktan sonra, taburun dört sıralarını yardık, yine onların içinde bir yere girdik. Onlar üstümüzde, etrafımızda sesimizi, öksürüğümüzü işittikleri halde bizi görmüyorlardı. Otuz saat o halde çamur içinde ben yaralı iken, hıfz-ı İlâhî ile istirahat-ı kalb içinde muhafaza edildim."

Ali Çavuş'un anlattıkları

Bediüzzaman'ın harpteki kahramanlığını ve Ruslara esir oluşunu, 1965 kışında Van'da vefat eden, Van'ın Çoravanis köyünden Ali Çavuş namındaki Hacı Ali Aras o günleri yaşayan bir gazi olarak şöyle anlatmaktaydı.

Biz Muş'a varmadan Ruslar Muş'u istilâ etmişti. Muş'u tahliye eden halkla yolda karşılaştık. Bütün mühimmatın, bu arada on dört parça topun kaldığını söylediler. Üstad Bediüzzaman Hazretleri bu üç yüz kişilik kuvveti on dört parça topa taksim edip, altı kişilik bir müfrezeyi de cephane kaçırmaya memur etti. Biz top ve cephaneleri kaçırıp, Bitlis-Tatvan yolu üzerinde mevzi almış bir nizamiye alayına teslim ettik. Bu arada Ruslar üç koldan taarruza geçip bizi Bitlis boğazında mahsur bıraktılar. Yedi gün Ruslara karşı geceli gündüzlü müdafaa yapıldı. Üstad Bediüzzaman'a üç mermi isabet etti. Bunlardan biri hançerinin kabzasına, diğeri sigara tabakasına, bir diğeri de sağ omuzuna isabet etti. O zaman bu hale şahit olan nizamiye alayı kumandanı Kel Ali Üstad Bediüzzaman'a:

Bediüzzaman! Size kurşun da tesir etmiyor.

Hazret-i Bediüzzaman:

Allah insanı muhafaza ederse, top mermisi de insanı öldürmez' diyordu.

"Bir haftalık şiddetli bir mukavemet sonunda Bitlis'e giremeyen Ruslar, Bitlis-Tatvan yolu üzerinde bulunan Papşin hanını tahliye edip, geri çekildiler. Ermenilerin rehberliği ile Bitlis'in cenubundaki Güzeldere yolunda Simek nahiyesi üzerinde Bitlis_Siirt yolunu kesip, Araplar Köprüsünü tuttukları görüldü. Gece yarısından sonra Bitlis'e taarruza geçtiler. Şiddetli muharebeler cereyan etti. Bu arada Üstad Bediüzzaman'ın çok sevdiği yeğeni Ubeyd ve bir çok kıymettar talebe arkadaşlarımız şehid oldular."

Ruslar şehirde bulunan üç köprüyü de tutmuş olduklarından Üstad Hazretleri şehrin karşı tarafına geçmek istedi. Şimdiki Kasımpaşa ilkokulunun yanında büyük binanın altındaki su kemerinin üstünden aşağıya atladık. Su üzeri tamamen karla kaplı olmasından, vaktin de gece olması dolayısıyla yeri tahmin edememiştik ki, bu arada Üstadın sağ ayağı taşa değmiş ve kırılmıştı. Bana kemerin içerisinde daha münasipçe bir yer göstererek, **'Ali beni oraya götür. Sana izin veriyorum. Git inşallah kurtulursun'** dedi. Ben kendilerini o yere götürüp, oturttum. Benim musırrane gitmemi arzu ettiyse de, gitmeyeceğimi ve beraberce şehid olmak istediğimi söyleyince başımı eliyle sıvazlayarak **"Dayı hayran, kader bizi esir etti"** dedi. Ben de kadere teslimiyetimi izhar ettim.

Esarete giden yol

Su içerisinde otuz altı saat kadar kaldık. Bu arada su kemerinin üstündeki binayı da Ruslar işgal etmişler, sesleri aşağıdan işitiliyordu. Oradan çıkmak için tedbir almakla meşgul iken, birden kaldığımız yeri elli kişilik bir Rus müfrezesi bastı. Hepimizi çıkarıp altında otel olan ve o zaman Rusların ikinci ordusunun yerleşmiş bulunduğu bir binaya bizi götürüp, bir odaya yerleştirdiler.

Bizi bir alay kumandanı karşıladı. Yemek olarak Üstad Hazretlerine bir tavuk getirdiler. İki Rus kumandanı Üstadla konuşmaya başladılar. Konuşma mevzuları belli ki harb ile ilgiliydi. Orada Üstad Hazretleri bacak bacak üstüne atıp sigarasını sararken onlarla konuşuyordu.

"Sanki onlar esir, Üstad hürdü. Orada esirken bile hürdü."

Yaralarının ve kırık ayağının tedavisi için, bir müddet Bitlis ve Van'da kaldıktan sonra, Bediüzzaman'ı bugün İran-Rusya arasında bulunan Culfa şehrine sevk ettiler.

Alınca ırmağının Aras'a döküldüğü yerde bulunan bu belde Azerbaycan ve İsfahan bölgesinde iki kasabadan meydana gelen şehir mühim bir ticaret merkeziydi. İran Culfa'sı veya Yeni Culfa denilen kasabadan bir müddet tedavi edilen Milis Albayı Said Nursî buradan Tiflis'e sevke dilen diğer esir askerlerle beraber Tiflis'e gelmişlerdi.

"Milis Albayı yaralı olarak 1916 Ağustos sonlarına kadar Tiflis'te bulunarak tedavî edilmişti."

Esir düşen Bediüzzaman'a Sadrazam Talaş Paşanın desteği

Bu esnada İstanbul'da Talat Paşa, Kızılay cemiyeti başkanı Besim Ömer (Akalın) Paşa'ya, çok acele olarak, hususî bir adamla, Tiflis'te esir bulunan Bediüzzaman'a yardım gönderilmesini emretmişti.

İstanbul Başvekalet arşivlerinde bulduğumuz vesikalarda şunları okumaktayız:

Dahiliye Nezareti Kalem-i Mahsûs Müdiriyeti

Evrak Umumî Numarası: 59

Kalem Numarası: 3

Tarih-i Tebyiz: 7   332 Eylül. 7

Dahiliye Nâzırı Talat Beyefendi tarafından Hilâl-i Ahmer cemiyeti reisi Besim Ömer Paşa'ya (Tezkire)

Esiren Tiflis'te bulunan Bediüzzaman Said-i Kürdî Efendi'ye gönderilmek üzere memûr-ı mahsûsa tevdîan taraf-ı vâlâlarına irsal kılınan altmış liranın vusûlünün iş'âr ve bunun mûmaileyhe sürat-ı mümkine ile irsal buyurulmasını rica ederim efendim.

Bâb-ı Ali Mahreci Keşidesi 10 Ağustos 332

Dahiliye Nezareti Kaleme vûrûdu minhu 10

***

Esiren Tiflis'te bulunan memûrine bu kerrede maaşlarının irsalini yazıyorlar. Bitlis'in sukûtu sırasında Muş'tan sekiz topu kurtarmak ve gönüllü cem'etmek sûretiyle hidematı sebk edip memurlarla beraber Tiflis'te bulunan Bediüzzaman Said-i Kürdî de muhtâc-ı âtıfet olmağla mûmaileyh de bir miktar meblağın irsaliyle tesriri menût-ı re'y-i sânileridir. (9 Ağustos 332)

Vali vekili Memduh

Hilâl-i Ahmer vasıtasiyle altmış liranın mûmaileyh Bediüzzaman Said Küdrî'ye irsali Nâzır Beyefendi tarafından ad ve tensib buyurulduğundan Fuad Beyefendi'ye takdim olundu.

28. Ağustos. 332

Taht-ı himaye-i Hazret-i mûlûkânede

Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Merkez-i umumisi

Dahiliye nezaret-i celilesine

Devletlû Efendim Hazretleri

7 Eylül 332 tarihli ve 17 kalem-i mahsûs numaralı emirname-i nezaret-penâhileri arîz-i cevabiyesidir. Esiren Tiflis'te bulunan Bediüzzaman Said Kürdî Efendi'ye gönderilmek üzere memûr-ı mahsûs ile irsal buyurulan altmış lira ahzolunarak makbuzu memur ileyhe tevdi kılınmış ve meblâğ-ı mezkûr mukabili olan bin iki yüz elli dört mark esîr mûmaileyhe gönderilmiştir. Ol babda emr u ferman Hazret-i men lehul-emrindir.

10. Eylül 332

Osmanlı Hilâl-i Ahmer

Cemiyet Reisi

Dahiliye Nâzırı Talat Paşa'nın özel ulakla Tiflis'deki şanlı esir Bediüzzaman Said Nursî'ye gönderilen altmış liranın karşılığı olan bin iki

yüz elli dört mark mahalline ulaşmıştı.

Osmanlı cihan devletinin çöküş günlerinde bile altmış Türk lirası karşılığı bin iki yüz elli dört mark ediyordu. Bu meblağ esirken bile hür, başı göklere yükselen Bediüzzaman'a, ebed-müddet devleti Büyük Osmanlı'nın sadrazamı tarafından Kızılay başkanı Besim Ömer Paşa'ya emredilerek, ulaştırılmıştı.

Esaretinin başlangıç günlerinde Bediüzzaman gibi milis albayı bir kahramana yardım elini uzatan sadaret makamı, iki buçuk yıllık Sibirya esaretinden sonra da yine aynı alakayı göstererek, devletin en yüksek ilim makamı olan Son Devrin İlim Akademisi mahiyetindeki Dârül-Hikmeti'l-İslamiyeye Osmanlı ordusunun adayı olarak âzâ tayin edilmiş.

Prof. Dr. Besim Ömer Akalın Paşa (1862-1940)

Memleketimizde kadın hastalıkları ve çocuk bakımı ilimlerinin kurulmasına ve yayılmasına çok hizmet etmiş bir lim adamımızdır.

Hayatını mesleğine veren Besim Ömer elliden fazla sahasında eser vermiş ve hiç evlenmemiştir. Kızılay, eski ismiyle Hilâl-i Ahmere de büyük hizmetleri olmuştur. Elli seneye yaklaşan meslek hayatından emekli olduktan sonra TBMM beşinci devresinde İstanbul milletvekilliğine seçildi. Mebus iken Ankara'da bir lokantada kalb sektesinden 1940 yılı Mart ayında vefat etti.

Talat Paşa (1874-1921)

Meşrutiyet inkılâbının kahramanlarından olan bu zat, İttihad ve Terakki'nin son sadrazamıdır. Edirne'de fakir bir ailenin evladı olarak doğmuştu. Tahsili basit, fakat zeka ve seciyesi pek kuvvetli olan Talat Paşa Fransızca, Rumca konuşur, Arapça ve İngilizceyi anlardı. Sevimli, faal, millet ve memlekete candan bağlı idealist bir zattı.

Said Halim Paşa'nın istifası üzerine 1916'da vezir rütbesiyle sadrazamlığa getirildi. 1918'de Birinci Cihan Harbi mütarekesi kabul edilince Avrupa'ya kaçtı. 1921 Mart'ının on beşinci günü Berlin'de oturduğu apartmandan çıkarken Tayliryan adlı bir ermeni katil tarafından vurularak şehid edildi.

DR. M. ASAF DİŞÇİ

Dervişoğullarından M. Asaf Dişçi, 1884 yılında Erzurum'da doğmuş. Birinci Dünya Savaşında Ruslara esir düşmüştü. Bediüzzaman Said Nursî ile birlikte Kosturma'da esaret hayatı yaşamıştı.

Bediüzzaman'la geçen esaret günleri

M.Asaf Dişçi, Bediüzzaman'la karşılaşmasını ve hatırladıklarını şöyle anlatıyor:

Esaretten önce beni Sarıkamış'ın Hamamlı köyüne götürmüşlerdi. Daha sonra ise Sibirya'ya sevk ettiler.

İşte Bediüzzaman'ı orada gördüm. Kosturma eyaletinin Kilogrif kasabasındaydı. Daha sonra Onu içerlere, büyük esirler kampına, Kosturma içlerine sevk ettiler. Birlikte altı ay kadar kalmıştık.

Bir odayı mescid yapmıştı. Kendisi alay komutanı olduğu için, maaş da alıyordu. Aldığı maaşları hep hayır hizmetlerine sarf ediyordu. Mescide harcıyor, çeşitli masraflar ediyordu. Esirler kendisine alay komutanı olarak çok hürmet ediyorlardı. Kendisi ise 'Ben hocayım' diyordu. Esirler iade edilirken de kendini hoca olarak tanıtmak istiyordu.

Günlük yaşayışı da, çok sade idi. İki yumurta, bir dilim ekmekle günlerini geçirirdi. Benim anlattıklarım sadece gördüklerimdir. Yoksa bunlar Onun hayat ve hatıralarının yanında, pek ehemmiyetli değil. Sonra aradan yarım asır geçtiği için hep unuttum.

Vakitleri hep dolu idi. Tefsir okur, esirlere ders verirdi. Esir askerler ve subaylar kendisine çok hürmet ederlerdi. Yanında kimse öyle rast gele konuşamazdı. Ayağını bile uzatan olmazdı. Şayan-ı hürmet bir insandı. Kaldığımız yer büyük bir sinema salonuydu. Salonun bir kısmını bölerek mescid yaptırdı.

Dehşetli kışlar oluyordu. Kızaklarla nakliyat yapılıyordu. Bir gün koğuştan çıkmış, karargâha gidiyordum. Yolda tuvalete çıkmıştım. Sonra elimi karla temizliyordum. O sırada kendisiyle karşılaştık. Kar-tipi, göz gözü görmüyordu. Kış-kıyamet bütün şiddetiyle devam ediyordu. Bana doğru gelerek: 'Sakın ellerini bir yere sürme' mahçup oldum.' Aman

efendim ne münasebet, beni çok mahcup ettiniz' dedim. Gülerek, 'Ellerini uzat, sen benim kardeşimsin' diye iltifat etti.

Esarette boş zamanlarımız da çok olduğu için, her gün Kur'ân'dan yedi cüz okurdum. Onun iltifatlarını, iftiharla kabul ederdim. Babana mektup yazarsan selâm yaz' derdi. O zaman ne kadar kuvvetli bir imanımız vardı. Harplerde ne kadar korkusuzduk. Şehadeti canıma minnet bilirdim.

Esaretim 22 ay sürdü. Tekirdağ'lı bir arkadaşla esaretten kurtulduk ve İstanbul'a geldik. Daha sonra Üstad Bediüzzaman'la İstanbul'da yine görüşmelerimiz oldu.

"Onun gibi bir kimseyle birlikte esaret hayatı yaşamak, hayatımın en unutulmaz günleridir. Bu Allah'ın bir lûtfu ve ihsanı olmuştu benim için."

Şiire de merakı olan Asaf Dişçi, bize bir şiirini okudu:

Gelince vakti zamanı

Erişir lütf-u Sübhani.

Olmazsa izn-i Rabbani

Edemez kimse ihsanı

Bu da bir kerem-i Yezdani

Diledi nasip etti imanı."

Asaf Dişçi Bey’in hatırası, Sibirya buzullarından bir pencere açmıştı. Bu esaretin Şâhitler'in Dilinden Asaf Dişçi, Bediüzzaman'la geçirdiği günleri hayatının en tatlı ve şerefli anları olarak iftiharla yad ediyor.

ABDURRAHİM ZAPSU

Bediüzzaman'ın, Rus kumandanına ayağa kalkmadığını yazan ABDURRAHİM ZAPSU

Bediüzzaman'ın Rusya'da esarette iken, kampı teftişe gelen kumandana ayağa kalkmaması hadisesini ilk defa basında duyuran Abdurrahim Zapsu'dur.

Hadise, 1917 yılında, Moskova'nın kuzeydoğusundaki Volga nehri kenarında Kosturma'da cereyan etmiştir. O yıllarda Hazar Denizinde, Nargin Adasında esir olan Abdurrahim Zapsu, hadiseyi bir subaydan dinlemiştir.

Aradan otuz sene geçmesine rağmen, Bediüzzaman hadiseyi hiç kimseye anlatmamıştır. Abdurrahim Zapsu'nun 1948 yılında Ehl-i Sünnet mecmuasında hadiseyi anlatan makalesini kendisine okuyanlara Bediüzzaman şöyle demiştir.

Bediüzzaman hâdiseyi doğruluyor

"O esaret hadisesinin aslı doğrudur. Fakat şahidim olmadığından tafsilen beyan etmemiştim. Yalnız bir manganın beni idam etmek için geldiğini bilmiyordum, sonra anladım. Ve Rus kumandanı tarziye için Rusça bir şeyler söyledi, ben bilmedim. Demek, hazır bulunan ve bu hadiseyi gazeteye ihbar eder Müslüman Yüzbaşı anlamış ki, kumandan tekrar tekrar **'affet'** demiş."

Zapsu'nun iki şiiri

Abdurrahim Zapsu'nun İslâmî sahadaki birçok eseri yanında, güzel şiirleri de vardır. Bir münâcatında şöyle demektedir:

Ulu Rabbim, bizi affet, ne kadar noksanız.
Aciziz kulluğu yapmakta, evet, insanız.
Tanırız, ümmetiyiz, Ahmed'ine hayrânız.
Gönül ümitle dolu; ağlıyoruz, nâlânız.

Başka bir güzel manzumesi:

Selâhaddin-i Eyyubî'lerin, Târık'ların nerede?

Uyan ey âlem-i İslâm, sana gafil diyen vardır.
Evet, silkin bu cehlinden, sana cahil diyen vardır.
Cihana ilmi öğrettin, neden cehlin esirisin.

Senin nurunla âlem, ilmi öğrendi, terakkîler.
Senin mahsûl-ü feyzindir, temeddünler, taharrîler.
Hani Sıddîk u Faruk'un, hani Osmân, hani Haydar!
Gazâlilerle Râzîler, ne oldu İbni Sinâlar!

Hani Osman Gazi'ler, büyük fatih'lerin nerede?
O Yavuz'lar ne oldu, nerede kaldı azm ile iman?
Neden ilmi bıraktın, bunu mu emrediyor Kur'ân?

MOLLA YÂSİN SAATÇİOĞLU

Molla Yasin Saatçioğlu (1876-1965) Van'ın kurtuluşunun kahramanlarındandır. Bediüzzaman'ın harp arkadaşı, dost ve talebelerindendir.

"Günlerimiz harp cephesinde geçti"

Seydâ ile birlikte on beş yıl kadar beraber bulunduk. Aynı zamanda tevellütlerimiz de beraberdir. İkimiz de 93'lüyüz. Günlerimiz harb cephelerinde, Van'da ve Erek Dağında geçmiştir. Bir gün yolda kendisine üç hususu niçin terk ettiğini sormuştum. Bunlar, evlenmek, ilmî elbise giymek ve hacca gitmekti.

Bu meselelere Nur'lardaki gibi cevap verdi. Hicaz'a gitmenin maddî imkânlarla olacağını, kendisinin bu imkâna sahip olmadığını söylemiş, **'Fakat günde beş defa Allahu Ekber diyerek niyeten, hayâlen yüzünü Beytullaha çevirmek, o şekilde ibadet edebilmek büyük mazhariyettir'** diye ders vermişti.

Her zaman ve vakti ibadet ve dualarla geçerdi.

Harpte büyük bir alayın başına geçti. Gönüllü fedailerle, milis teşkilâtının başında çarpıştı. Bu çarpışmanın neticesi Bitlis'te yaralı olarak esir düştü. İki sene kadar Rusya'da esir kaldı. Esaretten kurtulması da hârika ve kerâmetkârane bir hâdisedir. Onların dilini bilmediği halde Allah'ın yardımıyla o esaretten kurtuldu, vatana döndü.

Diğer birçok Âlimlerin ilmi deniz olsa, onun topuğuna bile ulaşamazlar. Onun himmet ve kerâmetlerini çok gördük.

"Van'dan alınıp da Isparta'ya götürüldükten sonra bir daha görmek nasip olmadı. İnşaallah bizi öbür dünyada da terk etmez."

SİNAN OMUR

Sinan Omur: Hüradam gazetesini yayınlamaya başladığı 1937 yıllarındaki gençlik günlerinde.

Bediüzzaman, "Benim üç Sinan'ım var: Mimar Sinan, Ümmi Sinan ve Omur Sinan" diyordu."

Otuz sene evvelki menhus ihtilalin o uğursuz günlerinde, Risale-i Nur şaheserlerini okumak ve İslâmî hayatı yaşamaya başlamak gibi, şerefli bir suçtan Gaziantep lisesinden kovularak İstanbul'a geldiğim günlerdeydi.

O günlerde vilayet karşısındaki Sinan Matbaasında Nur Risaleleri gizli gizli basılıyordu. Muhterem Abdülvahid Mutkan Ağabeyim, beni de ara sokaklardan, bazı duvarlardan atlayarak, bugünkü defterdarlığın bulunduğu yerde çalışan Sinan Matbaasına götürürdü. Burada Nur Risalelerinin basılma ve tashih gibi faaliyetlere şereflerle iştirak ederdim.

Risale-i Nur ve Sinan Matbaası

İşte daha önceki 1957-58 senelerinde Gaziantep'te Nazım Gökçek Ağabeyin bizlere okuyarak tanıttığı Hür Adam gazetesinin sahibi merhum Sinan Omur Beyi de kendi matbaası olan Sinan Omur Matbaasında tanımıştım...

Daha sonraki senelerde Fatih-Kıztaşı (Nurtaşı)ndaki Okumuş Adam sokağındaki evinde çok ziyaret ve sohbetlerimiz olmuştu. Merhum Hür Adam gazetesi sahip ve yazarını son olarak vefatından bir kaç gün evvel,

muhterem Ahmed Şahin Hoca ile birlikte ziyaret etmiştik. O günlerde Yeni Asya gazetesinde “Bilinmeyen Taraflarıyla Bediüzzaman Said Nursî” çalışmamız tefrika ediliyordu. Bu tefrikanın neşredildiği Yeni Asya'nın arka sayfalarını hasta yattığı odanın çepe çevre odasına asmıştı. Iztıraplar içinde bulunduğu halde, hiç kendi hastalık ve acılarını düşünmüyor, mütemadiyen Üstad Bediüzzaman'dan bahsediyor, onun kahramanlığından, salahatinden ve takvasından, İslâmiyete olan büyük hizmetlerinden anlatıyordu.

Rahmetli Sinan Omur, karyolasının kenarlarında gerili bulunan iplere tutunarak, yerinden kıpırdamaya ve hareket etmeye çalışıyordu. Unutamadığım o gün, Üstad Bediüzzaman Hazretlerinin hayatını yazmandan dolayı tekrar tekrar tebrikler ederek, hasta yatağında sevinç gözyaşları içinde, yanında ve baş ucunda hazırladığı Hür Adam gazetesinin kocaman bir cildini **"Bunlar senindir"** diyerek, elleriyle tutarak bana hediye etmişti.

Bu ziyaretimden birkaç gün sonra Hür Adam gazetesinin ve Sinan matbaasının bu yiğit mensubunun cenaze namazını Fatih camiinde kılmıştık. Mekânı ve makamı nur olsun!

Üstad Bediüzzaman'ı can ü gönülden seven Sinan Omur 1898'de Bolu'da dünyaya gelmiş ve 1974 Mart ayında rahmete kavuşmuştu.

Hür Adam'cı Sinan Omur, Nur Üstad Bediüzzaman'ı iki defa ziyaret ettiğini anlatmıştı. İlk görüşü Birinci Cihan Harbinde, kendi ifadesiyle "1332'de." Yani 1916 senesinde Sübhan Dağı'nda. İkinci görüşü ise 1925 senesinin başlarında İstanbul-Eminönü'ndeki Hidayet Camiinde olmuştu.

Said Nursî'nin askeri cephesi

Hatıralarını şöyle anlattı:

Üstad'ı ilk olarak 1332'de Sübhan Dağı'nda görmüştüm. O zaman ben muallim mektebi talebesiydim. 1332'nin 24 Temmuz'unda idi. Ben 18 yaşındaydım, beni askere almışlardı. O zaman Şarkta Üstadı görmüştüm.

O zaman üstad milis teşkilatı başkumandanıydı. Başında yeşil bir sarık, omzunda apoletleri vardı. Devamlı at üzerinde dolaşır, orduya cesaret verirdi. Milis teşkilatının kurulmasını Enver Paşa, Vehib Paşa'ya söylemiştir. Vehib Paşa da bunu Bediüzzaman'a (O zaman ismi

Bediüzzaman Said Kürdî idi) teklif etmişti. Ve böylece Bediüzzaman milis teşkilatını kurmuştu.

Enver Paşa, milis kuvvetlerinin hazırlanmasını söylediği zaman, Bediüzzaman da, **"milis kuvveti bizden, erzak da sizden"** diye cevap vermişti.

Milis teşkilatı dört-beş bin kişiydi. Said Nursî miralaydı, yani rütbesi, albaylıktan bir derece daha yüksek kaymakamlığa tetabuk ediyordu. Kuvvetlerin başkumandanlığını yapıyordu.

Bediüzzaman'ın milis kuvvetlerine **"Keçe Külahlılar"** derlerdi. Ruslar, **'Keçe Külahlılar geliyor!"** diye duydukları zamanlar nereye kaçacaklarını şaşırır ve bilemezlerdi. Düşmanlar, keçe külahlılarla karşılaştıklarında neye uğradıklarını anlamazlardı.

Efendim o zaman bizim elimizdeki kılıçlar adetâ dürtmek içindi. Halbuki onlar at üzerinde silâh kullanırlardı. Attıklarını mutlaka vururlardı. Üzerlerinde beyaz bir pelerin bulunurdu. Bunun ile fedâiler araziye uyarlar, hele kış günlerindeki karda hiç fark edilmezlerdi. Keçe külahlı bir fedâi atının dizginlerini bir koluna bağlar veya kolunu atar, ayaklarını atın karnına sıkı sıkı sarar, tamamen serbest ve rahat bir şekilde, sür'atle yol alırken, seri olarak ateş ederlerdi. Çok keskin nişancıydılar, boş ateş etmezlerdi. Aslında benim bu sizlere anlattığım, devletin arşivlerinde de vardır. Bunları yakın tarihçilerimizden Feridun Kandemir de iyi bilmektedir.

Yine bana Fahri Kırkalı anlatmıştı. Bediüzzaman Bitlis'te esir düştüğünde Sibirya'daki esir kamplarından birisine sürülmüştü. Esarette kampta iken şöyle bir hadise cereyan ediyor:

Başkumandan birgün esirleri teftiş için kampa geldiği zaman bütün esirler ayağa kalktığı halde Bediüzzaman oturmuş vaziyette, ayaklarını da ileriye atmış, elindeki bir çomağı çakısıyla sivriltmektedir. Rus orduları Başkomutanı Nikola, Said Nursî'nin önünden geçtiği halde, o hiç tavrını bozmuyor ve elindeki çomağı sivriltmeye devam ediyordu. Tekrar önünden geçtiği halde kendisiyle hiç ilgilenmiyor.

Tafsilatını bildiğimiz hadiseyi bana anlatan Fahri Kırkalı, **"biz böyle bir kahraman görmemiştik"** diye çok hayran bir şekilde bu hadiseyi çok uzun olarak bana anlatmıştı.

"Üstadı Şeyh Said'le karıştıranların kulakları çınlasın"

Yakın tarihimizdeki en büyük siyasiler bile Bediüzzaman'ı harcayamadılar. Müfit Bey, Şeyh Said'e tazim ettiği için asılmıştı. Bu kadar büyük zulümler yapmışlardı.

Said Nursî'yi, Şeyh Said'in isyanına karıştıranların, onu suçlayanların kulakları çınlasın! Şeyh Said merhuma hürmet duyanları, ona selâm verenleri bile asmışlardı. Fakat Said Nursî'ye dokunamamışlardı. Niçin?

Zira Said Nursî'nin bu isyanla hiçbir alakası yoktu. Çünkü Bediüzzaman daima müsbet hareket eden bir şahsiyetti. Gidiniz, bakınız efendim, bu hususta da Feridun Kandemir'in dosyasında tam dört tane vesika var. Dördü de müsbettir.

Küçükyalı'da Cemal Bey, şimdi avukat. Temyiz reislerinden, O da bilmiyor zavallı. Ona kitapları, risaleleri verdim. Beyefendi çok rica ederim, Said Nursî için yapılan ve söylenen iftiraların hepsi yalan. Bu kuvvetli adam. Bu kuvvetli adamı imha etmek istiyorlar düşmanları. Biliyorsunuz, bu adam Türk milletinin imanını kurtarmak istiyor, başka bir şey istemiyor. Bu adam, Müslümanların imanını kurtarmak için elinden ne gelirse yapmış. Onlar da, yani din düşmanları da onun için ne iftira varsa yapıyorlar. Bu yapılan iftiraların hiçbirisi isbat edilemez. Gösterin bana, bu büyük Üstadın dünyada nesi var? Kürdistan kuracakmış, Kürdistanı idare edecekmiş. Şükrü Babanzadeler filân. Şurda burda. Babanzade Kürt Teâli Cemiyetinin sekreteri.

Mevlanzade Rifat bey vardı. Serbesti gazetesinin sahibi. Bunlar tutuyorlar Kürt Teâli Cemiyeti kuruyorlar. Kürt hükümeti kurmak istiyorlar. Sadece bunlar değil. Çerkezler, Çerkez hükümeti kurmak istiyorlar. Lazistan hükümeti kurulmak isteniyor. Zaten eskiden Lazistan vilayeti vardı ya! Ahmed Barutçu'nun pederi o teşkilatın reisi. Kazım Karabekir, **"Yapma, gel, bana yardım edin"** diyor. **"Pekala"** diyor. **"Ben teşkilatımla sana yardım edeyim öyleyse"** diyor. Onlar da "Biz

Pontusçuları filân mahvederiz. Buraları Rumlara veriyorlar. Biz Rumlara verdirmeyeceğiz. Biz Lazistan hükümeti kurduk burada" diyorlar. Çerkezler, Çerkezistanı Bolu ve havalisinde kuruyorlar. Düzce havalisinde Balıkesir'de Boşnaklar kuruyor. Hepsi bir yerde devlet kuruyorlar.

O zaman bunlar da, Mevlanzâde filan öyle düşünüyorlar. Buralar Ermenilere veriliyor. **"Binaenaleyh Ermenilere verilmesin"** diyorlar.

Milis Albayı Bediüzzaman da diyor ki:

"Madem ki böyle bir kuvvetimiz var, öyle ise Osmanlı Devletinin yıkılmış olan durumunu kurtaralım. Kurtaralım devletimizi. Çünkü Osmanlı Devleti İslâmiyete en büyük hizmeti yapmıştır. Bizlere de çok büyük iyilik ve hizmetler etmiştir. Gelin bu büyük devletimizi kurtaralım. Bizler parça parça olursak bir şey yapamayız."

Dediğim gibi, Bediüzzaman'ın siyasî cephesi ve görüşü mükemmel. Daha önceleri Selanik'te filan hep İttihatçılarla beraber bulunmuştu. Onlar da bu zata hürmet ederlerdi. Enver Paşa Bediüzzaman'ın elini öperdi daima. Onun dediğini yapardı.

"Enver paşa Bediüzzaman'ın elini öperdi"

O hususta bilginiz var mı efendim? Üstadın Enver Paşa ile görüşmeleri hakkında bilginiz var mı?

Çok var. Hani o anlattığım milis teşkilatını kendisine Enver Paşa kurdurdu. Enver Paşa, Vehib Paşa'ya söylemişti. Vehib Paşa da, **"Bediüzzaman Hazretlerine bu işi yaptırayım"** diyor. O zaman böylece milis teşkilatı kurulmuş oluyor. Bediüzzaman ve fedâilerinin gösterdiği fedakârlığı tasavvur edemezsiniz.

*Nur Üstad Said Nursî Hazretleri Birinci Şua ismindeki eserinin "Dördüncü Ayet-i meşhure" kısmında Enver Paşa'nın isminin geçtiği satırın üzerine Nur talebelerinden birisinin yazdığı parçanın arasına bir çizgi işaretiyle çıkış yaparak "Şehid" kelimesini ilave ediyordu.

O zaman Bitlis valisi Memduh Bey vardı, bir tane de Kel Ali vardı. Bediüzzaman, talebeleriyle ve fedaileriyle birlikte düşmanın eline geçen

otuz tane topumuzu geri almıştı. Bunlar askerî mecmualarda vardır. Said Nursî'nin ve milis teşkilatının yaptığı hizmetler erkân-ı harbiye arşivinde bulunur.

Cumhuriyetin ilk senelerinde ne kadar ilim adamı varsa hepsini harcadılar. Hele o şapka kanunu, ona itiraz eden bir tek kişi çıkmamıştır. İzmir Fâtihi Nureddin Paşa vardı. Sonra Bursa mebusu oldu. Ondan başka itiraz eden olmadı. Kâmil Miras'lar, Hasan Basri Çantay'lar bir şey yapamadılar.

Bediüzzaman'ın M.Kemal'le karşılaşması

Hasan Basri Çantay anlatmıştı. Mecliste Reisicumhur seçilirken Üstad da orada hazır bulunuyor. Reisicumhuru kasd ederek, **"Gideyim şuna bir şeyler söyleyeyim"** diyor. Bunun üzerine, başta Hasan Basri Çantay olmak üzere oradakiler korkuyorlar. **"Şimdi gider, bir şey söyler, bizi de tehlikeye atar"** diye Bediüzzaman'a mani olmaya, onu zorla durdurmaya çalışıyorlar. Ama Üstad dinlemiyor, gidiyor.

Paşa, **"Buyurun, bir emriniz mi var?"** diyor.

"Estağfirullah, emrim filan yok. Sana söylüyorum: Halim ol, selim ol, refik ol, şefik ol. İşte sana söyleceğim budur."

Mustafa Kemal paşa **"Teşekkür ederim"** diyor, kendisini kapıya kadar uğurluyor.

Bana yine Hasan Basri Çantay anlatmıştı: **"Ondan sonra Mustafa Kemal, Bediüzzaman'a Şark vilayetleri müfettişliğini verdi. Diyanet İşleri Reisliğini verdi. Fakat Bediüzzaman bunların hiçbirini kabul etmedi. Mebusluk verdi. Yine reddetti. Büyük Üstad Bediüzzaman biliyordu ki, M. Kemal kendisini bu şekilde susturacak ve harcayacaktı. Zamanın müceddidi hiç kanar mı böyle tekliflere?"**

Efendim, bir de esaretteki o muhteşem kahramanlık hadisesini kim yazmıştı, biraz önce söylemiştiniz?

Fahri Kırkalı, Bursalı makine tüfek üsteğmeni, mülazım. O zaman o da oradaymış. Harbte zaten bu kahramanlar hücum ediyorlar, düşman kuşatmış, bunlar kuşatmayı yarmak için hücum etmişler. Bana Fahri Kırkalı çok bilgi ve mecmualar da vermişti.

Milis Albayı Bediüzzaman ve Keçe Külahlılar

28 Eylül 1990 Cuma günkü Türkiye gazetesinde Prof. Dr. Mim Kemal Öke **"Tarihin Süzgeci"** nden sütununda "Keçe Külahlılar" başlığı altında bir makale neşretti.

Bu cidden nefis yazıyı, yazarını tebrik ederek, Şâhitler'in Dilinden sütunları arasına alıyorum.

"Keçe külahlılar"

Bugün Kazım Karabekir Paşa'nın 1920 yılında Ermenilere karşı Türk ordusunun harekâtını başlattığı gündür, onun yıldönümüdür.

Bilindiği gibi 1877-78 Osmanlı-Rus Harbinden beri Ermeniler, Rusların müttefikleriydiler.

aziziye Tabyasına, "92 Harbi"nde baskınla girmede onlar öncülük etmişlerdi.

1914 Sarıkamış Harekâtında III. Ordunun Erzurum'dan ineceği yolu - rotayı Rus Kumandanlığına ulaştıran yine onlardı.

Amaç belliydi: Osmanlı çökertilecek; yerine bir Ermenistan kurulacak. Ama Rusa bakarsanız, Çarlık, **"Ermenisiz bir Ermenistan"** istiyordu. Hedefi, sıcak sulara inmek, bu doğrultuda da Ermenileri kullanmaktı.

Katliamla Türkleri yöreden kaçırtmak politikasının izlendiği günlerde Doğu Anadolu’da genç yaşında "Bediüzzaman" adı ile anılmaya başlayan bir âlim, Seydâ, vatanın savunmasında haklı bir isim sahibi olur.

Yanında toplanan talebelerini nişancılıkta bile eğitir. Başlarına beyaz keçe giyen ve beyaz pelerine bürünen bu "keçe külahlılar"dan Ruslar ve Ermeni-Taşnak Komitesi korkmaya başlar. "Keçe külahlılar geliyor!" haberi düşmanın yüreğine korku salarken, mağdur ve mazlum insanları sevince gark ediyordu.

Keçe külahlıların nerede ve ne zaman ortaya çıkacakları belli değildi. Vur-kaç taktiğiyle düşmanı yıpratıyorlardı.

Seydâ ve talebeleri en son mücadelelerini Bitlis'te verdiler. Bu çatışmada şehri düşmana teslim etmemek için vuruşan keçe külahlılar birer birer şehit düşüyorlardı. Seydâ'nın kendisi de büyük bir binanın altındaki su kemerinden atlarken ayağı taşa değdi ve kırıldı. Ayağı kırık vaziyette otuz altı saat bekleyen Seydâ, sonunda elli kişilik bir Rus müfrezesi tarafından esir alındı ve Sibirya'ya sürgüne yollandı.

MOLLA HABİB

Aziz şehid

Dünyayı kan çanağına çeviren Birinci Cihan Savaşında nice namsız nişansız şehidler ordusunu düşünsem, Zeve Şehidliğindeki Ahmed-i Câno, Gevaş topraklarındaki Fedâî ve Bitlis kalesinin dibinden şehidler kervanına kavuşan segili Ubeyd gelir gözlerimin önüne..

İlimde ve yiğitlikte bir serdâr Üstadın yolunda nasıl can verilirmiş, diye kanlarıyla şehidlik fermanları yazan Şehid Habib tebessüm eder sanki gözlerime bakarak.....

Nurlu Üstad, Pasinler Cephesinde kendisine kâtiplik yapan Molla Habib'den şöyle bahsetmektedir:

"Meselâ, Harb içinde, avcı hattında düşmanın top gülleleri arasında Kur'ân-ı Hakîmin tek bir âyetinin, tek bir harfinin, tek bir nüktesini tercih ederek, o gülleler içinde Habib kâtibine 'Defteri çıkar!' diyerek at üstünde o nükteyi yazdırmış. Demek Kur'ân'ın bir harfinin, bir nüktesini; düşmanın güllelerine karşı terk etmemiş; ruhunun kurtulmasına tercih etmiş."

***

Eski Harb-i Umumîde Pasinler Cephesinde şehid merhum Molla Habib'le beraber Rusya'ya hücum niyetiyle gidiyorduk. Onların topçuları bir-iki dakika fâsıla ile bize üç top güllesi atıyordu. Üç gülle tam başımızın iki metre üstünden geçip, arkada dere içine saklanan askerimiz görünmedikleri halde geri kaçtılar. Tecrübe için dedim:

"Molla Habib ne dersin? Ben bu gâvurun güllesine gizlenmeyeceğim.' O da dedi: **'Ben de senin arkandan çekilmeyeceğim!'** İkinci top güllesi pek yakınımızda düştü. Hıfz-ı İlâhî bizi muhafaza ettiğine kanaatle Molla Habib'e dedim**: 'Haydi ileri! Gâvurun top güllesi bizi öldüremez. Geri çekilmeye tenezzül etmeyeceğiz'** dedim."

Molla Habib ve Tâlikat

Evet, Molla Habib Milis Albayı Bediüzzaman'ın ilk nur kâtibiydi.

İşârâtü'l-İ'caz tefsirinde ve Emirdağ mektuplarında sadece ismini okuyabildiğimiz böyle bir kahraman şehid, şefkat kahramanı bir annenin sevgili bir kuzusuydu muhakkak.

1970'li senelerde Nur araştırmasının sevdasıyla dolaşırken Balıkesir'in Biga ilçesinin Güvemalan köyüne uğrayarak Molla Süleyman ismindeki bir nur talebesiyle görüşmüştüm. Genç ve dinç gönüllü nur kâtibi Habib'in nereli olduğunu sorduğunda eliyle çok uzakları göstererek "tâ aksa-yı şark!" diyerek Nurların ilk kâtibi Molla Habib'in de Doğubayezitli olduğunu ifade etmişti.

Seneler çok çabuk geçiyordu. 1991 yazında Bayram Yüksel Ağabeyin aydınlık gayret ve himmetleri bir hayırlı ışığın daha meydanları aydınlatmasını sağlıyordu.

Bir asra yaklaşan zamandan beri sadece Tâlikat şeklinde ismini okuyup, duyduğumuz bu müstesna Nur Külliyesi parçalarından bir parça nihayet gün ışığına çıktı. Daha önceleri "Talikat yok Irak'ın bir şehrinde, yok Suriye'de, yok İran'ın bir köyünde bir nüshası var" derken, bir eksik nüshası Ankara'da Said Özdemir'in arşivinden çıkarken, bundan bir yıl sonra da Bayram Yüksel ve Mustafa Sungur Ağabeylerin himmetleriyle meydana çıktı. Bunlardan da Risale-i Nur Mütercimi İhsan Kasım Ağabeye intikal eden Tâlikat oradan da İsmail Yazıcı'nın sanatkâr ellerine geliyordu.

Şehit Habib'in kâtibliğini yaptığı Tâlikat ismindeki mantık kitabını lügatler şöyle anlatmaktadır: **"Bir eseri açıklamak üzere kenarına yazılan veya ayrıca eser olarak hazırlanan notlar. Bediüzzaman Hazretlerinin ilm-i mantık üzerine telif ettiği eserinin ismi."**

Nur Üstad Bediüzzaman'ın lahika mektuplarından mantık ilminin bir şaheseri olan Tâlikat'ın bahsi geçmektedir. Barla Lahikası'nda: **"Risale-i Nurun tesvidinde çok hizmeti sebkat eden, temiz kalbli, ihlâslı güzel bir hâfız, müdakkik bir hoca olan Hâfız Halid'in"** bir fıkrasında Tâlikat'tan bahis geçmektedir: **"İlm-i mantıkta, İbn-i Sina'nın telifatından geçecek Tâlikat namında harika bir risalesi var. İşkâl-i mantıkıyeyi kıyâs-ı istikraî cihetiyle on bine kadar iblâğ edip, hiç bir âlimin yetişemediği bir derece-i ihata göstermiş..."**

Kastamonu Lahikası'nda ise Tâlikat'ın bahsi şu şekilde geçmektedir:

"Eski Said'in ilm-i mantık noktasında bir şaheser hükmünde bulunan gayr-ı matbu Talikat'tan süzülen i'cazlı bir îcaz-ı harikada

mudakkik ulemaları hayret ve tahsinle dikkate sevk eden matbu Kızıl İ'caz nâmındaki risale-i mantıkıye, Risale-i Nurla bağlanmasına ve şakirdlerinin, âlimler kısmınınn nazarına göstermek lâyık gördüm; fakat çok derindir. Bu günlerde Feyzi'ye bir parça ders verdim. Belki bir zaman Feyzi kendisi, başkasının da anlaması için dersini Türkçe kaleme alacak..."

Muhtelif yıllarda Mehmed Feyzi Ağabeye Tâlikâtın Türkçe dersini kaleme alıp almadığını sorduğumda, **"Hayır yazamadım, kaleme alamadım"** diye cevap vermişti.

Abdülmecid Nursî'nin Tâlikat için yazdıkları

Bu eserin baş taraflarında Merhum Abdülmecid Nursî (Ünlükul)un el yazılarıyla hüzünlü satırları bulunmaktadır. Bu satırların içinde Nur Üstad Bediüzzaman'ın da kendi mübarek elleriyle yazdığı bir kaç satırı okumaktayız. Abdülmecid Ünlükul, Tâlikat'a yazdığı ön notlarında şunları ifade etmektedir:

Hazret-i Seyda'ya!

Merhum ve şehid Molla Habib'in dest-i hattıyla 'Bürhan-ı Gelenbevî'yi okurken yazdığı Tâlikat namıyla takriratınızı takdim etmekle, ellerinizden öper, duanızı isterim. Abdülmecid

Ey bu ibretâmiz evraka bakan zat!

Birinci Harb-i Umumi'den evvel Van vilayetinde Bediüzzaman talebelerine, hususan kardeşi ve Molla Habib'e ders verirken ilm-i mantıka dair telif ettikleri ve henüz ikmâl edemedikleri iki adet eserlerinin müsveddeleridir.

Zamanın selleri içinde her iki kardeş birbirinden ayrıldılar. Ennihayet Abdülmecid namındaki küçük; Ürgüp Müftüsü olup 1940'ta Ürgüp'e geldi.

Bu müsveddeleri o zamanın yadigârı olarak muhafaza etmekte idi. Fakat heyhât, sümme heyhât o da gitti, o da gitti, zaman da geçti gitti.

Acaba bu müsveddeleri açıp okuyacak bir kimse olacak mı ve öyle bir zaman gelecek mi?

Heyhât! heyhât!

Tâ be mahşer mihnet-i derd ü gamla gezerim

Bu bize bir çiledir, ey gül kaderle çekerim. Abdülmecid

Bu Tâlikat namındaki Risale Bediüzzaman Said Kürdî'nin Bürhan-ı Gelenbevî üzerine yazdığı hâşiyelerdir.

Bu Risale'yi yazan, halka-i dersinde bulunan en sevdiği Habib namında bir talebesi idi. Habib, Bürhan-ı Gelenbevî okurken Bediüzzaman'ın takrirlerini hâşiye şeklinde yazardı. Bu da 1329'da (1913) idi. Birinci harb-i umumî koptu, Bediüzzaman ile Habib vâiz sıfatıyla Van fırkasıyla (Tugay) beraber Erzurum cephesine gittiler. Bir sene sonra dönüp Van'a geldiler.

Ermeniler tarafından Van alındı. Bizler de Gevaş kazasına çekildik. Habib orada şehid oldu.

Habib'in dest-i hattıyla ve Bediüzzaman'ın ifadesiyle yazılan şu Risaleyi muhaceret esnasında memleketten memlekete, şehirden şehire çıkıp girmek neticesinde 1940'ta Malatya'dan Ürgüp'e müftülük memuriyetiyle geldim.

"Bu Risale perakende bir halde evrak ve kitaplar içinde dağıtılmış. Topladım, ciltlettirdim. Olur ki, bir zaman gelir, ilmî ve dinî bir haşir ve neşir olur, bu gibi Risaleleri okuyacak insanlar meydana çıkarlar. O zaman bu Risale ne gibi bir zekâ ve ne kadar yüksek bir fikirden çıktığı anlaşılır. Fakat heyhat! Ne o zaman gelir, ne de o adamlar bulunur vesselâm.." 1951-Abdülmecid

MÜKÜSLÜ HAMZA EFENDİ

Prof. Dr. Ali Nihat Tarlan'ın anlattıkları

1920 yıllarında İşaratü'l-İ'caz tefsirinin kâtibi, muhatabı ve talebesi Müküslü Hamza ile Darü'l-Fünun lisan fakültesine devam ediyorduk. Kendileriyle çok yakın ve samimî arkadaştık, birbirimizi çok severdik. Talebeliğimiz hep birlikte geçmişti. Benden iki-üç yaş kadar büyüktü. O Farsça kısmını, ben Fransızca ile Farsçayı bitirdim. Hamza sonradan büyük ablamla evlendi, haliyle eniştem olmuştu. Daha sonra ise Medresütü'l-Vâizîn'i bitirdi. İmam olarak orduya intisap etti.

"1960'da altmış beş yaşlarındayken vefat eden eniştemiz, Suriye'nin hududumuza çok yakın olan El-haseke beldesinde, bizde lise müdürü denen müdür-ü techizdi."

1978'deki Hicaz yolculuğum esnasında merhum Tarlan Hocamla konuşmuş, eniştesinin çocuklarını ve adresini sorduğumda çok dertlenip üzülmüş, evlâtlarının olmadığını söylemiş, bütün mallarının da Suriye hükümetine kaldığını ah çekerek anlatmıştı.

Tarlan Hocamın ablası Adalet Hanımla evlenen Hamza Efendinin Menije isminde bir kızları olmuştu. Meniji ismindeki bu kızcağız menenjit hastalığına tutularak yirmi yaşlarında vefat etmişti. Kaderin acı bir tecellîsi, ismine benzeyen hastalığın kurbanı olmuştu.

İşarâtü'l-İcaz'ın yazılışı ve basılışı

Müküslü Hamza'nın Abdülmecid Ünlükul ile de çok yakın ahbaplığı ve arkadaşlığı vardı. Eski Van valisi Tahir Paşanın oğlu ve yine babası gibi Van valiliğinde bulunan Cevdet Beyin Diyarbakır'daki evinde İşarâtü'l-İ'caz tefsirini yazarlarken mürekkep dökülüp kıvrılmış, bir yılanın kuyruğu şeklini almıştı. Tam bu esnada takvim yaprakları 19 Şubat 1914 tarihini gösteriyordu. Aynı günde eserin müellifi, Ruslarla aylarca devam eden çarpışmalardan sonra, Bitlis deresinde, karlar içinde yaralı ve kırılmış ayağıyla müstevlî Ruslara esir düşmüştü.

Bu kanlı ve şanlı günlerde İşaratü'l-İ'caz Müellifinin sevgili talebesi Habib, Harbiye Nâzırı Enver Paşanın amcası Halil Paşayla Şark

Cephesinde, İran taraflarında bir haberleşme vazifesini yaptıktan sonra, eski ismiyle Vastan, yeni ismiyle Gevaş'ta şehit düşmüştü.

Ablası Dürriye Hanımın evlâdı ve talebesi Ubeyd de, yalçın Bitlis kalesinin dibinde, sırtındaki yepyeni elbiseler içinde Rus kurşunları altında şehit olmuştu.

Diyarbakır'da İngilizlerin Malta sürgünlerinden Cevdet Beyin evinde, Kur'ân tefsiri İşaratü'l-İ'caz temize çekilirken dökülen mürekkebin meydana getirdiği garip esaret şekliyle alâkalı olarak, Müküslü Hamza eserin dipnotunda şunları yazmaktadır:

"Bu nakış, başı kesilmiş bir yılanın, kuyruğunu müellife sarmış olduğuna ve müellifin yaralı olarak otuz saat ölüme muntazıran su arkının içinde kaldığı yere benziyor ve o vaziyeti andırıyor."

İlk "Tarihçe"

Müküslü Hamza, İşaratü'l-İ'caz Müellifinin ilk defa hayatını yazan bir zattı. Rus esaretinden dönüşünde neşredilen İşaratü'l-İ'caz'ın takdimi yedi sayfalık bir hayat hikâyesiyle başlıyordu. 1918'de Harbiye Nâzırı Enver Paşanın kâğıt parasını verdiği Kur'ân tefsiri İşaratü'l-İ'caz'ın önsözünde, **"Uzun bir zaman refakatinde ve dersinde bulunan Hamza Efendi tarafından kaleme alınmıştır. Tercüme-i halinden bir hülâsadır"** şeklinde takdim edilen bu kısa biyografi **"müşarünileyhin talebesinden ve Medresetü'l-Vâizîn mezunlarından Hamza"** imzasıyla sona ermektedir.

Üstadın kurtardığı talebesi

İşaratü'l-İ'caz Müellifi, eski bir talebesi olan Müküslü Hamza'yı telmih ederek, Birinci Mecliste şöyle bir konuşma yapmıştı:

Eskiden Türk olmayan bir talebem vardı. Eski medresemde hamiyetli ve gayet zeki o talebem, ulûm-u diniyeden [din ilimlerinden] aldığı hamiyet dersi ile her vakit derdi: 'Salih bir Türk, elbette fâsık kardeşimden ve babamdan bana daha ziyade kardeştir ve akrabadır. Sonra aynı talebe, talihsizliğinden, sırf maddî fünun-u cedîde okumuş. Sonra ben-dört sene sonra-esaretten gelince onunla konuştum. Hamiyet-i milliye bahsi oldu. O dedi ki:

Ben şimdi, râfızî bir Kürdü, salih bir Türk hocasına tercih ederim.'

Ben de,

"Eyvah!' dedim, ' ne kadar bozulmuşsun?' Bir hafta çalıştım, onu kurtardım, eski hakikatlı hamiyete çevirdim."

Müellif, talebesinin ilk vaziyetinin vatana ve Türk Milletine ne kadar lüzumlu ve faydalı olduğunu meb'uslara anlatarak, dinî tahsile gereken ehemmiyetin verilmesini istemişti.

Mebuslar ise doğuda üniversite açılmasını ve din tahsiline önem verilmesini kabul etmişlerdi.

1927 yılında Hamza'nın ismi bazı hâdiselere karıştı, İstanbul'da kısa bir müddet mevkuf kaldı. 1929'da ise Suriye'nin El-Haseke şehrine gitti. 1931'de merhum Tarlan Hocamın ablası Adalet Hanımı yanına aldı. Burada müdür-ü teçhiz iken Ahmed Hani'nin Mem u Zin kitabını neşretti. 1960'da kendisi, daha sonra da hanımı Adalet Hanım Hakkın rahmetine kavuştu.

"Molla Hamza Nur'ları arıyor"

İşarütü'l-İ'caz'da imzası ve notları bulunan ve bu eserin basılmasında çalışan Molla Hamza ile alâkalı olarak Emirdağ mektuplarında şunları okumaktayız:

"Hem on beş seneden beri şehit olmuş işittiğim ve daima Ubeyd gibi şehit talebelerim içinde ona dua ettiğim, hem İşaratü'l-İ'caz'ı, hem 'Onuncu Söz'ü tab eden Molla Hamza hayatta, Irak'ta olduğunu ve Nur'ları aradığını..."

ABDULLAH EKİNCİ

Abdullah Ekinci 1899 yılında Van'da doğmuş, 1980 senesi Ocak ayında yine Van'da vefat etmiştir.

Onun eline su dökmek şereftir

Yetmiş sekiz yaşındaki ihtiyar adam, ince-uzun boylu, Şark şivesiyle konuşuyordu. Diğer Şarklılar gibi, Bediüzzaman'dan "Seyda" diye bahsediyordu.

Cumhuriyetle birlikte polisliğe başlamıştı. Polislikte hizmeti yarım yüzyılı aşmıştı. Hâlâ aynı vatan görevine devam ediyordu. Çekirdekten yetişme bir emniyet mensubuydu. Yıllarca güvenlik teşkilâtında çalışmıştı. Saçını başını meslek yolunda ağartmıştı.

Van'lının misafirperverliği, Van'lının kalp temizliği, bu ihtiyar poliste de görünüyordu.

Elli yıl öncesinden başladı anlatmaya. O anlatırken süratle not almaya başlamıştım. Pür dikkat kesilmiştim. Anlattıklarını kelime atlamadan not alıyordum. Küçük kardeşi, Nur Talebelerinin "Molla Hamid Abi"sidir. Ona Üstad Bediüzzaman'ı tanıtan da kendisi olmuştu.

"Üstad'ı ilk görüşüm Birinci Cihan Harbinden önceydi" diye başladı konuşmaya Abdullah Ekinci.

Harpten önce Üstad Van'da çok şatafatlı gezerdi. Güzel giyinirdi, kibar ve güzel bir endamı vardı. Paşaların arkadaşıydı. Horhor Medreselerinde müderristi. Ben o yıllarda idadide okuyordum. Yani bugünkü lise mânâsındaydı.

Biz hocalara çok hürmet ederiz. Bu sebepten Üstad'a da çok hürmet ve sevgimiz vardı.

Annem saliha bir kadındı. Dininde, diyanetindeydi.... O da Üstad'ı severdi. Üstad kimseden hediye gibi hiçbir şey almazdı. Ama annemin pişirdiği pilavı yerdi.

Üstad'ın yanına gider, kendisine hizmet ederdim. Belki elli defa eline su dökmüşümdür. Onun eline su dökmek, benim için bir şerefti.

Cumhuriyetten az önceydi. Kardeşi Abdülmecid Efendi Van'da Arapça hocasıydı. Üstad'ın tekrar Van'a geldiğini kardeşinden öğrendim. O zaman Nurşin Camiinde kalıyordu. Küçük kardeşim Hamid'e Üstad'dan bahsettim. Gidip hizmet etmesini, odun götürmesini söyledim.

Üstad bizi yabancı saymazdı. Annem de kardeşime 'Git, sen Üstad'dan, Seyda'dan ders oku' diyordu.

Kardeşim Hamid, Üstad'a gidip, kendisine 'elifba'dan ders vermesini söylemiş.

Üstad kendisine:

Ben mezun hocalara ders vermiyorum. Bu olur mu, Molla Hamid?' diyor. İşte bu hâdiseden sonra kardeşimin adı Molla Hamid oldu.

Polislik mukaddes vazifedir.

Muhacirlikten dönmüştük. Çok fakirdik, iflas etmiştim. Memurluğa talip oldum. Anneme sorunca, 'Git, Seyda'ya sor. O razı olursa gir' dedi.

1923 yılındaydı. Üstad çok değişmişti. Tamamen yeni Said olduğu belli idi. Çok mütevazi bir elbise giymişti.

Memuriyete, polisliğe girmek istediğimi söyledim. Üstad:

"Polislik vazifesi çok mukaddestir. Mazlumları korur, milletin malını, şahsiyetini korur, zulme imkân bırakmaz, haksızlıkları önler."

Üstad bunları söyledikten sonra ayrıca ilâve etti:

Eğer sen bunları yapabilirsen, polisliğe gir.'

Ben de bu mukaddes vazifeleri yapmak azmiyle polislik mesleğine girdim.

İki üç sene Van'da kalemde, devriyede görev yaptım. Sonra Sivas'a, daha sonra da Trabzon'da okula gittim. Trabzon'da okudum.

"Bir sene sonra tekrar Van'a tayin oldum. Üç ay sonra Kars'a terfi emrim geldi."

"Zaman onu tekzip eder"

Şeyh Said isyanında Üstad Van'daydı. İsyan haberi Ankara'ya yanlış aksetmiş. Üstad'ın, Seyda'nın isyan ettiğini zannetmişler. Çok telaş etmişlerdi.

Süleyman Sabri Paşa, Nurşin Camiine Seyda'nın yanına geldi. Bu yanlış durumu Üstad'a bildirdi.

"Seyda, bunu tekzip edelim, böyle bir yanlışlık olmuş' deyince, Üstad: 'Lüzum yok tekzip etmeye, zaman bunu tekzip eder' dedi."

"Bu vatanın saadetini düşünürdü"

Üstad'ın bu sakin ve emin halini anlatan Abdullah Ekinci Bey: **"Ben mübalâğa bilmem, gördüğüm ne ise onu anlatıyorum"** diyor.

Hayatta hocalarla, şeyhlerle çok görüştüm. Üstad'ın halini ben tavsif edemem. Seyda öyle bir Seyda'ydı.

Allah şahidimdir, her namazdan sonra, günde beş defa dua ederdim. **'Yarabbi benim ömrümü Seyda'ya ver'** diye yalvarırdım. Seyda'yı bilen bilir.

O bin sene evvelki asrın vasfını taşırdı. Büyük bir Müslümandı.

Onun kadar vatanperver az bulunur. Biz onun kadar vatanperver olamadık. Hep bu vatanın saadetini düşünürdü. Bütün çilelere rağmen yine Türk milletini bırakmak istemezdi.

"Hediye almazdı"

Hiçbir kimseden hediye, sadaka, para kabul etmezdi. Bana hâdiseyi Kinyas Kartal anlattı:

Van'dan ayrılış anında civardan köylüler, zenginler, birçok kimseler, keselerle, mendillerle para, altın vermek istemişler. Seyda hiçbirine dönüp bakmamış.

Ne kadar teklifler yapıldıysa hepsini reddetmiş. Artık bu duruma, sürgün gönderilen hocalardan, Gevaşlı Hasan Efendi, Kinyas Kartal'a, 'Sen Seyda ile iyi konuşuyorsun, daha samimisiniz. Eğer kendisi almak istemiyorsa, alsın bize versin' diyor. Kinyas Kartal bunu Üstad'a söyleyince, Üstad tebessüm ediyor.

"Sürgünden sonra bir daha Seyda ile görüşmek nasip olmadı."

MOLLA HAMİT EKİNCİ

Molla Hamid Ekinci
(Vefatı: 1984)

"İlk görüşmemiz bir akşam namazı ile başlamıştı"

"Bir sonbahar günüydü. Nurşin Camiinde namazını kılıp gelen ağabeyim (Abdullah Ekinci) bana hitaben:

“Hamid, Nurşin Camiine Bediiüzzaman gelmiş, oraya biraz odun götür” dedi.

"Ben bir miktar odun alarak Nurşin Camiine gittim. Camide beklemeye başladım. Az sonra oradaki bir zat, 'Ne bekliyorsun kardeşim' diye sordu.

"Ben de 'Efendim, buraya bir hoca gelmiş, kendisini görmek istiyorum' dedim. Bana 'Kardeşim, akşam namazının vakti geldi, bir ezan oku da namaz kılalım' dedi. O zamanın bir hatırası olarak zikrediyorum, ezan okumasını bilmiyordum, küçüktüm. Ben sesimi çıkarmadım ve sustum. Benim sustuğumu görünce, kendisi çok tatlı bir seda ile akşam ezanı okudu. Sonra beraber namaz kıldık. Arkasında kıldığım ilk namaz, o akşam namazı olmuştu. Namazdan sonra tesbihatı da yaptık. O günkü ezan, namaz ve tesbihat, beni sanki bir Cennet âlemine götürmüştü.

"İlk görüşmemiz bir akşam namazıyla başlamıştı. Bana 'İşin olmadığı zaman gel, beraber namaz kılarız' demişti. Artık her gün yanına devam etmeye başladım. Giderken de odun götürüyordum.

"Odunu kabul etmek istemedi. Bana 'Bir amele bul, ağaçları budayalım. Çıkan parçalarla hem odamızı, hem de camiyi ısıtırız' dedi.

"Ben bir arkadaşla gelerek camiin avlusundaki kara ağaçları budamaya başladım. Bu esnada Üstad bir battaniyeye sarılarak durmuş, bizi takip ediyordu. Van Valisi Süleyman Sabri Paşaya haber göndererek Horhor vakfiyesinden camiye odun göndertmesini istemişti.

"Nurşin Camii irfan yuvası olmuştu"

"Nurşin Camiine gelişlerinden bir ay geçmemişti. Kıymetli âlim zatlar, ders almak için yanına gelmeye başladılar. Molla Resûl, Molla Yusuf, Molla Maruf en yüksek ilmî meseleleri hiç çekinmeden Üstad'a sorarlardı. Nurşin Camii bir ilim ve irfan yuvası olmuştu.

"Bunlardan birisini nakledeyim:

"Molla Resûl'ün sorduğu bir ilmî suale Üstad, eski âlimlerden birinin aksine cevap vermişti. Molla Resûl itiraz edince Üstad bu cevabında ısrar etti. Hattâ Üstad biraz hiddetlice:

"Efendiler 'Eski Said' öldü, siz hâlâ beni Eski Said olarak tanıyorsunuz. Şimdi karşınızda Yeni Said var. Cenab-ı Hak 'Yeni Said'e öyle bir ihsanda bulunmuş ki, musanniflerin hepsi ilim denizi olsalar, Said'in topuğuna varamazlar. Her ne kadar metnin zâhirine, söylediğim mâna sizce muvafık görünmüyorsa da hakikati budur, bunu böyle kabul ediniz. 'Eski Said'in on senede verdiği derse, 'Yeni Said'in on ay dersi kâfi gelebilir.'

"Bilsen gayret ne hayırlı bir iştir"

"O kışı çok tatlı hatıralarla geçirdik. Baharda odun kırmış, camiye odun çekiyordum. Üstad da bana odun taşımak için yardım ediyordu. Kucağına bir demet alıp taşımaya başladı.

"Ben Üstad'ın odun taşımasını istemedim. 'Efendim, işte ben taşıyorum. Siz oturunuz' dedim. Üstad cevaben aynen şunları söyledi:

"Birader, gayretim, kabul etmiyor, sen çalışasın ben oturayım. Eğer bilsen gayret ne kadar hayırlı bir iştir, ömrünü bir dakika boşa geçirmezdin!'

"Bu hayvanın gıybetini yapmayın"

"Bir gün camiin hücre kapısını açık unutmuştuk. Talebe arkadaşların küpte kavurmaları vardı. İçeri giren bir köpek, küpe kafasını sokup

kavurmaları yemiş, sonra da kafasını çıkaramayınca küpü kırıp kaçmış.

"Talebe arkadaşların canı çok sıkılmıştı. Bir tertiple köpeği tekrar celb edip, sopa ile döveceklerdi. Üstad vaziyeti öğrenince, onları vazgeçirmek istedi. Molla Resûl:

"Seyda biraz kıymamız vardı. Biz kıyamıyorduk ki, yiyelim. Halbuki bir köpek gelerek hem kıymayı yemiş, hem de küpü kırmış. Bize zarar verdi. Nasıl biz onu dövmeyelim?' dedi, Üstad:

"Molla Resûl, senden soruyorum, vicdanen söyle, sen aç kalsan, paran da olmasa, bir şey almaya gücün de olmasa, nihayet açık bir yerde bir et bulsan, yer misin, yemez misin? Halbuki aklın var, idrak ediyorsun ki, bu etin sahibi var' diye konuştu.

"Molla Resûl, Üstad'ın bu konuşması üzerine bir müddet konuşmayarak sustu: Sonra cevaben:

"Evet, yerim Seyda!' dedi.

"Üstad tekrar buyurdu ki:

"Bu hayvandır, aklı yoktur. Haramı helâli bilmiyor. Hayır ve şerri tanımıyor. Sahibinin kendisini döveceğini de bilmiyor. Elbette açık kapıdan girip, kıymalarınızı yemiş. Bundan dolayı cezaya müstehak mıdır? Sizden soruyorum, elinizi vicdanınıza koyarak cevap verin.'

"Sonra Molla Resûl ve arkadaşları, köpekte kabahat yoktur diye kabul ettiler. Üstad:

"Madem öyledir. Bu hayvanın gıybetini yapmayın ve helâl edin!'

"Molla Resûl, Üstad Hazretleriyle biraz samimî konuşurdu, hem yaş itibariyle de Üstad'dan birkaç yaş büyüktü. Gülerek, Üstad'a hitaben:

"Seyda içimizden gelmiyor ki, helâl edeyim. Fakat siz helâlleşmeye bizi ikna ettiniz' dedi."

"Temel sağlam olursa"

"Üstad, Cuma günleri Nurşin Camiinde vaazlar verirdi. Vaazların konusu haşir, âhiret ve vahdaniyet üzerindeydi. Molla Resûl yine bu vaazlar sırasında bir gün Üstad'a dedi ki:

"Seyda vaazlarınızdan biz bile anlamıyoruz. Başkaları nasıl anlasın?' Üstad:

"Evet, vaazlarım anlaşılmıyor. Benim gayem imanın temellerini sağlam inşa etmektir. Temel sağlam olursa, zelzelelerle yıkılmaz. Biriniz yanıma oturunuz, mevzu derinleşince bana hatırlatınız' diye buyurmuştu.

"O kıştan sonra Üstad Erek dağına çekildi. Zernabad suyunun başında vakitlerini geçirmeye başladı."

Üstad'ın hayvanlara şefkat ve sevgisi

"Erek dağında bir yaz mevsimi boyunca kalmıştık. Burada Üstad Hazretlerinin, hayvanlara olan şefkat ve sevgisinden de bir-iki misâl anlatmak isterim.

"Dağlarda bol miktarda yaban elmalarına rastlamaktaydık. Biz bu elmalardan koparıp yemek istediğimiz zaman, Üstad mani olurdu.

"Bizim hissemiz bağlarda ve bahçelerdedir. Bizim rızkımızı Cenab-ı Hak oralarda tayin etmiştir. Bu yabani meyveler, yabani hayvanların rızkıdır. Onların kısmetine dokunmamamız lâzımdır' derdi.

"Yine Erek dağından hayvan kestiğimiz zaman, hayvanın işkembe, ciğer ve barsak gibi organlarını bırakmamızı, hayvanların yiyeceklerini söylerdi."

"İnsan cesur olmalıdır"

"Bir gün dereye su getirmeye gidecektim. Fakat dere korkulu bir yerdi. Vahşi hayvanların bulunduğu bir mevkiydi. Orada ise güzel içme suyu bulunuyordu. Ben korktuğumu söyleyince, **'Niçin korkuyorsun' dedi. Ben de 'Efendim, o derede her türlü vahşi hayvanlar bulunuyor'** dedim.

"Üstad ise beni cesarete alıştırmak için, 'Yalnız olarak git, sana hiçbir şey olmaz, korkma' dedi.

"Gidip dereden suyu alıp getirdim. Döndüğümde Üstad:

"Ne gördün' diye sordu.

"Hiçbir şey görmediğimi söyleyince:

"İnsan biraz şecaatli olmalıdır' diye mukabelede bulundu. Ben kurtlardan korktuğumu söyledim. Bu defa da bana, 'Geçen gece, geç vakitte ben

kalkmış, elbisemi giyiyordum. Açık kapıdan bir hayvan girdi. Ben köpek zannettim. Sonra bana doğru geldi. Baktım ki bir kurt! O zaman kendi kendime düşündüm, bu hayvanın niyeti nedir acaba?

"Karşımda durarak bana bakmaya başladı. Yarım saat kadar durdu. O bana, ben ona baktım. Sonra dönüp çekip gitti. Ben onun halini şöyle değerlendirdim:

"Lisan-ı halinden diyordu ki, bu kadar yanında durdum. Bana bir ikramda bulunmadın. Ben de sana minnet etmiyorum. İşte gidiyorum. Rezzak-ı Hakikinin sofrasında rızkımı arayacağım.'

"Üstad bu hâdiseyi anlattı ve devamla:

"Halbuki görüyorsun ki, elimizde hiçbir silâhımız yoktur. Eğer bu hayvanlar başıboş olsalar, irade-i İlâhiye haricinde bulunsalar, hepimizi burada parçalayıp dağıtırlar."

"Bir sofi gelmişti"

"Talebe arkadaşlarla birlikte bu yeni odamızda, günlerimiz Üstad'ımız yanında mes'ut bir şekilde geçiyordu. Sonraki günlerde Van Müftüsü Şeyh Masum Efendi, Üstadı Van'a götürmek için geldi, çok ısrar etti. Fakat Üstad, Erek'ten ayrılmadı.

"Odacıkta bir müddet kaldıktan sonra, aşağıya indik. Zernabad'ın başında eski bir manastır harabesi vardı, orada kalmaya başladık.

"Üstad bir gün çimenlerin üzerine seccadesini sermiş, tesbihatını yapıyordu. Biz de talebe arkadaşlarla odun kesiyorduk. Akşam üzeriydi. Üstad bizi yanına çağırdı. Gittiğimizde yanında bir sofi vardı. O gelen sofi Üstaddan bir keşif ve keramet bekliyordu. Halbuki biz Üstaddan böyle bir şey beklemezdik.

"Üstad, sofinin kalkıp evine gitmesini istiyordu. 'Evinde çocukların seni bekliyor' dedi. Fakat sofi gitmek istemiyordu. Bu defa Üstad ona:

"Senin kalbini okumamı istiyorsun? Said nasıl bir şeyhtir diye düşünüyorsun. Kerametleri nasıldır, diye keramet bekliyorsun. Buraya kadar kalkıp, bunlar için gelmişsin. Halbuki ben şeyh değilim, hocayım. Yalnız sizden biraz fazla okumuşum' diyerek Üstad tevazu gösteriyordu.

"Yani Üstad sofiye ders vermeye devam ediyordu:

"Ben talebelerimle birlikte Cenab-ı Hakkın kapısını çalıyorum. Ne zaman açılırsa, birlikte gideriz. Haydi kalk git, diye adamın gitmesini istedi.

"Adam gidince:

"Adam buraya bizimle birlikte namaz kılıp, dua etmeye gelmişti. Niçin müsaade etmediniz?' diye Üstada sordum.

"Üstad bunun üzerine buyurdu ki:

"Siz biliyor musunuz? Bazı insanlar vardır ki yanıma geldikleri zaman boynuma binmiş, ayakları ile kalbimi sıkıyor ve nefesimi daraltıyor. Bir şey yapamıyorum. Bazı insanlar da vardır, sizin gibi, yek vücud oluyorum. Burada başka insan yok, yalnız kendi vücudum gibi hissediyorum. Onun için itiraz etmeyin, o adamı göndermeye mecbur kaldım.'

***

"Molla Resûl, Üstad'la çok samimi olurdu. Üstadın daima beni yanında bulundurmasına bir gün itiraz etti.

"Sizin işinize aklımız ermiyor. Eğer şeyh istersen buralarda çok, yakında Arvasiler vardır. Hoca istiyorsan işte bizler varız. Bunu ne yapacaksın ki, daima çağırıyorsun?' Üstad cevaben:

"Ne yapalım, molla Hamid benim kapıcımdır. O gelmeden ben bir şey yapamıyorum'

Molla Resûl: 'Peki' diyerek sesini çıkarmadı.

"Ben doğrusu Üstaddan bir keramet, bir keşif gibi şeyler beklemiyordum. Samimi ve safiyane hizmet ediyordum. Üstad da herhalde böyle olunca sıkılmıyor ve bu sebepten beni seviyordu."

"Her şeyin hayırlısı, hayırsızı olur"

"Bana bir gün dua etmişti. Ben de kendisine karşı bir serzenişte bulundum. 'Benim istediğim duayı siz yapmıyorsunuz' dedim. Nasıl bir dua istediğimi sordu. Ben de okuduklarımı anlamak ve ezberime almak için, ilim sahibi olmam için duasını talep ettim.

"Âlim mi olacaksın?' dedi. Ben de 'Evet' deyince:

"Peki senin hakkında ilmin hayırlı olduğunu biliyor musun?' dedi. Ben de cevaben:

"Peygamberimizin, farzlardan sonra, en iyi amelin ilim olduğunu buyurduğunu söyledim. **'Hayırsız ilim de olur mu?' dedim.**

"Üstad her şeyin hayırlısı ve hayırsızı olduğunu söyledi.

"Seferberlikten (Birinci Cihan Savaşı) önce ilmine gururlanıp da dalalete giden birisinin acı halini anlattı. Bana dönüp tekrar:

"Sen, hakkında hayırlısını iste kardeşim' diye buyurdu."

"Tesbihat namazın tohumu hükmündedir"

"Arkasında kıldığım namazlardan çok zevk alırdım. Namaza duruşu bir mehabet ve haşyet verirdi insana. Namazdan sonra tesbihat hakkında şu dersi vermişti bize:

"Namazın sonunda tesbihat, namazın tohumu, çekirdekleri hükmündedir.'

"Hazin bir sada ile bizden çok ağır tesbihat yapardı. 'Sübhanallah' derken, çok içten ve yavaş bir şekilde duyardık sesini. Çok namaz kılan hocaları görmüşümdür. Fakat böyle hazin ve huşu içinde kılana rastlamadım.

"Lailahe illallah' diye tesbihata başladığı zaman, eğer yanında bir tarikat ehli olsa cezbeye gelirdi. Sesi top güllesi gibi tok çıkıyordu."

"Hoca kisvesine girmiyordu"

"Cumhuriyetin ilk seneleriydi. Henüz sarıklar yasaklanmamıştı. Van'da hocalar hep sarık sararlardı. Fakat Üstad sarık sarmıyordu. Ayrıca cübbe de giymiyordu. Hoca kisvesine girmiyordu. Bir gün talebe arkadaşlardan birisi kendisine:

"Herkes sizi hoca bilmiyor, hoca kisvesine niçin girmiyorsunuz? Niçin sarık sarıp cübbe giymiyorsunuz?' demişti.

"Üstad o arkadaşa:

"İmam-ı Azam gibi zatların giydiği ilmî kisveyi ben nasıl giyeyim? Onların kıyafetine ben nasıl girebilirim?' diye cevap verdi. Çok mütevazi idi. Bu sebepten ben de kendisini ilk defa Nurşin Camiinde gördüğümde hoca olup olmadığını bilememiştim.

"Nurlar içinde kalmışım"

"Nurşin Camii deyince hatırladım: Camide kaldığımız günlerde oturduğu odada bana hitaben:

"Molla Hamid, bak ben Nurlar içinde kalmışım' deyince ben anlayamadım.

"Bu defa Üstad anlatmaya devam etti.

"Doğduğum köy Nurs, annemin ismi Nuriye, hocam Nuri, kaldığım cami Nurşin, bak duvarda Osman-ı Zinnureyn yazılı' diye duvarda asılı duran levhayı tebessüm ederek gösterdi."

"Rızkını sen mi veriyorsun?"

"Hayvanlara, canlı varlıklara karşı şefkati, merhameti saymakla bitmez. Bu hususta çok hatıralarımız vardır.

"Bir gün talebelere 'Ben tesbihatımla meşgul olacağım, siz gidip gezin' demişti.

"Bu gezinti sırasında bir taşın üstünde, bir kertenkeleyi öldürmüştüm. Dönüşte Üstad ne yaptığımızı, nerelere gittiğimizi sordu. Ben de gezdiğimiz yerleri anlattım. Sonra da bir kertenkeleyi öldürdüğümü söyleyince, Üstad çok üzüldü. Bana:

"Evini harap etmişsin!' dedi. Ben de 'Bizde yedi kertenkele öldürmenin bir hac sevabı kazanacağını söylerler' dedim. Bu defa Üstad: 'Otur da konuşalım, kim haklı, kim haksız?'

"O hayvan sana taarruz etti mi?'

"Hayır.'

"O hayvanın rızkını sen mi veriyorsun?'

" Hayır.'

"Sen mi yarattın?'

"Hayır.'

"Bu hayvanların niçin yaratıldıklarını, yani fıtrî vazifelerini biliyor musun?'

"..........'

"Bu hayvanı yaratan Hâlık senin öldürmen için mi yaratmış? Sana kim dedi öldür? Bu hayvanların yaratılışında binlerle hikmet var. Bu hikmetler

saymakla bitmez. Onu öldürmekle hata etmişsin!' diye bana orada ders verdi."

"Biz hain değiliz"

"Erek'te kaldığımız günlerde, Cuma namazları için beraber şehre inerdik. Yine böyle bir Cuma günü şehre namaza gitmiş, geliyorduk. Yolda kocaman köpekler dağdan inerek geliyorlardı. Ben köpeklere taş atmak için, yerden taş toplamaya başladım. Üstad 'Ne yapıyorsun?' diye bana hitap etti. Ben de 'Efendim dağdan gelen köpekleri görmüyor musun? Kendimizi müdafaa etmeyelim mi?' dedim.

"Üstad gülerek 'Ayıp ... ayıp, at o taşları yere' dedi. Ben de taşları yere attım. Ne olacak diye bekliyordum.

"Üstad elindeki şemsiyeyi köpeklere doğru uzattı. 'Biz hain değiliz, yolcuyuz!' deyince köpekler oldukları yerde durdular, hücumu ve havlamayı terk ettiler. Biz de oradan geçerek yolumuza devam ettik.

"Şecaatli ol, korkma"

"Yine köpeklerle ilgili latif bir hatıram daha vardır:

"Dağda, Üstad'ın ziyaretine birkaç misafir gelmişti. Akşam misafirler bizde Üstad'ın misafiri olarak kalacaklardı. Üstad etraftaki yakın köylerden yatak getirmemi söyledi. Ben, yatak getirmeye gidecektim, fakat korkuyordum. Yolda yırtıcı hayvanların hücumuna uğrarsam ne yapabilirim diye düşünüyordum. Dışarı çıkıp söğüt ağacından bir dal keserek sopa yaptım. Dalı keserken Üstad dışarı çıktı. 'Sen hâlâ gitmedin mi?' diye sordu. Ben de yırtıcı hayvanlara karşı bir sopa yaptığımı söyleyince, yine tebessüm ederek:

"Ayıptır ayıptır, neden korkuyorsun? Taş var, sopar var, hâlâ korkuyorsun. Köpekler sana bir şey yapmaz' dedi.

"Ben bunun üzerine oradan ayrıldım. Elimdeki sopayı da attım. Köye doğru yola çıktım.

"Köyün yakınlarında bir sürünün etrafında köpekler dolaşıyordu. Geçeceğim yolun üzerinde de kocaman bir köpek yatmış bekliyordu. Görünmeden geçmenin imkânı yoktu. Diğer köpekler de koyunların etrafında geziyorlardı. Köpeğe yaklaşınca hayvan ayağa kalktı, şöyle bir

gerindi, sonra yoldan aşağıya inerek, âdeta bana yol verdi. Çoban yukarıdan bakıyordu. Geçip köye gittim. Köyün girişinde ellerinde sopa olan bir kaç genç ve ihtiyar adam gördüm.

"Onlar bana nereden geldiğimi sordular. Söyleyince, bayırda sürüyü ve köpekleri nasıl geçtiğimi sordular. Ben de olduğu gibi anlattım. Onlar 'Biz üç dört kişi sopalı olarak sürüye yaklaşamıyoruz. Köpeklere koyun sütü içiriyorlar, kurtlara karşı müdafaa için... sana nasıl yol verdiler?' diye hayretlerini söylediler.

"Seyda'ya inanmayanın (yani velayetine inanmayanın) imanı var mıdır?' diye konuşmaya başladılar. (Onlar Üstad'a Seyda diyorlardı.)

"Sonra yatakları alarak tekrar döndüm. Üstad beni karşıladı.

Yolda köpeklerin hücum edip etmediklerini sordu.

"Ben de hücum etmediklerini söyleyince, yine Üstad:

"Şecaatli ol korkma!' diye bana cesaret dersi verdi."

"Hayvanların yuvasını dağıtmayın"

"Erek Dağında havalar iyice soğuyana kadar kalmıştık. Artık neredeyse kar yağmaya başlayacaktı. Kaldığımız yer bayırdı. Bayıra pencere gibi bir yer açarak, oraya bir oda yapmamızı istedi.

"Bayırın yamacında Üstad'ın istediği odayı yapıyorduk. Kazarken karınca yuvası çıktı. Üstad karınca yuvasını gördü. Orayı kazmamızı istemedi. Sebebini sorduğumuzda:

"Bir ev yıkıp, bir ev yapmak olur mu?' diye cevap verdi. 'Bu hayvanların yuvasını dağıtmayın, başka yeri kazın' diye emretti.

"Biz başka tarafı kazmaya başladık. Oradan da karınca yuvası çıktı. Böylece üç yer değiştirdik. Bana yardım eden bir talebe arkadaş daha vardı. O, 'Böyle olur mu hiç?' diye bana sordu. Üstad gelir gelmez karıncaların üzerine toprak atalım. Yok, eğer böyle giderse biz akşama kadar, bu odayı yapamayız' diyordu. Orada hemen hemen karıncasız yer yoktu. Nihayet orada güzel bir odacık yaptık.

"Üstad karınca yuvalarının yanına gelince, ekmek, bulgur ve şeker koyardı.

"Kendilerine şekeri niçin koyduğunu söylediğimiz zaman:

"Bu da onların çayı olsun' diye gülerek cevap verirdi. Mübarek Üstad bütün hayvanlara, bütün varlıklara karşı çok şefkatliydi. Bir karıncayı bile incitmek istemezdi."

"Vaktini hiç boş geçirmiyordu"

"Zernabad suyu başında, eskiden çok sık ağaçlık vardı. Ağaçlar budanmamış olduğundan dallar birbirine girmişti. Dalların üzerine Üstad'ın çıkıp oturacağı bir köşk yapmıştık. Biz talebeler aşağıda kalıyorduk. Üstad akşamları da, ağaçtaki yerinde kalıyordu. Ben şahid olduğum kadarıyla, hiç boş vaktini görmüyordum. Daima bir işle meşgul oluyordu. Ya okuyor, ya dua ediyor, ya namaz kılıyor, mutlaka bir meşguliyeti oluyordu. Yalnız misafirler geldiği zaman onlarla sohbet edip, alâkadar oluyordu.

"Gelen misafirlere köylerinde cami olup olmadığını, hocalarının hangi dersi okuttuğunu soruyordu. Gelen misafirler, eğer 'Hocamız yok, camimiz yok' derlerse, çok üzülürdü. 'Siz camisiz, hocasız yerde nasıl duruyorsunuz?' derdi.

"Gıybet ve yalandan çok hiddet ederdi. Katiyyen kimseyi gıybet ettirmezdi.

"Kabrinde boncuk diziyor"

"Bana talebe arkadaşlardan Molla Resûl anlatmıştı: Talebeleriyle birlikte bir gün mezarlıktan geçerken, Üstad talebelerine yola devam etmelerini, kendisinin biraz orada kalacağını söylemiş. Talebeler gidince, yanında sadece Molla Resûl kalmış. Haliyle Molla Resûl yaşlı olduğu için Onun yanında kalmasına bir şey dememiş. Bir kabrin başında bir müddet kalmış. Aradan yarım saat kadar bir vakit geçmiş, sonra yoluna devam etmiş. Bu defa Molla Resûl Allah'a kasem ederek, Üstad'ın o kabrin başında niçin durduğunu sormuş.

"Çok ısrar edince Üstad neden durduğunu kendisine şu şekilde anlatmış:

"Saliha bir kadının mezarının yanından geçiyordum. Bu kadın hayatta iken ziynete, süse ve boncuğa biraz düşkünmüş. Dünyada iken gerdanlığı kırılmış, onu ipe dizerken vefat etmiş. Kabrinde de hâlâ boncuk dizmekle meşgul. İhtimal ki kıyamete kadar da onunla meşgul olacak.

"Kıyamet koptuğunda ne kadar çabuk kıyamet koptu. Daha boncuğumu dizip bitiremedim diyecek... Ben bunun için durup Cenab-ı Hakkın azametini seyrediyorum."

"Midenin üç hakkı var"

"Üstad'dan ders alan hocalar, kendi geçimlerini temin etmek ve başkalarına yük olmamak için, bir teneke bulgur ve biraz da yağ getirmişlerdi.

"Annem yetmiş yaşlarındaydı. Yemeğimizi o pişirirdi. Üstad bir gün bulgurları eve götürmemi istedi. Sabahları çay, peynir, akşamları ise bulgurlu çorba veya pilav yaptırarak günlerimizi geçiriyorduk.

"Annemin yaptığı çorba ve pilavları alıp getiriyordum. Üstad yemek yerken herkesin ekmeğini ayırır, taksim ederdi. Ekmek bana az geliyordu. Sofradan altı talebe bir de Üstad yedi kişi oluyorduk. Bazan misafirlerimiz de gelirdi. Üstad bana şefkat ettiğinden cesaret alarak, ekmeğin az olduğunu söyledim. Evde çok buğday olduğunu, getirip bol bol yiyebileceğimizi ifade ettim.

"Üstad tebessüm ederek:

"Kardeşim ben azlığı için, olmadığı için böyle yapmıyorum. Siz midenizi neye benzetiyorsunuz? Midenin üç hakkı, üç hissesi vardır. Sadece birisi yemek içindir.

"Eğer böyle yapmaz da ölçüsüz doldurursanız, beş davarlık bir ahıra, onbeş davar doldurmaya benzer.' Üstad bu misalle bize ders verdi."

"Biz de Allah'tan korkuyoruz ama..."

"Gerek Erek'te, gerekse Nurşin Camiinde iki senemiz bu şekilde lâtif ve tatlı hatıralarla geçti.

"Üstad daima ibadet ve münacatla meşgul olurken, saatlerce diz üstüne otururdu. Böyle oturmaktan, ayağının parmağı yara olmuştu. Molla Resûl'e parmağını göstererek bir merhem sürmek istediğini söyledi. Bu esnada Molla Resûl ateş yakmakla meşguldü.

"Üstad'a cevaben:

"Biz de Allah'tan korkuyoruz, ama senin ödün patlıyor. Bizim gibi rahat otursan ayağın yara olmayacaktı!"

Üstad:

"Molla Resûl! Kısa ömürde, kısa dünyada, ebedî hayatı kazanmaya gelmişiz. Hem burada rahat oturayım, hem Cennet dava edeyim, olmaz böyle şey! Onun için cesaret edemiyorum rahat oturmaya' dedi.

"Molla Resûl ise, 'Merhem sürelim, belki iyi olur' dedi."

"O günleri hiç unutamıyorum"

"Üstad'la geçen günlerimi hiç unutamıyorum.

"Üstad Van'dan ayrıldıktan sonra yirmi altı sene görmedim. Hasret ateşi içimi yakıyordu.

"Eskişehir'e, Kastamonu'ya görmeye gittim. Fakat göremedim, görüştürmediler. Karakollarda falakaya çekildim.

"Ama her şeye rağmen Üstad'ı görmek, elini öpmek, hasret gidermek istiyordum.

"Sonra Ağabeyim Abdullah Ekinci elime bir vesika verdi. Afyon emniyetine hitaben yazmıştı: 'Bu gelen benim kardeşimdir, hocasını ziyaret edecek, müsaade edin ziyaret etsin!'

"Bu vesika sayesinde rahatlıkla Emirdağ'a gidip Üstad'ı ziyaret ettim."

İSMAİL PERİHANOĞLU

1910 yılında Van'da doğdu. Bediüzzaman'ın eski talebelerindendir. 1935'de Eskişehir dâvasında gayr-i mevkuf muhakeme olundu.

İsmail Perihanoğlu, aslen Buharalı bir aileye mensup, 1326 yani 1910 yılında Van'da dünyaya gelmiş. Müdafaa-i Hukuk kurulmasından önce Van'da belediye reisliği ve daha sonra müftülük yapmış. Bediüzzaman'ın eski talebelerinden ve 1935'de Eskişehir maznunlarından..

Evinde defalarca ziyaret ettiğimiz, misafirperver, Şark'ın asaletini taşıyan İsmail Perihanoğlu, Bediüzzaman'la alâkalı hatıralarını, heyecan ve sevinç gözyaşları içinde anlatıyordu.

Uzun zamandır evinden dışarıya çıkmıyordu. Kimselerle görüşmüyordu. Dışarı çıksa bile camiye, cemaate çıkıyordu. Hatıralarına şöyle başladı:

"Nurşin Camiinde Üstad'dan ders aldık"

Hazret-i Üstad Said Nursî'yi 15-16 yaşlarında iken van'ın Nurşin Camiinde gördüm. Kopanisli Molla Yusuf, Çermikli Molla Yusuf, Molla Resül ve Molla Hamid'le beraber Üstad'dan

Nurşin Camiinde ders aldık.

Babam Abdülmecid Efendi de âlim ve fazıl bir zattı. O da Üstad'dan ders almıştı. Beraber sohbet eder, beraberce gezerlerdi. Sık sık bizim eve gelirlerdi. Geceleri geç vakte kadar o zamanın meşhur âlimleri ile sohbetler yaparlardı.'

Ah o günler nerelerde kaldı diye gözleri yaşaran Perihanoğlu şu mısraları okuyordu.

Kevkeb-i vaktin gören seyyareler ağlar bana
Öyle bir biçareyim ki, biçareler ağlar bana
Sineye daru'ş-şifadır sanmayın gök gürlüyor
Bu yağan yağmur değil, âsuman ağlar bana.'

***

Yine birgün bizim evde bir gece sohbet vardı. Bu sohbette Hazret-i Üstad, Şeyh Masum Efendi, Şeyh Enver, Şeyh Hasan, Molla Resül, Molla

Zahir, babam Abdülmecid ve Fakı Haydar Efendiler vardı. Ben o gün hem çay dağıtıyordum, hem de kulak misafiri oluyordum.

Üstad konuşmaya başlayınca bütün bu zatlar pürdikkat dinliyorlardı. On dörtlük bir lambamız vardı. Seyda, konuşurken, 'Bu lambayı kısın' derdi. Babam da benden çeşitli kitaplar ister, 'Bunlar Üstad'ın sözlerini anlamıyorlar sonra da kalkıp bütün bu kitapları karıştırıyorlar' diyordu.

"Burası şehitler yatağıdır"

Yine bir gün Molla Resûl, Kopanisli Molla Yusuf ve ben, Üstad Hazretleriyle birlikte Zeve'ye gittik. Rus Ermeni mezaliminde Zeve halkı tamamen şehit edilmişti. Van'a otuz kilometre mesafedeydi.

Üstad ayakta durarak buyurdu ki:

Burası şehitler yatağıdır. Kardeşim Molla Ahmed-i Cano da burada yatıyor' dedi. Gözyaşlarını tutamayarak hazin hazin ağladı.

Molla Ahmed-i Cano Hazret-i Üstad'la beraber okumuşlar.

"Daha sonra Üstad bir Mektup'ta bahsi geçen hayat mertebelerini bize ders olarak verdi. Biz de bu dersi yazıp çoğaltmıştık."

"Üstad çok ibadet ederdi"

Üstad Bediüzzaman, çok ibadet ederdi. İbadetini yüksek yerlerde yapmayı tercih ederdi. Onun unutmadığım bir ibadet haline, Nurşin Camiinde rastlamıştım. Camiin damına çıkmış, seccadenin üzerinde tefekkür ve tesbihe dalmıştı.

Yine bir başka gün, Üstad ve diğer talebeleriyle birlikte Van Kalesine gitmiştik.Yine kendisi en yüksek bir tepeye çıkarak seccadesini oraya serdi.

Van Kalesinde çeşitli dersler ve sohbetler yaptı. Horhor medresesine bakarak anlatıyordu. Horhor'daki medresesini çok seviyordu. Birinci Cihan Harbinde Ruslar orayı da yakıp yıkmışlardı. Burada bize kıyamet alâmetlerinden bahsetti. Van Gölüne bakarak, Yunus Aleyhisselâmın balığın karnındaki vaziyetine benzetti.

Bu bahsin akabinde **'Lâ ilâhe illâ ente sübhaneke innî küntü minezzalimîn'** duasını üç yüz veya dört yüz defa beraberce okuduk.

Erek Dağında kaldığı günlerde babam, annemin yaptığı ev helvasını benimle dağa Üstad'a gönderdi. Hazret-i Üstad ev helvasını çok severdi. Önce Çoravanis'e, daha sonra ise Erek Dağına doğru gidiyordum. Üstad'ın çilehanesine yaklaştığımda tepenin başında bir kurtla karşılaştım. Çok

korktum. İleride Üstad, çilehanenin kapısına çıkmış, bana bakıyordu. Benim korkum gitti, kurt da kayboldu.

"Benim dilim onu anlatmaktan çok acizdir"

Hazret-i Üstad'ın hayatı bir kerametler denizi gibidir, ben size hangi birini sayayım. O Allah'ın lûtfuna, keremine, hıfzına mazhar olmuş bir zattı. Benim dilim Onu anlatmaktan çok acizdir.

Yanında ve hizmetinde bulunduğumuz zamanlar, dünyayı unuturduk, sanki bir başka âlemde yaşardık. Şimdi ancak eserleri Nurları okumakla, hatıralarını yâd etmekle hasret ateşini bir parça söndürüyoruz..

Eserlerinden bahsedince, unutamadığım bir hâdiseyi anlatayım:

Bir vakitler vergi dairesi kontrol memuru idim. Bizim dükkân o zaman kıraathaneydi. Bir gün tevafuken oraya gitmiştim. Arkadaşlara Nurlardan bahsediyordum. Baktım içeriye o zamanlar tanıdığım bir mübaşir girdi. Elinde de bir kitap vardı. Bana hitaben:

İsmail Efendi, bu kitabı yolda buldum, siz okur musunuz?' diye kitabı bana uzattı. Kitabı alıp baktığımda hayretler içinde kaldım. Eser, Üstad'ın Nokta Risalesi'ydi.

Sanki insan eli değmemiş gibi yepyeni bir kitap. En ufak bir leke ve örselenme yoktu kitapta. Bende Üstad'ın bir çok eserleri olmakla birlikte Nokta Risalesi yoktu.

"Bu hâdiseyi ve hatırayı hâlâ düşünürüm, Van nere, Emirdağ nere?"

"Eskişehir'de mahkemeye verilmiştik"

1934 senesinde Üstad Hazretleriyle birlikte 120 Nur Talebesi Eskişehir'de mahkemeye verildik. Benim mahkemem gayr-i mevkuf olarak devam etti. Beş altı ay açıkta kaldım. Daha sonra yine daireye girdim.

Daha sonraki yıllarda Barla'ya Üstad'ın yanına ziyarete gidip, yanında iki gün kaldım. Bana:

İnsanlarla fazla münasebet, iflas alâmetidir. Onun için buralarda fazla kişilerle görüşmüyorum' dedi.

"Üstad, Şark umumî vaizliğini kabul etmedi"

Yine hatırımda olan aziz hatıralardan biri de şu: Şeyh Sünusî gibi Üstad'ın Şark'a umumî vaiz olması için Van'a tayin emri geldi. Bin iki yüz kuruş da maaş tesbit etmişlerdi. Başta babam olarak bir çok zatlar rica ve

ısrar ettilerse de, Hazret-i Üstad bu vazifeyi kabul etmedi. Hatta, 'Siz maaşı almazsınız da üç - beş talebenize verirsiniz' dediler, yine kabul etmedi.

"Harama bakmamak ve kimsenin de kendisine nazar etmemesi için şemsiye taşırdı"

Ekseri zamanlarda bir şemsiyesi vardı, onu yanından eksik etmezdi. Harama bakmamak ve kimsenin de kendisine nazar etmemesi için...

Süratle yürüyüp giderdi, arkasından yetişmek çok zordu.

O zamanlar bize şunları söyledi:

Cenab-ı Hakk'a iltica edin... fena şeyler olacak...'

Bizler, açıklamasını isterdik, 'Şimdi müsaade yoktur' diye cevap verirdi.

"Üstad'ı Van'dan alıp götürdüler"

Çok kısa zaman sonra gördük, Hazret-i üstadı göz yaşları içinde Van'dan, Erek'ten ve bizlerden ayırıp, alıp götürdüler.

Şeyh Masum, Şeyh Hasan ve diğer zatlarla birlikte gittiler.

Aylarca arkalarından matem tuttuk. Bütün ailece hasta olduk. Çok sonraları Üstad'dan, Barla'dan haber alabildik. Üzüntü ve elemlerimiz Üstad'ın gönderdiği mektuplarla, Risale-i Nurlarla telafi oldu. Gönderdiği eserleri el yazılarıyla çoğaltıp, etrafa dağıtmaya başladık.

"Nur içinde yatsın, bizden manevî himmetlerini esirgemesin.."

İsmail Perihanoğlu, Üstad Bediüzzaman'la alâkalı hatıralarını, dostumuz Halil Uslu'ya böylece not ettirmiş.

Kendilerine ve arkadaşımıza ebedî şükran ve minnetler..

MOLLA RESUL

Bediüzzaman 1922 senesinden sonra üç yıl kadar Van'da kalmıştır. Bu yıllarda onun menzilleri Nurşin Camii, kardeşi Abdülmecid Ünlükul'un evi, Erek dağı ve Çoravanis (Kavuncu) köyleri olmuştu.

Molla Hamid Ekinci'nin hatıratında geçen Molla Resül, yakın talebelerindendi. Molla Resül-ü Gavrî, aslen Siirt'in Garzen mıntıkasındandı. Âlim bir zat olan Molla Resül, birkaç yaş da Bediüzzaman'dan büyüktü. 1872'de doğmuş ve 1952'de vefat etmişti.

Nur'un İlk Kapısı isimli eser, Risale-i Nur külliyatından evvel yazılmıştır. Tespitlerimize göre, eseri Bediüzzaman Van'da iken yazmaya başlamış ve Burdur'da tamamlamıştır. Kupürünü gördüğümüz kısım Nur'un İlk Kapısı'nın "On Dördüncü Ders" inin Lem'alar ve Reşhalar kısmından sonra gelen ve "Ey birader" diye başlayan kısımdır. Yazı Molla Resul-ü Gavrî'nin el yazısıdır.

Elimizdeki yazı Nur'un İlk Kapısı'nın parçası, Molla Resul'ün kaleminin yadigârı olduğuna göre, Molla Resül de Van ve Erek talebesi ve dostu olunca, Nur'un İlk kapısı Van'da, Erek'te yazılmaya başlanmıştır, diyebiliriz..

H.MÜNİR BAKAN

1892'de Erzurum'un Pasinler kazasının Korucuk köyünde doğdu. Bediüzzaman'ın Van'dan alınıp, Batı Anadolu'ya sürgün olarak gönderildiği zamanla alâkalı hatıraları bulunmaktadır.

Üstadın Batı Anadolu'ya nefyi

Bediüzzaman Hazretleri 1925'te, Pasinler'in Korucuk köyüne teşrif etmişlerdi. Biz gelenleri tanımıyorduk. Meğer bu kafile Kürdistan'dan Batı Anadolu'ya sevkiyat olarak geliyormuş. Bu kafilede şeyhler, ağalar ve seyyidler ile Bediüzzaman Hazretleri de vardı. Kendisi ince, narin boylu, sarımtırak saçlı idi. Gözleri ışık kaynağı gibi parlıyordu. Sakalı yoktu. Başında sarığı vardı. Ben bilmediğim için önce Kadirî zannetmiştim. Bizim köyde iki gün kalmışlardı. O yıl kış çok şiddetliydi. Kendisini kimseyle görüştürmüyorlardı. Biz de ziyaret etmeye çekiniyorduk. Kafilenin başındaki yüzbaşı, 'Gelin, bu zatı ziyaret edin. Bu zatın Türkiye'de emsali yoktur. Lâkabı Bediüzzaman'dır. İsmi, Said Kürdî'dir' derdi. O sırada mübarek Ramazan ayı idi.

Bizler orada, kendilerine elbise gibi hususlarda yardım etmek istiyorduk. Kendileri ise çok derinden düşünerek, 'Kardeşim, bana dua edin, bu hususu sonra düşünürüz' diye buyurdu. Sonra yine kahveye geldiğimde, içeride Van müftüsü vardı. Ona dedim: 'Ben Şeyh Hazretlerini görmek istiyorum.' Kahvenin içinde küçük oda gibi bir yer vardı. Orada kıbleye dönmüş, okuyordu. Mübareğin öyle lâhutî bir sedâsı vardı ki, bu ses kara taşı bile delerdi. 'Şeyhim' dedim, 'çamaşırlarınızı almaya geldim.' Dedi: 'Kardaşım, bu kış günü çamaşırlar kurur mu? Bu iş zahmetli bir iştir.' Ben de 'Hiç olmazsa bir çorabınızı veya mendilinizi verin, size hizmet etmek istiyoruz' dedim. Bana dönerek, 'Hepsini kabul ettim' dedi. Ben hemen ayakkabılarımı çıkarıp, yanına diz çökerek oturdum. Dedi: 'Sen burada üşürsün.' Ben de, 'Bundan iyi ne var?' diye cevap verdim.

"Namazın hesabını Allah benden sorar"

Birkaç satır okumaya başladı. Ben de 'Acaba okuduğu nedir?' diye düşündüm. Sonra bana dönerek, 'Bu bir münacattır. Bu münacatı okuyorum. Milletin başından büyük bir belâyı defedecek. Çünkü kopan bu felâket

Cehenneme denk bir ateştir. Bu Hazret-i Hüseyin Efendimizin evradıdır. Bu Zeynel Âbidin Hazretlerinden rivayet edilmiştir, bu duayı okuyorum. Ben durduğum yerde sen âmin diyeceksin' dedi. Duanın bitmesini bekliyordum. Tekrar bana döndü, 'Sen burada üşürsün' dedi. O sırada bir başçavuş ile zabıt vekili gelip ziyaret ettiler. Sonra kendisine bir çift lâstik ayakkabı getirdim. Eve iftara davet ettim. İftar yaklaşınca sofrayı kurdum. Allah ne verdiyse bununla iftar edecektik. Kendileri bir kap yoğurt istediler. Elinde bir bohçası vardı, onu açıp yiyecekti.

Van Müftüsüne, Üstadın bizim yemekten şüphelenip şüphelenmediğini sordum. 'Rençberin kisbi helâldir' dedim. Biraz pirinç ve sütten yapılmış sütlâç vardı. Dedi: 'Kardaşım, bunu farelerden muhafaza edin, sahurda yiyelim. 'Ben korkuyordum, para verecek diye. Adeta içeceği suyun bile parasını veriyordu. Ayağımda olan yeni bir çift lâstiği gösterip, 'Üstad'ım, ben sizin ayakkabılarınızı giyeyim. Siz de benim bu yeni ayakkabılarımı giyersiniz' dedim. 'Kardeşim' dedi, 'sen namaz kılarsın, ayakların su çeker, namazın hesabını Allah benden sorar.' Yanımızdakilere sordu: 'Bu ayakkabıların fiyatı nedir?' O zamanın parasından çıkarıp vererek ayakkabıları aldı. 'Kardeşim, başımıza gelen bu felâketler geçicidir, korkmayın. Yalnız dikkat edeceğiniz bir nokta var, ondan korkun. Çocuklarınızı okutun, yoksa bu din elinizden tez çıkar' diye bizlere dualar etti.

Oradaki vazifeli subaylar devamlı bu konuşmaları notlar halinde yazıyorlardı. Tabiî, bu notları ihlâs için değil, sermaye için tutuyorlardı. Bu sohbetler esnasında yüzbaşı dinin emirlerinin çok sıkı olduğunu, insanı her taraftan kuşattığını söyleyince, Üstad 'Evet' dedi, 'sağa dönüp gıybet, sola dönüp yalan söylenirse elbette böyle olur.'

"Bizler on bir kişi sıraya girip, münacatın sonundaki duasını yaptık. Üstad'ın kafiledeki arkadaşları söylemişlerdi. Van'da Erek dağında kalırken yanına vahşi hayvanlar gelirmiş ancak yabancılar gelince bu hayvanlar dağlara kaçarlarmış. İki - üç gün sonra kendilerini yolcu ettik. Ben peşlerinden biraz fazla yürüdüm. 'Bizimle gelmen daha fazla münasip olmaz, artık geri dön' dedi. Ben de vedalaşıp ayrıldım."

Sürmeneli Onbaşı: ALİ BARAN

Karadeniz iklimindeki Sürmene'nin Küçükdoğanlı köyünden Ali Baran anlatmaktadır:

"Sürgün kafilesinde Bediüzzaman da vardı"

Ölen büyük ağabeyimin yerine erken askere gitmiştim. Ben 1325 yani yeni takvime göre 1909 doğumluyum. 1925'lerde Van'ın Erçiş kazasında bir nefer olarak askerliğimi yapmaya başlamıştım. Uzun süren neferlikten sonra, onbaşı, daha sonra da uzman çavuş olarak karakol komutanlığı yaptım.

Bediüzzaman'ı menfi olarak sürgüne yollarken ben askerdim. O zamanlar Van'da Hamidiye Alaylarının komutanlarından Kör Hüseyin Paşa ve Emin Paşa'nın oğulları ile beraber Bediüzzaman'ı da sürgüne göndermek için ellerine kelepçe vurmuşlardı.

O zamanlarda Bediüzzaman'a Gevaşlı Cemal Bey kendisini saklayarak sahiplik ediyordu. Onu destekliyor ve ona yardımcı olmaya çalışıyordu. Fakat bu sahiplik ve himayesini gizliden gizliye yapıyordu. O korkulu günlerde bu sahipliğini açıkça ilân edemezdi.

Biz haftada üç-beş kafileyi Erciş karakolundan Tatvan karakoluna getiriyorduk. Getirdiğimiz bu sürgünler grubunda Bediüzzaman da vardı. İnce ve uzun boya yakın, buğday benizli, keskin bakışlı, nurlu bir insandı. Bizler de kendilerini çok hürmetkâr bir şekilde Tatvan karakoluna teslim etmiştik.

Daha sonraları bu zatın büyük İslami hizmetlerini duymuştum. Kendilerini Isparta'ya sürgün etmişlerdi.

Mevsim bahara yakındı. O günlerde, tanınmış kimseler hep Bediüzzaman'a büyük hürmet ediyorlardı. Erciş Beyi İdris Bey, Bediüzzaman'a vurulan kelepçeleri çözdürmüştü. Benim yaptığım hizmetleri komutanlarım çok takdir etmişlerdi. Beni takdir eder mahiyette size fotokopisini verdiğim bonservis vermişlerdi.

Sürgün işlerini yaparken başkalarında olan telaş, korku ve heyecan Bediüzzaman'da yoktu. Gayet sakin, mutedil ve sanki gideceği yeri bilen bir yolcu gibi bekliyordu.

Çok heybetli bir hali ve duruşu vardı. Gözleri ışıltılar halinde parlıyordu.

"Bu büyük insan hayatımda büyük ve unutulmaz tesirler bıraktı. Allah mekânını Cennet eylesin."

MUSTAFA AĞRALI

Mustafa Ağralı, Çaykara kazasının Eğridere köyünde 1319'da (1903) doğmuş. 1925 yılında askere alınan Ağralı, kendi ifadesiyle Cumhuriyet tarihinin ilk askerlerinden olarak 18 ay askerlik yapmış.

Üstadın sürgün edilmesi

Şarktaki isyanlardan sonra, Van'da tanınmış şeyhler, ağalar ve nüfuzlu kimseleri toplamaya başlıyorlar.

Şahidimiz Ağralı'nın anlattığına göre; hocalar, müftüler, sarıklılar aileleriyle, çoluk çocuklarıyla beraber toplattırılıp bir müddet Van'da nezarette bulunduruluyorlar, daha sonra da, Batı Anadolu’ya sevk ediliyorlar.

Bediüzzaman da bu sevk edilen kafilenin başında bulunuyor. Bir jandarma olarak bu sürgün hâdisesinde vazife alan Mustafa Ağralı, şahid olduğu hâdiseleri anlatırken diyor ki:

Van'da askerlik vazifemi yaparken, Bediüzzaman ismini ve bu ismin şöhretini çok duyuyordum. Herkes bu zattan bahsediyordu. Ben de bu sebepten dolayı şiddetli bir arzu ile Bediüzzaman'ı görmek istiyordum.

"Sürgün günü benim de bu sevk edilen kafilelerde vazife almam, Bediüzzaman'la görüşebilmem için iyi bir şans ve fırsat olmuştu."

Hattâ hareket günü Van'da kalma ihtimali belirince, hemşehrisi Üsteğmen Saim Beyden gidecek kafilede kendisinin de bulunma isteğini, komutanı reddetmiyor, Ağralı da böylece kafileye nezaretçi olarak katılıyor.

Bediüzzaman'ın Erek Dağındaki kaldığı ikametgâhından alınarak Van'a getirildiğini söyleyen Ağralı, **"Van'da on beş - yirmi gün kadar kaldıktan sonra Erciş'e sevk ettiler"** diyor.

Ağralı'nın ağzından dinlemeye devam edelim, bu yolculuğu:

"Bediüzzaman'ı arıyorum"

Mevsim kıştı, her tarafta kar vardı. Kafileler, yetmiş seksen civarındaki kızaklarla hareket etti. Kızakları at ve öküzler çekiyorlardı. Hareketten önce ben namaz hazırlığı için abdest aldım. Komutan beni Bediüzzaman'ın kızağına verdi. Fakat ben, Bediüzzaman'ı hiç tanımıyordum. O zamana

kadar görmemiştim. Diğer kızaklar yük ve insanlarla dolu olmasına rağmen, Bediüzzaman'ın kızağında hiç bir şey yoktu. O tek başına idi. Kendisine hususi muamele yapılıyordu. Başına dallı yazma tabir edilen beyaz tülbentten, bükülmüş, uzun bir sarık sarmıştı. Gür, siyah bıyıkları vardı, sakalı yoktu.

Kızağa gelip bindim. Ama hâlâ onun meşhur Molla Sait olduğunu bilmiyordum" diyen Ağralı, acaba nerede diye merak ediyordu.

Acaba hangisi olabilir?" diye devamlı göz gezdiriyor, hep sakallı, cübbeli hoca kıyafetinde birisini arıyordu. Hareket ettiklerinde, iki tane hoca gördüğünde, "Acaba bunlardan birisi mi?" diye bakıyor.

Kızaktaki tek zatın Kürt alay komutanı, paşası, aşiret reisi olup da bana ne, diye düşünüyor. Geriden ikinci kızaktaki iki zattan birisinin Meşhur Said Kürdî olabileceği kanaatiyle hareket ediyor. Gayesi hep Bediüzzaman'ı görmek.

Bu sırada Bediüzzaman, müfreze komutanı Saim Beyi çağırarak Ağralı'yı istiyor. Saim Bey hemen Ağralı'yı gönderiyor. Ağralı diyor ki, "Daha önceleri benim soğukta abdest alıp namaz kıldığımı görmüştü."

Kızakta giderlerken Ağralı daha iki hocayı sormadan, Bediüzzaman, ona nereli olduğunu soruyor. "Trabzonlu" deyince neresinden olduğunu soruyor. Ağralı Of'tan olduğunu söylüyor. Bediüzzaman kendisine Hacı Ferşat'ı tanıyıp tanımadığını soruyor. Ağralı da yakından tanıdığını bildiriyor. Of'u ve Ofluları yakînen tanıdığını görünce Ağralı tereddüt ediyor. Bu zatları nereden tanıdığını sorunca Bediüzzaman İstanbul'dan tanıştıklarını ifade ediyor. Bu defa Mustafa Ağralı arkadaki kızakta gelen hocaların isimlerini soruyor. Bediüzzaman da onların kendisinin kardeşi olduğunu, birisinin Van Müftüsü, diğerinin de Saray kazası müftüsü olduğunu ifade ediyor.

"Kundaktaki çocuk gibi masumdur"

Daha sonra akşamleyin yol üzerinde bir köyde konaklıyorlar. Ağralı diyor ki:

Bütün köylü bizi karşıladı. Komutanımız, 'Nezarettekileri nasıl muhafaza edeceğiz, bunları nasıl yedirip yatıracağız? Evlere dağıtmak olmaz' diye düşünüyordu. 'En iyisi bir ev boşaltır hepsini orada tutar, sabahleyin hareket ederiz' diyordu. Böyle yaptılar. Bölüğü de yerleştirdiler. Ama Kürtler bizi çok iyi karşıladılar. Bölük komutanına dediler ki, 'Yemek kazanı

kaynatmayacaksınız. Askeri de biz yedireceğiz. Bunları da bize emanet ediniz. biz bakacağız.'

Bölük komutanı bana, 'Bu akşam sen Hoca Efendiyle kalacaksın' dedi. Ben daha hâlâ Onun kim olduğunu bilmiyordum. Ben dedim ki, 'Bir tek kişi, ben nasıl bekleyebilirim?' Komutan da: 'Usulen sen gideceksin oraya, bir şey olmaz. O zat, kundaktaki çocuk gibi masumdur.'

O Molla Said Kürdî'dir' dedi. Ben o esnada muradıma ermiştim, aradığımı bulmuştum. O zamandaki ismi Said Kürdî idi. Bizi bir odaya vermişlerdi. Oda küçüktü. Yere ancak iki yatak sığıyordu. Etrafımızda hep köylüler hizmet etmek için dönüp duruyorlardı.

Bütün etrafı sarmışlardı. Öyleki bir işaret bekler gibi halleri vardı. Sanki Bediüzzaman'ın bir işaretini bekliyorlardı. Ama Bediüzzaman'ın katiyyen öyle şeylere müsaadesi yoktu. Bu sebepten onlar bir şey yapmadan duruyorlardı. Akşamleyin kaç çeşit yemek geldi, kendisi hiç yemek yemedi. 'Hastayım' dedi. Bana yememi söyledi. Sonra yatsı namazını kıldık. Sonra bir kat yatak ona serdiler. Bir de kapının yanında bana serdiler. Ben cehaletimden düşünüyordum. Gece tüfeğimi alıp giderse, ben ne yapabilirim? Halbuki Bediüzzaman'da böyle bir niyet ve hal yoktu. Heybetli, celâlli bir vaziyeti vardı. Hocaya benzemiyordu. Böyle şekli çok garipti. Bu haliyle acaba kaçar mı? diye düşünüyordum. Yatmazdan önce bana, 'Sen rahat et, yat uyu' dedi. Ben elbiselerimle yatağa girdim. Kendisi ise yatağı topladı. Bağdaş kurup, yatağa yaslanarak oturdu. Ben yine şaştım, niçin yatmıyor, ne yapacak acaba, diye bakıyordum. Sonra uyumuştum.

Bir ara bir tıkırtı duydum ve uyandım. Baktım elinde bir gaz lâmbası, dışarı çıkıp, kar kışta abdest alıp geliyordu. Sonra namaza durdu. Bütün geceyi böyle ibadet ve duayla geçirdi.

Bana 'uyandın mı?' dedi.

Ben de 'uyandım' dedim. 'Vakit varken, biraz daha yat' dedi. ''Biz Şafiyiz, bu sebepten erken kalkarız. Siz Hanefi’siniz, birazdan kılarsınız' dedi. Halbuki değil erken kalkmak, hiç yatmamıştı. Ben artık yatmadım, kalktım. Beraberce namaz kıldık.

Odada soba yanıyordu. Sobada su kaynattı. Yanında bir de ufak zenbil vardı. Zenbilden demlik çıkardı, içinde bir yumurta kaynattı. Van'dan çıkalı saatler olmuştu. İşte ilk defa bu bir yumurtayı kahvaltı olarak yedi.

Daha sonra da traş takımlarını çıkardı. Güzel usturası vardı. Onunla tıraş oldu.

Bu köyün ismini hatırlamıyorum. Akşamları hep yol güzergâhındaki köylerde kalıyorduk.

Haline, tavrına bakıyordum. Temizliğe, tıraşına, ibadetine çok dikkat ediyordu.

Başkalarının, onun bunun yemeklerini yemiyordu.

"Komutan Saim Bey de kendisine çok hürmet ediyordu. Fakat fazla da ilgilenemiyordu, korkuyordu."

KİNYAS KARTAL

1900 yılında Kafkasya'da doğdu. Van Milletvekilli ve TBMM Başkanlığı yaptı. Bediüzzaman'la birlikte Batı Anadolu'ya nefyedilenlerdendir. 1988'de vefat etti.

Elli bir yıl öncesine hayalen gitmiş, hatırında kalanları şöyle anlatıyordu Kinyas Kartal:

1926 yılında Mart ayı başlarıydı, zannediyorum ilk günleriydi. Bizi Van'dan batıya sürgün gönderiyorladı. Önce bir ortaokul binasında toplamışlardı. Daha sonra ikişer ikişer ellerimizi kelepçeleyerek dışarı çıkarttılar. Ben Said Nursî'nin, daha önceleri Van'da ismini, faziletini ve şöhretini duymuştum. Fakat kendilerini hiç görmemiştim. İlk görüşüm bu sürgün sırasında oldu.

O yıllarda 25 - 26 yaşlarındaydım. Okuldan çıkarırken bizi kendisiyle birlikte bağladılar. Birçok nüfuzlu kimseler de Van'dan çıkartılıyordu. Van Müftüsü, Gevaş Müftüsü de bu sürgünler kafilesindeydi. Said Nursî'nin ikazlarıyla, Van vilâyeti Şeyh Said isyanına katılmamıştı.

Göl kenarına öküz kızakları hazırlamışlardı. Mevsim itibariyle hep kar ve buz vardı.

"İlk gece, Ağrı'nın Hamur kazasında geçti. Kafile konakladı, herkes yattı. Fakat Seyda yatmamış, geceyi hep ibadetle geçirmişti. Sonra geç vakit gelip amcamların ayak ucunda bir yerde yatmıştı. Amcam, 'Aman efendim hiç oraya yatılır mı?' diye kendisini orada yatmaya bırakmadı."

Bir sürgünün canlı şahidi

Kinyas Kartal bir sürgünün yaşanan, canlı şahidiydi. O günlerle ilgili hatıralarını teklifsiz, tekellüfsüz, gönül rahatlığı içinde ifade ediyordu.

Onun Şark misafirperverliği, Anadolu Kulübünde de kendini göstermişti. İkram ettiği soğuk meşrubatımızı içerken, Bediüzzaman gibi bir çile sultanını uzun ömründeki bir ânı, bir izi, silinmeden tesbite çalışıyorduk.

"Korkarım Hoca uça!"

Aradan geçen tam elli bir yıla rağmen, Van Milletvekili Kartal Beyin anlattıklarını ilk elden almanın sevinci içindeydik:

Yolculuğumuz esnasında, akşamları çeşitli yerlerde konaklıyorduk. Bediüzzaman geceleri yalnız başına bir odada kalmak istiyordu. Müfreze komutanına: 'Beni yalnız bir odaya bırakın, geceleri kimseyi rahatsız etmek istemiyorum' demişti. Yüzbaşı Abdülkadir Bey, bu arzusuna uyarak kendisine ayrı bir oda temin etmeye başladı.

Seyahatimiz esnasında şahit olduğum bir hâdiseyi, size bütün samimiyetimle nakledeyim: Bir askeri, kendisinin yanında vazifelendirmişlerdi. Asker bir gün yüzbaşısına gelerek şöyle dedi:

Ben bu zatın kapısında bekliyorum. Bundan sonra bekleyemem, çünkü kapısını ben kilitliyorum, kapı açılıyor. Namaza kalkıyor. Kendisiyle birlikte binlerce adam namaz kılıyorlar, korkarım Hoca uça!...

Yüzbaşı askere şu cevabı verdi:

Oğlum Hoca uçarsa sen de eteğine yapış, nereye giderse birlikte gidersin.'

"Öküz efendinin ayağı kanıyor"

Galiba Ramazan'dı... Kafilede hiç kimse orucunu tutamıyordu. Müftü efendiler dahil. Tabii Hoca orucunu da tutuyordu.

Kızakları çeken öküzlerin, bir ara ayaklarının taşa takılıp kanamasıyla Bediüzzaman:

Beyler, inelim, öküz efendinin ayağı kanıyor' deyince, ben cevaben:

Hocam biz para verdik bunların sahiplerine...' demiştim. O zaman Seyda:

Oğlum, onlar bu hayvanların sahibi değil, ancak mutasarrıfıdırlar' cevabını vermişti.

"İki talebenin bereketi"

Zigana'da Bayram münasebetiyle tatlı verildi. Kafilede Kör Hüseyin Paşanın fakir bir akrabası vardı. Van müftüsü Masum Efendi, bir adam için camide para toplamıştı. O zaman bronz paralar vardı. Masum Efendi toplanan bronz paraları bütün para ile değiştirmek istiyordu.

Yine kafilede bulunan Arvasîlerden Abdullah Efendi, Bediüzzaman'a hitaben: 'Hocam bu bronz paralardan ne çıkar, altın çıkar da beraberce yiyelim' dedi.

Üstad buna şöyle cevap verdi: 'On, on iki altınım vardır. Harcıyorum, uzun seneler devam ediyor. Ne kalmış, ne kalmamış bilemiyorum. Şimdi

diyeceksiniz ki, benim kerametim midir? La Vallah!... İki fakahım (talebem) vardı, onların bereketi idi...'

"Bediüzzaman'ı Burdur'a götürdüler"

Seyda ile yolculuğumuz İzmir'e kadar devam etti. Başında bir kefiye (sarık) vardı. Alırlar, hakaret ederler diye düşünüyordum. İzmir'de Mezarlıkbaşı semtinde bir otelde, zannediyorum Abdülkadir Paşa Otelinde, iki gece kaldık. Sonra bizi Manisa'nın Muradiye kazasına verdiler. Bediüzzaman'ı da Burdur'a götürdüler.

Yolculuk sırasında zaman zaman çeşitli sohbetler oluyordu. Kendisi sık sık, 'Eski Said öldü' deyince, ben de, 'Hocam nasıl eski Said öldü?' diye sorar ve anlamak isterdim. Bu defa bana, 'Ben eskiden bir oturuşta bir kitap yazardım. Şimdi senelerdir bir kitap yazıyorum, hâlâ bitiremedim' cevabını verirdi.

***

"Trabzon'da telaşlı bir hali vardı. Sebebini sorarak öğrendim. Yolda kızakçılardan emanet aldığı gözlüğü geri vermeyi unutmuş; gözlük kendisinde kalmıştı. Telaş ve heyecanla kızakçıları arıyordu."

"Ben Seyda'nın hayranıyım"

Kinyas Kartal anlatıyor, biz de dinliyorduk. Sonra kendilerine Bediüzzaman'ın eski bir dostu olarak, bu Mecliste bulunmasının ve Meclise riyaset etmenin güzel bir tevafuk olduğunu söyleyince, Kinyas Bey aynen şunları söyledi:

"Ben Seyda'nın hayranıyım. Onun dostuyum diyemem, buna kendimi lâyık göremem. Dostluk nerede, biz nerede, ben onun hayranıyım..."

HAYDAR SÜPHANDAĞLI

Haydar Süphandağlı, Şark aşiret beylerinden Kör Hüseyin Paşanın oğludur. 1911'de Van'ın Adilcevaz ilçesinde dünyaya gelmiş. Aralık 1978'de vefat etmiştir. Babası, Bediüzzaman'ın tavsiye ve nasihatlarını dinlediği için Van isyanlarına iştirak etmemiş, böylece binlerce masumun kanı dökülmemiştir.

"Seyda ile Van Müftüsünü beraber kelepçelemişlerdi"

Haydar Süphandağlı, o günleri bütün tazeliğiyle hatırlıyordu. "Biz Bediüzzaman'la İstanbul'a kadar getirildik" diyordu. Van'dan ayrılışını ise şöyle anlatıyordu:

Seyda ile Van Müftüsü Şeyh Masum Efendiyi beraberce kelepçelemişlerdi. Üstad hiç üzgün değildi. Gayet rahat ve müsterihti. Yola çıkmazdan önce bana dedi ki:

Babana selâm söyle, bu bize yapılan muamelenin sevabını istemesin. Sabretsin, inşaallah Sahabe-i Kiramın sevabını alır. 'Ben beydim, ağaydım' demesin. Çalışsın; ırgatlık etsin, amelelik etsin, ekmeğini çıkartsın, kimseye muhtaç olmasın.'

Göç böyle başlamıştı. Van'da uzun yıllar yaşayan Kör Hüseyin Paşa, oğlu Haydar Süphandağlı'nın ifadesine göre, 1930 yıllarında Irak'ta 80 yaşlarında iken vefat etmiştir.

Van'dan çıkartılan kafilenin uzunluğu, belki bir kilometreyi bulmuştu. Çoluk çocuk, genç ihtiyar binlerce insan, atlı, yaya, arabalı, kızaklı, çeşitli vasıtalarla bir harp ricatı halinde memleketlerinden, gözyaşları içinde ayrılıyorlardı.

Şeyh Efendiye dipçik darbesi

"Van Müftüsü Şeyh Masum Efendinin kelepçeden elleri sıkışmış, kan oturmuştu bileklerine. Sıkışan elini biraz gevşetmek istedi. Bu ricasını jandarmalar söyledi. Bediüzzaman ise sanki başka bir âlemde gibi hiç aldırdığı yoktu. Masun Efendinin bu mâsumane ricası bir dipçik darbesiyle cevabını almıştı. İnsafsızca vurulan dipçik neticesinde Masum Efendi yere, çamurların içine kapaklanmıştı. Bu acı manzara, görenlerin yüreğini kanatmıştı. Az ilerde bir çeşme başında, serbest olan sağ eliyle çeşmeden su

alan Bediüzzaman, Masum Efendinin çamurlu yüzünü, başını yıkayıp temizlemişti."

İşte Van menfileri yurtlarından böyle çıkartılıyorlardı.

Haydar Süphandağlı, İstanbul'a kadar geçen yolculuğu yaklaşık olarak şöyle ifade ediyor:

Üç-dört gün Patnos'ta, bir gece Ağrı'da, bir hafta Erzurum'da kaldık. Erzurum'dan sonra at arabalarıyla yollara devam ettik. Trabzon'da yirmi gün kadar kaldık. Gemi yolculuğu ise bir hafta sürdü. İstanbul'da Üstad yirmi - yirmibeş gün kadar kaldı. Sonra kendilerini aynı gemi ile Antalya'ya götürdüler.

"Van Valisi Osman Nuri Paşa (1925 -1926) şehirde sıkı emniyet tedbirleri aldırtmıştı. Kış mevsimini de sürgünler için, en müsait zaman olarak seçmişlerdi."

AHMED ALPASLAN

"Kumandan sesini çıkaramadı"

Bu seyahatin şahidlerinden Ahmed Alpaslan daha sonraki yıllarda CHP Ağrı milletvekilliği yapmıştı (1946-1950). Babası ve akrabaları ile birlikte, o sürgün kafilesinde kendisi de bulunmuştu. Trabzon'dan vapurla gelirken hep güvertede oturan Bediüzzaman'a hizmet etmiş. Bir ara kafileye nezaret eden kumandan, Bediüzzaman'ın güvertede oturmasını hazmedemeyerek, "Şunu da aşağıya indirin" diye emir vermiş. Bu hali gelip Üstad Said Nursî'ye söyledikleri zaman, o, "Bir şey olmaz" diye cevap vermişti.

Ahmed Alpaslan, Bediüzzaman'a hizmet ederken, bir ara çay yapmak için, sıcak su almaya gidiyor. Kaptan köşkünde yine kumandan, Bediüzzaman'ın aşağıya menfilerin (sürgün edilenler) yanına, geminin altına indirilmesini söylüyor. Yine Alpaslan, kumandanın bu sözleri gelip Said Nursî'ye bildirince, Bediüzzaman: "Çok söylemesin, eğer perdeyi yırtarsam, kendisinin hiç bir kuvveti beni durduramaz" diye haber yolluyor. Kumandan bundan sonra sesini kesiyor. Böylece seyahat hâdisesiz olarak geçiyor.

Ahmed Alpaslan, "Bediüzzaman'ı Sirkeci'de bir camiye (Hidayet Camii) indirdiler, burada bir müddet kaldı. Burada da ara sıra hizmetlerine bakardım. Ben küçük olduğum için, benim girip çıkmama nöbetçiler pek bir şey demezlerdi" diyor.

CEMAL TALAY

"Ben Anadolu'ya gidiyorum, memnunum"

Cemal Talay, Şeyh Enver Efendinin hizmetlerine bakan bir insan, Şeyh Enver, çok ısrarla, atlar hazırlatarak Bediüzzaman'ı İran'a götürmeyi teklif ediyordu. Enver Efendinin bu ısrarlarına Bediüzzaman red cevabı veriyordu.

Siz gidin, ben gitmeyeceğim. Ben Anadolu'ya gidiyorum. Ben memnunum" diyerek yapılan teklifleri kabul etmiyordu.

Akşamleyin Enver Efendi, vedalaşarak ayrılıp İran'a gitti. Sabahleyin Enver Efendiyi almaya gelen memurlar, kapıda Cemal Talay'la karşılaşmışlardı. Cemal Talay, o tarihte 18 yaşında bir delikanlıydı. Enver Efendiyi bulamayan memurlar, Cemal Talay'ı karakola götürüp falakaya yıkıyorlar. Şeyh Enver'in nerede olduğunu söylemesi için kendini çok tazyik ediyorlar.

Günlerce dayak, falaka ve sıkıştırmalardan sonra netice alamayınca bırakıyorlar. Cemal Talay serbest kalınca dışarı çıkıyor. Karakolun loş karanlığından çıkan Cemal Talay diyor ki:

"O gün, o an benim kalbime yazılmıştır, o tarihi unutmam mümkün değil. Karakoldan çıktığımda, baktım kafile hareket etmiş yavaş yavaş gidiyor. Üstad Bediüzzaman ile Müftü Masum Efendiyi birlikte bağlamışlardı. Onlar en önde gidiyorlardı. Takvimler ise, 10 Şubat 1926 tarihini gösteriyordu."

AV. HULÛSİ BİTLİSÎ AKTÜRK

1881'de Bitlis'te doğdu. 1967'de Ankara'da vefat etti. 1948'de Afyon'da Bediüzzaman'ın avukatlığını yaptı. Hilâl dergisinde "Said Nursî İçin" başlığını taşıyan Kalender Asrî imzalı şiiri neşredilmiştir. 1948 yılı sonlarında, Abdurrahim Zapsu'nun mecmuası olan Ehli Sünnet'te yine Bediüzzaman'la alâkalı kıymetli makaleler yazmıştır. Mesrur, Mesut ve Neşet isminde oğulları vardır.

Hulusî Bitlisî Aktürk, 27 Ekim 1950 tarihinde Büyük Doğu mecmuasında yazdığı bir şiirde Üstad'ını şöyle tavsif ediyordu:

"Devrimizin bedîidir koca Saidü'l-Nursî."

Hulûsî Bitlisî Aktürk, Nesimî Oğullarından, yüksek iman ve derin irfan sahibi bir zattır. Cihanşümül Özlek Yahut Felsefî Vecizeler, Tarihî Âbideler, Vedîalar isimli neşredilmiş kıymetli eserleri olduğu gibi, neşredilmemiş eseri de bulunmaktadır. Hulûsî Aktürk'ün Müvekkilim Bediüzzaman Said Nursî'yi Yargıtayda Müdafaa Notlarım isimli basılmamış eseri de vardır.

Bediüzzaman talebeleriyle Van Cephesinde

Hulûsî Aktürk, l Kasım 1948 tarihli Ehl-i Sünnet mecmuasının ikinci cildinde "Bediüzzaman" başlıklı makalesinde şunları ifade ediyordu:

Said Nursî'nin Ehl-i Sünnet'ten intişar eden bir arzuhalini, sonra da esaret hayatını okudum.

Hayatta dervişlik, şeyhlik, tarikatçılıkla alâkası olmayan, her maddeyi manâ ile telif eden bu din âliminin devamlı menfâ ve muhakeme safahatı üzerinde durmak taraftarı değilim.

Ancak, hakim ve efendi halkın her zaman ve zeminde, ilim ve ahlâkça yükselmesini isteyen bu zatın esaretinden evvelki hayatına temas edeceğim.

Birinci Umumî Harbin iptidâlarında Bitlis Bidayet Mahkemesi azâ mülazımı idim. Bugünün Çankırı Milletvekili Abdülhâlik Renda, geçen günün Bitlis valisi bulunuyordu. Ordunun iaşesi hesabına kurulan peksimet anbarlarına beni memur etmişti. Bu vatanî ve fahrî vazifeyi ifa ederken, Bediüzzaman da birtakım talebeleriyle Van cephesinde din ve vatan

müdafaası uğrunda silâhla, nasihatla mücadele ediyor, bir taraftan da bir tefsir kaleme alıyor, talebelerine de okutuyordu. Bir zaman kendilerine uğradım. Oturduğu muvakkat ve metrûk bir evde "Allahu Nûrussemâvati Ve'l-ard" âyet-i kerimesinin tefsirine intikalen bazı talebelerini tenvire çalışıyordu.

Bu derste pek derin inceliklere temasları hayretimi mûcip olarak ayrıldım. Hicretten sonra, Kerkük'ün Havadis gazetesinde intişar eden bir takrizimi, ertesi gün kendisine götürdüm. Dersten fâriğ olunca verdim.

O nedir? Oku dinleyeyim" dedi.Okudum, aldı, bir tarafa baktı:

Azizim, tavsifinize lâyık değilim. Büyük Allah'tan dilerim ki lâyık olayım" dedi.

Birkaç mısraını bu yazımın tarih-i beyyinesi olarak gösteriyorum:

Said Nursî'sin elhak, bediüd-dehri ve'l-ezman
Bu tefsir-i şeriftir, kudret-i ilmiyene bürhan.
Ulûm-i evvelîn u âhirîne mazhar olmuşsun
Şefi-ü Hafizindir Fahr-i Âlem, Hazret-i Kur'ân
Senin Şeyhzâde'den, Ruhü'l-beyan, Ruhü'l-meânîden
Nedir farkı tefasirin bilir ancak Hakim Sübhan.

***

Ne ise, birinci hicrette aileler Siirt taraflarına doğru vilâyetten uzaklaştırılınca, Bediüzzaman da, milis kuvvetlerinin ordu arkasından hudutların muhafazasında ısrar gösteriyordu.

En nazik günlerde Malazgirt, Bulanık cephelerinde bir kolunu kayıp eden Nurşinli Mâruf Hazret, vilâyet merkezine gelerek idare âzasından Hacı Salih Efendide misafir olmuş, valinin ilâmiyle bir gece eşraf orada toplanmışlardı. Meşahir-i üdebâdan Hacı Hasanzade Mütemayiz İbrahim Ethem merhum haber yolladı, beraber içtimaya katıldık.

"Et kemiksiz olmaz"

Bediüzzaman, Hazret ile söyleşirken, Hazret'in adamlarından birisi söze karıştı. Bediüzzaman'a hitaben:

Sen hudutları takviye edelim diyorsun. Biz Allah rızası için vatan müdafaasına koşuyoruz. Maalesef bazı zabitler, bizim din ü imanımıza sövüyorlar" dedi.

Bunun üzerine Bediüzzaman son derece celâlli bir ikrahla muhatabına bakarak, hemen yüzünü Hazret'e çevirdi ve dedi ki:

"Hazret, zabitler sana sövüyorlar mı?"

Hazret,

Hâşâ, benim hayatta kalan bir elimi öpüyor, duamı alıyorlar" deyince, Bediüzzaman eski muhatabına döndü:

Azizim" dedi, "bizim milis kuvvetleri arasında şuurlu ve şuursuzlar da vardır, et kemiksiz olmaz. Şuursuzlar nizam ve intizama riayet edemiyorlar. Bazen Zafer temin edercesine düşmana saldırdığımız sırada görüyordum ki, öldürülen bir düşman neferinin üzerine vakitsiz atılan bir milis, âdi bir çizme, hasis bir eşyaya tamamen mevkiini terk ediyordu. Arada vuruluyordu. Böyle şuursuz hareket eden kimsede din ve iman kaygısı var mı ki, söven zabit de muâhezeye lâyık görülsün. Böyle anlarda nizamsızlık gösterenleri öldürmek bile azdır. Lüzumsuz lâfları bırakalım. Elbirliğiyle mukaddes yurdumuzu kurtaralım. Aileler çıksın, erkekler memleketi terk etmesinler" dedi.

Velhâsıl, birinci hicretle ordunun, milislerin müşterek gayretiyle düşman Bitlis'e girememiştir. Birkaç ay sonra, ikinci hicret başlamadan evvel, Bediüzzaman talebeleriyle Van cephesinden Bitlis merkezine dönmüş, halkı takviye ile tergibe, nasihata koyulmuştur. O sırada eski valimiz Abdülhâlik Renda ayrılmış, yerine Ispanakçızade merhum Memduh Bey gelmiş, ben de peksimet anbarındaki fahrî vazifemi bitirerek, adliye kuyudâtının Diyarbakır'a sevk ve nakline memur edilmiştim. Bitlis'ten ayrıldığım sabahı takip eden günün gecesinde hain Ermenilerin rehberliği ile düşman Dideban eteklerindeki nehir boyunları kıyılardan Bitlis'e akarken, Bediüzzaman kasaba içinde bile göğüs göğüse düşman süvarileriyle çarpışmış, bir ayağından yaralanıp esir edildikten sonra, mahalle, başındaki kışlaya nakil, oradan da Rusya'ya, daha sonra Sibirya'ya kadar sürülmüş olduğunu işitmiştim.

Mütarekeden sonra Irak'ın Süleymaniye'sinden, Mardin bidayet, müteakiben Diyarbakır İstinaf âzalığına geçtiğim zamanda, bu vatanî ve ilahî mücahidin biraderi Abdülmecid, Diyarbakır Askerî Rüştiyesinde Arabî muallimi idi. Bediüzzaman'ın maiyetindeki diğer biraderzadesi Abdurrahman, amcası Abdülmecid'e İstanbul'dan bir mektup yazıyor, pek hazin bir lisanla inliyor ve diyor ki:

"Said amcam'ın haline şaşıyorum"

Said amcamın haline şaşıyorum. Dünyevî bütün ümitlerim söndü. Çünkü hükûmet kendisine yüksek maaş veriyor, sarfiyatımızın fazlasını biriktiriyordum. Birkaç eser telif etti. Bir gün bana dedi ki, 'Git, filân matbaa müdürünü çağır.' Gittim, çağırdım geldi. Eserlerini müdüre verirken bana dedi ki: 'Abdurrahman, biriktirdiğin paraları getir, müdür beye ver.' Ben de getirdim verdim. müdür paraları alıp çıkınca benim gözlerim yaşardı. Bilâhare kendi kendime mütesellî oluyor, eserler basılınca satılır, paralarını yine biriktiririm diyordum.

Birkaç gün sonra yine beni yolladı. Matbaa müdürünü çağırdım. Bu sefer de matbaa müdürüne dedi ki: 'Eserlerimin üzerine yazın: bu kitaplar İslâm milletine meccanen tevzi olunacaktır.'

"Matbaa müdürü çıktıktan sonra, senelerden beri büyük amcama karşı beslediğim ruhî saygı âdeta sarsıldı. Hasbelbeşeriyye ağladım ve dedim ki: 'Amca, birkaç para biriktiriyordum, memlekete dönersek düşman istilâsından harap olarak kurtulan süknâmızı belki imar ederdik. O ümidimi de öldürdün. Böyle olur mu?' Bunun üzerine derin bir tebessümle dedi ki: 'Yavrum Abdurrahman hükûmet bize fazla maaş veriyordu. Kifaf-ı nefsimizden artanı Beytülmala ait olduğundan, bu vesile ile o fazlayı Müslümanlara iade ediyorum. Senin bu işlere aklın ermez. Allah dilerse mukaddes vatanın her yerinde sana ev verilir.'"

İşte, tarihî hakikatlere otuz beş sene evvel şahid olduğum için, kendi tabirince ölen eski Said, Bediüzzaman'dır diyorum. Bu fıtratta yaratılan bir zat, acaba yirmi seneden beri neden iptilâ imtihanından kurtulamıyor? Acaba mahbeslerdeki bazı sapıkların dinini, imanını min tarafillah tasfiye için mi iptilâya maruz kalıyor?

Hükûmetin saadet, selâmeti namına, Türk yurdunda İslâm diyarında, masonluk, bolşeviklikle bihakkın mücadeleye kabil ve kadir bir Bediüzzaman'ın serbest bırakılması, ilminden, faziletinden beşeriyetin istifade etmesi, medenî, cumhurî bir devrin şuur ve idrakine mütenasip olsa gerekir kanaatindeyim.

"Bu kanaatimi daha ziyade izah, şimdilik zait. Her takdir, hakim ve efendi halkın selâhiyetli büyüklerine aiddir."

Salih Özcan'ın Hilâl Dergisinin Nisan-Mayıs 1960 tarihli 2. cildin 14. sayısında Hulûsî Bitlisî Aktürk'ün Kalender Asrî imzasıyla yazdığı şiiri:

Said Nursî için

Bediüzzaman'dır Said Nursî,
Bitlis, Van beyninde gelmiş dünyaya,
Urfa'da o nurlu asırlık dâhi,
Kadir gecesinde erdi Mevlâ'ya,

Ramazan'dan mâlûm Kur'ân-ı Kerîm,
Kadrini göstermiş arz-ı semâya
Dünyada esirdi, Cennette hürdür,
Hayatta sadıktı, haklı dâvâya;

Peygamberin ceddi Halilurrahman,
Said'i yükseltir, Arş-ı Âlâya,
İbrahim Halil'e Nemrud'un zulmü
Tarihen intikal etmiş uhraya,

Bediüzzaman'ı medenî devran,
Neden esir etti, her esirrâya;
Beynelmilel Ağa Han'lar, Gandiler,
Dinde uymuş muydu asrî sevdaya?

Onlar kanaatta serbest yaşadı,
Saik de oldular haklı iğvaya,
Said'e tarikat isnad edenler,
Dönmedir, kapılmış ehl-i havraya,

Yakındır kıyamet şeksiz hesapla,
Sıratlar, mizanlar kaldı ferdaya;
Meryem ismetine şahid Saidi,
Şakîler uğrattı hep iptilâya;

Yüz otuza bâliğ nurlu âsârı,
Yaşar armağandır, bağlı manâya;
Tahtı Türk İslâmın kalbinde sabit
Said baş eğmezdi zulme, ednaya;

Mücevher tarihle misafir olsun,
*Şâhımıza, Hâtem-ül Enbiyaya.**

*Son satır, Üstad Bediüzzaman Said Nursî Hazretlerinin vefat tarihi olmuştur. Vefat, hicrî tarihe göre 1379 olup, ebced hesabına göre bu satırın toplamı da 1379 çıkmaktadır.

Bediüzzaman'ın eniştesi: MOLLA SAİD

Âlime Hânımın kocası olan Molla Said Efendi 1944'de Hicaz'da hanımı ile birlikte tavaf esnasında vefat etmişlerdir. Bediüzzaman Barla Lâhikası'nda "Nuh Bey, Molla Abdülmecid, Molla Hamid" diye başlayan bir mektubunda "Şam-ı Şerifte eniştem Molla Said var" diye , kız kardeşi Âlime Hânım'ın kocasından bahsetmektedir.

Bediüzzaman'ın âlim kız kardeşi ve eniştesi

Âlime Hânım Sofi Mirza Efendinin yedi evlâdından birisidir. Âlim ve fâzıl bir hanımefendidir. On beş yıl Şam'da müderrislik yapmıştır.

1919 yılında hacca gitmiştir.Yedinci seferi olan 1944 yılında hacda sedye ile tavaf ederken vefat etmiştir. Bediüzzaman ondan, Meyve Risalesi'nin On Birinci Meselesinde "Hacca gidip sekerat içinde tavaf ederken, tavaf içinde vefat eden Âlime Hânım nâmındaki merhume hemşirem" diye bahsetmektedir.

Âlime Hanım Molla Said isimli bir zâtla evlenmiş, hiç çocukları olmamıştır.

Molla Said Şam'da talebelerine ders verdiği esnada yanıldığı zaman talebeleri, Âlime Hânımı kastederek, "Seyda, isterseniz bu dersi yarın Seyyideden (Hânım) sorduktan sonra bize anlatın" derlermiş.

Âlime Hânım ve Molla Said daima dualarında, birbirlerini yalnız bırakmamayı, beraber vefat edip, ebede gitmeyi niyaz ederlerdi. Allah bu dualarını kabul edip ruhlarını birlikte almıştı.

Molla Said'in şarktaki hadiselerde mitralyöze karşı sopa ile mukabele etmeye çalışan son derece kahraman bir insan olduğunu Üstad ifade etmişti.

RABİA ÜNLÜKUL (Abdülmecid Efendinin hanımı)

"Bu evliya torunu senin hanımın olacak"

Üstad Said Nursî'yi küçükken Van'dan tanımaktadır. Küçücük bir çocuk olduğu yıllarda Bediüzzaman kendisine "Raboş" diye çağırarak iltifat edermiş.

Mütevazi köşesinde ziyaret ederek dinledik onu... Bize Seyda ile ilgili hatırladıklarını anlattı.

Rabia Ünlükul, Van'ın asil ve temiz bir ailesine mensuptur. 5-6 yaşlarında bir çocukken, sokakta oynuyormuş, Üstad Said Nursî, kendisini, kardeşi Abdülmecid Ünlükul'a göstererek:

"Bak, bu evliya torununu görüyor musun? İstikbalde bu senin hanımın olacak" deyince, Abdülmecid Ünlükul, "Seyda nasıl olur? Çok küçük, o vakte kadar benim bunun kadar çocuklarım olur" demiş.

Aradan yıllar geçiyor. Birinci Cihan Savaşı patlıyor. Üstad Bediüzzaman'ın dedikleri aynen çıkıyor. Abdülmecid Efendi ile Rabia Hanım evleniyorlar.

Bediüzzaman'ın evliya torunu demesi de, mânâsız bir ifade değil çünkü Rabia Ünlükul, Van'da Şeyh Gazail Baba'nın torunudur.

"Geceleri hiç uyumazdı, dua sesleri gelirdi"

Rabia Ünlükul o günleri, yaşayarak, duyarak anlatmaktadır:

Birinci Cihan Savaşından sonra, Van'a geldiği zamanda, bizim Toprakkale semtindeki evimizde kalırlardı. Burada hemen her gün bir çok ziyaretçi gelip giderdi. Biz de yeni evlenmiştik. Oğlum Fuad beş-altı aylıktı. Onu ilk defa Seyda yürüttü.

Ben misafirlerin çok olmasından, fazla kalabalıklardan sıkılıyordum. Ama kimseye hâl diliyle de olsa, bir şey dememiştim. Seyda, bizim Beye demiş ki:

Rabia zayıf olduğu için, hizmetlerden dolayı sıkılıyor, yoruluyor. Günden güne de ziyaretçiler çoğalıyor. Onun için ben Nurşin Camiine gideceğim.

Benim sabah kahvaltılarımı oraya gönderirsiniz.

"Çok az yerdi"

Seyda'nın kahvaltı dediği de çok basit yiyeceklerdi. Bir çay tabağı bal üstüne kırılmış ceviz kordu. İşte kahvaltı dediği de buydu. Hattâ işitiyordum, bu kadarcık kahvaltıdan gelenlere de ikram edermiş.

Nurşin Camiine gittikten sonra, her sabah gelen talebesine bu kahvaltıyı hazırlar verirdim. Akşamları da boş tabağı getirirlerdi. Bizim evde kaldığı sürece hiç geceleri uyumazdı, odasından hep dua sesleri gelirdi.

Van Valisi, haftada hiç olmazsa bir defa ziyaretlerine gelirdi.

Bir gün Fuad sürünerek odasına girmiş, tesbihiyle oynarken, tesbihin ipini kırmış, bir tanesini yutmuş.

Seyda bunu bana haber verdi.

Rabia korkma, Fuad tesbihimin bir tanesin yuttu, bir şey olmaz, geri çıkarır' dedi. Gerçekten Fuad'a bir şey olmadığı gibi, tesbih tanesini yuttuğu gün yürümeye başladı. Üstad Fuad'ı çok severdi, sevgi ve şefkatle kucaklardı.

Kedinin şikâyeti

Seyda'nın bir de kedisi vardı. Kendileri Nurşin Camiine gidince, kedi benim namaz seccademi kirletmişti. Ben de kendisine iki tokat vurdum. Bu dayaktan sonra kedi kayboldu. Akşamleyin eve gelmedi.

Bir gün sonra, her gün kahvaltıyı almaya gelen talebesi gelmedi. Ben, bizim beye; **"Talebe gelmedi, Seyda'nın kahvaltısı gecikiyor, istersen bugün sen götür'** dedim. Van'da öğretmenlik yapıyordu.'Kahvaltıyı verir, oradan da mektebe gidersin' dedim. Kahvaltıyı verdim ve alıp götürdü. Nurşin Camiine gittiğinde bizim kediyi orada görmüş.

Seyda gülerek:

Rabia bu kediye ne yaptı, dövdü mü yoksa? Bana şikâyete geldi. Kendinin de, Rabia'nın da suçları vardır. Fakat ben her ikisini de affettim' dedi.

Sonra kedi bize bir daha gelmedi, hep Seyda'nın yanında kaldı.

"Sen benden yedi sene sonra vefat edeceksin"

Bizim bey çok hassas ve duygulu bir kimseydi. Seyda kendisine:

Merak etme, sen benim vefatımdan yedi sene sonra vefat edeceksin' demişti. Üstad'ın bu haberi de aynen çıktı. Üstad'dan tam yedi sene sonra 1967'de kendisi de vefat etti.

Vefat ettiği senenin başında bana ara sıra:

''Rabia, bu benim son senemdir' derdi.''

Rabia Ünlükul 1991'de Konya'da vefat etti.

SIDDIK ALP HIZIROĞLU (1911-1990)

"İmam-ı Rabbani gibi zatlar olsaydı Said'i anlarlardı"

Üstad Bediüzzaman'ı görmeden evvel çok hatıralarını ve Birinci Cihan Harbinde gösterdiği kahramanlığı çeşitli kimselerden dinlemiştim. Harplerdeki kahramanlıkları Van ve Bitlis civarında dilden dile anlatılmaktadır.

Bitlis deresinde yaralanıp esir düştüğü zaman otuz saatten fazla bir zaman o kırık ayakla suyun ve karların içinde kalmış. Kırık olan sol bacağı ile Ruslar teslim aldıkları zaman öldürmeye teşebbüs etmişler, ama sonradan Allah'ın takdiri ve korumasıyla öldürememişler. Kumandan, Üstad Bediüzzaman'ı ot yüklü bir arabaya bindirmiş ve yaralı sol bacağını otlarla kapatarak korumuş. Rus subayları Üstad Bediüzzaman'ın kırılan sol bacağını tuttukları halde, hiç ağrımadığını, Üstad'ın hiç ses çıkarmadığını görünce çok hayret etmişler.

Bu hatıraları, Üstad Bediüzzaman'ı hiç görmediğim zamanlarda hep dinlemiştik.

Kendisi cumhuriyetin ilk senelerinde Van'a gelip Erek Dağında ve Nurşin Camiinde kalıyordu. Zaman zaman Üstad'a gider, ziyaretinde ve hizmetinde bulunurdum. Bir defasında Üstad'ın traş usturasını Berber Salih Perihanoğlu'na götürüp ben biletmiştim. Nurşin Camiinde ders yapar ve sohbette bulunurdu. Bir sohbette hocalara hitaben, **'siz beni anlamıyorsunuz, eğer Mevlâna Halid-i Bağdadî ve İmam-ı Rabbanî gibi zatlar olsaydı Said'in kim olduğunu anlarlardı'** demişti.

Bazan Nurşin Camiinde abdest alırken eline su dökerdim. Alttan alttan gözlerine bakmaya çalışırdım. Çok heybetli gözleri vardı. Gözleri sanki bir ışık gibi parlıyordu. Kaşları ince, siyah ve araları biraz açıktı.

Yakın talebelerinden Molla Yasin, Sikke köyünde saatçilik yapardı. Onun dersleri diğer hocalardan dinlediklerimize hiç benzemiyordu. Hep iman esaslarını anlatıp ders veriyordu.

"Böyle büyük bir zatın ellerini öpüp, dualarını alıp, derslerini dinlemek saadetine erdim. Allah'a hep hamd ediyorum."

ALİ HİMMET BERKÎ

1883'de elbistan'da doğdu. Eski Temyiz reislerindendir. Kendi sahasıyla alâkalı kıymetli eserlerin sahibidir. 1976'de Ankara'da vefat etti.

Eski Temyiz Reislerinden Ali Himmet Berkî Hocayı sağlığında Ankara'daki evinde ziyaret etmiştim.

Aramızda yaşayan Osmanlı neslinin son temsilcilerinden birisiydi.

Ali Himmet Hoca "Elbistan'da evliyadan bir Himmet Baba vardır. Annem, 'eğer oğlum olursa ismini Himmet korum', diye niyet edip, Cenab-ı Hakka yalvarmış. Allah duasını ve niyetini kabul edince benim adımı Ali Himmet koymuşlar" diye ismi ve memleketiyle ilgili hatırasını anlatıyordu.

Hukuk ve tarih sahasında çok kıymetli eserler veren Ali Himmet Bey, uzun yıllar Temyiz Reisliği yaptıktan sonra 1950 yılında Temyiz Reisliğinden emekli olmuştu.

Medresetü'l-Kuzat'tan sınıf birincisi olarak mezun olduğunu ifade eden Ali Himmet Berkî'ye, Bediüzzaman Said Nursî ile ilgili hatıralarını sorunca, Onu ilk defa İkinci Meşrutiyetten önce İstanbul'da Fatih'te gördüğünü söyledi ve hatıralarını anlatmaya başladı:

İlim muhitlerinde herkes ondan bahsederdi

Ben o yıllarda Medresetü'l-Kuzat'ta talebe idim. Talebe arkadaşlar arasında ileri bir derecemiz vardı. Bütün İstanbul' a Bediüzzaman'ın ismi ve şöhreti yayılmıştı. Bütün ilim muhitlerinde herkes ondan bahsediyordu.

Fatih'te bir handa misafireten kalıyormuş, herkesin her çeşit sualine cevap veriyormuş, diye hakkında çok rivayetler duyuyorduk.

Talebe arkadaşlarla gidelim diye karar verdik. Bir grup arkadaşla bu meşhur zatı ziyarete gittik.

O gün Fatih'te bir çayhanede olduğunu, sorulan suallere cevap verdiğini işittik. Hemen oraya gittik. Çok kalabalık bir meclisi ve sırtında garip bir elbisesi vardı. Bir hoca kisvesi yoktu. Şarkın mahallî kıyafetiyle oturuyordu.

Biz yanına vardığımızda Bediüzzaman kendisine sorulan suallere cevap veriyordu. Etrafındaki ilim sahipleri, derin bir sessizlik ve hayranlık içinde

dinliyorlardı kendisini. Herkes verdiği cevaptan memnun ve tatmin oluyordu.

Felsefecilerden, sofistlerin iddia ve fikirlerine cevap veriyordu. Aklî, mantikî delillerle onların görüşlerini çürütmüştü.

Lügatte ve kelâmda üzerine kimse yoktu

Benim ilk defa görmem ve görüşmem o zaman olmuştur. Benim Bediüzzaman hakkında görüşlerim ise şudur:

Her lügati bilirdi. Arapça lügatten herhangi bir kelime sorsanız, hemen cevabını ve mânasını verirdi. Sonra kelâmda üzerine kimse yoktu. Bu iki ilimde, bilgisine son yoktu.

Arap edebiyatı, Fars edebiyatı, Doğu ve Batı edebiyatına vakıftı. Yine hakkında yaygın fikir, bir din adamı olarak kimseden hediye, para vesaire almıyordu. İsteseydi çok şeylere sahip olabilirdi. Dünyada dikili bir ağacı yoktu.

İlmine itiraz edemeyenler onu iftira ile çürütmek istiyorlar

"İslâmcı bir zattı. Ona atılmak istenen taşlar hep iftira taşıdır. Şöyle-böyle derler, kat'iyyen doğru değildir. Eserleri meydandadır, onun ilmine, irfanına başka bir delil aramaya ihtiyaç yoktur. Çünkü eserleri Nur Külliyatı meydanda ve ellerdedir. Kat'iyyen Kürtçü falan değil, hep yalan ve iftira atıyorlar. Yıllardır adlî ve resmî mercilerden geçen Nur Risaleleri çok incelendi. Her şeyi ile meydana kondu. İlmine itiraz edemiyorlar, ancak iftira ile çürütmek istiyorlar."

Table of Contents